SUPPLEMENT

TO THE

BOMBAY GOVERNMENT GAZETTE,

CONTAINING

Acts and Bills of the Legislative Council of India.

Published by Authority.

THURSDAY, 24TH NOVEMBER 1859.

☞ *Separate Paging is given to these Supplements, in continuation from one to the other, that the Act and Bills may be collected into a Separate Compilation.*

A BILL FOR THE REGISTRATION OF LITERARY, SCIENTIFIC, AND CHARITABLE SOCIETIES."—Guzerathee.

हेठळ लखेलो आक्टनो मसुदो सन १८५८ ना नवेंबर महिंनानी २० मी तारिखे इंडियानी लेजिस्लेटिव कौंसिलमां बीजीवार वांचीने सिलेक्ट कमिटीने सोंप्यो, ते कमिटी आवता फेब्रुआरी महिंनानी २४ मी तारीखपछी ते मसुदा बाबत रिपोर्ट करनार छे:—

शाब्दिक विद्या मंडळीओ, तथा शास्त्रीय अने औपकारिक मंडळीओ रजिस्टर करवा बाबतना आक्टनो मसुदो.

शाब्दिक विद्या, अथवा शास्त्र, अथवा रसिक कळा वधारवा सारू, अथवा उपयोगी ज्ञाननो प्रसार करवा सारू, अथवा औपकारिक काम सारू स्थापेली मंडळीनी कायदा संबंधीनी स्थिति सुधारवा बाबत ठराव करवो योग्य छे, वास्ते हेठळ लख्या प्रमाणे ठराव्युं छे:— उद्देश.

१ शाब्दिक विद्यानां काम सारू, अथवा शास्त्रीय, अथवा औपकारिक काम सारू; अथवा आ आक्टनी २० मी कलममां कहेलां काम सारू सात अथवा वत्तां मांणसो एकठां थाय त्यारे तेओ मंडळीनी हकीगतनी यादी उपर पोतानी सही करीने ते यादी सन १८५७ ना १९ मा आक्ट प्रमाणे संयुक्तधनविशिष्ट मंडळीना रजिस्टरनी पासे "फैल" करे तो तेओनी मंडळी आ आक्टमां कहेला प्रकारनी मंडळी थाय छे एवुं समजवुं. मंडळीनी हकीगतनी यादी करीने ते रजिस्टर करावी एटले मंडळी थाय छे.

२ मंडळीनी हकीगतनी यादीमां हेठळ लखेली विगत जोईये. मंडळीनी हकीगतनी यादी.

. मंडळीनुं नाम.

मंडळीना उद्देश (एटले मतलब)

मंडळीनां कामकाजनो बंदोबस्त करवानुं काम जे गवरनरोने, अथवा कौंसिलने, अथवा डेरेक्टरोने, अथवा कमिटीने, अथवा बीजां व्यवस्था राखनारां मांणसोने मंडळीनी कानुनो प्रमाणे सोंप्युं होय तेओनां नाम, तथा ठांम ठेकांणां, तथा धंधा, मंडळीनी कानुनो तथा कायदानी नकल, मंडळीनी हकीगतनी यादी साथे "फैल" करवी; अने ते नकल खरी छे एवो दाखलो व्यवस्था राखनारां मांणसोमांथी नेदान त्रण जणनी सहीनो जोईये.

३ सदहू प्रकारनी यादी, तथा सहीवाळी नकल "फैल" कर्यापछी मंडळी आ आक्टप्रमाणे रजिस्टर थई छे एवो रजिस्टरे पोतानी सहीनो दाखलो आपवो. सदहू प्रकारनी दरएक रजिस्टरी (एटले नोंधामणी) बाबत रजिस्टरने पचास रुपिया 'फी' आपवी; अथवा इंडियाना गवरनर जनरल इन् कौंसिल वखते वखते ते रकम कर्ता ओछी "फी" रजिस्टर करवा बाबत. "फी"

ठरावे तो ओछी "फी" आपवी; अने ए प्रमाणे आवेली सघळी "फी" नो हिसाब सरकारने आपवो.

व्यवस्था राखनारां मांणसोनी यादी वरसो वरस "फैल" करवी.

४ मंडळीनी कानुन प्रमाणे मंडळीनां सघळां मांणसोनी वार्षिक सभा जे दाहाडे भराय ते दाहाडाथी चौदमे दाहाडे, अथवा चौदमा दाहाडा पेहेलां वरसमां एकवार, अथवा मंडळीनां सघळां मांणसोनी वार्षिक सभा भरवानुं कानुनमां ठराव्युं नहीं होय तो जान्यूआरी महिंनामां संयुक्त धनविशिष्ट मंडळीना रजिस्टरने त्यांहां हेठळ लखेला प्रकारनी यादी एटले जे गवरनरोने, अथवा कौंसिलने, अथवा डरेक्टरोने, अथवा कमिटीने, अथवा बीजां व्यवस्था राखनारां मांणसोने ते वखते मंडळीनां कामकाजनो बंदोबस्त करवानुं काम सोंप्युं होय तेओनां नाम, तथा ठांम ठेकांणां, तथा धंधा लखीने यादी "फैल" करवी.

मंडळीनी मालमिलकत कोने स्वाधीन रेहेशे.

५ आ आक्ट प्रमाणे रजिस्टर करेली मंडळीनी स्थावर तथा जंगम मालमिलकत ट्रस्टी (एटले जुम्मेदार) ने स्वाधीन करी नहीं होय तो ते मंडळीनां व्यवस्था राखनारां जे मांणसो जे वखते होय तेओने स्वाधीन ते मालमिलकत छे एवुं समजवुं. अने सघळां दिवानी तथा फोजदारी काममां ते मालमिलकत मंडळीनी व्यवस्था राखनारां मांणसोनी छे ए रीते तेओना हुद्दानां नामथी लखवुं.

मंडळीए फरियाद शी रीते करवी अने मंडळीनी उपर फरियादी शी रीते करवी.

६ आ आक्ट प्रमाणे रजिस्टर करेली मंडळीने, अथवा मंडळीउपर फरियादी करवी पडे तो ते मंडळीनी कानुन तथा कायदा प्रमाणे ठर्युं होय ते प्रमाणे प्रेसिडेंटने, अथवा चेरम्यानने, अथवा मुख्य सेक्रेटारीने नामे करवी. अने कानुन तथा कायदामां ए बाबत ठराव्युं नहीं होय तो, व्यवस्था राखनारां मांणसो जे मांणसने ठरावे तेने नामे करवी. अने वळी एवुं ठराव्युं छे के व्यवस्था राखनारां मांणसोने पुछ्युं होय के तमे कोने प्रतिवादी ठरावो छो तो पण तेओ बीजा अंमलदारने, अथवा मांणसने प्रतिवादी नहीं ठरावे तो मंडळी उपर जे मांणसनो दावो, अथवा मागणुं होय ते मांणस ते मंडळीना प्रेसिडेंट उपर, अथवा चेरम्यानउपर फरियाद करवाने मुखत्यार छे.

फरियाद बंध थशे नहीं.

७ जे मांणसे अथवा जे मांणसउपर दिवानी कोर्टमां फरियाद करी होय, अथवा काम चलाव्युं होय ते मांणस मरी गयांना सबबथी, अथवा जे हुद्दानां नामथी तेणे अथवा तेनीउपर फरियादी करी होय, अथवा काम चलाव्युं होय ते हुद्दो तेनी पासेथी गयांना सबबथी ते फरियाद, अथवा चलावेलुं काम बंध थाय छे एवुं समजवुं नहीं. पण ते फरियाद, अथवा चलावेलुं काम ते मांणसनी जगाउपर जे होय तेने नामे अथवा तेनी उपर चलाववुं.

हुकमनांमुं कोनी उपर, अने केवी रीते अंमलमां लाववुं.

८ मंडळीनी तरफथी ठरावेला मांणसउपर अथवा अंमलदार उपर हुकमनांमुं थाय तो हुकमनांमुं ते मांणसनी, अथवा अंमलदारनी स्थावर अथवा जंगम मालमिलकतउपर, अथवा तेनी जातउपर अंमलमां लाववुं नहीं; पण मंडळीनी मालमिलकतउपर अंमलमां लाववुं. हुकमनांमुं अंमलमां लाववानी दरखास्तमां हुकमनांमांनो मजकूर, अने जे मांणसउपर हुकमनांमुं थयुं होय तेणे फरियादी करी ते, अथवा तेनी उपर फरीयादी थई ते, मंडळीनी तरफथीज थई हती ए वात लखवी. अने मंडळीनी मालमिलकत उपरज हुकमनांमुं अंमलमां लाववानुं दरखास्तमां लखवुं.

पेटांनी कानुन करवाने मंडळी मुखत्यार छे, अने ते अंमलमां आवशे.

९ मंडळीनी कानुनो तथा कायदा प्रमाणे योग्य रीते पेटांनी कानुनो करी होय तेमां, पेटांनी कानुनो करवानुं कानुनोमां ठराव्युं नहीं होय अने पेटांनी कानुनो करवासारू मंडळीना सघळा सभासदोनी सभा थईने पेटांनी कानुनो करी होय तेमां (ते पेटांनी कानुनो करवाने ते सभामां हाजर थयला सभासदो मांहेना त्रण पंचमांशनुं अनुमत जोईये) मंडळीनी हरकंई कानुन, अथवा पेटांनी कानुन तोडवा बाबत रोकडनी गुन्हेगारी ठरावी होय, अने ते गुन्हेगारी आपवाने कोई मांणस पात्र थाय त्यारे ते मांणस ज्यांहां रेहेतो होय त्यांहांनी कोर्टमां, अथवा मंडळी ज्यांहां होय त्यांहांनी कोर्टमां व्यवस्था राखनारां मांणसने योग्य देखाय ते प्रमाणे फरियाद करीने ते गुन्हेगारी वसूल करवी.

पारकां मांणस प्रमाणे सभासद उपर फरियाद चालशे.

१० मंडळीनी कानुनो प्रमाणे जे उघराणुं सभासदे आपवुं जोईये ते उघराणुं जे आसांमीनी उपर चढ्युं होय तेनी उपर; अथवा मंडळीनी कंई मालमिलकत कानुन विरुध्ध रीते जे सभासद पोताना कबजामां राखशे, अथवा अटकावी राखशे तेनी उपर; अथवा मंडळीनी कंई मालमिलकतने नुकसांन पोंहोंचाडशे, अथवा तेनो नाश करशे तेनी उपर ते चढेला अवेज बाबत, अथवा उपर कह्या प्रमाणे मालमिलकत अटकावी राख्याथी, अथवा तेने नुकसांन पोंहोंचाड्याथी, अथवा तेनो नाश कर्याथी नुकसांन थयुं होय ते नुकसांन बाबत आ आक्टमां पाछळ कहेली रीते फरियाद चालशे. पण मंडळीनी तरफथी करेली फरियादीमां, अथवा चलावेलां काममां प्रतिवादी जीते अने तेने पोतानो खर्च भरी लेवानो हुकम थाय तो, जे अंमलदारनां नामथी फरीयादी थई होय तेनी पासेथी खर्च भरी लेवासारू जोईये तो काम चलाववुं, अथवा जोईये तो मंडळीनी पासेथी खर्च भरी लेवासारू काम चलाववुं. अने मंडळीनी पासेथी खर्च

भरी लेवो होय त्यारे उपर कहेली रीते ते मंडळीनी मालमिलकत उपर तेने प्रोसेस (एटले हुकम) आपवो.

११ मंडळीनो कोई सभासद मंडळीना पैसा, अथवा बीजी मालमिलकत चोरशे, अथवा खाई जशे, अथवा मालमिलकतनो आंणीजोईने तथा द्वेषथी नाश करशे, अथवा तेने नुकसांन पोंहोंचाडशे, अथवा मंडळीनी पूंजीने तोटो लागे एवो दस्तावेज, अथवा खत, अथवा पैसा टकानो दस्तावेज, अथवा पोंहोंच, अथवा बीजो लेख बनावटनो करशे तो जे मांणस सभासद नहीं होय तेनी उपर तेवा गुन्हाबाबत जे प्रमाणे फरीयाद चाले अने तेनी उपर गुन्हो साबित थया पछी ते जे शिक्षाने पात्र थाय तेज प्रमाणे तेनी उपर फरीयाद चालशे. अने ते शिक्षाने पात्र थशे.

सभासदो गुन्हा करशे तो तेओने पारका मांणसप्रमाणे शिक्षा थशे.

१२ जे मतलबथी मंडळी स्थापीने आ आक्ट प्रमाणे रजिस्टर करावी होय ते मंडळीनी ते मतलब फेरववी, अथवा तेमां कंई कमजास्त करवुं योग्य छे, अथवा ते मंडळीने बीजी कोई मंडळीमां बधी अथवा थोडी घणी एकठी करी नाखवी योग्य छे एवुं ते मंडळीनी व्यवस्था राखनारां मांणसनी नजरमां आवे त्यारे पोताने जे जाहेर करवुं होय ते बाबतनी हकीगत लखी काहाडीने अथवा छापीने मंडळीना सभासदोनी हजूरमां गुजारवी; अने ते वातनो विचार करवा सारू मंडळीनी कानुनो प्रमाणे खसूस करीने सभा भरवी. पण ते वातनो विचार करवा सारू व्यवस्था राखनारां मांणसो खसूस करीने सभा भरनार होय ते सभा भर्यां पेहेलां दस दिवस आगमच मंडळीना दरएक सभासदने उपर कहेली हकीगत पोंहोंचाडशे नहीं, अथवा डाकमां मोकलशे नहीं, अथवा ते सभामां सभासदो हाजर होय तेमांना त्रण पंचमांश सभासदोए पोतानां मत आपीने ते वात कबूल करी नहीं होय, अने पेहेली सभा भर्या पछी एक महिने व्यवस्था राखनारां मांणसोए बीजी खसूस सभा भरी होय तेमां सभासदो हाजर होय तेमांना त्रण पंचमांश सभासदोए पोतानां मत आपीने ते वात मंजूर करी नहीं होय तो ते वात अंमलमां लाववी नहीं.

पोतानी मतलब फेरववाने अथवा तेमां कमजास्त करवाने मंडळी मुखत्यार छे.

१३ मंडळी भागी नाखवानो ठराव करवानो अधिकार मंडळीना सभासदोमांना ओछामांओछा त्रण पंचमांश सभासदोने छे. अने तेवो ठराव थाय एटले ते मंडळी ताबडतोब, अथवाजे वखत ठरावी होय ते वखते भागी नाखवी. अने मंडळीनी मालमिलकतनी, तथा लेणदेणनी व्यवस्था करवा बाबत ते मंडळीनी कानुनो होय तो ते प्रमाणे, अने नहीं होय तो व्यवस्था राखनारां मांणसोने योग्य लागे ते प्रमाणे बंदोबस्त करवो. पण एवुं ठराव्युं छे के व्यवस्था राखनारां मांणसोमां, अथवा मंडळीना सभासदोमां वांधो पडे तो, जे जिल्हामां मंडळीनी मुख्य इमारत होय ते जिल्हामां असल फरियाद लेवानो जे मुख्य दिवानी कोर्टने अधिकार होय ते कोर्टने ते मंडळीनां कामनो निकाल करवानुं सोंपवुं, एटले ते कोर्ट ते बाबत पोताने योग्य लागशे तेवो हुकम करशे. पण एवुं ठराव्युं छे के मंडळी भागी नाखवा सारू मंडळीना सघळा सभासदोनी सभा भराई होय तेमां त्रण पंचमांश सभासदोए पोतानुं मत पोतानी जाते, अथवा मुखत्यारनी मारफते आप्युं नहीं होय तो सभा भागी नाखवी नहीं.

मंडळी भागीने तेनां कामकाजनो बंदोबस्त करवाबाबतनो ठराव.

१४ आ आक्टप्रमाणे रजिस्टर करेली कोई मंडळी भागे त्यारे तेनां सघळां करजनो फडचो कर्या पछी कंई मालमिलकत रेहे तो ते मंडळीनां सभासदोने, अथवा तेमांना कोईने वेंहेंची आपवी नहीं; पण बीजी कोई मंडळीने आपवी. अने ते कई मंडळीने आपवी ते वात मंडळी भागती वखते तेना सभासदोए ठरावबी; अने तेओ नहीं ठरावे तो उपर कहेली कोर्टे ठरावची. पण एवुं ठराव्युं छे के संयुक्त धनविशिष्ट मंडळी प्रमाणे भागीदारोए उघराणुं करीने मंडळी काहाडी होय, अथवा स्थापी होय तो ते मंडळीने आ रकम लागू छे एवुं समजवुं नहीं.

मंडळी भागी गया पछी तेनो कोई सभासदने नफो मळशे नहीं.

संयुक्तधनविशिष्ट मंडळीबाबतना विशेष ठराव.

१५ कोई मांणसने मंडळीनी कानुन तथा कायदा प्रमाणे मंडळीमां लीधो होय त्यारपछी तेणे उघरांणुं आप्युं होय, अथवा मंडळीना सभासदोना पट उपर, अथवा टीप उपर सही करी होय ते मांणस आ आक्टनां कारण सारू मंडळीनो सभासद छे एवुं समजवुं, पण आ आक्ट प्रमाणे काम चाले तेमां मत आपती वखते जे मांणसनी उपर त्रण महिना कर्ती वती मुद्दतनुं उघरांणुं चडयुं होय ते मांणसने ते काममां मत आपवानो अधिकार नथी, अथवा ते मांणसने सभासद गणवो नहीं.

मंडळीना सभासद कोण.

१६ मंडळीनां कामकाजनो बंदोबस्त करवानुं काम जे गवरनरोने, अथवा कौंसिलने, अथवा डेरेक्टरोने, अथवा कमिटीने, अथवा बीजां मांणसोने मंडळीनी कानुन तथा कायदाप्रमाणे सोंप्युं होय ते गवरनरो, अथवा कौंसिल, अथवा डेरेक्टरो, अथवा कमिटी, अथवा मांणसो ते मंडळीनी व्यवस्था राखनारां मांणसो छे एवुं समजवुं.

व्यवस्था राखनारां मांणसो कयां.

१७ शाब्दिक विद्यानां कामसारू, अथवा शास्त्रीय, अथवा औपकारिक कामसारू कोई कंपनी, अथवा

आ आक्ट थयां पेहेलां थयेल-

ली मंडळीओ रजिस्टर करवा बाबत.

मंडळी स्थापीने सन१८५०ना ४३मा आक्टप्रमाणे रजिस्टर करावी होय ते, अथवा आ आक्ट ठर्‍यां पेहेलां एवी कोई मंडळी स्थापी होय पण सन१८५० ना ४३मा आक्टप्रमाणे रजिस्टर करावी नहीं होय ते हवे पछी गमे ते वखते आआक्टप्रमाणेनी मंडळीनी पेठे रजिस्टर करावयाने हरकत नथी. पण एवुं ठराव्युं छे के आआक्टप्रमाणे रजिस्टर करावयानुं अनुमत लेवासारू व्यवस्था राखनारां मांणसोए मंडळीना सघळा सभासदोनी सभा भरी होय ते सभाना सभासदोमांना त्रण पंचमांश सभासदोए पोतानी जाते, अथवा मुखत्यारनी मारफते सदहू प्रमाणे रजिस्टर करावयानुं अनुमत आप्युं नहीं होय तो ते कंपनी, अथवा मंडळी आ आक्ट प्रमाणे रजिस्टर थशे नहीं. सन१८५० ना ४३मा आक्टप्रमाणे रजिस्टर करेली कंपनीना, अथवा मंडळीना डेरेक्टरो होय तेओ व्यवस्था राखनारां मांणसो छे एवुं समजवुं. जे मंडळी एप्रमाणे रजिस्टर थई नहीं होय ते स्थापती वखते व्यवस्था राखनारां मांणसो नेम्या नहीं होय तो, योग्य सूचना आपीनेपछी मंडळीने सारू व्यवस्था राखनारां मांणसो नेमवाने ते मंडळीना सभासदो मुखत्यार छे.

सदहू प्रकारनी मंडळीए संयुक्त धनविशिष्ट मंडळीना रजिस्टरने त्यांहां यादी वगैरे "फैल" करवी.

१८ उपरनी छेल्ली कलममां कहेला प्रकारनी कोई मंडळी आ आक्टप्रमाणे रजिस्टर कराववी होय तो व्यवस्था राखनारां मांणसोए मंडळीनुं नांम, अने मंडळीनी मतलब, अने व्यवस्था राखनारां मांणसोनां नाम, तथा ठाम ठेकांणां, तथा धंधा लखीने एक यादी, अने २जी कलममां कह्या प्रमाणे मंडळीनी कानुनो तथा कायदानी सहीवाळी नकल, अने मंडळीना सघळा सभासदोनी सभामां मंडळी रजिस्टर कराववानो ठराव थयो होय ते सभामां चालेलां कामनी सघळी हकीगतनी नकल संयुक्त धनविशिष्ट मंडळीना रजिस्टरने त्यांहां सन१८५७ ना १९ मा आक्टप्रमाणे "फैल" करवी एटले चालशे.

दस्तावेज जोवा बाबत.

सही करेली नकलो.

१९ आ आक्ट प्रमाणे रजिस्टरने त्यांहां "फैल" करेला सघळा दस्तावेज जोवानी कोई मांणसने हरकत नथी; पण दरएक वखते जोवा बाबत एक रुपियो फी आपवी पडशे. अने हरकोई दस्तावेजनी, अथवा तेना कोई भागनी नकलमां शब्दो होय ते बाबत दर सो शब्दे बे आना आपीने ते नकल उपर रजिस्टरनी सही मागवानी कोई मांणसने हरकत नथी, अने कायदा प्रमाणे काम चाले तेमां ते सहीवाळी नकल तेमां लखेली वातो बाबत प्रथमदर्शनी पुरावो छे एवुं समजवुं.

कई कई मंडळीने आआक्ट लागू थशे.

२० हेठळ लखेली मंडळीओ आ आक्टप्रमाणे रजिस्टर करवाने हरकत नथी. ते मंडळीओनी विगत. औपकारिक मंडळीओ; अने शास्त्र, अथवा शाब्दिक विद्या, अथवा रसिक कळा वधारवा सारू, अथवा शिखववा सारू, अथवा उपयोगी ज्ञाननो प्रसार करवा सारू स्थापेली मंडळीओ, अथवा सभासदोना, अथवा सर्व लोकना उपयोग सारू पुस्तकालय, अथवा वांचनगृह स्थापवा सारू, अथवा तेनो खर्च चलाववा सारू, अथवा पदार्थ संग्रह, अने चित्रनी तथा बीजी कळा कौशल्यना पदार्थोनी निशाळो, तथा सृष्ट पदार्थ संचय, तथा यंत्रनी अने शास्त्रनी युक्ति, अथवा साधनो, अथवा नकाशा एकठा करवा सारू, अथवा तेओनो खर्च चालवा सारू स्थापेली मंडळीओ.

(True translation)

VENAYEK WASSOODEW,
Oriental Translator to Government.

"A BILL FOR THE REGISTRATION OF LITERARY, SCIENTIFIC, AND CHARITABLE SOCIETIES."—Murathee.

खालीं लिहिलेला आक्टाच्या मसुदा सन १८५८ चे नवेंबर महिन्याचे २० वे तारिखेस इंडियाचे लेजिस्लेटिव कौन्सिलांत दुसरे वेळीं वाचून सिलेक्ट कमिटीकडे सोंपला, ती कमिटी येत्या फेब्रुआरी महिन्याचे २४ वे तारिखे नंतर त्या मसुद्या विषयीं रिपोर्ट करणार आहे:—

शाब्दिक विद्यामंडळ्या, व शास्त्रीय, व औपकारिक मंडळ्या रजिस्टर करण्या विषयींचे आक्टाच्या मसुदा.

शाब्दिक विद्या, किंवा शास्त्र, किंवा रसिक कला वाढविण्या साठीं; अथवा उपयुक्त ज्ञानाच्या प्रसार करण्यासाठीं, किंवा औपकारिक कामासाठीं स्थापलेले मंडळ्यांची कायद्या संबंधी स्थिति सुधारण्याबाबद ठराव करणें योग्य आहे यास्तव, खालीं लिहिल्या प्रमाणें ठरविलें आहे. उद्देश.

१ शाब्दिक विद्येचे कामासाठीं, किंवा शास्त्रीय, किंवा औपकारिक कामासाठीं; किंवा या आक्टाचे २० वे कलमांत सांगितलेले कामासाठीं सात किंवा अधिक मनुष्यें जमतील त्यांणीं, खालीं लिहिल्या प्रमाणे केलें असतां त्यांची मंडळी, या आक्टांत सांगितलेले प्रकारची मंडळी होते असें समजावें: ह्मणजे मंडळीचे हकिकतीचे यादीवर आपल्या सह्या करून ती यादी सन १८५७ चे १९ वे आक्टा प्रमाणें संयुक्त धनविशिष्ट मंडळीचे रजिस्टराजवळ फैल केली असतां ती मंडळी, या आक्टांत सांगितलेले प्रकारची मंडळी होते असें समजावें. मंडळीचे हकिकतीची यादी करून ती रजिस्टर केली ह्मणजे मंडळी होते.

२ मंडळीचे हकिकतीचे यादींत खालीं लिहिलेला तपशील असावा, (ह्मणजे) मंडळीचे हकिकतीची यादी.

मंडळीचें नाव,

मंडळीचे उद्देश,

मंडळीच्या कामकाजाची व्यवस्था जा गवरनरांस, किंवा कौन्सिलास, किंवा डरेक्टरांस, किंवा कमिटीस, किंवा इतर व्यवस्थापक मनुष्यांस मंडळीचे कानूअन्वयें सोंपली असेल त्यांचीं नांवें, व पत्ते, व धंदे मंडळीचे कानू व कायद्यांची नकल ही मंडळीचे हकिकतीचे यादी बरोबर फैल केली पाहिजे; ती नकल खरी आहे असा दाखला व्यवस्थापक मनुष्यांपैकीं कमींत कमी तिघांचा सहीनिशीं असला पाहिजे.

३ सदहू प्रकारची यादी, व सह्या केलेली नकल फैल केल्यावर मंडळी या आक्टा प्रमाणे रजिस्टर केली आहे असा दाखला रजिस्टराने आपले सहीनिशीं द्यावा. सदहू प्रकारचे प्रत्येक रजिस्टरी बद्दल रजिस्टरास पन्नास रुपये 'फी' दिली पाहिजे, किंवा इंडियाचे गवरनर इन् कौन्सिल वेळोवेळीं सदहू रकमेहून कमी 'फी' ठरवितील तर त्या प्रमाणें दिली पाहिजे. आणि सदहू प्रमाणे दिलेले सर्व फींचा हिशेब सरकारास दिला पाहिजे. रजिस्टर करणे. "फी."

४ मंडळीचे कानूप्रमाणे मंडळींतील सर्व मनुष्यांची वार्षिक सभा जा दिवशीं भरत असेल त्या दिवसापासून पुढें चौदावे दिवशीं, किंवा चौदावे दिवसा पूर्वीं वर्षांतून एकदा, अथवा मंडळींतील सर्व मनुष्यांची वार्षिक सभा भरण्याविषयीं कानूंत ठराव नसेल तर जान्युअरी महिन्यांत खालीं लिहिलेले प्रकारची यादी संयुक्त धनविशिष्ट मंडळीचे रजिस्टराजवळ फैल करावी: ह्मणजे मंडळीचे कामकाजाची व्यवस्था जा गवरनरांस, किंवा कौन्सिलास, किंवा डरेक्टरांस, किंवा कमिटीस, किंवा इतर व्यवस्थापक मनुष्यांस त्या वेळीं सोंपली असेल त्यांचीं नावें, व पत्ते, व धंदे लिहिलेली यादी फैल करावी. व्यवस्थापक मनुष्यांची वार्षिक यादी फैल करावी.

५ या आक्टा अन्वयें रजिस्टर केलेले मंडळीची स्थावर व जंगम मालमिळकत जिम्मेदाराचे स्वाधीन केली नसेल तर, व्यवस्था करणारीं त्या मंडळीचीं जीं जीं मनुष्यें जा जा वेळीं असतील त्यांचे स्वाधीन त्या त्या वेळीं ती मालमिळकत आहे असें समजावें. आणि सर्व दिवाणी व फौजदारी कामांत मंडळीची मालमिळकत कोणाचे स्वाधीन असावी.

ती मालमिळकत मंडळीचे व्यवस्थापक मनुष्यांची मालमिळकतआहे असें त्यांचे हुद्यांचे नांवानें त्याहावें.

मंडळ्यांनी व मंडळ्यांवर फिर्यादी कशा कराव्या.

६ या आक्टाअन्वयें रजिस्तर केलेले प्रत्येक मंडळीनें, किंवा मंडळीवर फिर्याद करणें ती मंडळीचें कानूं व कायद्या अन्वयें ठरलें असेल त्या प्रमाणें प्रेसिडेंटाचे, किंवा चेरम्यानाचे, किंवा मुख्य सेक्रेटरीचे नावाने करावी. कानूं व कायद्यांत सदहू विषयीं ठराव नसेल तर, व्यवस्था ठेवणारीं मनुष्यें जा मनुष्यास नेमतील त्याचे नावाने करावी. आणि आणखी असें ठरविलें आहे कीं प्रतिवादी कोणता नेमावा असें व्यवस्था ठेवणारे मनुष्यांस विचारलें असतां त्याणी इतर अमलदारास, किंवा मनुष्यास प्रतिवादी न नेमला तर जा मनुष्याचा दावा किंवा मागणे मंडळीवर असेल त्या मनुष्यास त्या मंडळीचे प्रेसिडेंटावर, किंवा चेरम्यानावर फिर्याद करण्याचा अधिकार आहे.

फिर्यादी बंद होणार नाहींत.

७ जा मनुष्याने किंवा जा मनुष्यावर दिवाणी कोर्टांत फिर्याद केली असेल, किंवा काम चालविलें असेल तो मनुष्य मेल्यानें, किंवा जा हुद्याचे नावाने त्याणे, किंवा त्यावर फिर्याद केली असेल, किंवा काम चालविलें असेल तो हुद्दा त्याकडून गेल्याने सदहू प्रकारची फिर्याद, किंवा चालविलेलें काम बंद होतें असें समजूं नये. परंतु ती फिर्याद, किंवा चालविलेलें काम सदहू प्रकारचे मनुष्याचे जागीं जो असेल त्याचे नावानें, किंवा त्याजवर चालवावें.

निवाडा कसा कोणावर अमलांत आणावा.

८ मंडळीचे तर्फे नेमलेले मनुष्यावर, किंवा अमलदारावर निवाडा झाला तर तो निवाडा त्या मनुष्याचे, किंवा अंमलदाराचे स्थावर किंवा जंगम मालमिळकतीवर, किंवा त्याचे शरिरावर अंमलांत आणूं नये; परंतु मंडळीचे मालमिळकतीवर अमलांत आणावा. निवाडा अमलांत आणण्याविषयींचे अर्जांत खालीं लिहिलेला मजकूर असावा: ह्मणजे निवाडयाच्या मजकूर, व जा मनुष्यावर निवाडा झाला असेल त्याणे फिर्याद केली असेल तर ती, किंवा त्याजवर फिर्याद झाली असेल तर ती मंडळीचे तर्फे मात्र झाली ही गोष्ट अर्जांत लिहावी; आणि मंडळीचे मालमिळकतीवर निवाडा अमलांत आणावा असें मागणें करावें.

पोटकानूं करण्यास मंडळी मुखत्यार आहे, व त्या अमलांत येतील.

९ मंडळीचे कानूं व कायद्या अन्वयें योग्य रितीने पोट कानूं केल्या असतील त्यांत, अथवा पोट कानूं करण्या विषयीं कानूंत ठराव नसून पोट कानूं करण्या बाबद मंडळींतील सर्व सभासदांची सभा होऊन पोट कानूं केल्या असतील त्यांत (सदहू प्रकारची पोट कानूं करण्यास सदहू प्रकारचे सभेंत हजर असणारे सभासदांपैकीं तीन पंचमांशांचें अनुमत पाहिजे) मंडळीची कोणतीही कानूं, किंवा पोटकानूं तोडल्याबद्दल रोख गुन्हेगारी ठरविली असेल, आणि अशी गुन्हेगारी कोणी मनुष्य देण्यास पात्र होईल तेव्हां तो मनुष्य जेथे राहात असेल तेथील कोर्टांत, किंवा मंडळी जेथे असेल तेथील कोर्टांत व्यवस्थापक मनुष्यास योग्य वाटेल त्याप्रमाणे फिर्याद करून ती गुन्हेगारी वसूल करावी.

परके मनुष्या प्रमाणें सभासदावर फिर्याद चालेल.

१० मंडळीचे कानूंअन्वयें जी वर्गणी सभासदाने दिली पाहिजे ती जा आसामीकडे चढेल त्याजवर; अथवा मंडळीची कोणतीही मालमिळकत कानूं विरुद्ध जो सभासद आपले कबजांत घेईल, किंवा कानूं विरुद्ध अटकावून ठेवील त्याजवर; अथवा मंडळीचे कोणतेही मालमिळकतीस नुकसानी करील, किंवा तिचा नाश करील त्याजवर सदहू प्रकारचे चढलेले ऐवजा बद्दल, अथवा सदहू प्रमाणे मालमिळकत अटकावून ठेवल्यानें, किंवा तीस नुकसानी केल्याने, किंवा तिचा नाश केल्यानें तोटा झाला असेल त्या तोट्या बद्दल या आक्टांत मागें सांगितलेले रितीप्रमाणे फिर्याद चालेल. परंतु मंडळीचे तर्फे केलेले कोणतेही फिर्यादींत, किंवा चालविलेले इतर कामांत प्रतिवादी जिंकेल, व त्याणे आपला खर्च भरून घ्यावा असा ठराव होईल तर, जा अमलदाराचे नावाने फिर्याद झाली असेल त्याजवळून खर्च वसूल करण्या विषयीं काम पाहिजे तर चालवावें, किंवा पाहिजे तर मंडळी जवळून खर्च वसूल करण्याविषयीं काम चालवावें. मंडळी जवळून खर्च वसूल करण्याचा असेल तेव्हां वर सांगितलेले रिती प्रमाणे सदहू मंडळीचे माल मिळकतीवर त्यास प्रोसेस द्यावी.

सभासद गुन्हे करतील तर त्यास परकी लोकां प्रमाणे शिक्षा होईल.

११ मंडळींतील कोणी सभासद मंडळीच्या पैका, किंवा इतर मालमिळकत चोरील, किंवा खाऊन जाईल, किंवा मालमिळकतीचा बुध्या व दुष्टभावाने नाश करील, किंवा तीस नुकसानी करील; अथवा मंडळीचे पुंजीस तोटा होई अशे प्रकारचें कोणतेंही खत, किंवा रोखा, किंवा पैक्याच्या दस्तऐवज, किंवा पावती, किंवा इतर लेख बनाऊ करील तर त्यावर खालीं लिहिल्या प्रमाणे फिर्याद चालेल; व त्याजवर गुन्हा शाबीत झाला तर तो खालीं लिहिल्याप्रमाणे शिक्षा होण्यास पात्र होईल: ह्मणजे सदहू

प्रकारचे गुन्ह्याबाबद सभासद नसणारे मनुष्यावर जा प्रमाणे फिर्याद चालते, व तो जा शिक्षेस पात्र होतो त्याप्रमाणे त्यावर फिर्याद चालेल, व त्या शिक्षेस तो पात्र होईल.

आपला उद्देश फिरविण्याचा किंवा कमजास्त करण्याचा अधिकार मंडळयास आहे.

१२ कोणतेही उद्देशाने मंडळी स्थापली असेल, आणि ती मंडळी या आक्टाअन्वयें रजिस्टर केली असेल त्या मंडळीचा तो उद्देश फिरवणे, किंवा कमजास्त करणे योग्य आहे, किंवा ती मंडळी इतर कोणतेही मंडळींत सर्वांशीं, किंवा कांहीं अंशीं सामिल करणे योग्य आहे असें त्या मंडळीचे व्यवस्थापक मनुष्यांस वाटेल तेव्हां त्याणी खालीं लिहिल्याप्रमाणे करावें: ह्मणजे हकिकत लिहून काढून, किंवा छापून मंडळीचे सभासदांकडे आपलें ह्मणणे असेल तें गुजरावें. आणि मंडळीचे कानूं प्रमाणे त्या ह्मणण्याचा विचार करण्या साठीं मुद्दाम सभा भरावी; परंतु आपले ह्मणण्याच्या विचार करण्यासाठीं व्यवस्थापक मनुष्यें मुद्दाम सभा भरणार असतील त्या सभेचे दाहा दिवस पूर्वी मंडळीचे प्रत्येक सभासदास सदर्हू प्रकारची हकिकत पोंचविली नसेल, किंवा डाकेंतून पाठविली नसेल तर, अथवा सदर्हू प्रकारचे सभेंत हजर असणाऱ्यां पैकीं तीन पंचमांश सभासदांनीं आपलीं मतें देऊन तें बोलणें कबूल केलें नसेल, व पहिली सभा भरल्यानंतर एक महिन्याचे अवकाशाने व्यवस्थापक मनुष्यांनी दुसरी मुद्दाम सभा भरून त्या सभेंत हजर असणाऱ्यांपैकीं तीन पंचमांश सभासदांनी आपलीं मतें देऊन तें बोलणें काईम केलें नसेल तर तें बोलणें अमलांत आणूं नये.

मंडळी मोडण्याविषयीं आणि तिचे कामाच्या बंदोबस्त करण्याविषयीं ठराव.

१३ मंडळी मोडावी असा ठराव करण्याच्या अधिकार मंडळीपैकीं कमींत कमी तीन पंचमांश सभासदांस आहे. आणि तसा ठराव झाला ह्मणजे ती मंडळी तात्काळ, किंवा वेळ ठरविली असेल त्यावेळीं मोडावी. आणि मंडळीचे मालमिळकतीची व दाव्याची, व पेंचाची व्यवस्था करण्याविषयीं त्या मंडळीचा कानूं असल्यास त्यां प्रमाणें आणि नसल्यास व्यवस्थापक मनुष्यांस योग्य वाटेल त्या प्रमाणे जें करणें अवश्य असेल तें सर्व करावें. परंतु असें ठरविलें आहे कीं व्यवस्थापक मनुष्यांत, किंवा मंडळीचे सभासदांत तंटा उत्पन्न होईल तर, मंडळीचे कामाच्या निकाल खालीं लिहिलेले कोर्टाकडे सोंपावा: ह्मणजे जा जिल्ह्यांत मंडळीची मुख्य इमारत असेल त्या जिल्ह्यांतील अवल फिर्यादी घेण्याच्या जा मुख्य दिवाणी कोर्टास अधिकार असेल त्या कोर्टाकडे सोंपावा. आणि त्या कोर्टाने त्या बाबद आपणास जरूर वाटेल तसा हुकूम करावा. परंतु असें ठरविलें आहे कीं मंडळी मोडण्यासाठीं मंडळींतील सर्व सभासदांचे भरलेले सभेंत तीन पंचमांश सभासदांनी आपलें मत स्वतः, किंवा मुखत्यार मारफत दिलें नसेल तर कोणतीही मंडळी मोडूं नये.

मंडळी मोडली असतां तिचे कोणतेही सभासदास नफा मिळणार नाहीं.

१४ या आक्टाअन्वयें रजिस्टर केलेली कोणतीही मंडळी मोडेल तेव्हां तिचे सर्व कर्जाच्या, व पेंचांच्या फडशा केल्यावर कोणतीही मालमिळकत राहील तर ती मंडळीचे सभासदांस, किंवा त्यांपैकीं कोणास वांटून देऊं नये; परंतु इतर कोणतेही मंडळीस द्यावी. कोणते मंडळीस द्यावी हें मंडळी मोडते वेळीं तिचे सभासदांनी ठरवावें, किंवा त्याणी ठरविलें नसेल तर सदर्हू प्रकारचे कोर्टाने ठरवावें. परंतु असें ठरविलें आहे कीं संयुक्त धनविशिष्ट मंडळी प्रमाणे भागीदारांनी वर्गणी काढून मंडळी केली असेल, किंवा स्थापली असेल तर त्या मंडळीस ही रकम लागू आहे असें समजूं नये.

संयुक्त धनविशिष्ट मंडळीविषयींचे विशेष ठराव.

मंडळीचे सभासद कोण.

१५ या आक्टाचे कारणा साठीं खालीं लिहिलेले प्रकारचा मनुष्य मंडळीचा सभासद आहे असें समजावें: ह्मणजे कोणी मनुष्यास मंडळीचे कानूं व कायद्या प्रमाणे मंडळींत घेतल्यावर त्याणे वर्गणी दिली असेल, किंवा मंडळीचे सभासदांचे नावनिशीवर किंवा यादीवर सही केली असेल तो मंडळीचा सभासद आहे असें समजावें; परंतु या आक्टाअन्वयें काम चालेल त्यांत खालीं लिहिलेले प्रकारचा मनुष्य नसेल त्यास अनुमत देण्याचा अधिकार नाही, किंवा तो सभासद आहे असें समजूं नये: ह्मणजे त्यावेळीं जा सभासदावर तीन महिन्यांहून अधिक मुदतीची वर्गणी चढली असेल त्यास अनुमत देण्याचा अधिकार नाहीं, किंवा तो सभासद आहे असें समजूं नये.

व्यवस्थापक मनुष्यें कोणतीं.

१६ मंडळीचे कामाचा बंदोबस्त करण्याचें काम मंडळीचे कानूं व कायद्यावरून जा गवरनरांस, किंवा कौन्सिलास, किंवा डरेक्टरांस, किंवा कमीटीस किंवा इतर मनुष्यांस सोंपलें असेल ते गवरनर, किंवा कौन्सिल, किंवा डरेक्टर, किंवा कमीटी, किंवा मनुष्यें त्या मंडळीचीं व्यवस्थापक मनुष्यें आहेत असें समजावें.

या आक्टापूर्वी झाले त्या मंडळ्या रजिस्टर करण्याविषयीं.

१७ शाब्दिक विद्येचे, किंवा शास्त्रीय, किंवा औपकारिक उद्देशाने कोणतीही कंपनी किंवा मंडळी

स्थापून, सन१८५० चे ४३ वे आक्ताअन्वयें रजिस्टर केली असेल ती, अथवा हा आक्ट ठरण्या पूर्वीं सदर्हू प्रकारची कोणतीही मंडळी स्थापली असेल परंतु सन१८५० चे सदर्हू ४३ वे आक्ता अन्वयें रजिस्टर झाली नसेल ती, या पुढें कोणतेही वेळीं या आक्ताअन्वयें मंडळी आहे असें रजिस्टर करविण्यास हरकत नाहीं. परंतु असें ठरविलें आहे कीं रजिस्टर करण्याविषयीं अनुमत घेण्यासाठीं व्यवस्थापक मनुष्यांनी मंडळीचे सर्व सभासदांची सभा भरली असेल त्या सभेंतील सभासदांपैकीं तीन पंचमांशांनी स्वतः, किंवा मुखत्यार मार्फत सदर्हू प्रमाणे रजिस्टर करण्याविषयीं अनुमत दिल्यावांचून सदर्हू प्रकारची कंपनी, किंवा मंडळी या आक्ताअन्वयें रजिस्टर करूं नये. सन१८५० चे ४३ वे आक्ता अन्वयें रजिस्टर झालेले कंपनीचे, किंवा मंडळीचे डरेक्टर असतील तेच व्यवस्थापक मनुष्यें आहेत असें समजावें. जी मंडळी सदर्हू प्रमाणें रजिस्टर झाली नसेल ती स्थापली त्यावेळेस सदर्हू प्रमाणे व्यवस्थापक मनुष्यें नेमलीं नसतील तर, योग्य सूचना देऊन पुढें मंडळीसाठीं व्यवस्थापक मनुष्यें नेमण्यास त्या मंडळीचे सभासदांस अधिकार आहे.

सदर्हू प्रकारचे मंडळ्यानी संयुक्त धनविशिष्ट मंडळ्यांचे रजिस्टराजवळ यादी वगैरे फैल कराव्या.

१८ सदरील शेवटले कलमांत सांगितलेले प्रकारची कोणतीही मंडळी या आक्ताअन्वयें रजिस्टर करणे असल्यास व्यवस्थापक मनुष्यांनी खालीं लिहिल्या प्रमाणे केलें म्हणजे पुरे: म्हणजे मंडळीचें नाव, आणि मंडळीचे उद्देश, आणि व्यवस्थापक मनुष्यांचीं नावें, व पत्ते, व धंदे लिहून एक यादी आणि मंडळीचे कानू व कायद्याची नकल दुसरे कलमांत सांगितल्याप्रमाणे सहीनिशीं आणि मंडळींतील सर्व सभासदांचे सभेंत मंडळी रजिस्टर करण्याविषयीं ठराव झाला असेल त्या सभेंत चाललेले कामाचे सर्व हकिकतीची नकल संयुक्त धन विशिष्ट मंडळीचे रजिस्टराजवळ सन१८५७ चे १९ वे आक्ता अन्वयें फैल केली म्हणजे पुरे.

दस्तऐवज पाहाणें.
सही केलेल्या नकला.

१९ या आक्ताअन्वयें रजिस्टराजवळ फैल केलेले सर्व दस्तऐवज पाहाण्याचा अधिकार सर्व मनुष्यांस आहे. दर पाहाणी बद्दल एक रुपया फी दिली पाहिजे. आणि कोणतेही दस्तऐवजाचे, किंवा त्याचे कोणतेही भागाचे नकलेंत शब्द असतील त्यांबद्दल दर शंभर शब्दांस दोन आणे दिले असतां त्या नकलेवर रजिस्टराची सही मागण्याचा अधिकार सर्व मनुष्यांस आहे; आणि कायद्याप्रमाणे काम चालेल त्यांत सदर्हू प्रकारची सही केलेली नकल तींतील गोष्टींविषयीं प्रथमदर्शनी पुरावा आहे असें समजावें.

कोणते मंडळ्यांस हा आक्ट लागू होईल.

२० खालीं लिहिलेल्या मंडळ्या या आक्ताअन्वयें रजिस्टर करण्यास हरकत नाहीं: म्हणजे औपकारिक मंडळ्या; व शास्त्र, किंवा शाब्दिक विद्या, किंवा रसिक कला याची वृद्धि करण्यासाठीं, अथवा शिक्षणासाठीं, किंवा उपयुक्त ज्ञानाच्या प्रसार करण्यासाठीं स्थापलेल्या मंडळ्या; अथवा सभासदांचे, किंवा सर्व लोकांचे उपयोगा करितां पुस्तकालयें, किंवा वाचनगृहें स्थापण्यासाठीं, किंवा त्यांच्या निर्वाह चालविण्यासाठीं, अथवा पदार्थ संग्रह, व चित्रांच्या व इतर कलाकौशल्यांचे पदार्थांच्या शाला, व सृष्ट पदार्थसंचय, व यांत्रिक व शास्त्रीय युक्ति, किंवा साधनें, किंवा नकाशे यांच्या संग्रह करण्यासाठीं, किंवा त्यांच्या निर्वाह चालण्यासाठीं स्थापलेल्या मंडळ्या.

(True translation)

VENAYEK WASSOODEW,
Oriental Translator to Government.

"A BILL TO REPEAL CERTAIN REGULATIONS AND ACTS RELATING TO THE PROCEDURE OF THE COURTS OF CIVIL JUDICATURE NOT ESTABLISHED BY ROYAL CHARTER."—Guzerathee.

हेठळ लखेलो आक्टनो मसुदो सन१८५९ना मे महिनानी १४ मी तारिखे इंडियानी लेजिस्लेटिव कौंसिलमां पेहेली तथा बीजीवार वांचीने सिलेक्ट कमिटीने सोंप्यो, ते कमिटी छ अठवाडियांमां ते मसुदाबाबत रिपोर्ट करनार छे.

दिवानी इनसाफनी कोर्टो बादशाही सनदउपरथी स्थापी नहीं होय तेओनुं काम चलाववानी रीत बाबतना केटला एक कायदा, तथा आक्ट रद्द करवा बाबतना आक्टनो मसुदो.

दिवानी इनसाफनी कोर्टो बादशाही सनदउपरथी स्थापी नहीं होय तेओए शी रीते काम चलाववुं ए बाबतना नियम सन१८५९ना ८ मा आक्टमां ठराव्या छे वास्ते, अने ते आक्ट सन१८५९ना जुलै महिनानी १ली तारिखथी बंगाल प्रेसिडेन्सीमां चालू थशे; अने सन १८६० ना जान्यूआरी महिनानी १ली तारिखथी मद्रास, तथा मुंबई प्रेसिडेन्सीमां चालू थशे, अथवा ते तारीख पेहेलां जे तारीख ते प्रेसिडेन्सीओनी सरकार ठरावे ते तारीख पेहेलां नेदान त्रण महिना आगमच ते बाबत पोतानी प्रेसिडेन्सीनां ग्याझेटमां जाहेरनामुं छपावशे तो ते तारिखथी चालशे, एवुं ते आक्टनी ३८७ मी कलममां ठराव्युं छे, अने बंगालाना, तथा मद्रासना, तथा मुंबईना सामान्य कायदा जे मुलकने लागू नहीं होय ते मुलकने इंडियाना गवरनर जनरल इन् कौंसिल, अथवा जे सरकारना ताबामां ते मुलक होय ते सरकार ते आक्ट लागू करीने ग्याझेटमां जाहेरनामुं छपावशे त्यांहां सुधी ते आक्ट ते मुलकना कोई भागमां चालू थशे नहीं एवुं पण तेज आक्टनी ३८५ मी कलममां ठराव्युं छे वास्ते; अने सदरहू कोर्टोनुं काम चलाववानी रीत बाबतना केटला एक कायदा तथा आक्ट, अने केटला एक कायदाना तथा आक्टना भाग आ आक्टमां आगळ कहेली रीते रद्द करवा योग्य छे वास्ते; हेठळ लख्या प्रमाणे ठराव्युं छे:— उद्देश.

१ आ आक्टनां परिशिष्टमां लखेला कायदा उपरथी तथा आक्ट उपरथी, अने ते कायदाना, अथवा आक्टना भाग उपरथी बीजो कोई कायदो, अथवा आक्ट सघळो अथवा थोडो रद्द थतो होय ते सिवाय ते कायदा तथा आक्ट अने तेओना भाग आ आक्ट उपरथी परिशिष्टमां लखेली रीते अने वखतथी रद्द छे एवुं समजवुं; एटले: कायदा रद्द कर्या ते.

बंगाल प्रेसिडेन्सीने जेटला लागू छे तेटला सन१८५९ना जुलै महिनानी १ली तारिखथी रद्द छे एवुं समजवुं.

मद्रास, तथा मुंबई प्रेसिडेन्सीने जेटला लागू छे तेटला सन १८६० ना जान्यूआरी महिनानी १ली तारिखथी, अथवा ते तारीख पेहेलां जे तारीख ते प्रेसिडेन्सीओनी सरकार ठरावीने सदरहू ३८७ मी कलममां ठराव्या प्रमाणे ग्याझेटमां जाहेरनामुं छपावशे ते तारिखथी रद्द छे एवुं समजवुं.

अने बंगालाना, तथा मद्रासना, तथा मुंबईना सामान्य कायदा जे मुलकने लागू ~~नहीं~~ होय ते मुलकने इंडियाना गवरनर जनरल इन् कौंसिल, अथवा जे सरकारना ताबामां ते मुलक होय ते सरकार आ आक्ट लागू करीने ग्याझेटमां जाहेरनामुं छपावशे ते तारिखथी ते रद्द छे एवुं समजवुं.

रद्द करेला कायदानुं तथा आक्टनुं परिशिष्ट·

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर·	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं·	केटलो रद्द कर्यो ते·
सन१८३६ नो आक्ट ५ मो·		सघळो आक्ट·
" १८३७ —— ३ जो·		सघळो आक्ट·
" १८३७ —— २५ मो·		३जी अने ९ मी कलम·
" १८३७ —— ३५ मो·		सघळो आक्ट·
" १८३८ —— ७ मो·		सघळो आक्ट·
" १८३८ —— १७ मो·		सघळो आक्ट·
" १८३८ —— २२ मो·		सघळो आक्ट·
" १८३८ —— २७ मो·		सघळो आक्ट·
" १८३९ —— ९ मो·		सघळो आक्ट·
" १८४० —— १९ मो·	बंगाल प्रेसिडेन्सीमां नादारीमां आपील थाय तेनुं काम चलावयानी रीत सुधारवा बाबतनो आक्ट.	सघळो आक्ट·
सन१८४१ नो आक्ट ७ मो·	गेर हाजर साहेदोनी साहेदी लेवा बाबत एक सरखी अने सुधारेली रीत ठरायवा बाबतनो आक्ट·	सघळो आक्ट·
सन१८४१ नो आक्ट १७ मो·	बंगाल प्रेसिडेन्सीनी सदर दिवानी तथा निजामत अदालतनी कोर्टोमां अपील थाय तेओनुं काम चलावयानी रीत सुधारवा बाबतनो आक्ट·	२ जी कलमनो जेटलो भाग सदर दिवानी अदालतने लागू छे तेटलो भाग·
सन१८४१ नों आक्ट २९ मो·	फरीयाद तथा अपीलोनुं काम चलावयानी गफलत करे तो ते काहाडी नाखवा बाबत बंगालानां तथा मद्रासनां कायदा पुस्तकना जे भाग छे ते सुधारवा बाबतनो आक्ट·	सघळो आक्ट·
सन१८४३ नो आक्ट २ जो·	सदर अदालतनी कोर्टो बेसवा बाबत नियम ठरावया विशेनो आक्ट·	सघळो आक्ट·
सन१८४३ नो आक्ट ३ जो·	स्पेशिअल् अपीलनी कानुनो सुधारवा बाबतनो आक्ट.	सघळो आक्ट·
सन१८४३ नो आक्ट ६ ठ्ठो·	अमीननी, तथा मुनसफनी कोर्टनी हकुमत बाबतनो, तथा काम चलाचयानी रीत बाबतनो कायदो सुधारवा विशेनो आक्ट·	सघळो आक्ट·
सन १८४३ नो आक्ट ७ मो·	मद्रास प्रेसिडेन्सीमांहेनी अपीलनी, तथा सर्किटनी प्रोविन्शिअल् कोर्ट काहाडी नाखीने तेओनुं काम करवा सारू नवी जिल्हा कोर्टो स्थापवा सारू, अने दिवानी तथा फोजदारी कोर्टो छे तेओने बदले सन१८२७ ना १ला तथा २जा कायदा प्रमाणे, अने ७ मा तथा ८ मा कायदा प्रमाणे ठेरावेली कोर्टो स्थापवा बाबत, अने ते कोर्टोनी दिवानी हकुमत वधारवा बाबतनो आक्ट·	१० मी, ११ मी अने १४ मी कलम, अने १७ मी कलमनी १ ली रकम, अने १८ मी, १९ मी, अने २५ मी कलम·
सन१८४३ नो आक्ट १२ मो·	ईस्ट इंडिया कंपनीनी कोर्टना जडजोए कई वखते अने कई भाबामां पोताना फेसला लखवा ते बाबतनो आक्ट·	सघळो आक्ट·
सन१८४४ नो आक्ट ९ मो·	प्रिन्सिपाल् सदर अमीननी, अने सदर अमीननी कोर्टमां फरियाद करवानो अधिकार आपवा बाबतनो आक्ट·	३जी कलम सिवाय सघळो आक्ट·
सन१८४५ नो आक्ट ३ जो·	अपील करनार पासेथी खर्चनो जांमीन लेयो अथवा नहीं लेवो ए बाबतनी अपील कोर्टने मुखत्यारी आपवा बाबतनो आक्ट·	सघळो आक्ट·
सन१८४५ नो आक्ट ८ मो·	मुंबईना कायदा पुस्तकमांहेला सन १८२७ ना ४ था कायदानी ७५ मी कलम तथा १७ मो बाब सुधारवानो आक्ट·	सघळो आक्ट·
सन १८४५ नो आक्ट १५ मो·	दिवानी अदालतनुं तथा मेहेसुलनुं काम चलाववा बाबत त्रणे	१ ली; २ जी, ३ जी, ४ थी अने ६ मी कलम·

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
	प्रेसिडेन्सीनां लश्करमांहेना एतद्देशीय अंमलदारने तथा सिपाईने माफीनो हक आपवानुं ठरावया बाबतनो आक्ट.	
सन१८४५नो आक्ट १६मो.	सन १८४१ ना २९ मा आक्टप्रमाणे अपील काहाडी नाख्यापछी ते पाछी लेया विशे नियम ठरावया बाबतनो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन१८४५नो आंक्ट १७मो.	बंगाल प्रेसिडेंन्सीमांहेना मुनसफनी कोर्टमां साहेदोने हाजर करवानो वधारे सारो बंदोबस्त करवाबाबतनो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन१८४६नो आक्ट ४थो.	बंगाल प्रेसिडेन्सीना ताबा मांहेना मुलकमां हुकमनांमां बजावयासारू जमीन वेचाय छे ते बाबतनो कायदो सुधारवा विशेनो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन१८४७नो आक्ट १७मो.	मुकरदमानुं काम चलावती वखते हुकमोतोडया होय ते वात मालम पडी नहीं होय ते बाबतना कायदामां जे खामी छे ते दुरुस्तकरवा विशेनो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन१८५०नो आक्ट ३जो.	मद्रास प्रेसिडेन्सीमांना सदर अमीननी, तथा डिस्ट्रिक्ट मुनसफनी कोर्टनी हकुमत बाबतनो कायदो सुधारवाविशेनो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन१८५०नो आक्ट ४थो.	सदर कोर्टमां अपील थाय तेनुं काम चलाववानी रीत सुधारवानो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन१८५०नो आक्ट ८मो.	केटला एक अपीलना मुकरदमांमां रेसपोन्डेंट (एटले अपीलना जवाबदेनार) ने समन कर्यावगर फेसलो बाहाल राखवानो अधिकार जिल्हा तथा सिटी जडजने, अने प्रिन्सिपाल् सदर अमीनने आपवा बाबतनो कायदो सुधारवानो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन१८५०नो आक्ट १५मो.	बंगालनां कायदापुस्तकमांहेना सन१८१४ ना २६ मा कायदानी १० मी, तथा १२मी कलमनो व्यापार वधारवा बाबतनो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन१८५०नो आक्ट २५मो.	जमीननां अधूरां वेचांण बाबत सन१८१९ ना ८ मा कायदाप्रमाणे, अने सन १८४६ना ४ था आक्टप्रमाणे अवेज अनामत मुक्यो होय ते सरकार दाखल करवा बाबतनो आक्ट.	हुकमनामां बजाववासारू जमीन; अथवा जमीन उपरनो हकसंबंध वेच्यो होय ते बाबत अवेज अनामत मुक्यो होय ने सरकारदाखल थयो होय ते बाबत आआक्ट जेटलो लागूहोय तेटलो सघळो.
सन१८५०नो आक्ट ३०मो.	सन१८४६ ना १ला आक्टना तथा सन१८५० ना ४ था आक्टना अर्थबाबत संशय पडयो ते दूर करवा विशेनो आक्ट.	२जी, ३जी, अने ४थी कलम.
सन१८५१नो आक्ट ७मो.	हुकमनांमां बजाववा बाबत मुंबई इलाकानो कायदो सुधारवानो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन१८५२नो आक्ट २५मो.	क्वीन्‌इन् कौंसिले, अथवा बंगाला इलाकानी सदर दिवानी अदालतनी, अने जिल्हा तथा सिटी जडजनी कोर्टे अपीलमां हुकमनांमां कर्यां होय ते बजाववा बाबतनो आक्ट.	क्वीन् इन् कौंसिले अपीलमां हुकमनांमां कर्यां होय ते बजाववा बाबत आ आक्ट जेटलो लागू छे ते सिवाय सघळो आक्ट.
सन१८५२नो आक्ट २६मो.	बंगाल प्रेसिडेन्सीना सदर अमीननी, तथा मुनसफनी कोर्टनुं काम चलाववानी रीत सुधारवा बाबत, अने प्रिन्सिपाल् सदर अमीननी पासे अपीलो मोकले ते बाबत तेओनो अधिकार वधारवा विशेनो आक्ट.	सघळो आक्ट.

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथालुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
सन १८५२ नो आक्ट ३३ मो.	जे कोर्ट हुकमनामां कीधां होय ते कोर्टनी हकुमत बाहारनी जगामां ते हुकमनामां अंमलमां लाववानुं सेहेल पडवा बाबतनो आक्ट	बादशाही सनदउपरथी स्थापेली कोर्टनुं, अने मिलिटरी कोर्ट रिक्वेस्टनुं हुकमनामुं अंमलमां लाववा बाबत आ आक्ट जेटलो लागू छे ते सिवाय बाकीनो सघळो आक्ट.
सन १८५३ नो आक्ट १५ मो.	बंगाल प्रेसिडेन्सीनी सदर कोर्टमां रेग्युलर अपील थाय तेओनुं काम चलाववानी रीत सुधारवानो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन १८५३ नो आक्ट १६ मो.	स्पेशिअल् अपील करवाबाबतना नियम सुधारवानो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन १८५३ नो आक्ट १९ मो.	बंगाल प्रेसिडेन्सीमां ईस्ट इंडिया कंपनीनी दिवानी कोर्टो छे तेमां साहेदी पुरावो (लेवा बाबतनो) कायदो सुधारवानो आक्ट.	आ आक्टनी १९ मी, तथा २६ मी कलम सिवाय आ आक्टनो बाकीनो जेटलो भाग सन १८५९ ना ८ मा आक्ट प्रमाणे फरियाद थई होय अथवा बीजुं कंई काम चाल्युं होय तेने लागू होय तेटलो सघळो भाग.
सन १८५४ नो आक्ट ३३ मो.	सन १८४३ ना १२ मा आक्टना ठराव वधारवा विशेनो आक्ट.	सन १८५९ ना ८ मा आक्ट प्रमाणे फरियाद करी होय अथवा बीजुं कंई काम चलाव्युं होय तेने आ आक्ट जेटलो लागू होय तेटलो.
सन १८५५ नो आक्ट ९ मो.	मद्रास प्रेसिडेन्सीनी सदर कोर्टमां रेग्युलर अपीलो थाय तेओनुं काम चलाववानी रीत सुधारवानो आक्ट.	सघळो आक्ट.
सन १८५५ नो आक्ट १० मो.	मद्रास तथा मुंबई प्रेसिडेन्सीमांहेनी ईस्ट इंडिया कंपनीनी दिवानी कोर्टमां साहेदोने हाजर थवा विशेनो, तथा तेओनी साहेदी लेवा विशेनो कायदो सुधारवा बाबतनो; तथा सन १८५३ ना १९ मा आक्टनी ४० मी कलमना ठराव सुधारवा बाबतनो आक्ट.	९ मी, तथा १० मी कलमं सिवाय बाकीनो सघळो आक्ट.
सन १८५५ नो आक्ट ३४ मो.	सन १८५२ ना ३३ मा आक्टनो अर्थ स्पष्ट करवा बाबतनो, तथा ते आक्ट सुधारवा बाबतनो आक्ट.	बादशाही सनदउपरथी स्थापेली कोर्टनुं हुकमनामुं अंमलमां लाववा बाबत आ आक्टनो जेटलो भाग लागू छे ते सिवाय बाकीनो सघळो आक्ट.
सन १८५६ नो आक्ट १२ मो.	बंगाल प्रेसिडेन्सीमांनी दिवानी कोर्टो अमीन नेमे छे ते बाबतनो कायदो सुधारवानो आक्ट.	६ ठ्ठी, अने ७ मी कलम.

बंगाल.

सन १७९३ नो कायदो ३ जो.	जूदा जूदा जिल्हामां, अने पटणा, तथा धाका, अने मुर्शिदाबाद ए शेहेरोमां दिवानी अदालतनी कोर्टो स्थापी होय एटले असल दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करवासारू इनसाफनी कोर्टो स्थापी होय ते कोर्टोनी हकुमत वधारवा बाबत, तथा तेओनी व्याख्या करवा बाबतनो कायदो.	७ मी, ८ मी, ९ मी, १० मी, ११ मी, १२ मी, १३ मी, १५ मी, १६ मी, १८ मी, १९ मी अने २० मी कलम.
सन १७९३ नो कायदो ४ थो.	जूदा जूदा जिल्हामां, अने पटणा, तथा धाका, अने मुर्शिदाबाद ए शेहेरोमां स्थापेली दिवानी अदालतनी कोर्टने फलांणा फलांणा मुकरदमा तथा फरीयादनो इनसाफ करवानो अखत्यार छे एवुं ठराव्युं होय ते मुकरदमा, तथा फरियाद लेईने तेनो इनसाफ	१ ली, २ जी, ३ जी, ४ थी, अने ५ मी कलम, अने ६ ठ्ठी कलमनो जेटलो नज़कूर पक्षकारोने, तथा साहेदोने सम खवडाववा बाबत लागू छे तेटला

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
	करीने फेसलो करवा बाबतनो कायदो.	नजकूर सिवाय बाकीनी ६ठ्ठी कलम, अने ७ मी, ८ मी, १० मी, ११ मी, १२ मी, १३ मी, १६ मी, १८ मी, १९ मी, अने २६ मी कलम.
सन १७९३ नो कायदो ५ मो.	जूदी जूदी जिल्हा कोर्टमां, तथा त्रण सिटी कोर्टमां करेला फेसला उपर अपील थई होय तेनी चोकसी करवासारू चार प्रोविन्शिअल् कोर्टो स्थापवा बाबत, अने तेओना अधिकारनुं, तथा कामनुं वर्णन करवा बाबत, अने फलांणी फलांणी अपीलनी, तथा बीजी फरियादीनी चोकसी करवानो तेंओने अख्त्यार छे एवुं ठराव्युं छे ते अपील, तथा फरियादी लेईने तेनो निकाल करवाबाबत कानुन ठरावबानो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १७९३ नो कायदो ६ठ्ठो.	सदर दिवानी अदालतनी कोर्टनो अधिकार, तथा काम वधारवा बाबत, तथा तेओनुं वर्णन करवा बाबत, अने अपीलनी प्रोविन्शिअल् कोर्टना फेसला उपर अपील लेईने तेनो निकाल करवा बाबत कानुन ठरावबानो कायदो.	४ थी, ५ मी, ६ठ्ठी, ७ मी, ९ मी, १० मी, ११ मी, १२ मी, १५ मी, अने १६ मी कलम. अने १७ मी कलमनो जेटलो भाग सम खवडाववा बाबत लागू छे तेटला भागसिवाय बाकीनी १७ मी कलम, अने १८ मी, १९ मी, २० मी, २१ मी, २२ मी, २८ मी, २९ मी, अने ३० मी कलम.
सन १७९३ नो कायदो १६ मो.	मुकरदमा पंचने सोंपवा बाबत अने केटली एक फरियादीनो इनसाफ करवासारू ते फरियाद नाजिमनी पासे मोकलवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १७९५ नो कायदो ७ मो.	असल दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करवासारू बनारस शेहेरमां, अने बनारस प्रांतमां मिरजांपूर, गाजीपूर, अने जवानपूर ए शेहेरोमां दिवानी अदालतनी कोर्टो एटले इनसाफनी कोर्टो स्थापवा बाबत, अने ते कोर्टोनी हकुमतनुं तथा अधिकारनुं वर्णन करवा बाबतनो कायदो.	७ मी, ९ मी, अने १० मी कलम, अने ११ मी कलमना जे भाग उपरथी सन १७९३ ना ३ जा कायदानी २१ मी कलमनो व्यापार वधार्यो छे ते भागसिवाय बाकीनी ११ मी कलम. अने १२ मी कलम.
सन १७९५ नो कायदो ८ मो.	"जूदा जूदा जिल्हामां, तथा पटणा, तथा धाका, अने मुर्शिदाबाद ए शेहेरोमां स्थापेली दिवानी अदालतनी कोर्टने फलांणा फलांणा मुकरदमानो तथा फरियादनो इनसाफ करवानो अख्त्यार छे एवुं ठराव्युं होय ते मुकरदमा, तथा फरियादी लईने तेनो इनसाफ करीने फेसलो करवा बाबतनो कायदो" एवो सन १७९३ नो ४ थो कायदो छे तेमां फेरफार तथा कमपेश करीने ते बनारस प्रांतने लागू करवा बाबत, अने बीजा प्रतिवादीओ पासेथी जांमीन लेछे तवो जांमीन बनारसना राजा तथा तेनां कुटुंबना बाबू अथवा केटला एक साहुकार प्रतिवादी होय त्यारे तेओनी पासेथी लेवानी माफी करवा बाबतनो कायदो.	सन १७९३ नो ४ थो कायदो आ आक्ट उपरथी रद्द कर्यो छे तेना ठराव २ जी कलमना जेटला भाग उपरथी लागू कर्या छे तेटलो भाग.
सन १७९५ नो कायदो ९ मो.	बनारस प्रांतनी सिटि कोर्टमां तथा जिल्हा कोर्टमां करेला फेसला उपर अपील थाय ते लेवासारू अपीलनी प्रोविन्शिअल् कोर्ट स्थापवा बाबत, अने तेना अधिकारनुं, तथा हुकमनांमांनुं वर्णन करवा बाबत, अने फलांणी फलांणी अपील तथा फरियाद लेवानो ते कोर्टने अधिकार छे एवुं ठराव्युं छे ते अपील, तथा फरियाद लेईने तेनो निकाल करवानी कानुनो ठरावबा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १७९५ नो कायदो १० मो.	बनारस प्रांतमां अपीलनी प्रोविन्शिअल् कोर्ट स्थापीछे	सन १७९३ नो ६ठ्ठो कायदो

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कन्यो ते.
	तेना फेसला उपर अपील थाय तें लेईने तेनो निकाल करवानो अधिकार सदर दिवानी अदालतने आपवा बाबत, अने ते प्रांतमां सदर दिवानी अदालतने जे हकुमत, तथा अधिकार, तथा अखत्यार छे तेनुं वर्णन करवाबाबतनो कायदो.	आ आक्ट उपरथी रद्द कन्यो छे तेना ठराव २जी कलम ना जे भाग उपरथी लागू कन्या छे ते भाग सिवाय बाकीनी २जी कलम, अने ३जी कलम.
सन १७९५ नो कायदो १५ मो.	" मुकरदमा पंचने सोंपवा बाबत अने केटलीएक फरियादीनो इनसाफ करवासारू ते फरियाद नाजिमनी पासे मोकलवा बाबतनो कायदो " एवो सन् १७९३ नो १६ मो कायदो छे तेनी १० मी कलम सिवाय ते कायदो बनारस प्रांतने लागू करवाबाबत, अने केटला एक मुकरदमानो इनसाफ करवा सारू ते मुकरदमा बनारसना राजाने सोंपवा बाबतनो कायदो.	२जी कलम.
सन १७९५ नो कायदो ३६ मो.	सन १७९४ ना ८ मा कायदानी ७ मी कलम रद्द करवा बाबत, अने ते कायदा प्रमाणे जिल्हा कोर्टना तथा सिटी कोर्टना रजिस्टरे फेसला कन्या होय ते उपर अपील थाय तेनी चोकसी करवानो अधिकार जिल्हा तथा सिटी कोर्टने आपवाबाबत, अने रुपिया बाबत अथवा जंगम मालमिलकत बाबत मुकरदमो होय तो सदहू प्रकारनी अपीलमां जड्ज हुकमनांमां करे ते आखरनां ठरायवा बाबत; अने सन १७९३ ना ४० मा कायदा प्रमाणे नेमेला नेटिव कमिशनरोए हुकमनांमां कन्यां होय ते उपर अपील थाय तेमां जिल्हा तथा सिटी कोर्टना जड्जोए हुकमनांमां कन्यां होय ते आखरनां ठरायवा बाबत; अने वेंहेंच्या वगरनी भागियां मालमिलकतना सरबराकार (एटले वहिवटदार) ने सन १७९३ ना ४० मा कायदा प्रमाणे मुकरदमानी चोकसी करीने फेसलो करवासारू कमिशनरनी जगाने वास्ते लायक करवा बाबत; अने इनसाफ करती वखते चलावेलां काम दफतर सर्किट जड्ज निजामत अदालतमां मोकले ते, अथवा सदहू प्रमाणे इनसाफ करीने ते कोर्ट शिक्षाना ठराव अथवा हुकम कन्या होय ते जता रेहे अथवा गेरवल्ले पडे तेनो बंदोबस्त करवा बाबत, अने बरदवान जिल्हामां हमणां जे तालुका छे तेओमां बीजी एक दिवानी अदालतनी कोर्ट स्थापवा बाबतनो कायदो.	३ जी, ४ थी, अने ५ मी कलम.
सन १७९५ नो कायदो ५४ मो.	सन १७९४ ना ८ मा कायदानी, अने सन १७९५ ना ३६ मा कायदानी केटलीएक कलमोमांनी कानुनोमां फेरफार करीने ते कानुनो बनारस प्रांतने लागू करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १७९६ नो कायदो १३ मो.	बंगाला, बाहार, ओरिसा, अने बनारस प्रांतनी जिल्हा तथा सिटी कोर्टे हुकमनांमां कन्यां होय ते उपर प्रोविन्शिअल् कोर्टमां अपील थई होय तो पण ते हुकमनांमां, अने प्रोविन्शिअल् कोर्टे हुकमनांमां कन्यां होय ते उपर सदर दिवानी अदालतमां अपील थई होय तो पण ते हुकमनांमां बजाववानो सन १७९३ ना ५ मा, तथा ६ ठ्ठा कायदाना जेटला भाग उपरथी अधिकार छे तेटलो भाग रद्द करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १७९७ नो कायदो १२ मो.	जंगम मालमिलकत बाबतना मुकरदमानी सदर दिवानी अदालतनी कोर्टमां अपील करवानी ओछी मुद्दत ठरायवा बाबत, अने ते कोर्टमां तथा अपीलनी प्रोविन्शिअल कोर्टमां अपील करवा बाबत हाल जे कानुनो छे तेमां केटलाएक भागमां फेरफार करवा बाबत; तथा ते समजाववा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
सन १७९७ नो कायदो १९ मो.	जे मुकरदमानी सदरदिवानी अदालतमां अपील थाय ते मुकरदमामां चलावेलां कामना कागळ पत्रोनो तरजुमो जिल्हा तथा सिटी कोर्टे मोकलवो एवुं तेओने फरमाववानो प्रोविन्शिअल् कोर्टने अधिकार आपवा बाबत, अने ते मुकरदमाना कागळ पत्रोनो तरजुमो पोतपोतानी कोर्टना रजिस्टरोथी तथा आसिस्टंटोथी मुद्दतसर थतो नहीं होय त्यारे तेनो तरजुमो कराववा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १७९८ नो कायदो २ जो.	दिवानी अदालते जे मुकरदमानो फेसलो कर्यो होय तेनी केटले एक प्रसंगे फरीथी तपास करवानो अधिकार आपवा बाबत, अने सन १७९३ ना ४ था, ५ मा, अने ६ ट्ठा कायदानो अर्थ समजाववा बाबतनो कायदो.	५ मी, ६ ट्ठी, ७ मी, ८ मी, ९ मी, अने १० मी कलम.
सन १७९८ नो कायदो ५ मो.	सदर दिवानी अदालतनी कोर्टमां अपील करवानी ओछी मुद्दत ठराववा बाबत, अने केटले एक प्रसंगे अपीलमां बीजो जामीन लेवानुं ठराववा बाबत, अने दिवानी कोर्टमां फरियादी करे त्यारे सरकारने तथा ते कोर्टना वकीलने फी आपवा बाबत हाल जे कायदा छे तेओना केटला एक भागनो अर्थ समजाववा बाबत तथा ते भाग सुधारवा बाबत, अने सन १७९३ ना १८ मा कायदानी १० मी, तथा १४ मी कलममां फरमाव्युं छे के चुकवेला मुकरदमानुं दफतर साथे जोईये तेनी कंई जरूर नथी एवुं ठराववा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८०० नो कायदो ३ जो.	सन १७९३ ना ४० मा कायदा प्रमाणे नेमेला नेटिव कमिशनरोए करेला केटला एक फेसला उपर अपील थाय ते पोतानी कोर्टना रजिस्टरमी पासे मोकलवानो जिल्हा जडजने अधिकार आपवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८०२ नो कायदो ३ जो.	दिवानी मुकरदमाना प्रतिवादीए केवो जांमीन आपवो तेनुं वर्णन करवा बाबत, अने नादारो दिवानीमां फरियादी करे तेनो इनसाफ करवा बाबतनी हाल जे कानुनो छे तेनो भाग सुधारवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८०३ नो कायदो २ जो.	नवाब वजीरे नामदार इंग्लिश ईस्ट इंडिया कंपनीने जे प्रांत आप्या छे तेमां असल दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करवा सारू अदालतनी कोर्टो एटले इनसाफनी कोर्टो स्थापवा बाबत, अने तेनी हकुमतनुं वर्णन करवा बाबतनो कायदो.	४ थी, ५ मी, ६ ट्ठी, ७ मी, ९ मी, १० मी, १५ मी, १६ मी, अने २० मी कलम.
सन १८०३ नो कायदो ३ जो.	नवाब वजीरे नामदार इंग्लिश ईस्ट इंडिया कंपनीने जे प्रांतो आप्या छे ते प्रांतोना जिल्हामां अदालतनी कोर्टो स्थापी छे ते कोर्टोने फलांणा फलांणा मुकरदमानो, तथा फरियादनो इनसाफ करवानो अधिकार छे एवुं ठराव्युं छे ते मुकरदमा, तथा फरियादो लईने तेनो इनसाफ करीने तेनो फेसलो करवा बाबतनो कायदो.	२ जी, ३ जी. ४ थी, ५ मी, अने ६ ट्ठी कलम, अने पक्षकारोने तथा साहेदोने समस खवडाववा बाबत ७ मी कलमनो जेटलो भाग लागू छे तेटला भाग सिवाय बाकीनी ७ मी कलम, अने ९ मी, १० मी, १२ मी, १३ मी, १४ मी, १५ मी, १७ मी, १८ मी, १९ मी, २० मी, २७ मी, २८ मी, अने २९ मी कलम.
सन १८०३ नो कायदो ४ थो.	नवाब वजीरे नामदार इंग्लिश ईस्ट इंडिया कंपनीने जे प्रांतो आप्या छे ते प्रांतोमां जे कोर्टो स्थापी छे ते कोर्टोना फेसला उपर अपीलो थाय तेओनी चोकसी करवा सारू अपीलनी प्रो-	सघळो कायदो.

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथालुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
	-विन्शिअल् कोर्ट स्थापवा बाबत, अने ते कोर्टोना अधिकारनुं तथा कामनुं वर्णन करवा बाबत, अने फलांणी फलांणी अपीलनी तथा मुकरदमानी चोकसी करवानो अधिकार ते कोर्टने छे एवुं ठराव्युं छे ते अपील तथा मुकरदमा लेईने तेनो फेसलो करवा-बाबतनी कानुनो ठरावगानो कायदो.	
सन १८०३ नो कायदो ५ मो.	नवाब वजीरे नामदार इंग्लिश ईस्ट इंडिया कंपनीने जे प्रांतो आप्या छे ते प्रांतोमां अपीलनी प्रोविन्शिअल् कोर्ट स्थापी छे ते कोर्ट फेसला करे ते उपर अपील थाय तेनो इनसाफ करवानो अधिकार सदर दिवानी अदालतने आपवा बाबत; अने ते प्रांतने तथा तेमां स्थापेली दिवानी कोर्टोने सदर दिवानी अदालतनी हकुमत लागू करवा बाबतनो कायदो.	४ थी, ५ मी, ६ ठ्ठी, ७ मी, १० मी, ११ मी, १२ मी, १४ मी, १५ मी, १६ मी, १८ मी, १९ मी, २० मी, २१ मी, २२ मी, २८ मी, २९ मी, अने ३७ मी कलम.
सन १८०३ नो कायदो २१ मो.	नवाब वजीरे नामदार इंग्लिश ईस्ट इंडिया कंपनीने जे प्रांतो आप्या छे ते प्रांतोमां पंचने मुकरदमा सोंपवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८०३ नो कायदो ५० मो.	साहेदोने हाजर करवा बाबत, तथा दिवानी कोर्टोमां साहेदोने सम खवडाववा बाबत, अथवा तेओनी पासे सत्यस्मरणपूर्वक इकरार कराववा बाबत सन १७९३ ना ४ था कायदामां कानुनो कही छे तेमां कंई फेरफार करीने ते कानुनो फोजदारी कोर्टने लागू करवा बाबत, अने जूदी जूदी रीते समखाय ते बाबत दिवानी तथा फोजदारी कोर्टे ते कानुनो शी रीते लागू करवी ते समजाववा बाबतनो कायदो.	२ जी कलमनी २ जी रकमनो जेटलो भाग दिवानी कोर्टने लागू छे तेटलो भाग.
सन १८०५ नो कायदो २ जो.	इनसाफनी दिवानी कोर्टमां मुकरदमानी चोकसी करवानी मुद्दत समजाववा बाबत, अने रेग्युलर तथा संक्षेपरीते चोकसी करवा लायक केटला एक मुकरदमा बाबत ओछी मुद्दत ठराववा बाबत, अने असल फरियाद तथा अपील लईने तेनो इनसाफ करवा बाबत बीजा ठराव करवा बाबतनो कायदो.	८ मी, ९ मी, १० मी, ११ मी, १२ मी अने १४ मी कलम.
सन १८०५ नो कायदो १४ मो.	कटक जिल्हामां दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करवा बाबतनो कायदो.	विशेष ठराव वगर ११ मी कलमनो जेटलो भाग दिवानी कोर्टने लागू छे तेटलो भाग.
सन १८०५ नो कायदो १५ मो.	सो शिका रुपियाना मुकरदमा सोंप्या होय तेनो इनसाफ करवा सारू जिल्हा तथा सिटी कोर्टना मोलवी तथा शास्त्रीने कमिशनर नेमवा बाबत, अने जूदा जूदा जिल्हामां तथा शेहेरोमां हेड नेटिव कमिशनर नेमवा सारू बीजो ठराव करवा-बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८०६ नो कायदो २ जो.	प्रोसेसनी जे कानुन प्रमाणे इनसाफनी दिवानी कोर्ट चालवुं जोईये ते कानुनोनो केटली एक बाबतमां अर्थ समजाववा बाबत तथा ते सुधारवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८०६ नो कायदो १२ मो.	जमना नदीने उत्तर किनारे सोंक, सोंसाव, अने साहार ए प्रगणां छे ते आग्रा जिल्हानी हकुमत हेठळ लाववा बाबत, अने मळेला तथा जीतेला प्रांतनो कारभार चलाववानो बंदोबस्त राखवा बाबत कायदा तथा कानुनो छे ते, ते प्रगणांओने लागू करवा बाबतनो कायदो.	आ कायदाना जेटला भाग उपरथी सन १८०५ ना ८ मा कायदाना ठराव आ कायदामां लखेला मुलकने लागू कर्या छे तेटलो भाग; अने एमां लखेलो कायदो आं आक्टउपरथी रद्द कर्यो छे ते.

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
सन १८०७ नो कायदो १ लो.	अपीलनी प्रोविन्शिअल् कोर्टनो एक जडज ते कोर्टना बीजा जडजो गेर हाजर होय त्यारे काम तथा अधिकार चलावे तेनुं वर्णन करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८०८नो कायदो १३ मो.	जे दिवानी मुकरदमानी अपील सदर दिवानी अदालतमां चाले छे ते मुकरदमानो पेहेल वेहेलो इनसाफ प्रोविन्शिअल्कोर्टमां करवानुं ठरावया बाबत, अने जे हुकमनांमां उपर अपील थई होय ते हुकमनांमां केटले एक प्रसंगे बजाववानो अधिकार आपवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८१० नो कायदो १३ मो.	दिवानी कोर्टमां जे मुकरदमानुं काम चालतुं होय तेनो वेहेलो इनसाफ करीने फेसलो करवा बाबत, अने दिवानी मुकरदमा घरमेळे वेहेला मांडी वाळवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८१२ नो कायदो ४ थो.	जे मुकरदमामां एतद्देशीय राजा पक्षकार होय तेने वादी अथवा प्रतिवादी प्रमाणे हाजरथवानुं केहेवाने लायक नहीं होय ते मुकरदमा सरकारी अंमलदारनी मारफते चलाववानो, अथवा तेनो जवाब आपवानो गवरनर जनरल इन् कौंसिलने अधिकार आपवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८१३नो कायदो ६ ठ्ठो.	जमीन बाबतना मुकरदमा तथा कजिया तंटा पंचने सोंपवा बाबत, अने जमीन जबरदस्तीथी कबजामांथी छीनवी लेवा बाबत पेहेलां कानुनो करी छे ते सुधारवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८१४नो कायदो २ जो.	सरकारी अंमलदार पोताना हुद्दानुं काम बजाववा बाबत कंई काम करनो ते बाबत तेनी उपर इनसाफनी दिवानी कोर्टनी हकुमत चालशे एवुं ठराव्युं छे तेमांहेना कोई अंमलदार उपर फरियाद करवानुं धार्युं होय ते फरियादनो इनसाफ करवासारू जे कानुनो पेहेलां करी छे ते सुधारवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८१४ नो कायदो २३ मो.	मुनसफ एटले नेटिव कमिशनरना अने सदर अमीन एटले हेड कमिशनरना हुद्दा बाबतनी कानुनो ठरी छे ते सुधारीने अने तेमां फेरफार करीने तेनो एक कायदो करवा बाबत; अने दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करीने तेना फेसला करवा बाबत तेओने जे अधिकार छे तेमां फेरफार करीने ते वधारवा बाबत, अने जिल्हा तथा सिटी जडजना हुकम प्रमाणे वळी बीजुं काम करवानो तेओने अधिकार आपवा बाबतनो कायदो.	१३ मी कलमनी ३ जी रकम, अने १४ मी, १७ मी, १८ मी, अने २० मी कलम; अने २५ मी कलमनी ४ थी रकम, अने २८ मी, अने ३० मी कलम. अने ३१ मी कलमनी ३ जी रकम, अने ३३ मी, ३६ मी, ३८ मी, ३९ मी, ४० मी, ४१ मी, अने ४५ मी कलम, अने मुनसफना फेसलाथी जे मांणस राजी नहीं होय ते अपील करवाने मुखत्यार छे एवो ठराव ४६ मी कलमना जेटला भागमां छे तेटला भागसिवाय बाकीनी ४६ मी कलम, अने ४७ मी, अने ५० मी कलम, अने ५१ मी कलमनो जेटलो भाग हमणां अंमलमां छे तेटलो भाग, अने ५३ मी, ५४ मी, ६९ मी, ७१ मी, ७२ मी, ७३ मी, ७४ मी, ७५ मी, ७६ मी, ७७ मी, अने ७८ मी कलम.
सन१८१४ नो कायदो २४ मो.	जिल्हा तथा सिटी कोर्टना आसिस्टंट जडजनी जगा काहाडी नाखवा बाबत, अने ते कोर्टनी रचनामां तथा हकुमतमां कंई फेरफार करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
सन १८१४ नो कायदो २५ मो.	सदर दिवानी अदालतनी तथा प्रोविन्शिअल् कोर्टनी रचनामां तथा हकुमतमां फेरफार करवा बाबत, अने ते कोर्टोमां दिवानी मुकरदमानो इनसाफ वेहेलो करवा बाबत, अने ते कोर्टो अथवा निजामत अदालतनी कोर्टो अथवा सर्किट कोर्टो भरनारा एक जडजना अधिकारनुं वधारे सविस्तर वर्णन करवा बाबतनो कायदो.	१ली कलमथी १० मी कलमसुधी.
सन १८१४ नो कायदो २६ मो.	रेग्युलर मुकरदमामां थयला फेसला उपर सैशिअल् अपील तथा संक्षेप रीते चोकसी करवा लायक अपील थाय ते लईने तेनो इनसाफ करवा बाबत हाल जे कानुनो अंमलमां छे तेमांनी केटलीएक कानुनो सुधारवा बाबत, अने प्लीडिंग (एटले अर्जी, जवाब, उत्तर, प्रतिउत्तर) तथा प्रोसेसिस (एटले समन वगेरे हुकम) तथा हुकमनामुं बजाववानी रीत, तथा रेग्युलर मुकरदमा तथा अपीलो बाबत हाल जे ठराव छे तेमांना कांईक ठरावमां फेरफार करवा बाबत, अने सन १८१४ ना १ला कायदाना ठराव समजाववा बाबत, अने तेमां कंई वधारवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८१४ नो कायदो २७ मो.	दिवानी इनसाफनी कोर्टना नेटिव प्लीडर एटले वकीलना हुद्दा बाबत कानुनो ठरी छे ते सुधारीने अने तेमां फेरफार करीने तेनो एक कायदो करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८१४ नो कायदो २८ मो.	केटला एक प्रकारनां मांणसोने दिवानी इनसाफनी कोर्टमां नादारीमां फरियाद करवा देवा बाबतनी कानुनो ठरेली छे ते सुधारीने अने तेमां फेरफार करीने तेनो एक कायदो करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८१५ नो कायदो २ जो.	सन १८१४ ना २४ मा कायदानी १२ मी कलमनी ७ मी रकमना ठराव लागू करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८१६ नो कायदो १५ मो.	बंगाल प्रेसिडेन्सीनां लश्करी खातांनी रेग्युलर पलटणना एतद्देशीय अंमलदार तथा सिपाई जे दिवानी मुकरदमामां पक्षकार होय ते मुकरदमानो वेहेलो इनसाफ करवा बाबत, अने तेओना हक, तथा दावा, तथा संबंध खरा करवा बाबत तेओने सेहेल पडे तेम करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८१७ नो कायदो ३ जो.	चोसेट रुपिया सुधीनी किंमतनी अथवा रकमनी असल फरियाद अथवा अपीलनो इनसाफ जिल्हा तथा सिटी जडज, अथवा रजिस्टर, अथवा सदर अमीन करे छे त्यारे पक्षकारोने खर्च थाय छे ते ओछो करवा बाबत, अने सन १८१४ ना १ला कायदामांहेनी, अने सन १८१४ ना २३ मा कायदामांहेनी केटलीएक कानुनमां फेरफार करीने ते समजाववा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८१७ नो कायदो १२ मो.	दिवानी इनसाफ करवा बाबत अने मेहेसूल चडयुं होय ते वसूल करवा सारू संक्षेप रीते चोकसी करीने प्रोसेस (एटले हुकम) आपवा बाबत कायदा चालू छे तेमांना केटला एक कायदामां फेरफार करीने ते सुधारवा बाबतनो कायदो.	आ कायदानो जेटलो भाग रद्द थई चुको नथी तेटलो भाग.
सन १८१९ नो कायदो ९ मो.	स्पेशिअल् अपील लेवा बाबत जे कानुनो चालू छे ते सुधारवा बाबत, अने मुकरदमामां सेवटे खर्च थाय तेनो फलकत्तानी हद्दमां रेहेनारनी पासेथी केटले एक प्रसंगे जांमीन लेवा बाबत, अने केटली एक बाबतमां जिल्हा रजिस्टरनो, तथा सिटी रजिस्टरनो अने प्रोविन्शिअल् कोर्टना रजिस्टरनो	सघळो कायदो.

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
	अधिकार वधारवा बाबतनो कायदो.	
सन१८२१ नो कायदो २ जो.	मुनसफनो अधिकार वधारवा बाबत, अने दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करीने फेसलो करवा बाबत सदर अमीननो अधिकार विशेष प्रसंगे वधारवा बाबत, अने जिल्हा तथा सिटी जडजना हुकम प्रमाणे वळी बीजुं कंई काम करवानो जिल्हा तथा सिटी रजिस्टरने, तथा सदर अमीनने आपवा बाबत, अने जरूर होय त्यारे मुनसफो वधारवानुं ठरावबा बाबत, अने जडजनुं तथा माजिस्ट्रेटनुं कायम स्टेशन (एटले थांणुं) होय त्यांहांथी दूर जे जगाए रजिस्टर पोतानी कोर्ट भरतो होय त्यांहां सदर अमीनने पोतानी कचेरी भरवानो अधिकार आपवा बाबत, अने सदहू प्रकारना रजिस्टरनी स्थल हकुमत बाबत फरियाद करवा बाबत हाल जे कानुनो चालू छे ते पण सुधारवा बाबत, अने फेसलो करवासारू दिवानी कोर्टना रजिस्टरोनी पासे जे फरियादी मोकली होय ते फरियादी करती वखते फी आपे छे तेनो हिस्सो लेवानो तेओने चालू कायदाना जे भाग उपरथी अधिकार छे ते भाग रद्द करवा बाबत, अने अवल मुकरदमामां प्रोविन्शिअल् कोर्टे हुकमनांमां कर्यां होय ते बजाववा बाबत, अने ते हुकमनांमां उपर अपील थई होय तेमां सदर दिवानी अदालते हुकमनांमां कर्यां होय ते बजाववा बाबत हाल जे कानुन चालू छे तेमां केटले एक ठेकांणे फेरफार करवा बाबत, अने अपीलनी तथा सर्किटनी प्रोविन्शिअल् कोर्टना रजिस्टरनी जगा काहाडी नाखवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८२४ नो कायदो ३ जो.	केटली एक बाबतमां रजिस्टरनो अधिकार वधारवानो सरकारने अखत्यार आपवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८२४ नो कायदो ११ मो.	केटले एक प्रसंगे स्थानीय (एटले जगानी) चोकसी करवा सारू पोताना रजिस्टरोने अथवा आसिस्टंटने मोकलवानो जिल्हा तथा सिटी जडजने. अने माजिस्ट्रेटने अधिकार आपवा बाबतनो कायदो.	दिवानी कोर्टने आ कायदो जेटलो लागू छे तेटलो सघळो.
सन १८२४ नो कायदो १३ मो.	सदर अमीननी जगा बाबत वळी बीजा ठराव करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८२५ नो कायदो १ लो.	केटले एक प्रसंगे पोताना प्रोसेसिस (एटले हुकम इत्यादि) बजाववानां कामनी चोकसी राखवानो न्याय खातांना अंमलदारोने अधिकार छे एवुं ठराववा बाबत, अने सन१८१७ ना २० मा कायदाना केटला एक ठराव उपरथी पोलीस अंमलदारोने जे अधिकार आप्यो छे ते अधिकार, माजिस्ट्रेटनुं वारंट, अथवा बिजुं फोजदारी प्रोसेस (एटले हुकम) बजाववा सारू जे अंमलदारने स्वाधीन कर्यां होय ते अंमलदारने लागू करवा बाबतनो कायदो.	दिवानी कोर्टने २ जी कलमनो जेटलो भाग लागू होय तेटलो भाग.
सन१८२५ नो कायदो २ जो.	अवल रेग्युलर मुकरदमामां तथा अपीलमां थयलां हुकमनांमांनी फरीथी तपास करवानी अर्जी करवा बाबत जे कानुनो चालू छे ते सुधारवा बाबत, अने प्रोविन्शिअल् कोर्ट, तथा सदर दिवानी अदालतनी कोर्ट, स्पेशिअल् अपीलो अथवा सेकंड अपीलो (एटले बीजीवारनी अपीलो) ले ते बाबतनी मर्यादा ठराववा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
सन१८२५ नो कायदो ७ मो.	स्थावर मिलकत वेचीने अथवा बीजी रीते हुकमनामां, अथवा न्यायरवातांनां बीजां प्रोसेसिस (एटले हुकमो) बजाववा बाबत जे कानुनो चालू छे ते समजावीने सुधारवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८२७ नो कायदो ८ मो.	दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करीने फेसलो करवा बाबत सदर अमीननो अधिकार विशेष प्रसंगे वधारवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८२९ नो कायदो १० मो.	छापना कागळोना पैसा वसूल करवा बाबत कायदा चालू छे तेमां फेरफार करीने तेनो एक कायदो करवा बाबतनो कायदो.	५ मा आईननुं परिशिष्ट ब. अने १० मा आईननी २जी, ३जी, अने ४ थी रकम.
सन१८२९ नो कायदो १३ मो.	सुपरइन्टेंडेंटनी तथा रीमेम्ब्रेन्सर आफ् लीगल आफेसनी जगा काहाडी नाखवा बाबतनो कायदो.	कलम ५ मी.
सन१८३० नो कायदो ६ ट्ठो.	हुकमनामां बजावीने दिवानी तुरंगमां देणदारोने केद करे तेओने खातुं आपवा बाबत हाल जे कायदा अंमलमां छे तेना ठरावमां फेरफार करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८ ३१ नो कायदो ५ मो.	दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करवा बाबत मुनसफोनो, तथा सदरअमीनोनो अधिकार वधारवा बाबत, अने जिल्हास्टेशनमां तथा सिटी स्टेशनमां प्रिन्सिपाल सदर अमीन नेमवानो अधिकार आपवा बाबत. अने एप्रमाणे बंदोबस्त थाय ते प्रमाणे जिल्हा कोर्टना, तथा सिटी कोर्टना, अने प्रोविन्शिअल् कोर्टना अधिकारमां तथा काममां फेरफार करवा बाबत, अने मुनसफनां तथा वकीलना हुद्दा सारू मांणसो पसंद करवानी हद्द वधारवा बाबतनो कायदो.	५ मी कलमनी १ ली रकमनो, तथा २जी रकमनो विशेष ठराव, अने ७ मी, तथा ८ मी कलम, अने मुनसफनी कोर्टमां जे मुकरदमानो इनसाफ थयो होय तेनां हुकमनामांनी नकलो छापना कागळउपर लखवानी जरूर नथी एवुं ९ मी कलमनी २जी रकमना जे भागमां ठराव्युं छे ते भाग सिवाय बाकीनी ९ मी कलम, अने १० मी कलम, अने १६ मी कलमनी ३जी रकम, अने १८ मी कलमनी १ ली रकमनो विशेष ठराव, तथा तेज कलमनी ४ थी रकम, अने १९ मी, २१ मी, २२ मी, २३ मी, २५ मी, २८ मी, अने २९ मी कलम.
सन१८ ३१ नो कायदो ९ मो.	सदर दिवानी तथा निजामत अदालतनी कोर्टमां वधारे वेहेलो अने यथास्थित इनसाफ करवा बाबतनो कायदो.	२ जी, अने ८ मी कलम, अने १० मी कलमना जे भाग उपरथी वायव्य प्रांतनी सदर दिवानी अदालतने सदर्हू कलमो लागू करी छे ते भाग.
सन१८३२ नो कायदो ७ मो.	सन१८ ३१ ना ५ मा कायदाना ठरावमांहेना केटलाएक ठरावमां फेरफार करवा बाबत. अने ते कायदानी पुरवणीने सारू कानुनो ठरावया बाबतनो कायदो.	२जी, ६ ट्ठी, ७ मी, १० मी, १२ मी, १३ मी, १४ मी, १५ मी, १६ मी, अने १७ मी कलम.

मद्रास.

सन१८०२ नो कायदो २ जो.	मद्रास प्रेसिडेन्सीना ताबामांज जे अंग्रेजी मुलक छे तेमां असलं दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करवा सारू अदालतनी कोर्टो एटले इनसाफनी कोर्टो स्थापीने तेओनी हकुमतनुं वर्णन करवा बाबतनो कायदो.	३ जी, ४ थी, ५ मी. ६ ट्ठी, ७ मी. ८ मी. ९ मी, १० मी, १५ मी, १६ मी, १९ मी, २० मी, अने २१ मी कलम.

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
सन १८०२ नो कायदो ३ जो.	मद्रास प्रेसिडेन्सीना ताबामांहेना जूदा जूदा जिल्हामां अदालतनी कोर्टो स्थापी छे तेओए फलांणा फलांणा मुकरदमानो, अथवा फरियादनो इनसाफ करवो एवुं ठराव्युं छे ते मुकरदमा, अथवा फरियादी लईने तेओने इनसाफ करीने फेसलो करवा बाबतनो कायदो.	२जी, ३जी, ४थी, ५मी, अने ६ट्ठी. कलम. अने ७मी कलमनो जेटलो भाग समखचडावया बाबत लागू छे तेटला भाग सिवाय बाकीनो ७मी कलम, अने ९मी, १०मी, १२मी, १३मी, १४मी, १५मी, १७मी, १८मी, १९मी, २०मी, २७मी, २८मी. अने २९मी कलम.
सन १८०२ नो कायदो ४ थो.	जूदी जूदी जिल्हा कोर्टमां हुकमनामां थयां होय ते उपर अपील थाय तेनी चोकसी करवासारू अपीलनी चार प्रोविन्शिअल कोर्टो स्थापवा बाबत, अने तेओना अधिकारनुं तथा कामनुं वर्णन करवा बाबत, अने फलांणी फलांणी अपीलनी, तथा बीजी फरियादीनी चोकसी करवानो तेओने अधिकार छे एवुं ठराव्युं छे ते अपील, तथा फरियादी लेईने तेनो फेसलो करवा बाबतनी कानुनो ठरावया बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८०२ नो कायदो ५ मो.	अपीलनी प्रोविन्शिअल् कोर्टना फेसला उपर अपील थाय तेनो इन्साफ करवासारू सदर अदालत एटले दिवानी इनसाफनी मुख्य कोर्ट करवा बाबतनो कायदो.	४थी, ५मी, ६ट्ठी, ७मी, ८मी, ९मी, १०मी, ११मी, १२मी, १४मी, १५मी, १६मी, १९मी, २०मी, २१मी, २२मी, ३३मी, अने ३८मी कलम.
सन १८०२ नो कायदो २१ मो.	पंचनी पासे मुकरदमा मोकलवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८०२ नो कायदो २६ मो.	मद्रास प्रेसिडेन्सीना ताबामांहेना अंग्रेजी मुलकमां मालगुजारी जमीन वेचवानो, तथा तेना पेटा विभाग करवानो बंदोबस्त करवा बाबतनो कायदो.	दिवानी कोर्टनां हुकमनांमां बजावया बाबत आ कायदानो जेटलो भाग लागू छे तेटलो भाग.
सन १८०६ नो कायदो ४ थो.	सदर अदालतनी तथा फोजदारी अदालतनी कोर्टमां वधारे वेहेलो अने योग्य रीते इनसाफ करवा बाबतनो कायदो.	७मी कलमनो जेटलो भाग सदर दिवानी अदालतने लागू छे तेटलो भाग.
सन १८०९ नो कायदो ७ मो.	काम पडे त्यारे जिल्हा कोर्टमां आसिस्टंट जडज नेमवा बाबत, अने ए कोर्टोना रजिस्टरनी हकुमतमां फेरफार करीने ते वधारवा बाबत, अने जिल्हा कोर्टमांथी अपीलनी प्रोविन्शिअल् कोर्टमां अपील करवा बाबत नवी मुद्दत ठरावया बाबत, अने सो अर्कोटी रुपियानी रकमना, अथवा किंमतना मुकरदमा मोकले तेओनो इनसाफ करवासारू हेड नेटिव कमिशनर नेमवानो अधिकार आपवा बाबत, अने हेंसी अर्कोटी रुपिया सुधीनी जंगम माल मिलकतना मुकरदमानो इनसाफ करवासारू नेटिव कमिशनर नेमवा बाबत तथा तेओना अधिकार बाबत जे कानुनो चालू छे ते सुधारवा बाबतनो कायदो.	२२मी, २९मी, अने ३१मी कलम.
सन १८०९ नो कायदो १२ मो.	जे दिवानी मुकरदमानी अपील सदर अदालतनी कोर्टमां थाय तेनी पेहेल वेहेला प्रोविन्शिअल् कोर्टे चोकसी करवी एवुं ठरावया बाबत, अने जे हुकमनांमां उपर अपील थई होय ते हुकमनांमा केटले एक प्रसंगे बजाववानो अधिकार आपवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८११ नो कायदो २ जो.	इनसाफनी दिवानी कोर्टे प्रोसेस (एटले समन वगेरे हुकम) बाबतनी कानुन प्रमाणे चालवुं जोईये ते कानुनो केटली एक बाब	सघळो कायदो.

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्‍यो ते.
	तमां समजाववा बाबत अने सुधारवा बाबत, अने सन १८०८ ना ५मा कायदानी ४ थी कलमनी ४थी रकममांहेनी कानुनो सुधारवा बाबतनो कायदो.	
संन १८१६ नो कायदो ६ ठ्ठो.	नेटिव कमिशनरनी जगा बाबत कानुनो ठरेली छे तेनो एक कायदो करवा बाबत, अने दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करीने फेसलो करवा बाबत तेओनो अधिकार छे तेमां फेरफार करीने ते वधारवा बाबत, अने डिस्ट्रिक्ट मुनसफनां नामथी वळी बीजुं कंई काम करवानो तेओने अधिकार आपवा बाबत नो कायदो.	१२मी, १३मी, १४मी, १५मी, १६मी, १७मी, १८मी, १९मी, २०मी, २१मी, २२मी, २३मी, २४मी, २५मी, २६मी, २७मी, २८मी, २९मी, ३०मी, ३३मी, ३४मी, ३५मी, ३६मी, ३७मी, ३८मी, ३९मी, ४०मी, ४२मी, ४४मी, ४५मी, ४६मी, ४७मी, ४८मी, ५१मी अने ५२मी कलम, अने ५३मी कलमनी १ली रकमना विशेष ठरावथी ते समाप्तिसुधी ५३मी कलम, अने ५४मी, ५६मी, ५७मी, ५८मी, ६०मी, अने ६१मी कलम, अने ६२मी कलमनी २जी रकम.
सन १८१६ नो कायदो ८ मो.	जे जिल्हामां प्रोविन्शिअल् कोर्टो होय ते जिल्हानो जडज इनसाफ करवासारू सदहू प्रोविन्शिअल् कोर्टना शास्त्रीनी पासे जे मुकरदमा मोकले ते मुकरदमानो इनसाफ करवासारू ते शास्त्रीओने सदर अमीन अथवा हेड नेटिव कमिशनर नेमवा बाबत, अने सदर अमीननी जगा फकत प्रोविन्शिअल् कोर्टना शास्त्रीओने, तथा जिल्हा कोर्टना मोलवीओने, तथा शास्त्रीओने आपवा बाबत, अने दिवानी मुकरदमानो इनसाफ करीने फेसलो करवा बाबत सदर अमीनने जे अधिकार छे तेमां फेरफार करीने ते वधारवा बाबतनो कायदो.	८मी, १०मी, अने १४मी कलम.
सन १८१६ नो कायदो १४ मो.	दिवानी इनसाफनी कोर्टना वकीलना हुद्दा बाबत कानुनो ठरी छे ते सुधारीने तेमां फेरफार करवा बाबतनो कायदो.	१६मी, अने १७मी कलम.
सन १८१६ नो कायदो १५ मो.	असल फरियादी तथा अपीलनो इनसाफ करवा बाबत जिल्हा कोर्टनी, तथा प्रोविन्शिअल् कोर्टनी, तथा सदर अदालतनी कोर्टनी हकुमतमां फेरफार करवा बाबत, अने रेग्युलर मुकरदमामां थयला फेसलाउपर अपील तथा संक्षेप रीते चोकसी करवा लायक अपील थाय ते मंजूर करीने तेनो इनसाफ करवा बाबत हालमां जे कानुनो चालू छे तेमांनी केटली एक सुधारवा बाबत, अने अर्जी तथा जवाब वगेरे आपवा बाबत तथा प्रोसेसो (हुकमो) बाबत, तथा रेग्युलर मुकरदमानां तथा अपीलनां हुकमनांमां बजाववानी रीती बाबत हालमां जे ठराव छे तेनी मर्यादा ठरावया बाबत अने तेमां फेरफार करवा बाबतनो कायदो.	सदर अमीनना फेसलाउपर जडजने त्यांहां अपील चालशे एवुं ८ मी कलमनी २जी रकमना जेटला भागमां छे तेटला भाग सिवाय बाकीनो सघळो कायदो.
सन १८१७ नो कायदो ८ मो.	मद्रास प्रेसिडेन्सीनां लश्करी खातांनी रेग्युलर पलटणना एतद्देशीय अंमलदार तथा सिपाई जे दिवानी मुकरदमामां पक्षकार होय ते मुकरदमानो वेहेलो इनसाफ करवा बाबत, अने तेओना हक तथा दावा, तथा संबंध खरा करवा बाबत तेओने सेहेल पडे तेम करवा बाबतनो कायदो.	९मी कलम सिवाय बाकीनो सघळो कायदो.
सन १८१८ नो कायदो ७ मो.	केटला एक प्रकारनां मांणसोने दिवानी इनसाफनी कोर्टमां नादारीमां फरियादी करवा देवा बाबतनी कानुनो ठरेली छे ते	सघळो कायदो.

कायदानो अथवा आक्टनो नंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
	सुधारीने अने तेमां फेरफार करीने तेनो एक कायदो करवाबाबतनो कायदो.	
सन१८२२नो कायदो ३जो.	सन१८१८ना ७मा कायदानो व्यापार वधारवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८२३नो कायदो १लो.	सरकारी अंमलदारो उपर अदालतनी कोर्टमां फरियादी थाय त्यारे शी रीते काम चलाववुं ते रीत ठराववा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८२३नो कायदो २जो.	रजिस्टरोनां तथा सदर अमीनोनां हुकमनांमां उपर अपील करवानो अधिकार आपवा बाबत, अने सन १८१६ना ८मा कायदानी १४मी कलमना ठरावमां फेरफार करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८२५नो कायदो ४थो.	सन१८१८ना ७मा कायदाना ठराव सुधारीने तेमां फेरफार करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८२७ नो कायदो १लो.	मद्रास प्रेसिडेन्सीना ताबामांहेना मुलकमां मदतगार जिल्ला कोर्टो स्थापवा बाबत, अने ते कोर्टोमां आसिस्टंट जडज, तथा सदर अमीन नेमवा बाबतनो कायदो.	९मी कलम.
सन१८२७नो कायदो ११मो.	सन१८२७ना १ला तथा ७मा कायदामां स्पेशिअल् अपील् बाबत कंई मजकूर रही गयो छे ते पूरो करवा बाबत, अने जे थाणांमां प्रोविन्शिअल् कोर्टो होय ते थाणांमां मदतगार कोर्ट स्थापी होय तेमां सदर अमीन नेमवा बाबत नियम ठराववा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८२८नो कायदो ६ट्ठो.	अपील करवानी मुद्दत गणवानी कानुनो सुधारवा बाबत, अने मुकरदमानी रकम अथवा किंमत जिल्हा कोर्टने जेटला रुपिया सुधीना दावानो इनसाफ करवानो अधिकार होय तेटला रुपियानी नहीं होय ते सबबथी मुकरदमा फेलमांथी काहाढी नाख्या होय ते मुकरदमामां वकीलनी फी अनामत मुकी होय तेनो निकाल करवा बाबतनो कायदो.	
सन१८२९नो कायदो १लो.	अपीलनो इनसाफ करवा बाबत जे कानुनो चाले छे ते सुधारवा बाबत, अने वगर तरफदारीए इनसाफ थवा सारू सारो बंदोबस्त करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८३१नो कायदो ८मो.	सदर अने फोजदारी अदालतना तथा अपीलनी प्रोविन्शिअल् कोर्टना बे अथवा वत्ता जडजो हालमां जे अधिकार चलावे छे ते अधिकार कंई मर्यादा ठरावीने सदहू कोर्टना एक जडजने आपवा बाबतनो कायदो.	४थी कलम.
सन१८३२नो कायदो १लो.	इनसाफनी कोर्टने अर्जी करे तेमां खोटो मजकूर लखे ते बाबत, अने हुकमनांमा बजाववा सारू जप्त करेली मालमिलकत उपर खोटो बनावटनो दावो करे ते बाबत शिक्षा करवा सारू नियम ठराववा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८३४नो कायदो २जो.	सन १८२८ना २जा कायदानी ३जी कलम रद्द करवा बाबत, अने फरियाद करवानी फी बेसे छे ते फी मुनसफने मुकर	५मी कलम.

कायदानोअथवाआक्टनोनंबर.	कायदानुं अथवा आक्टनुं मथाळुं.	केटलो रद्द कर्यो ते.
	दमानो इनसाफ करवानी मेहेनतना बदलामां लेवानो चालू कायदाना जेभागोउपरथी अधिकार छे ते भागो रद्द करवा बाबतनो कायदो.	

मुंबई.

सन१८२७ नो कायदो २जो.	दिवानी कोर्टनी रचना अने तेना जडजनो तथा अंमलदारनो अधिकार तथा काम ठरावबा बाबतनो कायदो.	५ मी कलमथी १८ मी कलमसुधी, अने २१ मी, २२मी, २३ मी, ४१मी, ४२ मी, ४३ मी, अने ५१ मी कलम.
सन१८२७ नो कायदो ३जो.	दिवानी कोर्टमां कामचलाववानी रीत बाबत, तथा दिवानी कोर्ट बेसवा बाबत, तथा तेओनी साथे कागळपत्रनो वेहेवार करवानी रीत बाबत, अने तेओए पोतानां कामनी "मिनीटो" शी रीते लखवी ते बाबत, अने हुकमउपर शिक्को तथा सहीकरवा बाबत, अने ते हुकमो कई भाषामां जोईये ते बाबत, अने पोतानां दफतरमांना, कागळोनी नकलो शी रीते आपवी ते बाबतनो कायदो.	२जी, अने ३जी कलम.
सन१८२७ नो कायदो ४थो.	दिवानी मुकरदमामां तथा अपीलमां कोर्टे इनसाफनुं काम शी रीते चलाववुं ते बाबतना फरमा (एटले नमुना) ठरावबा बाबत, अने तेओनो इनसाफ करवानी कानुनो ठराववा बाबतनो कायदो.	१०० मी कलम वगर बाकीनो सघळो कायदो.
सन १८२७ नो कायदो ६ठ्ठो.	लोकोने नादारीमां फरियादी अथवा अपील करवा देवा बाबत, अथवा फरियादीनो, अथवा अपीलनो जवाब आपवा देवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन१८२७ नो कायदो ७ मो.	पंचनी मारफते दिवानी मुकरदमा घरमेळे मांडी वाळवानुं सेहेल पडे तेम करवानो बंदोबस्त करवा बाबतनो कायदो.	सघळो कायदो.
सन १८२७ नो कायदो १८ मो.	मुंबई प्रेसिडेन्सीना ताबामांहेना मुलकमां छापना कागळ बाबत कायदो छे ते.	साहेदने समन करीने तेनी साहेदी लेवा बाबत, अथवा कागळ फैल करवा बाबत छापना कागळ उपर दरखास्त करवानुं १८ मी कलमना जेटला भागमां ठराव्युं छे तेटलो भाग.

(True translation)
VENAYEK WASSOODEW,
Oriental Translator to Govt.

ACT No. VIII. OF 1859.—*Murathee Translation.*

इसवी सन १८५९ चा आक्त नंबर आठ.

दिवाणी कोर्तांतील काम चालविण्याच्या रीती विषयीं कायदा.

बाबांची अनुक्रमणिका.

बाब १.

		कलमें.	
दिवाणी कोर्ताच्या अधिकारा विषयीं	१	पासून	१५

बाब २.

प्रथमारंभींचे नियम	१६	„	२४

बाब ३.

शेवटच्या हुकूमनाम्या पर्यंत दाव्या विषयीं.

फिर्याद करण्या विषयीं	२५	„	४०
प्रतिवादीला समन्स करण्या विषयीं	४१	„	४६
प्रतिवादीवर समन्स बजावण्या विषयीं	४७	„	६६
सरकार आणि सरकारी कामगार ह्यांवरच्या दाव्या विषयीं	६७	„	७२
चाललेल्या मुकदम्यांत जे लोक पक्षकार झाले नाहींत ते पक्षकार कसे करावे	७३	„	०
फैसला होण्यापूर्वी कैद करण्या विषयीं	७४	„	८०
फैसला होण्यापूर्वीच्या जप्ती विषयीं	८१	„	९१
तारिखीं विषयीं	९२	„	९६
दावे काढून घेण्याविषयीं आणि दाव्यांची तोडजोड करण्या विषयीं ..	९७	„	९८
पक्षकारांचें मरण, लग्न, आणि दिवाळें अगर नादारी ह्यां विषयीं	९९	„	१०६
हजीर करण्याच्या नोटिसी विषयीं आणि त्या कशा बजावाव्या ह्या विषयीं	१०७	„	१०८
पक्षकारांचें हजीर होणें, आणि हजीर न झाल्यास काय होईल ह्या विषयीं	१०९	„	११९

	कलमें.		
लिहिलेल्या कैफियतीं विषयीं	१२०	पासून	१२४
दाव्यांतील पक्षकारांस पुरशीस करून जबान्या घेण्या विषयीं	१२५	„	१२७
दस्तऐवज हजीर करण्या विषयीं	१२८	„	१३८
चौकशीचे मुद्दे ठरविण्या विषयीं	१३९	„	१४१
उभय पक्षकारांच्या संमत्तीनें ठरलेल्या मुद्यां विषयीं	१४२	„	१४३
पहिल्या चौकशीस दाव्याचा फैसला कधीं होऊं शकेल ह्या विषयीं ..	१४४	„	१४५
तहकुबी विषयीं	१४६	„	१४८
साक्षीदारांस समन्स करण्या विषयीं...........................	१४९	„	१५३
साक्षीदारांवर समन्स बजावण्या विषयीं	१५४	„	१६०
पक्षकारांची साक्ष घेण्या विषयीं	१६१	„	१६६
साक्षीदारांचें हजीर होणें व ते हजीर न झाले तर काय होईल ह्यां विषयीं	१६७	„	१७१
साक्षीदारांच्या साक्षी कधीं कशा घ्याव्या	१७२	„	१७४
गैरहजीर साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याकरितां आणि जागच्या जागीं चौकशी करण्या करितां कमिशनां विषयीं...............	१७५	„	१८२
फैसला आणि हुकूमनामा ह्यां विषयीं	१८३	„	१९८

बाब ४.

हुकूमनामे बजावण्या विषयीं	१९९	„	२०६
बजावण्या विषयीं दरखास्त......	२०७	„	२१५
वारंत करण्याच्या अगोदर कारण परत्वें करावयाच्या तजविजी	२१६	„	२२०
वारंत करण्या विषयीं	२२१	„	२२२
स्थावर मालाबदलचे हुकूमनामे अमलांत आणण्या विषयीं	२२३	„	२३१
पैक्याचे हुकूमनामे माल जप्त करून अमलांत आणण्या विषयीं	२३२	„	२४५
जप्त केलेल्या मालावरील दाव्यां विषयीं........................	२४६	„	२४७
हुकूमनामे बजावण्याच्या बाबतींतील विक्री विषयीं	२४८	„	२७२
पैशाचे हुकूमनामे अमलांत आणण्या करितां मनुष्य धरण्या विषयीं ..	२७३	„	२७५
कैदेंत ठेवून हुकूमनामे अमलांत आणण्या विषयीं	२७६	„	२८३
ज्या कोर्तानें हुकूमनामा केला त्या कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दीबाहेर तो अमलांत आणण्या विषयीं	२८४	„	२९६

बाब ५.

नादारींतल्या दाव्या विषयीं	२९७	„	३११

बाब ६.

	कलमें.
पंचांकडे पाठविण्या विषयीं	३१२ पासून ३२७

बाब ७.

पक्षकारांच्या कबुलायतीवरून काम चालविण्या विषयीं.

वादाच्या गोष्टींचा निर्णय दिवाणी कोर्टानें करावयासाठीं ज्या मनुष्यांचा संबंध आहे त्यांनीं त्या गोष्टी कशा कळवाव्या ह्या विषयीं	३२८ ,, ३३१

बाब ८.

अपिलां विषयीं	३३२ ,, ०
अपिलें कशीं करावीं ह्या विषयीं	३३३ ,, ३३७
ज्यांवर अपिलें झालीं असे हुकूमनामे तहकूब ठेवण्या विषयीं व अमलांत आणण्या विषयीं	३३८ ,, ३४०
हुकूमनाम्यांवर झालेल्या अपिलां विषयीं कामाची वहिवाट	३४१ ,, ३६२
हुकुमांवर अपिलें	३६३ ,, ३६६

बाब ९.

नादारींतील अपिलां विषयीं	३६७ ,, ३७१

बाब १०.

स्पेशल अपिलां विषयीं	३७२ ,, ३७५

बाब ११.

फैसल्याची तपासणी	३७६ ,, ३८०

बाब १२.

किरकोळ	३८१ ,, ३९८

इसवी सन १८५९ चा आक्त नंबर आठ.

इंदियेच्या लेजिस्लेतिव कौन्सिलानें केला, (तो तारीख २२ माहे मार्च सन १८५९ रोजीं गवर्नर जनरल ह्यांनीं पसंत केला).

बादशाही सनदेनें स्थापिलेलीं नाहींत अशीं जीं दिवाणी अदालतीचीं कोर्तें त्यांतील काम चालविण्याची रीत सोपी करण्याविषयींचा आक्त.

बादशाही सनदेनें स्थापिलीं नाहींत अशीं जीं दिवाणी अदालतीचीं कोर्तें आहेत त्यांतील काम चालविण्याची रीत सोपी करावी असें योग्य दिसल्यावरून खालीं लिहिल्या प्रमाणें कायदा केला असे. आक्त करण्याचें कारण.

बाब १.

दिवाणी कोर्तांच्या अधिकाराविषयीं.

१. ज्या दाव्यांच्या चौकशीची मनाई पार्लमेन्ताच्या आक्तानें, किंवा बंगाला, मद्रास, आणि मुंबई, ह्या इलाखयांतील ज्याच्या त्याच्या कोणत्याही कायद्यानें, किंवा गवर्नर जनरल इन् कौन्सिल ह्यांनीं केलेल्या आक्तानें, झाली असेल ते दावे खेरीज करून बाकी सर्व दिवाणी दाव्यांची चौकशी दिवाणी कोर्तांनीं करावी. ज्या दाव्यांची मुद्दाम मनाई झाली असेल ते दावे खेरीज करून सर्व दाव्यांवर दिवाणी कोर्तांचा अधिकार चालतो.

२. खुद वादी प्रतिवादी ह्यांनीं, किंवा ज्यांच्या संबंधानें ते हक्क सांगतात त्यांनीं, ज्या कोर्ताला त्यांच्या दाव्याची चौकशी करण्याचा पुरता अधिकार होता अशा कोर्तापुढें पूर्वीं दावा चालविल्यावरून त्या कोर्तानें चौकशी करून फैसला केला असेल, तर त्या गोष्टीविषयींच्या दाव्याची चौकशी फिरून दिवाणी कोर्तांनीं करूं नये. पूर्वीं ज्या दाव्यांची चौकशी होऊन फैसला झाला असेल त्या दाव्यांची चौकशी दिवाणी कोर्तांनीं करूं नये.

३. दिवाणी कोर्तांनीं केलेल्या फैसल्यांची तपासणी, ह्या आक्तांत फैसल्याच्या तपासणी विषयीं जे नियम आहेत त्यां प्रमाणें त्याच कोर्तांनीं करावी. किंवा अपिलांची चौकशी करण्या करितां जीं कोर्तें नेमलीं आहेत त्यांनीं करावी. फैसल्याची तपासणी दुसऱ्या प्रकारानें होऊं नये. दिवाणी कोर्तांनीं केलेल्या फैसल्यांची तपासणी.

४. अमक्या ठिकाणीं जन्मल्यामुळें, किंवा अमक्यापासून जन्मल्यामुळें, कोणत्याही दिवाणी कामाविषयीं कोणीही मनुष्य दिवाणी कोर्ताच्या अधिकारा बाहेर आहे असें नाहीं. अमक्या ठिकाणीं जन्मल्यामुळें किंवा अमक्यापासून जन्मल्यामुळें कोणीही कोर्ताच्या अधिकारा बाहेर नाहीं.

५. दावा चालविण्याचे वेळेस जे कायदे चालू असतील त्यांत पैक्याच्या मर्यादा किंवा दुसऱ्या प्रकारच्या मर्यादा सांगितल्या असतील त्यांची हरकत नसेल, तर ह्या आक्तांत जे दावे दिवाणी कोर्ताच्या अधिकारांत आहेत म्हणून सांगितलें आहे ते दावे प्रत्येक पदवीच्या कोर्तानें घ्यावे, आणि त्यांची चौकशी करून फैसला करावा. परंतु जमिनींबदल अगर दुसऱ्या स्थावर मालाबदल दावा असेल, तर ती जमीन किंवा तो स्थावर माल त्या त्या कोर्ताच्या हद्दींत असला पाहिजे. आणि दुसऱ्या कोणत्याही कारणाविषयीं दावा असेल, तर ज्या कारणाविषयीं दावा व्हावयाचा तें कारण त्या त्या कोर्ताच्या हद्दींत घडलेलें पाहिजे ; किंवा प्रतिवादी दावा सुरू होण्याच्या वेळेस त्या त्या हद्दींत राहणारा अगर प्राप्तीसाठीं जातीनें काम धंदा करणारा असला पाहिजे. दिवाणी कोर्तांचा अधिकार.

कोणत्या कोर्टांत फिर्याद करावी.

एका कोर्टांतून फिर्याद काढून दुसऱ्या कोर्टांत पाठविण्या विषयीं.

६. फिर्याद करावयाची असल्यास, त्या फिर्यादीची चौकशी करण्याचा अधिकार जितक्या कोर्टांस असेल त्यांतून अगदीं खालच्या पदवीच्या कोर्टांत ती केली पाहिजे. परंतु जिल्हे कोर्टाच्या ताब्यांतील कोणत्याही कोर्टांत फिर्याद केली असतां, त्या जिल्हे कोर्टास योग्य कारण दिसेल तर, ती फिर्याद त्या कोर्टांतून काढून आपले हुजूर आणून चौकशी करण्याचा, किंवा आपल्या ताब्यांतील तितक्या दाव्याच्या चौकशीचा अधिकार ज्यास आहे अशा कोणत्याही कोर्टांत चौकशी करितां पाठविण्याचा, अखत्यार जिल्हे कोर्टास आहे. तसेंच, सदर कोर्टाच्या ताब्यांतील कोणत्याही कोर्टांत अवल फिर्याद किंवा अपील झालें असतां, ती फिर्याद किंवा तें अपील त्या कोर्टांतून काढून तितक्या रुपयांच्या फिर्यादीची किंवा अपिलाची चौकशी करण्याचा अधिकार ज्यास आहे अशा कोणत्याही आपल्या ताब्यांतील कोर्टांत चौकशी करण्याकरितां पाठविण्याचा अखत्यार सदर कोर्टास आहे.

मागण्याची सगळी रकम दाव्यांत आली पाहिजे.

मागण्याच्या रकमेचा कांहीं अंश सोडण्या विषयीं.

७. ज्या कारणाविषयीं दावा करावयाचा असेल त्या कारणाबदल मागण्याची जेवढी रकम असेल तेवढी रकम त्या दाव्यांत दाखल केली पाहिजे, तरी अमुक कोर्टाच्या अधिकाराच्या आंत दावा आणण्यासाठीं आपल्या मागण्याच्या रकमेचा कांहीं अंश सोडण्याचा अधिकार वादीस आहे. मागण्याच्या रकमेंतून जो अंश सोडला किंवा दाव्यांत दाखल करावयाचा राहिला त्या अंशाविषयींचा दावा पुढें चालणार नाहीं.

दाव्याचीं अनेक कारणें असतां त्यांचा एकच दावा करण्या विषयीं.

८. वादी तेच व प्रतिवादी तेच आणि कोर्ट तेंच असून दावे करण्याचीं अनेक कारणें असलीं, तर जितके रुपयां पर्यंतचे दाव्याचा फैसला करण्याचा त्या कोर्टास अधिकार आहे तितके रकमेहून दाव्याचे रुपये किंवा मालाची किमत अधिक नसल्यास, त्या अनेक कारणांचा एकच दावा करण्याची परवानगी आहे.

अडचण असल्यास दाव्याच्या अशा अनेक कारणांची निरनिराळी चौकशी करण्याचा हुकूम करण्यास कोर्टास अखत्यार आहे.

९. दाव्याचीं दोन किंवा अधिक कारणें असून त्यांचा एकच दावा केला असतां त्या सर्वांची एकच चौकशी करण्यास अडचण आहे, असें कोर्टास वाटलें, तर त्या कारणांची निरनिराळी चौकशी करावी असा हुकूम करण्यास कोर्टाला अखत्यार आहे.

जमीन मागणें आणि हक्क नसून भोगलेलें दरम्यानचें उत्पन्न मागणें हीं दाव्याचीं निरनिराळीं कारणें समजावीं.

१०. जमीन मागणें आणि हक्क नसून भोगलेलें त्या जमिनीचें दरम्यानचें उत्पन्न मागणें हीं वरील ८ व ९ ह्या दोन कलमांच्या अभिप्राया प्रमाणें दाव्याचीं निरनिराळीं कारणें समजलीं पाहिजेत.

एकाच जिल्ह्याच्या निरनिराळ्या कोर्टाच्या हद्दींतील स्थावरमाला विषयीं दावे.

११. एकाच जिल्ह्याच्या परंतु त्यांतील निरनिराळ्या कोर्टाच्या हद्दींत असणारी जमीन किंवा दुसरा स्थावर माल ह्या विषयीं फिर्याद करावयाची असेल, तर ज्या कोर्टाच्या हद्दींत त्या जमिनीचा किंवा दुसऱ्या स्थावर मालाचा कांहीं भाग असेल, आणि त्या सगळ्या जमिनीच्या किंवा सगळ्या स्थावर मालाच्या किमतीची रकम त्या कोर्टाच्या अधिकाराच्या आंत असेल, अशा कोणत्याही कोर्टांत फिर्याद करण्याची परवानगी आहे. परंतु अशी गोष्ट घडली तर ज्या कोर्टांत फिर्याद झाली त्या कोर्टानें त्या दाव्याची चौकशी करण्याविषयीं जिल्हे कोर्टाची आज्ञा मागावी.

अनेक जिल्ह्यांत असणाऱ्या एका स्थावर माला विषयीं दावे.

१२. तसेंच, अनेक जिल्ह्यांच्या हद्दींत तो माल असला, तर ज्या कोर्टाच्या हद्दींत त्या जमिनीचा किंवा दुसऱ्या स्थावर मालाचा कांहीं भाग असेल, व त्या कोर्टास त्या दाव्याची चौकशी करण्याचा बाकीचा सर्व अधिकार असेल, अशा कोणत्याही कोर्टांत फिर्याद करण्याची परवानगी आहे. परंतु ती फिर्याद ज्या कोर्टांत झाली त्या कोर्टानें त्या दाव्याची चौकशी करण्याविषयीं सदर कोर्टाची आज्ञा मागावी. जिल्हे कोर्टाच्या ताब्यांतील कोणत्याही कोर्टांत फिर्याद झाली, तर तिचे चौकशीविषयीं आज्ञा मागण्याचा अर्ज जावयाचा तो जिल्हे कोर्टाच्या मारफतीनें गेला पाहिजे.

१३. ज्या जिल्ह्यांच्या हद्दींत तो माल आहे ते जिल्हे जर निरनिराळ्या सदर कोर्टांच्या ताब्यांत असले, तर ज्या जिल्ह्यांत फिर्याद झाली तो जिल्हा ज्या सदर कोर्टाच्या ताब्यांत आहे त्या सदर कोर्टाला अर्ज गेला पाहिजे. आणि ज्या सदर कोर्टाला अर्ज गेला त्या सदर कोर्टाला, दुसरा जिल्हा ज्या सदर कोर्टाच्या ताब्यांत आहे त्या सदर कोर्टाचें अनुमत घेऊन, चौकशी करण्याचा अधिकार देण्यास अखत्यार आहे.

निरनिराळ्या सदर कोर्टांच्या ताब्यांतील जिल्ह्यांत असणाऱ्या स्थावरमालाविषयीं दावे.

१४. कांहीं जमीन कोणा एका कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दीवर असून तिजविषयीं फिर्याद झाल्यास, जर प्रतिवादी म्हणेल कीं, ती जमीन ह्या कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत नाहीं म्हणून चौकशी चालू नये, तर ती गोष्ट तशी आहे कीं नाहीं ह्याचा ठराव करण्याचा अधिकार त्या कोर्टाला आहे. आणि चौकशीच्या अंतीं कोर्टानें ठरविलें कीं, ही जमीन आपल्या हद्दींत आहे, तर त्या दाव्याची चौकशी त्या कोर्टानें चालवावी. परंतु ज्या जमिनीविषयीं तकरार आहे ती जमीन जर दुसऱ्या कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींतील एखाद्या स्थावरमालपैकीं, अगर गांवपैकीं, अगर दुसरा कोणताही भूमीचा प्रसिद्ध भाग ह्या पैकीं, आहे असा ठराव कोणी योग्य अधिकाऱ्यानें केला आहे, असा पुरावा झाला, तर ज्या कोर्टांत ती फिर्याद झाली त्या कोर्टानें ती फिर्याद नाकबूल करावी, किंवा योग्य कोर्टाकडे नेण्यासाठीं फिर्यादअर्जी वादीस परत द्यावी.

कांहीं जमीन एका कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दीवर असून प्रतिवादी म्हणतो ती जमीन दुसऱ्या कोर्टाच्या अधिकारांत आहे अशाविषयीं दावा.

परंतु.

१५. अमुक हक्क माझा आहे, इतक्या बदल मात्र निवाडा किंवा हुकूम मिळविण्या करितां वादीनें दावा केला आहे ह्या कारणावरून त्या दाव्यास हरकत होऊं नये. आणि वादीचा हक्क आहे असा केलेला निवाडा, तो अमलांत आणण्यासाठीं कांहीं तजवीज न करितां, लागू करण्यास दिवाणी कोर्टाला अखत्यार आहे.

हक्काचा ठराव होण्याबदल दावा.

बाब २.

प्रथमारंभींचे नियम.

१६. कोणत्याही कोर्टापुढें पक्षकारास अर्ज करणें झाल्यास, किंवा हजीर राहणें झाल्यास, जर ह्या गोष्टींविषयीं ह्या आक्टांत दुसरे प्रकारचे विशेष हुकूम नसतील, तर त्यानें जातीनें, किंवा आपल्या कायदेशीर मुखत्याराच्या अगर वकालतनामा देऊन नेमलेल्या आपल्या वकिलाच्या मारफतीनें अर्ज करावा किंवा हजीर रहावें.

पक्षकारांनीं जातीनें किंवा मुखत्याराच्या अथवा वकिलाच्या मारफतीनें हजीर असावें.

१७. वर सांगितल्या प्रमाणें अर्ज करणें किंवा हजीर राहणें ह्याविषयीं ज्यांस परवानगी आहे असे जे कायदेशीर मुखत्यार ते खालीं लिहिल्या प्रमाणें आहेत.

कायदेशीर मुखत्यार कोणते.

१ कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत हजीर नाहींत अशा लोकांकडून, कधीं काम पडल्यास आमच्या तर्फेनें कोर्टांत अर्ज करावा किंवा हजीर रहावें, असा साधारण मुखत्यारनामा ज्यांपाशीं आहे ते.

हजीर नाहींत अशा मनुष्यां कडून मिळालेला मुखत्यारनामा ज्यांपाशीं आहे ते.

२. कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत हजीर नाहींत अशा लोकांकरितां, कोर्टांत अर्ज करण्यास किंवा हजीर राहण्यास त्यांनीं दुसऱ्या कोणास मुद्दाम अखत्यार दिला नसल्यास, त्यांच्या नांवानें व्यापार अथवा कामकाज चालविणारे जे त्यांच्या तर्फेचे मनुष्य ते त्या व्यापाराच्या अगर कामकाजाच्या संबंधाच्या खटल्या पुरते.

हजीर नाहींत अशा लोकांकरितां व्यापार किंवा कामकाज चालविणारे मनुष्य ते.

३. सरकार तर्फेनें कोणताही दावा किंवा कोर्टांतील कोणतीही कामें चालविण्यास ज्यांस अधिकार परत्वें किंवा दुसऱ्या कोणत्याही प्रकारानें अखत्यार आहे ते.

सरकार तर्फेनें काम चालविण्यास ज्यांस अखत्यार आहे ते.

४. कोणी स्वतंत्र राजा किंवा स्वतंत्र संस्थानी, तो ब्रिटिश सरकारच्या मुलखांत राहणारा असो किंवा नसो, त्यानें मागितल्यावरून त्याच्या तर्फेनें फिर्याद करण्यास किंवा उत्तरपक्ष चालविण्यास सरकारच्या हुकुमानें ज्यांस मुद्दाम अखत्यार मिळाला आहे ते.

कोणी स्वतंत्र राजा करितां मुकदमा चालविण्यास ज्यांना मुद्दाम अखत्यार मिळाला आहे ते.

पक्षकारानें जीं कामें जातीनें करावीं म्हणून सांगितलें आहे तीं कामें त्याच्या कायदेशीर मुखत्यारानें केलीं तर चालतील.

पक्षकार हजीर झाला पाहिजे असें ह्या आक्तांत लिहिलें असतां, कोर्तानें दुसरे प्रकारचा हुकूम केला नसल्यास, त्याचा कायदेशीर मुखत्यार हजीर झाला तर चालेल. आणि पक्षकारानें करावें किंवा पक्षकारास करण्याविषयीं परवानगी आहे असें जें कांहीं काम ह्या आक्तांत सांगितलें आहे, तें काम त्याच्या कायदेशीर मुखत्यारानें केलें तर चालेल. तसेंच, कोर्तानें

नोतिसी वगैरे कायदेशीर मुखत्यारावर बजावण्या विषयीं.

दुसऱ्या प्रकारचा हुकूम केला नसल्यास, दाव्या संबंधी नोतिसी वगैरे कागद खुद पक्षकारास दिले असतां किंवा त्याजवर बजावले असतां जसे लागू व्हावयाचे, तसे दाव्याच्या प्रत्येक संबंधाविषयीं कायदेशीर मुखत्यारास ते कागद दिले किंवा त्याजवर बजावले असतां लागू होतील. पक्षकारावर नोतिसी वगैरे कागद बजाविण्याविषयीं जे कांहीं नियम ह्या आक्तांत सांगितले आहेत ते सर्व तशा मुखत्यारावर ते कागद बजाविण्याविषयीं लागू असावे.

वकिलाची नेमणूक.

१८. वर सांगितल्या प्रमाणें अर्ज करण्यास किंवा हजीर राहण्यास वकील नेमावयाचा तो वकालतनामा देऊन नेमला पाहिजे. आणि तो वकालतनामा कोर्तांत दाखल केला पाहिजे. हा वकालतनामा कोर्तांत दाखल झाल्यावर तो रद्द करण्याकरितां दुसरा कागद कोर्तांत दाखल होई तों पर्यंत कायम आहे असें समजावें. दाव्याबदल नोतिसी वगैरे कागद, पक्षकार

नोतिसी वगैरे वकिलांवर बजावणें.

हजीर होण्याविषयीं असोत किंवा दुसऱ्या कामाविषयीं असोत, ते पक्षकाराच्या वकिलास दिले किंवा त्याजवर बजावले असतां, किंवा त्या वाकिलाच्या आफिसांत अथवा त्याच्या नेहमींच्या राहण्याच्या घरांत दिले असतां, ज्या पक्षकाराच्या तर्फेनें तो वकील आहे त्या खुद पक्षकारास कायद्या प्रमाणें कळविले आहेत असें समजावें. आणि कोर्तानें दुसऱ्या प्रकारचा हुकूम केला नसल्यास, ते कागद खुद पक्षकारास दिले असतां किंवा त्याजवर बजावले असतां दाव्याच्या प्रत्येक संबंधाविषयीं जसे लागू व्हावयाचे, तसे वकिलास ते कागद दिले किंवा त्याजवर बजावले असतां लागू होतील.

लष्करी अमलदार किंवा शिपाई, ज्यास रजा मिळत नाहीं, त्यास आपल्या तर्फेनें कोर्तांत हजीर राहण्यास कोणताही मनुष्य नेमण्याचा अखत्यार आहे.

१९. सरकारच्या चाकरींतील कोणी लष्करी अमलदार किंवा शिपाई हा पक्षकार असला, आणि त्याला जातीनें फिर्यादीचें काम चालविण्यास अगर उत्तरपक्ष चालविण्यास रजा मिळत नसली, तर त्यास आपल्या तर्फेनें फिर्याद करण्यास व दावा चालविण्यास किंवा उत्तरपक्ष चालविण्यास, जसें असेल तसें, आपल्या कुटुंबांतला कोणी किंवा दुसरा कोणी मनुष्य मुखत्यार नेमण्याचा अखत्यार आहे. ती मुखत्यारीची नेमणूक कागदावर लिहिलेली असावी; आणि त्या कागदावर त्या अमलदारानें किंवा शिपायानें आपला कमांदिंग आफिसर, म्हणजे आपला मुख्य अमलदार, ह्याच्या समक्ष आपली सही करावी; मग त्यावर कमांदिंग आफिसरानें आपली मखलाशी करावी, नंतर तो कागद कोर्तांत दाखल झाला पाहिजे; आणि तो कागद कोर्तांत दाखल झल्यावर, ती मुखत्यारी कायद्या प्रमाणें दिली, व जातीनें फिर्याद करण्यास अगर उत्तरपक्ष चालविण्यास त्या अमलदारास किंवा शिपायास रजा मिळाली नाहीं ह्या गोष्टीविषयीं कमांदिंग आफिसराची मखलाशी हा पुरा दाखला समजावा.

वर सांगितलेली मुखत्यारी ज्याला मिळाली त्याला जातीनें हजीर राहण्यास किंवा वकील नेमण्यास अखत्यार आहे.

२० वरल्या म्हणजे एकोणिसाव्या कलमांत सांगितल्या प्रमाणें ज्या मनुष्यास कोणी अमलदारानें किंवा शिपायानें आपल्या तर्फेनें एखादे दाव्यांत फिर्यादीचें काम चालविण्यास किंवा उत्तरपक्ष चालविण्यास मुखत्यारी दिली असेल, त्यास, जर तो अमलदार किंवा शिपाई हजीर असता तर त्याला जातीनें फिर्यादीचें काम चालविण्यास किंवा उत्तरपक्ष चालविण्यास जसा अखत्यार असता, तसा अखत्यार आहे; किंवा तो अमलदार अथवा शिपाई ह्याचे तर्फेनें त्या दाव्यांत फिर्यादीचें काम चालविण्यास किंवा उत्तरपक्ष चालविण्यास कोर्तांतील कोणी वकील मुखत्यार नेमण्याचा अखत्यार त्यास आहे. खुद अमलदारावर किंवा शिपायावर अथवा त्यानें नेमलेल्या वकिलावर नोतिसी वगैरे कागद बजावले असतां मुकदम्याच्या हरएक संबंधाविषयीं जसे लागू व्हावयाचे, तसे अमलदारानें किंवा शिपायानें आपल्या तर्फेनें नेमलेल्या मुखत्यारावर, अथवा त्या मुखत्यारानें त्या अमलदाराकरितां किंवा त्या शिपायाकरितां कोर्तांत काम चालविण्यास नेमलेल्या वकिलावर, ते कागद बजावले असतां लागू होतील.

२१. ज्या बायकांस देशाच्या चाली व संप्रदाय पाहिले असतां हुकूम देऊन चौघांत आणूं नये असें आहे, अशा बायकांस जातीनें कोर्टांत हजीर राहण्याविषयीं माफी असावी. अमक्या बायकांस जातीनें हजीर राहण्या विषयीं माफी.

२२. सरकारास वाटेल कीं, अमुक मनुष्य मोठ्या पदवीचा आहे, त्या पदवीप्रमाणें त्यास कोर्टांत जातीनें हजीर राहण्याच्या माफीचा मान असावा, तर, योग्य दिसल्यास, अशा मनुष्यास जातीनें हजीर राहण्याची माफी देण्याचा अखत्यार सरकारास आहे; आणि योग्य वाटलें असतां तो मान रद करण्याचाही अखत्यार सरकारास आहे. हरएक जिल्ह्याच्या मुख्य दिवाणी कोर्टाच्या हद्दींत माफीचीं मनुष्यें कोणी राहत असलीं, तर त्यांच्या नांवांची याद त्या त्या कोर्टास त्या त्या इलाख्याच्या सरकारानें वेळोवेळां पाठवावी. आणि अशा मनुष्यांच्या नांवांची याद हरएक जिल्हे कोर्टांत व त्याच्या ताब्यांतील प्रत्येक कोर्टांत ठेविली पाहिजे. अमुक मनुष्यांस जातीनें हजीर राहण्याची माफी देण्या विषयीं सरकारास अखत्यार आहे.

२३. ह्या आक्तांत सांगितलेला कोर्टांतील हरएक कामा प्रकरणीं हुकुमाचा कागद कोर्टांतून जावयाचा तो बजावण्याबदलचा खर्च, ह्याविषयीं कोर्टानें दुसऱ्या प्रकारचा विशेष हुकूम केला नसल्यास, ज्याच्या दरखास्तीवरून तो कागद जावयाचा त्यावर पडला पाहिजे. आणि त्यानें अशा प्रकारचा कागद बजावण्याबदलचा खर्च कोर्टांतून कागद जाण्याच्या अगोदर कोर्टांत भरला पाहिजे. समन्स नोटीस वगैरे कागद बजावण्याचा खर्च. खर्चाचा पैसा अगोदर भरला पाहिजे, मग कागद कोर्टांतून जावा.

२४. जिजवर खरेपणाच्या प्रतिज्ञेचा लेख झाला पाहिजे अशी ह्या आक्तांत सांगितलेली फिर्यादअर्जी किंवा लिहिलेली कैफियत, किंवा इकरार ह्यांतील कांहीं मजकूर खोटा आहे असें माहीत आहे किंवा खोटा आहे अशी खातरी आहे, अथवा मजकूर खरा आहे हें माहीत नाहीं किंवा त्याविषयीं खातरी नाहीं, असें असून जर त्या कागदावर कोणी खरेपणाच्या प्रतिज्ञेचा लेख करील, तर त्यावेळेस खोटी साक्ष देण्याबदल किंवा बनावण्याबदल शिक्षा करण्याचे जे कायदे चालू असतील त्यांत लिहिल्याप्रमाणें तो शिक्षेस पात्र होईल. अर्जी इकरार वगैरे कागदांवर खोटी प्रतिज्ञा लिहिण्याची शिक्षा.

बाब ३.

शेवटच्या हुकूमनाम्यापर्यंत दाव्याविषयीं.

फिर्याद करण्याविषयीं.

२५. फिर्यादअर्जीनें सर्व दाव्यांची सुरूवात व्हावी. ती अर्जी, ह्याविषयीं ह्या आक्तांत दुसऱ्या प्रकारचा विशेष हुकूम झाला नसल्यास, खुद वादीनें, किंवा त्याच्या कायदेशीर मुखत्यारानें, अगर वकालतनामा देऊन आपल्या तर्फेनें काम चालविण्यास नेमलेल्या वकिलानें, कोर्टास हजीर करावी. फिर्यादअर्जीनें दाव्याची सुरूवात व्हावी.

२६. ज्या भाषेंत कोर्टाचें काम नेहमी चालतें त्या भाषेंत फिर्यादअर्जी स्पष्ट अक्षरांनीं लिहिली पाहिजे. तींत खालीं लिहिलेला मजकूर असावा; त्याचीं कलमें. फिर्यादअर्जींत लिहावयाचा मजकूर.

१. वादीचें नांव, वर्णन, आणि राहण्याचें ठिकाण.

२. जेथवर शोध लागेल तेथवर प्रतिवादीचें नांव, वर्णन, आणि राहण्याचें ठिकाण.

३. मागणें काय आहे तें, ज्याबदल दावा तें, दाव्याचें कारण, आणि तें कधीं घडलें; व ह्या प्रकारचा दावा कायद्यांत ज्या मुदतीच्या आंत सुरू व्हावा म्हणून सांगितलें आहे, त्या मुदतीच्या पलीकडे जर दाव्याचें कारण घडलें असेल, तर तो कायदा लागू न होण्यास काय सबब असेल ती.

ह्याचीं कांहीं उदाहरणें खालीं लिहिलीं आहेत.

रोख्यावरून अथवा दुसरे दस्तऐवजावरून पैक्याविषयीं दावा असल्यास, फिर्यादअर्जींत मजकूर लिहिणें तो;

अमुक मितीचा रोखा (अथवा दुसरा दस्तऐवज असल्यास, अमुक दस्तऐवज) अमुक रुपायांचा, त्यांतील रुपये अमुक मितीस येणें, त्याजवरून अमुक रुपये देववावे, त्यांचा तपशील.

मुद्दल.

व्याज.

पैकीं पावती झाली असल्यास वजा.

बाकी येणें तें.

जर वादीचें म्हणणें, अमुक कायद्यांतील मुदतीची हरकत मला लागत नाहीं, असें असेल तर फिर्यादअर्जीत असें लिहावें कीं, वादी हा अमुक मितीपासून अमुक मितीपर्यंत अज्ञान होता (अथवा दुसरें कारण असल्यास तें कारण लिहावें).

विकत दिलेले सामानसरंजामाची किंमत घेण्याचा दावा असल्यास, फिर्यादअर्जीत मजकूर लिहिणें तो येणें प्रमाणें;

अमुक मण तांदूळ (अथवा नीळ, अथवा साकर, अथवा दुसरा जिन्नस असल्यास अमुक जिन्नस) अमुक मितीस विकत दिला त्याची किंमत देण्याची मुदत भरली, त्या बदल अमुक रुपये येणें ते देववावे. त्याचा हिशेब खालीं लिहिला आहे.

नुकसान झाल्या बदलचा पैसा भरून घेण्याविषयींचा दावा असेल, तर फिर्यादअर्जीत मजकूर लिहिणें तो;

वादीचें अमुक प्रकारचें नुकसान केलें (व पैक्याची हानि झाली असल्यास अमुक रीतीनें पैक्याची हानि केली) त्याबदल अमुक रुपये देववावे.

४. पैक्याशिवाय दुसऱ्या माला विषयीं दावा असेल, तर त्या मालाची अजमासाची किमत.

त्याचें उदाहरण खालीं लिहिलें आहे.

ज्या जमिनीचा सारा सरकारांत द्यावा लागतो त्या जमिनी विषयीं अथवा तिचे कांहीं भागा विषयीं दावा असल्यास, फिर्यादअर्जीत मजकूर लिहिणें तो;

अमुक जिल्ह्यांत अमुक नांवाची जमीन आहे, व तिची सदर जमा अमुक रुपये आहे, व अजमासाची किमत अमुक रुपये आहे, ती जमीन (अथवा तिचा अमुक भाग) वादीचे कबजांतून अमुक मितीस काढून घेतली (आणि जबरीचा अथवा कपटाचा प्रकार झाला असल्यास, जबरीनें अथवा कपटानें काढून घेतली) आहे ती (अथवा अमुक मनुष्यापासून अमुक मितीस, अगर त्या मितीच्या सुमारास, वादीच्या वारशांत आली, अथवा बक्षीस मिळाली, अथवा खरीदी घेतली, अथवा दुसरा प्रकार असल्यास, अमुक प्रकारानें प्राप्त झाली) ती जमीन ताब्यांत देववावी (अगर त्या जमिनीचा अमुक भाग ताब्यांत देववावा).

५. जमिनीचें किंवा जमिनी संबंधीं कांहीं हक्काचें मागणें असल्यास, जमिनीवरचा सत्ताप्रकार कसा अगर हक्क कोणता तें लिहिलें पाहिजे, आणि गांवा पैकीं जमीन, किंवा दुसऱ्या कोणत्याही भूमीच्या प्रसिद्ध भागपैकीं जमीन, ह्या विषयीं, किंवा घर, बाग, वगैरे ह्या विषयीं, मागणें असल्यास, त्याचें ठिकाण, त्याच्या सीमा लिहून, किंवा तें स्थळ ओळखतां येईल अशा कांहीं प्रसिद्ध खुणा लिहून, दाखविलें पाहिजे.

६. सरकार किंवा सरकारचा कोणी कामगार सरकारी नात्यानें, किंवा कोणी कार्पोरेशन, म्हणजे विशेष प्रकारची सनदी मंडळी, किंवा कामगाराच्या अथवा त्रस्तींच्या, म्हणजे ज्यांच्या ताब्यांत माल आहे त्या वहिवाटदारांच्या, नांवानें फिर्याद करण्यास अथवा दुसऱ्यानें फिर्याद केली असतां जबाब देण्यास जीस अखत्यार आहे अशी मंडळी, ह्यानें अगर हिनें दावा केला, किंवा ह्याजवर अगर हिजवर दावा झाला, तर १ व २ ह्या पोट नंबरांच्या कलमांत लिहिल्या प्रमाणें वादी व प्रतिवादी ह्यांचें नांव व वर्णन ह्यांच्या ऐवजीं सरकार, किंवा अमुक जिल्ह्याचा कलेक्तर, अथवा जो कामगार असेल तो, किंवा त्या कार्पोरेशनाचें नांव, किंवा त्या मंडळीच्या कामगाराचें नांव अगर ते त्रस्ती ह्यांचीं नांवें घातलीं पाहिजेत. परंतु दुसऱ्या सर्व मुकदम्यांत सर्व पक्षकारांचीं नांवें घातलीं पाहिजेत.

२७. फिर्यादअर्जीवर वादीनें, आणि त्याचा कोणी वकील असेल त्यानें, सही केली पाहिजे, आणि अर्जीच्या खालीं वादीनें खालीं लिहिलेल्या नमुन्या प्रमाणें किंवा त्यांतील अभिप्राया प्रमाणें खरेपणाच्या प्रतिज्ञेचा लेख केला पाहिजे; तो असा,

फिर्यादअर्जीवर सही व खरेपणाचा प्रतिज्ञालेख असावा.

वर अर्जीत लिहिलेला अमुक नांवाचा वादी मी आपल्या पुरे समजुती प्रमाणें व खातरी प्रमाणें प्रतिज्ञा करतों कीं ह्या अर्जीतील लिहिलेला मजकूर खरा आहे.

२८. वादी गैरहजीर असल्यामुळें, किंवा दुसऱ्या कोणत्याही योग्य सबबीमुळें, त्याला अर्जीवर सही आणि खरेपणाचा प्रतिज्ञालेख करवत नाहीं, तर प्रतिज्ञालेख करण्यास योग्य असा जो कोणी मनुष्य कोर्तास लायक दिसेल त्याला वादीच्या तर्फेनें त्या अर्जीवर सही आणि प्रतिज्ञालेख करण्याविषयीं परवानगी देण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे. कार्पोरेशनानें, किंवा कोणे कामगाराच्या नांवानें अथवा त्रस्तींच्या नांवानें दावा करण्यास किंवा दुसऱ्यानें दावा केला असतां जबाब देण्यास जिला अधिकार आहे अशी मंडळी हिनें, दावा केला असतां त्या कार्पोरेशनपैकीं किंवा मंडळी पैकीं ज्याला मुकदम्याच्या गोष्टीं विषयीं साक्ष देववेल असा कोणी दैरेक्तर किंवा सेक्रेतारी अथवा दुसरा कोणी मुख्य कामगार ह्यानें त्या कार्पोरेशना करितां किंवा त्या मंडळी करितां त्या अर्जीवर सही आणि खरेपणाचा प्रतिज्ञालेख करावा.

वादी गैरहजीर असल्यामुळें त्याच्यानें अर्जीवर सही आणि प्रतिज्ञालेख करवत नाहीं तर कसें करावें.

कार्पोरेशनानें किंवा मंडळीनें दावा केल्यास तिचा दैरेक्तर किंवा सेक्रेतारी ह्यानें खरेपणाचा प्रतिज्ञालेख करावा.

२९. अर्जीत जो मजकूर असावा म्हणून पूर्वीं सांगितलें आहे तो मजकूर फिर्यादअर्जीत नसला, किंवा जो मजकूर असावा म्हणून सांगितलें त्याच्या शिवाय दुसरा मजकूर जर असला, तो दाव्यास लागू असो कीं नसो, किंवा अर्जीतला मजकूर फार पाल्हाळाचा असला, किंवा मागें सांगितल्या प्रमाणें अर्जीवर सही आणि प्रतिज्ञा लेख नसला, तर ती अर्जी नाकबूल करण्यास, किंवा, योग्य दिसल्यास, ती दुरुस्त करण्याविषयीं परवानगी देण्यास, कोर्ताला अखत्यार आहे.

अर्जीत जो मजकूर असावा तो नाहीं वगैरे कारणामुळें अर्जी नाकबूल करण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे.

अर्जी दुरुस्त करण्या विषयीं.

३०. वादीनें अर्जीत लिहिलेली मागण्याची रकम किंवा मागितलेले मालाची अजमासाची किमत कोर्ताच्या अधिकाराच्या बाहेर असली, तर ती अर्जी वादीनें योग्य कोर्तांत द्यावयाकरितां कोर्तानें त्यास परत द्यावी.

मागण्याची रकम कोर्ताच्या अधिकाराच्या बाहेर असल्यास अर्जी परत द्यावी.

३१. कोर्ताच्या नजरेस जर आलें कीं मागितलेले मालाच्या किमतीचा अजमास बरोबर झाला नाहीं, किंवा अजमास बरोबर असून असावा त्याहून कमी किमतीच्या स्तांपाच्या कागदावर अर्जी लिहिली आहे, आणि अजमास दुरुस्त करावा किंवा स्तांपाला असावा तितका जोड लावावा, असें कोर्तानें वादीस सांगितलें असतां, तो त्याप्रमाणें करीत नाहीं, तर फिर्यादअर्जी कोर्तानें नाकबूल करावी.

किमतीचा अजमास बरोबर न झाला किंवा स्तांप कमी झाला तर फिर्याद अर्जी नाकबूल करावी.

[ ]

वादीला दावा करण्यास कारण नाहीं किंवा मुदत सरल्यामुळें दावा करण्याच्या हक्कास प्रतिबंध आहे, असें कोर्तास दिसल्यास अर्जी नाकबूल करावी.

फिर्याद अर्जी दुरुस्त करण्या विषयीं.

३२. फिर्यादअर्जी वाचून पाहिल्यावर, किंवा वादीला पुरशीस घातल्यावर, कोर्ताच्या नजरेस येईल कीं, अर्जींत जी फिर्यादीची सबब लिहिली ती दाव्यास योग्य कारण नाहीं, किंवा मुदत सरल्यामुळें दावा करण्याच्या हक्कास प्रतिबंध आहे, तर कोर्तानें ती अर्जी नाकबूल करावी. परंतु कोर्तास योग्य वाटल्यास फिर्यादअर्जी दुरुस्त करण्याची परवानगी देण्यास कोर्ताला अखत्यार आहेच.

आपल्या अधिकारांत नाहीं असें कोर्तास दिसल्यास अर्जी परत द्यावी.

३३. दावा करण्याचें कारण कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत घडलेलें नाहीं, किंवा प्रतिवादी त्या हद्दींत राहणारा किंवा प्राप्तीसाठीं काम धंदा करणारा नाहीं, किंवा जमीन अथवा दुसरा स्थावरमाल ह्या विषयीं मागणें असल्यास, ती जमीन अथवा तो दुसरा स्थावरमाल कोर्ताच्या अधिकारांच्या हद्दींत नाहीं, असें कोर्ताच्या नजरेस आलें, तर ती अर्जी वादीनें योग्य कोर्तांत द्यावयाकरितां कोर्तानें त्यास परत द्यावी.

वादी हिंदुस्थानांतील ब्रितिश सरकाराच्या मुलखा बाहेर राहत असला, तर त्यानें अर्जी देते वेळेस खर्चाचा जामीन दिला पाहिजे.

जामीन न दिल्यास अर्जी परत द्यावी.

३४. हिंदुस्थानांतील ब्रितिश सरकाराच्या मुलखाच्या बाहेर बहुतकरून राहणारा, आणि ज्याविषयीं दावा आहे तो माल खेरीज़ करून जमीन किंवा दुसरा कांहीं स्थावरमाल त्यांचा त्या मुलखांत नाहीं, अशा वादीनें फिर्याद केली असतां, अर्जी देते वेळेस, किंवा कोर्त हुकूम करील त्या मुदतीच्या आंत, प्रतिवादीचा खर्च भरून देण्याविषयीं त्यानें जामीन दिला पाहिजे. तसा जामीन त्या वादीनें दिला नाहीं, तर कोर्तानें ती फिर्यादअर्जी वादीस परत द्यावी.

वादी हिंदुस्थानांतील ब्रितिश सरकाराच्या मुलखाच्या बाहेर राहणारा आहे असें दिसल्यास दावा चालत असतां कोणत्याही वेळेस खर्चाचा जामीन घेण्याचा कोर्तास अखत्यार आहे.

३५. दावा चालत असतां कोणत्याही वेळेस कोर्ताच्या नजरेस आलें कीं वादी (एकच असून) हिंदुस्थानांतील ब्रितिश सरकाराच्या मुलखाच्या बाहेर राहणारा आहे, तर, प्रतिवादीला जो खर्च झाला आहे आणि जो व्हावयाचा आहे तो भरून देण्याविषयींचा जामीन अमुक मुदतीच्या आंत द्यावा, असा त्यास हुकूम करण्याचा कोर्तास अखत्यार आहे. कोर्तानें सांगितल्या मुदतीच्या आंत जर त्या वादीनें जामीन दिला नाहीं, तर, कलम ९७ ह्यांत लिहिल्या प्रमाणें फिर्याद काढून घेण्याची परवानगी त्यास मिळाली नसतां, जामीन न दिल्या मुळें वादीच्या विरुद्ध हुकूमनामा कोर्तानें करावा.

फिर्यादअर्जी नाकबूल केली त्याजवर अपील.

३६. मागें लिहिलेल्या कलमां पैकीं कोणत्याही कलमा अन्वयें वादीची अर्जी कोर्तानें नाकबूल केली असतां, त्या हुकुमावर अपील करण्याची परवानगी वादीस आहे. कलमें २९ व ३१ ह्यांत फिर्यादअर्जी नाकबूल करण्यास ज्या सबबी सांगितल्या आहेत त्यां पैकीं एखादे सबबेवरून कोर्तानें फिर्यादअर्जी नाकबूल केली असतां, ह्या गोष्टीनें दाव्याच्या त्याच कारणावरून नवी अर्जी देण्यास वादीला कांहीं प्रतिबंध नाहीं.

अनेक कोर्तांच्या अधिकाराच्या हद्दींत असणाऱ्या स्थावरमालाविषयीं दावा असल्यास कसें करावें.

३७. ज्या कोर्तांत अर्जी दिली त्या कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत कांहीं आहे व दुसऱ्या एका कोर्ताच्या किंवा अनेक कोर्तांच्या अधिकाराच्या हद्दींत कांहीं आहे अशी जमीन किंवा दुसरा कांहीं स्थावरमाल ह्याविषयीं दावा असला, तर मागील कलमें ११,१२, व १३ ह्यां पैकीं जें कलम लागू पडेल त्यांत लिहिल्या प्रमाणें कोर्तानें करावें.

अर्जी घेण्याजोगी असल्यास तींतील मजकूर रजिस्तरांत बार केला पाहिजे.

रजिस्तर कसें असावें.

३८. फिर्यादअर्जी घेण्या जोगी आहे असें कोर्ताला दिसल्यास, दिवाणी दाव्यांचें रजिस्तर ह्या नांवाचें ह्याच कामासाठीं करून ठेवलेलें बूक ह्यांत कलम २६ ह्यांत सांगितलेला अर्जींतला मजकूर बार केला पाहिजे. रजिस्तरांत बार केलेल्या अर्ज्यांवर अर्ज्या येण्याच्या अनुक्रमानें प्रतिवर्षीं नंबर घातले पाहिजेत. (अ) निशाणीचा जो कागद ह्या आक्ताच्या शेवटीं जोडला आहे त्यांत नमूना लिहिला आहे त्या प्रमाणें रजिस्तर ठेवलें पाहिजे.

फिर्यादअर्जी बरोबर दस्तऐवज कोर्तांत हजीर केला पाहिजे.

फिर्यादअर्जी बरोबर त्याची नकल दाखल केली पाहिजे.

३९. एखाद्या दस्तऐवजावरून वादी दावा करीत असल्यास, किंवा आपल्या मागण्यास एखादे दस्तऐवजावरून आधार होईल असा त्या वादीला भरंवसा असल्यास, तो दस्तऐवज फिर्यादअर्जी बरोबर कोर्तांत त्यानें हजीर केला पाहिजे, आणि त्याच वेळेस फिर्यादअर्जी बरोबर दाखल करण्या करितां त्या दस्तऐवजाची नकल दिली पाहिजे. आणि तो दस्तऐवज

12

दुकानची वही किंवा दुसरें बूक ह्यांतील आहे, तर ती वही किंवा तें बूक त्यांतील साधनी लेखाच्या नकले सुद्धां वादीनें कोर्तांत हजीर केलें पाहिजे. वर लिहिलेल्या दस्तऐवजावर कोर्तानें ओळखण्यासाठीं लागलीच आपली निशाणी केली पाहिजे. असल लेख व त्याची नकल ह्यांची रुजूवात घालून असल लेख कोर्तानें वादीला परत द्यावा. वादीची मर्जी असल्यास, नकल न देतां मुकदम्यांत दाखल करण्यासाठीं असल दस्तऐवज देण्यास त्यास परवानगी आहे. ह्या प्रमाणें कोर्तांत हजीर केलेला कोणताही दस्तऐवज, कोर्तास योग्य कारण दिसल्यास, अटकावून, कोर्ताच्या विचारास येईल तितके वेळपर्यंत व तशा संकेतानें, कोर्तांतील कोणा एका कामगाराच्या स्वाधीन ठेवण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे. फिर्यादअर्जी बरोबर वादीनें हजीर केला नाहीं असा दस्तऐवज असेल तो पुढें चौकशीच्या वेळेस, कोर्ताच्या विचारास न येईल तर, वादी तर्फे साधन म्हणून घेतला जाणार नाहीं.

असल कागदावर निशाणी करून तो परत द्यावा.

वादीची मर्जी असल्यास नकलेच्या ऐवजीं असल कागद दाखल करावा.

दस्तऐवज अटकावून ठेवण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे.

फिर्यादअर्जी बरोबर हजीर न केलेला दस्तऐवज पुढें साधन म्हणून घेऊं नये.

४०. प्रतिवादीच्या जवळ किंवा त्याच्या ताब्यांत एखादा दस्तऐवज आहे तो आणविण्याची वादीला गरज असेल, तर तो दस्तऐवज हजीर करावा, असा कोर्ताचा हुकूम प्रतिवादीस व्हावा म्हणून, फिर्यादअर्जी देते वेळेस त्या दस्तऐवजाचा बयान लिहून देण्याचा अखत्यार वादीस आहे.

प्रतिवादीचे जवळचा दस्तऐवज वादीला पाहिजे असल्यास.

प्रतिवादीला समन्स करण्याविषयीं.

४१. फिर्यादअर्जी रजिस्तरांत दाखल झाल्यानंतर, न्यायाधीशाच्या सहीचें व कोर्ताच्या शिक्याचें समन्स प्रतिवादीला असें जावें कीं त्यांत लिहिलेल्या तारखेस त्यानें जातीनें हजीर होऊन अर्जीचा जवाब द्यावा, किंवा ज्यास दाव्याची चांगली माहिती करून दिली असेल आणि मुद्याच्या सवालांचीं उत्तरें जो देऊं शकेल अशा कोर्तांतील वकिलाचे मारफतीनें, किंवा अशा सवालांचीं उत्तरें देऊं शकेल असा दुसरा कोणी माहितगार मनुष्य बरोबर घेऊन जाणाऱ्या वकिलाचे मारफतीनें, हजीर होऊन जवाब द्यावा. समन्स लिहिते वेळेस कोर्तानें ठराव करावा कीं हें समन्स चौकशीचे मुद्दे ठरविण्याविषयीं असावें, किंवा दाव्याचा शेवटचा निवाडा करण्याविषयीं असावें. त्या ठरावाप्रमाणें समन्सांत सूचना झाली पाहिजे.

फिर्यादअर्जी रजिस्तरांत दाखल केल्या नंतर प्रतिवादीला समन्स जावें.

मुद्दे ठरविण्याविषयीं किंवा दाव्याचा निवाडा करण्याविषयीं समन्स असावें.

४२. प्रतिवादीनें खुद जातीनें हजीर असावें असें कोर्तास कारण दिसल्यास, त्यास, अमुक दिवशीं जातीनें कोर्तांत हजीर व्हावें, असा हुकूम लिहून गेला पाहिजे. आणि त्या दिवशीं वादीनें कोर्तांत हजीर झालें पाहिजे असें कोर्तास कारण दिसल्यास, कोर्तांत हजीर होण्या विषयीं त्यास हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. परंतु जर कोणी वादी किंवा प्रतिवादी समन्स करण्याच्या वेळेस कोर्तापासून पन्नास मैलांहून अधिक अंतरावर खरोखरी राहत असून कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत नसेल, तर त्यास खुद जातीनें हजीर राहण्याचा हुकूम कोर्तानें करूं नये.

प्रतिवादी किंवा वादी हजीर असण्याविषयीं.

तो पन्नास मैलांच्या आंत राहत असला तर.

किंवा कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत राहणारा असला तर.

४३. प्रतिवादीजवळ किंवा त्याच्या ताब्यांत कांहीं दस्तऐवज असून तो पाहण्याविषयीं वादीनें मागणें केलें आहे, तर तो दस्तऐवज, किंवा ज्याच्या आधारावर प्रतिवादी आपला जवाब करणार असा दस्तऐवज असेल तर तो, घेऊन येण्याचा हुकूम हजीर होण्याच्या समन्सांत लिहिला पाहिजे.

दस्तऐवज हजीर करण्याचा हुकूम प्रतिवादीला समन्सांत असावा.

४४. (ब) ह्या निशाणीचा कागद ह्या आक्ताच्या शेवटीं जोडला आहे त्यांत नमूना लिहिला आहे त्याप्रमाणें किंवा त्यांतील अभिप्रायाप्रमाणें समन्स असावें.

समन्स कसें असावें.

प्रतिवादी हजीर व्हावयाचा दिवस कसा ठरवावा.

४५. प्रतिवादीच्या राहण्याचें ठिकाण किती दूर आहे हें मनांत आणून, व त्याजवर समन्स बजाविण्यास किती वेळ लागेल हें पाहून, तो हजीर रहावयाचा दिवस कोर्तानें ठरवावा. आणि तो दिवस असा नेमला पाहिजे कीं त्यांत प्रतिवादीला जातीनें किंवा वकिलाच्या मारफतीनें हजीर होऊन जवाब देण्यास अडचण पडूं नये.

कार्पोरेशनावर किंवा मंडळीवर दावे असल्यास कोणी दैरेक्तर किंवा सेक्रेतारी ह्यास खुद हजीर राहण्याचा हुकूम करण्याविषयीं कोर्ताला अखत्यार आहे.

४६. कार्पोरेशनावर किंवा कोणे कामगाराच्या अथवा त्रस्तींच्या नांवानें दावा करण्यास अथवा दुसऱ्यानें केलेल्या दाव्याचा जवाब देण्यास जिला अधिकार आहे अशी मंडळी हिजवर दावे झाल्यास, त्याचा अगर तिचा कोणी दैरेक्तर, अथवा सेक्रेतारी, अथवा दाव्या संबंधीं मुद्यांच्या सर्व सवालांचीं उत्तरें देऊं शकेल असा दुसरा कोणी मुख्य कामगार ह्यास, कोर्ताला योग्य वाटल्यास, खुद जातीनें हजीर राहण्याचा हुकूम करण्यास कोर्तास अखत्यार आहे.

प्रतिवादीवर समन्स बजाविण्याविषयीं.

कोर्ताच्या कामगारानें समन्स बजावावें.

४७. नाजर किंवा कोर्ताचा दुसरा कोणी योग्य कामगार ह्याच्या स्वाधीन तें समन्स केलें पाहिजे. तें त्यानें जातीनें किंवा आपल्या हाताखालच्या कामगाराकडून बजावावें. तें समन्स बरोबर बजाविण्याची जवाबदारी त्याच्या माथ्यावर आहे.

समन्स कसें बजावावें.

अनेक प्रतिवादी आहेत तेव्हां.

४८. समन्स ह्या रीतीनें बजाविलें पाहिजे, म्हणजे, समन्साची नकल न्यायाधीशाच्या सहीची आणि कोर्ताच्या शिक्क्याची प्रतिवादीला दिली पाहिजे, किंवा त्याच्या पुढें करून, घ्या, म्हटलें पाहिजे. अनेक प्रतिवादी असल्यास प्रत्येक प्रतिवादीवर समन्स बजाविलें पाहिजे.

होईल तर खुद प्रतिवादीवर समन्स बजाविलें पाहिजे.

मुखत्यारावर बजाविलें तरी चालेल.

४९. जर तसें बजावितां येईल, तर खुद प्रतिवादीवर समन्स बजाविलें पाहिजे. परंतु तें समन्स घेण्याची मुखत्यारी प्रतिवादीनें ज्याला दिली असा कोणी असेल, तर त्या मुखत्यारावर बजाविलें तरी चालेल.

समन्स वगैरे कागद घेण्याला कोण मुखत्यार लायक आहे.

५०. मागें कलम १७ ह्यांत सांगितलेले कायदेशीर मुखत्यार त्यांच्या शिवाय कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत राहणारा कोणीही मनुष्य ह्यास समन्स वगैरे कागद घेण्याची मुखत्यारी देण्यास परवानगी आहे.

तसा मुखत्यार मुखत्यारनामा देऊन नेमला पाहिजे, व तो मुखत्यारनामा कोर्तांत दाखल केला पाहिजे.

५१. तसा मुखत्यार नेमावयाचा तो मुखत्यारनामा देऊन नेमला पाहिजे. आणि तो असल मुखत्यारनामा कोर्तांत दाखल केला पाहिजे; किंवा, सर्व काम चालविण्याचा मुखत्यारनामा असल्यास, त्याची नकल कोर्तांत दाखल केली पाहिजे.

सरकार तरफेचा मुखत्यार.

५२. हरएक कोर्तांतून समन्स, नोतीस, वगैरे जे जे कागद सरकारावर बजावावयाचे असतील, ते ते घेण्यास त्या त्या कोर्तांत जो सरकारी वकील असतो तो सरकार तरफेचा मुखत्यार आहे असें समजावें.

प्रतिवादी सांपडत नसेल, व त्याचा मुखत्यार नाहीं, तर त्याच्या घरांतील दुसरा कोणी पुरुष असेल त्यावर समन्स बजावावें.

५३. जर प्रतिवादी सांपडत नसेल, आणि समन्स घेण्यास त्याचा कोणी नेमलेला मुखत्यार नाहीं, तर त्याच्या कुटुंबांतला त्याच्या घरीं राहणारा जाणता कोणीही पुरुष असेल त्यावर समन्स बजावावें.

हरएक प्रसंगीं ज्यावर समन्स बजाविलें त्यानें समन्साच्या

५४. खुद प्रतिवादीवर, अगर त्याच्या तरफेच्या मुखत्यारावर अथवा दुसरे मनुष्यावर, समन्स बजाविलें असेल, तर अशा सर्व कामांत समन्स बजाविणारे कामगारानें असल समन्साचे

पाठीवर अथवा कोर्टाच्या शिक्याचे समन्साचे नकलेच्या पाठीवर समन्स पावल्याविषयींचा शेरा लिहून त्याजवर ज्या मनुष्यावर तें समन्स बजाविलें त्याची सही करून घ्यावी. जर तो मनुष्य त्या शेऱ्याखालीं सही न करील, तर समन्स बजाविल्याविषयीं कोर्टाची दुसरे रीतीच्या पुराव्यावरून खातरी होईल, तर सही झाली नसली तथापि तें समन्स बजाविण्यांत आलें असें समजावें.

पाठीवर मला समन्स पोहोंचलें असा शेरा लिहावा.

सही नाहीं झाली तर समन्स बजावलें इतकें पुरे.

५५. जर प्रतिवादी सांपडत नसेल, आणि समन्स घेण्यास त्यानें नेमलेला कोणी मुखत्यार नाहीं, किंवा ज्यावर समन्स बजावावें असा त्याच्या तर्फेचा दुसरा कोणी नाहीं, तर समन्स बजाविणारे कामगारानें प्रतिवादीच्या राहत्या घराच्या बाहेरच्या दरवाज्यास समन्साची नकल डकविली पाहिजे. आणि समन्सांत लिहिलेल्या ठिकाणीं प्रतिवादी राहत नसला, तर, माझ्यानें समन्स बजाववलें नाहीं, असें समन्स बजाविणारे कामगारानें त्या समन्साच्या पाठीवर लिहून तें ज्या कोर्टांतून आलें त्या कोर्टास परत केलें पाहिजे. परंतु समन्सांत लिहिलेल्या ठिकाणीं नसून कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींतल्या दुसऱ्या ठिकाणीं प्रतिवादी सांपडेल किंवा राहतो असें समन्स बजाविणारे कामगारास समजून आलें, तर तेथें जाऊन त्यावर समन्स बजाविण्याचा त्याला अखत्यार आहे.

समन्स बजावता नसल्यास, राहण्याच्या घराच्या दरवाज्यास समन्साची नकल डकवावी.

लिहिलेल्या ठिकाणीं प्रतिवादी राहत नसला, तर, समन्स बजाविलें नाहीं, असें समन्साच्या पाठीवर लिहून तें परत करावें.

परंतु.

५६. समन्स बजाविल्यावर, समन्स कधीं बजाविलें व कसें बजावलें हें बजाविणारे कामगारानें हरएक असल समन्साच्या पाठीवर, किंवा कोर्टाच्या शिक्का झालेल्या नकलेच्या पाठीवर लिहिलें पाहिजे.

समन्स बजाविलें, तर कधीं व कसें बजाविलें हें त्याच्या पाठीवर लिहिलें पाहिजे.

५७. बजाविलें गेल्यावांचून समन्स कोर्टास परत आलें असतां, आपणावर समन्स बजाविलें जाऊं नये ह्या बुद्धीनें प्रतिवादी कोर्टाच्या कामगारास चुकवाचुकव करीत आहे, असें मानण्यास योग्य कारण आहे, अशी वादीनें कोर्टाची खातरी केली, तर कोर्टांतील एखाद्या प्रसिद्ध ठिकाणीं, व प्रतिवादी शेवटीं ज्या घरीं राहत होता, तें घर ठाऊक असल्यास, त्याच्या दरवाज्यावरही, त्या समन्साची नकल कोर्टानें डकवून बजाविण्याचा हुकूम करावा. किंवा कोर्टास योग्य वाटेल तशा कोणत्याही दुसऱ्या प्रकारानें कोर्टानें समन्स बजाविण्याचा हुकूम करावा. आणि मागें सांगितल्या रीतीनें समन्स बजाविलें असतां तें जसें लागू व्हावयाचें, तसें कोर्टाच्या हुकुमावरून दुसऱ्या प्रकारानें बजाविलें असतां सर्व प्रकारें लागू होईल.

बजाविल्यावांचून समन्स परत आल्यास, व आपणास तें न लागावें म्हणून प्रतिवादी चुकवाचुकव करीत आहे, अशी कोर्टाची खातरी झाल्यास, कोर्टानें दुसऱ्या प्रकारानें तें बजाविण्याचा हुकूम करावा.

५८. मागल्या म्हणजे सत्तावन्नाव्या कलमांत सांगितल्या अखत्यारावरून कोर्टाच्या हुकुमानें दुसऱ्या प्रकारानें समन्स बजावावयाचें असेल, तेव्हां त्या त्या कामांत मुदत किती पाहिजे ह्याचा विचार करून प्रतिवादीनें हजीर रहावयाचा दिवस कोर्टानें ठरवावा.

दुसऱ्या प्रकारानें समन्स बजावावयाचें तेव्हां प्रतिवादी हजीर रहावयाचा दिवस ठरविला पाहिजे.

५९. एका कोर्टांत दावा सुरू झाला असून प्रतिवादी दुसऱ्या कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत राहत असला, आणि समन्स घेण्यास त्याचा कोणी नेमलेला मुखत्यार नसला, तर प्रतिवादी राहत आहे त्या ठिकाणीं अधिकार असून समन्स बजाविण्याची चांगली सोय असेल अशा कोणत्याही कोर्टाकडे, ज्या कोर्टांत दावा सुरू झाला त्या कोर्टानें आपल्या कामगाराबरोबर, किंवा टपालांतून, तें समन्स पाठविलें पाहिजे. आणि प्रतिवादी हजीर व्हावयास किती काळ लागावा ह्याचा विचार करून तो हजीर रहावयाचा दिवस ठरविला पाहिजे. आणि ज्या कोर्टाकडे समन्स गेलें त्या कोर्टानें, समन्स पोहोंचल्यावर, तें वर लिहिल्याप्रमाणें बजाविण्याकरितां कोर्टांतील नाजर किंवा दुसरा कोणी योग्य कामगार ह्याच्या स्वाधीन केलें पाहिजे. आणि बजाविणाऱ्या कामगारानें तें समन्स परत केल्यावर ज्या कोर्टाकडून तें मुळीं आलें होतें त्या कोर्टाकडे परत पाठविलें पाहिजे.

प्रतिवादी दुसऱ्या कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत राहत आहे व समन्स घेण्यास त्याचा कोणी नेमलेला मुखत्यार नाहीं तर समन्स कसें बजावावें.

प्रतिवादी हिंदुस्थानांतील ब्रितिश सरकाराच्या मुलखाच्या बाहेर राहत असेल, व त्यानें समन्स घेण्याची मुखत्यारी कोणास दिली नसेल, तर समन्स कसें बजावावें.

हजीर राहण्याचा दिवस.

६०. हिंदुस्थानांतील ब्रितिश सरकाराच्या मुलखाच्या बाहेर प्रतिवादी राहत असला, आणि समन्स घेण्यास त्याचा कोणी नेमलेला मुखत्यार नसला, तर तो ज्या ठिकाणीं राहत असेल त्या ठिकाणचा पत्ता समन्साच्या लाखोट्यावर लिहून तें समन्स टपालांतून त्याजकडे पाठविलें पाहिजे. असें करणें झाल्यास, प्रतिवादी हजीर रहावयाचा जो दिवस नेमावयाचा तो, कोर्टाचे ठिकाणापासून प्रतिवादी राहतो त्या ठिकाणापर्यंत टपालांतून पत्र जावयास किती काळ लागतो ह्याचा सुमार पाहून, नेमावा. आणि दाव्याची चौकशी करण्याचा जो दिवस नेमला त्या दिवशीं, किंवा पुढें दुसऱ्या एखाद्या दिवसापर्यंत चौकशी तहकूब ठेवली असली तर त्या दिवशीं, प्रतिवादी जातीनें किंवा वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला नसेल, तर वादीनें पाहिजे तर अर्ज करावा, आणि कोर्टाला जो प्रकार व जे संकेत योग्य वाटतील त्यांप्रमाणें दावा चालविण्याचा हुकूम वादीला करण्यास कोर्टाला अखत्यार आहे.

प्रतिवादी हजीर न झाला तर कांहीं संकेतांवर दावा चालविण्याचा कोर्टानें हुकूम करावा.

स्थावरमाला विषयींच्या दाव्यांत तसें कारण पडल्यास त्या स्थावरमालाच्या वहिवाटदारावर समन्स बजावावें;

६१. जमीन किंवा दुसरा स्थावरमाल ह्याविषयीं दावा असला, आणि कांहीं कारणानें खुद प्रतिवादीवर समन्स बजावितां येत नाहीं, व समन्स घेण्यास त्याचा कोणी नेमलेला मुखत्यार नाहीं, तर प्रतिवादीच्या तर्फेच्या ज्या वहिवाटदाराच्या ताब्यांत ती जमीन किंवा दुसरा स्थावरमाल असेल त्यावर तें समन्स बजावावें.

सरकारी नौकरावर समन्स कसें बजावावें.

प्रतिवादी लष्करी अमलदार किंवा शिपाई असेल तर त्यावर कसें बजावावें.

६२. जर प्रतिवादी सरकारी नौकर आहे, तर ज्या आफिसांत प्रतिवादी नौकर आहे त्या आफिसाच्या मुख्य अमलदाराच्या मारफतीनें समन्स बजाविण्याची सोय अधिक आहे असें कोर्टास वाटल्यास, त्या अमलदाराकडे प्रतिवादीवर बजाविण्याकरितां समन्साची नकल पाठविण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे. जर प्रतिवादी लष्करी अमलदार किंवा शिपाई असला, तर तो ज्या पलटणींत नौकर असेल तिच्या कमांडिंग आफिसराकडे प्रतिवादीवर बजाविण्याकरितां समन्साची नकल कोर्टानें पाठविली पाहिजे. ज्या अमलदाराकडे तें समन्स गेलें त्यानें, होईल तर, तें समन्स प्रतिवादीवर बजाविल्यावर समन्स पावल्याचा शेरा सहीनिशीं समन्साच्या पाठीवर त्याजकडून लिहवून तें त्या कोर्टाकडे परत पाठविलें पाहिजे. जर कोणत्याही सबबीनें ज्याचे नांवाचें समन्स त्यावर तें बजावितां न येई, तर ज्या कोर्टाकडून आलें त्या कोर्टाकडे तें तसेंच परत पाठविलें पाहिजे, आणि कोणत्या सबबीनें तें बजावितां आलें नाहीं ती सबब लिहून कळविली पाहिजे. तसें झाल्यास, समन्स बजाविण्याविषयीं दुसऱ्या ज्या तजविजी कोर्टाला योग्य वाटतील त्या कोर्टानें कराव्या.

कार्पोरेशनावर किंवा मंडळीवर समन्स कसें बजावावें.

६३. कोणा कामगाराच्या किंवा त्रस्तीच्या नांवानें दावा करण्यास आणि दुसऱ्यानें दावा केला असतां जबाब देण्यास ज्याला अधिकार आहे अशा कार्पोरेशनावर किंवा मंडळीवर दावा असला, तर त्या कार्पोरेशनाचें किंवा मंडळीचें रजिस्तर झालेलें आफीस असलें तर त्या आफिसांत समन्स ठेवून, किंवा समन्साच्या लाखोट्यावर त्या आफिसाचा पत्ता लिहून तें टपालांतून तिकडे पाठवून, किंवा त्या कार्पोरेशनाचा अगर त्या मंडळीचा कोणी दैरेक्तर, अगर सेक्रतारी, अगर दुसरा एखादा कोणी मुख्य कामगार, ह्याच्या स्वाधीन करून तें समन्स बजाविण्याचा अखत्यार आहे.

समन्साच्या ऐवजीं पत्र कोणत्या कारणानें पाठवावें.

६४. जो मनुष्य कोर्टांत हजीर झाला पाहिजे त्याची पदवी मोठी असून त्याला तसा मान योग्य आहे, तर समन्स न पाठवितां त्याच्या ऐवजीं न्यायाधीशाच्या सहीचें व कोर्टाच्या शिक्याचें पत्र, किंवा दुसरा कांहीं लायक लेख, पाठविण्यास कोर्टाला मनाई आहे असा मागें लिहिलेल्या नियमांचा अर्थ समजूं नये. समन्सांत जो मजकूर लिहावयाचा तो सर्व त्या पत्रांत किंवा लेखांत लिहिला पाहिजे, आणि तें पत्र किंवा दुसरा लेख सर्व प्रकारें समन्सादाखल मानला पाहिजे.

६५. मागल्या म्हणजे ६४ व्या कलमांत दिलेल्या अखत्यारावरून समन्साच्या ऐवजीं पत्र किंवा दुसरा लेख पाठवावयाचा झाल्यास, तो टपालांतून किंवा त्याच कामासाठीं मुद्दाम नेमलेल्या मनुष्याबरोबर, किंवा कोर्तास योग्य वाटेल तशा दुसऱ्या कोणत्याही रीतीनें, पाठवावा. परंतु कोर्तांतील समन्स वगैरे हुकुमाचे कागद घेण्यासाठीं त्या मनुष्यानें नेमलेला कोणी मुखत्यार असेल, तर त्या मुखत्यारास तें पत्र किंवा तो लेख दिला असतां चालेल.

तसें पत्र कसें पोहोंचवावें.

६६. एखादें समन्स, अगर पत्र, अगर दुसरा लेख ज्याच्या नांवानें लिहिला आहे तो त्याजकडे टपालांतून पाठविण्याचा अखत्यार कायद्यावरून असला, तर त्याच्या लाखोट्यावर त्या मनुष्याचें नांव व राहण्याचें ठिकाण बरोबर लिहून तो (टपालचें काम चालविण्याविषयीं व टपालाच्या हांशिलाचे नियम ठरविण्याविषयीं आणि टपालसंबंधी अपराधांची शिक्षा ठरविण्याविषयीं) संन १८५४ चा १७ वा आक्त ह्याच्या ३८ व्या कलमाप्रमाणें खरोखरी टपालांत देऊन त्याचें रजिस्तर करविलें होतें ह्या गोष्टीचा पुरावा असला, तर, तें समन्स, अगर तें पत्र, अगर तो दुसरा लेख पावला नाहीं ह्याची शाबिती नसल्यास, तें समन्स, अगर तें पत्र, अगर तो लेख बरोबर बजाविल्याचा आणि दिल्याचा हाच पुरता पुरावा आहे असें समजावें.

टपालांतून पाठविलेलें समन्स, पत्र, वगैरे बरोबर बजाविल्याचा व दिल्याचा पुरावा.

सरकार आणि सरकारी कामगार ह्यांवरचे दाव्यांविषयीं.

६७. सरकारावर कोणीं दावा केल्यास, समन्स करावयाचें तें सरकारी वकिलावर बजाविलें पाहिजे. फिर्यादीचा जबाब कोणत्या दिवशीं सरकारानें द्यावा ह्याचा ठराव करावयाचा तेव्हां सरकारास कळविण्याकरितां योग्य द्वारानें पत्र जाऊन, सरकार तर्फेनें हजीर होऊन जबाब द्यावा, असा हुकूम सरकारी वकिलास येण्यास जो वाजवी काळ लागावयाचा तितकी मुदत देऊन कोर्तानें दिवस ठरवावा. आणि मुदत वाढविण्याविषयीं सरकारी वकिलानें अर्ज केला असतां, कोर्ताच्या विचारास आल्यास, मुदत वाढविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. आणि कोर्तास योग्य वाटल्यास, दाव्यासंबंधीं मुद्याच्या सर्व सवालांचीं उत्तरें ज्याच्यानें देववतील असा कोणी माणूस हजीर रहावयाचा हुकूम करण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे.

सरकारावरचे दाव्यांत सरकारी वकिलावर समन्स बजावावें.

हजीर राहणें व जबाब देणें.

६८. अमुक काम कोणी सरकारी कामगारानें अधिकारपरत्वें केलें, असें वादी म्हणत असून त्या कामा बदल जर त्यानें त्या कामगारावर दावा केला असेल, तर ह्या आक्तांत पूर्वी लिहिल्याप्रमाणें त्या कामगारावर समन्स बजाविलें पाहिजे.

सरकारी कामगारांनीं आपल्या अधिकारपरत्वें केलेल्या कामांबदल दावे असल्यास, त्यांजवर समन्स बजावावें.

६९. समन्स पोंहोंचल्यावर त्या कामगारास जर वाटेल कीं फिर्यादीचा जबाब देण्यापूर्वी सरकारास कळविलें पाहिजे, तर योग्यद्वारानें सरकारास कळवून हुकूम येण्याकरितां मुदत वाढविण्याविषयीं कोर्ताला अर्ज करण्यास त्याला मोकळीक आहे, व त्यानें अर्ज केल्यावर जितक्या मुदतीचें अगत्य कोर्ताला दिसेल तितकी मुदत वाढविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

कामगारानें सरकारास कळवावयाकरितां मुदत वाढविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

७०. दाव्याचा उत्तरपक्ष चालविणें सरकारानें पतकरलें, तर हजीर राहून फिर्यादीचा जबाब देण्याविषयीं सरकारी वकिलास हुकूम आला पाहिजे. आणि त्या वकिलाचे अर्जावरून त्या गोष्टीचा शेरा कोर्तानें रजिस्तर बुकांत लिहिण्याचा हुकूम करावा.

दाव्याचा उत्तरपक्ष चालविणें सरकारानें पतकरलें तर सरकारी वकिलानें हजीर होऊन आपण हजीर झाल्याचा शेरा रजिस्तरांत लिहिण्याचा अर्ज करावा.

७१. मतिवादीनें हजीर होऊन फिर्यादीचा जबाब द्यावयाविषयीं जो दिवस नोतिसींत नेमला त्या दिवशीं, किंवा त्या दिवसापूर्वी जर सरकारी वकिलानें तसा अर्ज केला नसेल, तर रयत लोक पक्षकार असून जसा मुकदमा चालावा तसा हा मुकदमा चालला पाहिजे. परंतु फैसला व्हावयाच्या पूर्वी हा मतिवादी कैदेस पात्र होणार नाहीं.

तसा अर्ज झाला नसला तर रयत लोकांच्या प्रमाणें मुकदमा चालावा.

परंतु फैसला व्हावयाच्या अगोदर मतिवादी कैदेस पात्र नाहीं.

खुद हजीर राहण्याची माफी प्रतिवादीस कधीं मिळावी.

७२. तशा दाव्यांत प्रतिवादीला खुद हजीर राहण्याचा हुकूम कोर्टानें केला असतां, मी आपलें काम सोडून हजीर झालों तर सरकारच्या कामास हरकत होईल, अशी त्यानें कोर्टाची खातरी केल्यास, खुद हजीर राहण्याची माफी कोर्टानें त्याला करावी. परंतु गैरहजीर साक्षीदाराची साक्ष घेण्याच्या ज्या रीति आहेत त्यांतून कोणत्याही रीतीनें त्याची साक्ष कोर्टानें मागितल्यास त्यानें दिली पाहिजे.

चाललेल्या मुकदम्यांत जे लोक पक्षकार झाले नाहींत ते पक्षकार कसे करावे.

चौकशी तहकूब करण्याचा व मुकदम्यांत ज्यांचा संबंध दिसतो ते पक्षकार करण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

७३. मुकदम्याची चौकशी चालली असतां कोणत्याही वेळेस कोर्टाच्या नजरेस आलें कीं, ज्या विषयाबदल दावा झाला त्यांत कांहीं हिस्सा अगर संबंध ह्यावर ज्यांचा हक्क पोंहोंचत असेल, किंवा जे त्याविषयीं हक्क सांगत असतील, व फैसल्यावरून ज्यांवर नफा तोटा पडावयाजोगा आहे, ते सर्व लोक ह्या मुकदम्यांत पक्षकार झाले नाहींत, तर पुढला एक दिवस नेमून त्या दिवसापर्यंत मुकदमा तहकूब ठेवण्याचा, आणि ते लोक मुकदम्यांत वादी किंवा प्रतिवादी जसे होण्याजोगे असतील तसे करण्याविषयीं हुकूम देण्याचा, अखत्यार कोर्टास आहे. तसें करणें झाल्यास, ह्या आक्तांत प्रतिवादीवर समन्स बजाविण्याची जी रीत सांगितली आहे त्या रीतीप्रमाणें त्या लोकांस कोर्टानें नोटीस केली पाहिजे.

फैसला व्हावयाच्या पूर्वी धरण्याविषयीं.

जंगम मालाविषयींचे दाव्यांत प्रतिवादी कोर्टाच्या हदीबाहेर जाणार वगैरे कारणांवरून जामीन घेण्याचा अर्ज करण्यास वादीस अखत्यार आहे.

७४. जो दावा जमीन किंवा दुसरा स्थावरमाल ह्याविषयीं नाहीं अशा कोणत्याही दाव्यांत वादीला चुकविण्याकरितां अथवा खोळंबविण्याकरितां, किंवा आपणावर जो हुकूमनामा होणार त्याचा अटकाव अथवा खोळंबा करण्याच्या बुद्धीनें, कोर्टाच्या हदीच्या बाहेर प्रतिवादी जाणार असला, किंवा आपली मालमत्ता अगर तिचा कांहीं अंश ह्याची विल्हेवाट त्यानें केली असली, किंवा ती मालमत्ता अथवा तिचा कांहीं अंश कोर्टाच्या अधिकाराच्या हदीचे बाहेर नेला असला, तर फिर्याद करण्याच्या वेळेस, अथवा शेवटचा फैसला झाल्या पूर्वी कोणत्याही वेळेस, प्रतिवादीवर जो फैसला होईल तो पुरा करण्याकरितां तो हजीर राहील, असा जामीन त्यापासून घेण्याचा अर्ज कोर्टाला करण्यास वादीला अखत्यार आहे.

जामीन न देण्याचें कारण दाखविण्या साठीं प्रतिवादीला हजीर करण्याचें वारंत करण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

७५. अर्जदारास पुरशीस करून जवाब घेतल्यावर, आणि अवश्य वाटेल तशी आणखी चौकशी केल्यावर, कोर्टाला वाटेल कीं वादीला चुकविण्याकरितां अथवा खोळंबविण्याकरितां प्रतिवादी कोर्टाच्या हदीच्या बाहेर जाणार आहे, किंवा हुकूमनाम्याचा अटकाव अथवा खोळंबा करण्याकरितां त्यानें आपल्या मालमत्तेची अगर तींतील कांहीं अंशाची विल्हेवाट केली अथवा ती मालमत्ता अगर तींतील कांहीं अंश कोर्टाच्या हदीच्या बाहेर नेला, असें समजण्यास योग्य कारण आहे, तर आपणापासून चांगला व योग्य हजीर जामीन न घेण्याचें कारण त्यानें दाखवावयाकरितां त्या प्रतिवादीस कोर्टापुढें हजीर करण्याचें वारंत योग्य कामगारास देण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

तसें कारण प्रतिवादीनें न दाखविल्यास त्याला हजीरजामीन देण्याचा हुकूम करण्यास कोर्टाला अखत्यार आहे.

७६. तसें कारण प्रतिवादीनें दाखविलें नाहीं, तर मुकदमा चालत आहे तोंपर्यंत, आणि पुढें त्याजवर हुकूमनामा झाला असतां तो बजाविला जाईपर्यंत अथवा पुरा होईपर्यंत कधींही कोर्टाचा हुकूम झाल्यास हजीर राहण्याचा जामीन देण्याविषयीं कोर्टानें त्याला हुकूम करावा. आणि जो जामीन झाला त्यानें किंवा जे जामीन झाले त्यांनीं असें पतकरलें पाहिजे कीं, प्रतिवादी हजीर न झाला तर ह्या मुकदम्यांत त्यावर जितक्या पैशाचा फैसला होईल तितका पैसा खर्चासुद्धां मी भरून देईन अगर आम्ही भरून देऊं. ह्या

अपील.

कलमाच्या आधारानें कोर्टानें कांहीं हुकूम केला असतां त्यावर अपील करण्याचा अखत्यार प्रतिवादीला आहे.

७७. हजीर होण्याचा जामीन देण्याच्या मोबदला जर प्रतिवादी दाव्याची रकम मुकदम्याच्या खर्चासुद्धां फेडण्यापुरता नक्त पैसा किंवा तितक्या किमतीचा नगद माल अमानत ठेवण्यास राजी झाला, तर तो घेण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे. जामिनाच्या मोबदला ठेव.

७८. प्रतिवादीनें जामीन दिला नाहीं, किंवा पुरे इतक्या किमतीचा माल अमानत ठेवण्यास तो राजी झाला नाहीं, तर मुकदम्याचा निवाडा होईपर्यंत आणि त्याच्या विरुद्ध फैसला झाल्यास हुकूमनामा बजाविला जाईपर्यंत कोर्त तसा हुकूम करील तर त्यास कैद करण्याचा अखत्यार आहे. प्रतिवादीला जामीन देववत नाहीं तर त्यास कैद करावें.

७९. प्रतिवादीला कैद करण्याचा अर्ज पुरतें कारण नसतां वादीनें केला, असें जर कोर्ताच्या नजरेस आलें, किंवा वादीची अर्जी रद्द झाली किंवा तो हजीर नसल्यामुळें किंवा दुसऱ्या कोणत्याही सबबीनें वादीच्या विरुद्ध फैसला झाला, आणि फिर्याद करण्यास योग्य कारण नव्हतें असें कोर्तास वाटलें, तर, प्रतिवादीनें तसा अर्ज केला असतां, प्रतिवादी कैद झाल्यामुळें त्याची जी नुकसानी किंवा तोटा झाला असेल तो भरून देवविण्यास एक हजार रुपयांपर्यंत जी रकम कोर्तास योग्य वाटेल ती रकम वादीनें प्रतिवादीस द्यावी, असा ठराव आपल्या हुकूमनाम्यांत करण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे. परंतु नुकसानीच्या दाव्यांत जेवढ्या रकमेपर्यंत फैसला करण्याचा अधिकार त्या कोर्ताला आहे त्या रकमेहून अधिक रकमेचा ठराव ह्या कलमाच्या आधारानें कोर्तानें करूं नये. ह्या कलमाच्या आधारानें नुकसानी बदल पैसा देण्याचा ठराव झाल्यावर सदरहू कैदेबदल नुकसानीचा दावा चालणार नाहीं. बरोबर कारण नसतां कैद झालेल्या प्रतिवादीची नुकसानी भरून देण्या बदल.

परंतु.

८०. कोणत्याही दाव्यांतील प्रतिवादी आपणावर व्हावयाचा जो हुकूमनामा तो बजाविण्यांत वादीला अटकाव किंवा खोळंबा होईल इतके दिवस आपण गैर हजीर असावें ह्या बुद्धीनें हिंदुस्थानांतील ब्रिटिश सरकाराच्या मुलखाच्या बाहेर जाणार असला, तर मागें लिहिल्याअन्वयें व मागें लिहिल्या रीतीप्रमाणें वादीस कोर्ताला अर्ज करण्याचा अखत्यार आहे; आणि तसा अर्ज झाल्यावर मागें लिहिल्याप्रमाणें कोर्तानें सर्व प्रकारें तजवीज चालवावी. प्रतिवादी हिंदुस्थानातून बाहेर जाणार आहे तेव्हां वादीनें कोर्ताला अर्ज करावा.

फैसला व्हावयाच्या पूर्वीचे जप्ती विषयीं.

८१. प्रतिवादी आपणावर जो हुकूमनामा व्हावयाचा तो बजाविण्यांत अटकाव किंवा खोळंबा व्हावा ह्या बुद्धीनें आपल्या मालमत्तेची किंवा तिच्या कांहीं अंशाची विल्हेवाट करणार असला, किंवा तशी कांहीं मालमत्ता ज्या कोर्तात मुकदमा चालला आहे त्या कोर्ताच्या हद्दीच्या बाहेर नेणार असला, तर फिर्याद करण्याच्या वेळेस किंवा शेवटचा फैसला होई तोंपर्यंत कोणत्याही वेळेस, ह्या मुकदम्यांत प्रतिवादीवर हुकूमनामा जो होईल त्याची फेड करण्याविषयीं लायक जामीन देण्यावा हुकूम त्याला करावा, आणि तसा जामीन त्यानें दिला नाहीं तर त्याची जंगम अगर स्थावर मालमत्ता असेल ती कोर्ताचा दुसरा हुकूम होईपर्यंत जप्त करण्याचा हुकूम द्यावा, असा अर्ज कोर्ताला करण्याचा अखत्यार वादीला आहे. फैसला व्हावयाच्या पूर्वी प्रतिवादी पासून हुकूमनाम्याची फेड करण्याविषयींचा जामीन घेण्याविषयीं आणि त्यानें जामीन न दिल्यास त्याची मालमत्ता जप्त करण्याविषयीं अर्ज करण्याचा अखत्यार वादीला केव्हां आहे.

८२. मालमत्ता जप्त करण्याविषयींच्या अर्जांत ह्या मालमत्तेचा तपशील आणि तींतील प्रत्येक डागाच्या अगर नगाच्या किमतीचा अजमास लिहिला पाहिजे. आणि तो अर्ज देते वेळेस वादीनें असा इकरार करावा कीं, वर लिहिल्या बुद्धीनें प्रतिवादी आपल्या मालमत्तेची विल्हेवाट करणार आहे किंवा ती बाहेर नेणार आहे. अर्ज कसा करावा.

८३. अर्जदारास पुरशीस करून जबाब घेतल्यावर, आणि अवश्य वाटेल तशी आणखी चौकशी केल्यावर, कोर्ताची खातरी होईल कीं, हुकूमनामा बजाविण्याचा अटकाव किंवा खोळंबा करण्याच्या बुद्धीनें प्रतिवादी आपल्या मालमत्तेची विल्हेवाट करणार किंवा वारंत कोणत्या प्रकारचें असावें.

तीं लांबविणार आहे, तर कोर्टानें ठरविलेल्या मुदतीचे आंत हुकूम होईल तेव्हां ती मालमत्ता, अगर तिची किंमत, अथवा हुकूमनाम्याची फेड करण्यापुरता तिचा अंश, हजीर करून कोर्टाच्या ताब्यांत देण्याविषयीं हुकुमांत लिहिल्या रकमेचा जामीन द्यावा, नाहींतर आपण जामीन कां देऊं नये ह्याची सबब हजीर होऊन दाखवावी, अशी ताकीद त्या प्रतिवादीस करण्याकरितां ह्या कामावरच्या कामगारास वारंत देण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे. अर्जांत लिहिलेली सगळी मालमत्ता किंवा तिचा कांहीं अंश दुसरा हुकूम होईपर्यंत जप्त करण्याचा हुकूम त्या वारंतांत लिहिण्याचाही कोर्टाला अखत्यार आहे.

सबब दाखविली नाहीं किंवा जामीन दिला नाहीं तर मालमत्ता जप्त करावी.

जप्ती खुली करावी.

८४. कोर्टानें ठरविलेल्या मुदतीच्या आंत प्रतिवादीनें तशी सबब दाखविली नाहीं, किंवा तसा जामीन दिला नाहीं, तर, अर्जांत लिहिलेली मालमत्ता अगोदर जप्त झाली नसल्यास, ती सगळी, अगर हुकूमनाम्याची फेड करण्यापुरता तिचा कांहीं अंश, दुसरा हुकूम होईपर्यंत जप्त करावा, असा हुकूम देण्याचा कोर्टाला अखत्यार आहे. प्रतिवादीनें, तशी सबब दाखविल्यास, किंवा मागितलेला जामीन दिल्यास, अर्जांत लिहिलेली मालमत्ता किंवा तिचा कांहीं अंश अगोदर जप्त झालेला असला तर, जप्ती खुली करण्याचा हुकूम कोर्टानें करावा.

जप्ती कशी करावी.

अपील.

८५. रोख पैशाविषयींचा हुकूमनामा बजाविण्यांत मालमत्तेची जप्ती करण्याची जी रीत पुढें सांगितली आहे, त्या रीतीनें जप्त करण्याचे मालमत्तेचा प्रकार जसा असेल त्याप्रमाणें त्याची जप्ती करावी. मागल्या म्हणजे चवऱ्यांयशाव्या कलमाच्या आधारानें मालमत्ता जप्त करण्याचा हुकूम झाल्यास, त्यावर अपील करण्याचा अखत्यार प्रतिवादीस आहे.

हुकूमनाम्याच्या अगोदर जप्त केलेल्या मालमत्तेवर कोणी दावा सांगितल्यास, त्याची चौकशी कशी करावी.

८६. फैसला व्हावयाच्या अगोदर जप्त केलेल्या मालमत्तेवर कोणीं दावा सांगितल्यास, रोख पैशाचा हुकूमनामा बजाविण्यांत जप्त केलेल्या मालमत्तेवरच्या दाव्याची चौकशी करण्याची जी रीत पुढें ह्या आक्तांत सांगितली आहे त्या रीतीनें त्या दाव्याची चौकशी केली पाहिजे.

जामीन दिल्यावर जप्ती खुली करण्याचा अखत्यार आहे.

८७. हुकूमनामा झाल्याच्या अगोदर मालमत्तेची जप्ती झाली असतां पुढें प्रतिवादीनें कोणत्याही वेळेस मागें सांगितल्याप्रमाणें जामीन देऊन जप्तीच्या खर्चाविषयींही जामीन दिला, तर ज्या कोर्टानें जप्तीचा हुकूम दिला त्या कोर्टानें जप्ती खुली केली पाहिजे.

बरोबर कारण नसून जप्तीच्या अर्जावरून झालेल्या जप्तीमुळें नुकसानीचा पैसा.

८८. पुरतें कारण नसून जप्तीचा अर्ज वादीनें केला, असें जर कोर्टाच्या नजरेस आलें, किंवा वादीची अर्जी रद्द झाली, किंवा तो हजीर नसल्यामुळें अथवा दुसऱ्या कोणत्याही सबबीमुळें वादीच्या विरुद्ध फैसला झाला, आणि फिर्याद करण्यास योग्य कारण नव्हतें असें कोर्टाच्या नजरेस आलें, तर, प्रतिवादीनें तसा अर्ज केला असतां, प्रतिवादीची मालमत्ता जप्त झाल्यामुळें त्याला खर्च किंवा नुकसानी झाली असेल ती भरून देवविण्यास एक हजार रुपयांपर्यंत जी रकम कोर्टास योग्य वाटेल ती रकम वादीनें प्रतिवादीस द्यावी असा ठराव आपल्या हुकूमनाम्यांत करण्यास कोर्टाला अखत्यार आहे. परंतु नुकसानीच्या दाव्यांत जेवढ्या रकमेपर्यंत फैसला करण्याचा अधिकार कोर्टाला आहे त्या रकमेहून अधिक रकमेचा ठराव ह्या कलमाच्या आधारानें कोर्टानें करूं नये. ह्या कलमाच्या आधारानें नुकसानीबदल पैसा देण्याचा ठराव झाल्यावर सदहू जप्ती बदल नुकसानीचा दावा चालणार नाहीं.

परंतु.

पक्षकार नाहींत अशा लोकांच्या हक्कांला जप्तीवरून प्रतिबंध होत नाहीं आणि झालेले हुकूमनामे बजाविण्यास अटकाव होत नाहीं.

८९. फैसला व्हावयाच्या अगोदर झालेले जप्ती वरून पक्षकार नाहींत अशा लोकांच्या हक्कांला प्रतिबंध होत नाहीं; व त्या प्रतिवादीवर दुसऱ्या कोणा मनुष्याचा हुकूमनामा झाला असला, तर तो बजाविण्याकरितां जप्त झालेल्या मालमत्तेची विक्री करण्याविषयीं अर्ज करण्यास ह्या जप्तीवरून अटकाव होत नाहीं.

९०. ज्या कोर्टाच्या हुकुमानें फैसला होण्यापूर्वी मालमत्तेची जप्ती झाली त्या कोर्टास असें वाटेल कीं, जो हुकूमनामा बजाविण्याकरितां मालमत्तेच्या विक्रीचा अर्ज झाला आहे, तो हुकूमनामा कपटानें अगर दुसऱ्या अयोग्य साधनानें मिळविला होता असें मानण्यास योग्य कारण आहे, तर, त्याच कोर्टाचा तो हुकूमनामा असल्यास, तो बजाविण्याकरितां मालमत्तेची विक्री नाकबूल करण्यास कोर्टाला अखत्यार आहे; किंवा, तो हुकूमनामा दुसऱ्या कोर्टाचा असल्यास, चालत्या मुकदम्यांतील वादीला तो हुकूमनामा रद्द करण्याकरितां तजवीज चालवितां येई अशा योग्य मुदतीपर्यंत विक्री तहकूब करण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे.

कपटानें मिळविलेल्या हुकूमनाम्यावरून जप्त झालेल्या मालाची विक्री करण्याचा अर्ज झाला असल्यास, विक्री तहकूब करण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

९१. जिचा सारा सरकारास मिळतो अशा जमिनीविषयीं, किंवा (अमुक सत्ताप्रकार व्यवहारोपयोगी आहेत त्यांचा निर्णय करण्याकरितां आणि जमीनदार व पटणी तालूकेदार वगैरे त्यांचे परस्पर हक्क ठरविण्याकरितां) सन १८१९ सालच्या बंगालचे आठव्या कायद्यांत लिहिल्या अन्वयें संक्षिप्त रीतीचा लिलांव होण्यास जो सत्ताप्रकार पात्र आहे अशा सत्ताप्रकाराविषयीं दावा चालल्यास, ती जमीन किंवा तो सत्ताप्रकार ज्या पक्षकाराच्या हातीं आहे तो पक्षकार सरकारी सारा किंवा जमीनदाराचा सारा देत नसल्यामुळें लिलांव करण्याचा हुकूम झाला, तर ज्या पक्षकाराच्या हातीं ती जमीन नाहीं त्यानें सरकारचा किंवा जमीनदाराचा जो सारा लिलांवाच्या अगोदर चढला असेल तो दिला असतां (त्यापासून जामीन घेऊन अथवा जामीन घेतल्यावांचून जसें कोर्टास योग्य दिसेल तसें करून) ती जमीन किंवा तो सत्ताप्रकार कोर्टानें लागलाच त्या पक्षकाराच्या स्वाधीन करावा, आणि ती दिलेली साऱ्याची रकम कोर्टास वाटेल त्या दराप्रमाणें व्याजासुद्धां प्रतिवादीनें द्यावी, असा ठराव हुकूमनाम्यांत करण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे; किंवा शेवटच्या हुकूमनाम्यांत हिशोबाची जी वजावाट करण्याचा हुकूम होईल तींत वादीनें दिलेली रकम, कोर्ट हुकूम करील त्या दराच्या व्याजासुद्धां, प्रतिवादीवर घालण्याचा कोर्टाला अखत्यार आहे.

ज्या जमिनीविषयीं दावा चालला आहे ती जमीन पक्षकाराच्या हातीं लागलीच कोणत्या कारणानें देण्यांत येईल.

ताकिदीविषयीं.

९२. हरकोणत्या दाव्यांतील कोणत्याही मालाचा अव्यवस्थित खर्च अगर खराबी अमुक पक्षकार करील, अथवा तो माल दुसऱ्यास देऊन टाकील, असें भय आहे, अशी कोर्टाची खातरी झाल्यास, ज्या गोष्टीविषयीं नालस्ती झाली आहे ती गोष्ट तूं करूं नको अशी ताकीद त्या पक्षकारास करण्याचा, किंवा त्या मालाचा अव्यवस्थित खर्च अगर खराबी करण्याविषयीं, अथवा तो माल दुसऱ्यास देण्याविषयीं, त्या पक्षकारास प्रतिबंध होईल असे दुसरे हुकूम कोर्टास योग्य वाटतील ते करण्याचा, कोर्टास अखत्यार आहे.

अव्यवस्थित खर्च वगैरे बंद करण्याची ताकीद कोणकोणत्या कारणांनीं द्यावी.

आणि दाव्यांतील कांहीं मालाची जतन अगर वहिवाट अगर राखण चांगली होण्यासाठीं वहिवाटदार अगर उत्पन्न घेणारा नेमण्याची गरज आहे असें कोर्टास कोणत्याही दाव्यांत दिसून आल्यास, त्या मालाचा वहिवाटदार अगर उत्पन्न घेणारा नेमण्याचा, आणि, कारण पडल्यास, ज्या मनुष्याच्या हातीं अगर दिमतीस तो माल असेल त्याच्या हातून अगर दिमतींतून तो काढून नेमलेला वहिवाटदार अगर उत्पन्न घेणारा त्याच्या दिमतीस देण्याचा; आणि त्या मालाची वहिवाट अगर राखण आणि सुधारणा करण्यास, आणि त्या मालाचा वसूल व उत्पन्न उगविण्यास, आणि तो वसूल व तें उत्पन्न कामीं लावण्यास आणि त्या वसुलाची व उत्पन्नाची विल्हेवाट करण्यास, वहिवाटदार अगर उत्पन्न घेणारा त्यास जे अधिकार द्यावे असें कोर्टास योग्य वाटतील ते देण्याचा, अखत्यार कोर्टास आहे. सरकारी साऱ्याची जमीन असा तो माल असला, आणि त्याची वहिवाट कलेक्तरानें केली असतां ज्यांचा संबंध त्या मालावर आहे त्यांचें हित होईल असें दिसून आल्यास, अशा

वहिवाटदार अगर उत्पन्न घेणारा नेमण्याविषयीं.

कलेक्तरास उत्पन्न घेणारा नेमण्याविषयीं.

कामावर कलेक्तराची नेमणूक करण्याची मनाई सरकरानें वट हुकुमावरून केली नसल्यास, अगर अमुक दाव्यांतील जमिनीचा वसूल घेण्याचें काम कलेक्तराकडे नेमण्याविषयीं मुद्दाम मनाई केली नसल्यास, त्या जमिनीचा वहिवाटदार व उत्पन्न घेणारा होण्याविषयीं कलेक्तराची नेमणूक करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

करार मोडणें वगैरे ह्याच्या प्रतिबंधाच्या दाव्यांत.

९३. प्रतिवादीनें करार मोडूं नये किंवा दुसरी नुकसानी करूं नये, असा त्याला प्रतिबंध व्हावा ह्मणून कोणीं दावा चालविला असतां, त्या फिर्यादींत वादीनें नुकसानी बदल पैसा मागितला असो किंवा नसो तरी, प्रतिवादीनें फिरून तो करार मोडूं नये, किंवा तो करार मोडण्याचें काम अथवा ज्या गैरवाजवी कामाची फिर्याद झाली तें काम त्यानें पुन्हा करूं नये. अथवा तसें पुढें चालवूं नये, किंवा कोणत्याही रीतीनें त्यानें करार मोडूं नये, किंवा त्याच कराराच्या अगर त्याच मालमत्तेच्या अगर त्याच हकाच्या संबंधाची कोणतीही तशी नुकसानी करूं नये, म्हणून प्रतिवादीस कोर्तानें ताकीद करावी, असा अर्ज दावा सुरू झाल्यानंतर, व फैसला झाल्यापूर्वी अगर झाल्यावर, कोणत्याही वेळेस कोर्तास करण्याचा अखत्यार वादीस आहे. आणि ती ताकीद किती मुदतीपर्यंत चालावी, व हिशोब कसा काय ठेवावा, व त्यानें जामीन द्यावा कीं न द्यावा, असल्या गोष्टींचे ठराव कोर्तास वाजवी व योग्य वाटतील तसे करून, ती ताकीद देण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे. आणि ती ताकीद मानली गेली नाहीं, तर अमुक काम करविण्याचा हुकूमनामा मानला गेला नसतां तो चालविण्याकरितां कैद करण्याची रीत आहे त्या रीतीप्रमाणें ती ताकीद चालविण्याकरितां कैद करण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे. परंतु ताकिदीचा कोणताही हुकूम कोणत्याही पक्षकारास मान्य न होऊन त्यानें तसा अर्ज केला असतां, तो हुकूम रद्द करण्याचा, अगर त्यांत फेरफार करण्याचा, अगर तो रद्दीत करण्याचा, अखत्यार कोर्ताला आहे.

करार मोडूं नये व तसें काम पुढें चालवूं नये ह्याविषयीं ताकीद.

परंतु.

अपील.

९४. मागील ब्याण्णवाव्या अगर त्र्याण्णवाव्या कलमाच्या आधारानें जो कांहीं हुकूम होईल त्यावर अपील करण्याचा अखत्यार प्रतिवादीला आहे.

ताकीद देण्याच्या अगोदर प्रतिवादीस योग्य खबर देण्याविषयीं हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

९५. ताकीद देण्याच्या अगोदर ताकिदीचा अर्ज झाला आहे ह्याविषयीं कोर्तास योग्य वाटेल तशी खबर प्रतिवादीस देण्याविषयीं हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

कारण नसून ताकीद दिल्यामुळें प्रतिवादीला नुकसानीचा पैसा.

९६. बरोबर कारण नसून ताकीद देण्याचा अर्ज वादीनें केला असें कोर्ताच्या नजरेस आलें, किंवा वादीचा दावा रद्द झाला, किंवा तो हजीर न झाल्यामुळें अगर दुसऱ्या कोणत्याही सबबीनें वादीच्या विरुद्ध फैसला झाला, आणि फिर्याद करण्यास योग्य कारण नव्हतें असें कोर्ताच्या नजरेस आलें, तर (प्रतिवादीनें तसा अर्ज केला असतां) प्रतिवादीला ताकीद केल्यामुळें त्याला खर्च पडला अथवा नुकसानी झाली असेल ती भरून देविण्यास एक हजार रुपयांपर्यंत जी रकम कोर्तास योग्य वाटेल ती रकम वादीनें प्रतिवादीस द्यावी असा ठराव आपल्या हुकूमनाम्यांत करण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे. परंतु नुकसानीच्या दाव्यांत जेवढ्या रकमेपर्यंत फैसला करण्याचा अधिकार कोर्ताला आहे त्या रकमेहून अधिक रकमेचा ठराव ह्या कलमाच्या आधारानें कोर्तानें करूं नये. ह्या कलमाच्या आधारानें नुकसानी बदल पैसा देण्याचा ठराव झाल्यावर ताकीद दिल्यामुळें झालेल्या नुकसानीचा दावा चालणार नाहीं.

परंतु.

दावे काढून घेण्याविषयीं आणि दाव्यांची तोडजोड करण्याविषयीं.

९७. शेवटचा फैसला झाल्याच्या अगोदर कोणत्याही वेळेस त्याच विषयाबदल नवा दावा करण्याची मोकळीक देऊन चालता दावा काढून घेण्याची परवानगी मला द्यावी ह्याविषयीं पुरतीं कारणें आहेत अशी वादीनें कोर्टाची खातरी केल्यास, खर्चाबदल वगैरे कोर्टास योग्य वाटेल तसा ठराव करून तशी परवानगी देण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे. नवा दावा झाल्यास, पहिला दावा झाला नसता तर मुदतीविषयीं जे कायदे लागू पडले असते तेच त्या वादीला लागू पडतील. कोर्टानें परवानगी दिल्यावांचून जर वादीनें दावा काढला, तर त्याच विषयाबदल नवा दावा करण्यास त्याला प्रतिबंध आहे.

नवा दावा करण्याची मोकळीक देऊन चालू दावा काढून घेण्याची परवानगी वादीस देण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे.

९८. वादी प्रतिवादी ह्यांची आपसांत समजूत होऊन अगर तोडजोड होऊन दाव्याचा उलगडा झाला, किंवा दाव्याच्या विषयाबदल प्रतिवादीनें वादीचें समाधान केलें, तर त्या समजुतीचा अगर तोडजोडीचा अगर समाधानाचा लेख कोर्टांत दाखल झाला पाहिजे, आणि त्याप्रमाणें कोर्टानें त्या दाव्याचा निकाल केला पाहिजे. त्या समजुतीचा अगर तोडजोडीचा अगर समाधानाचा सारांश लिहून वादीनें दरखास्त केली असतां, ती समजूत अगर ती तोडजोड अगर तें समाधान झालें खरें अशी कोर्टाची खातरी झाली, तर चौकशीचे मुद्दे ठरविण्याच्या अगोदर ती दरखास्त दिली असल्यास, वादीनें फिर्याद अर्जीचे स्तांपाबदल दिलेला सगळा पैसा कलेक्टराकडून परत मिळण्याविषयीं कोर्टानें वादीला सर्तिफिकेत द्यावें; व चौकशीचे मुद्दे ठरल्यावर आणि कोणे साक्षीदाराची साक्ष घेतल्याच्या अगोदर जर ती दरखास्त दिली असेल, तर त्या स्तांपाचा अर्धा पैसा परत मिळण्याचें सर्तिफिकेत द्यावें. परंतु पक्षकारांनीं जी तोड केली ती अशी असेल कीं ज्यावरून बजाविण्याविषयींची दरखास्त करतां येईल असा हुकूमनामा तिजविषयीं करणें जरूर आहे, तर तसें सर्तिफिकेत कोर्टानें देऊं नये.

समजूत किंवा तोडजोड.

दाव्याची तोडजोड झाली असतां फिर्यादीबदल स्तांपाचा पैसा परत मिळण्याचें सर्तिफिकेत देण्याचा कोर्टास अखत्यार आहे.

परंतु.

पक्षकारांचें मरण, लग्न, आणि दिवाळें अगर नादारी, ह्यांविषयीं.

९९. वादी अगर प्रतिवादी मरण पावला असून दाव्याचें कारण तसेंच राहिलें, तर त्या मरणामुळें दावा बंद पडूं नये.

पक्षकाराच्या मरणामुळें दावा केव्हां बंद पडूं नये.

१००. वादी किंवा प्रतिवादी दोन अथवा अधिक असले, आणि त्यांपैकीं एक मरण पावला असला, आणि दाव्याचें कारण एकट्या जिवंत वादीकडे अगर वादींकडे तसेंच राहिलें असलें, किंवा जिवंत प्रतिवादीवर अगर प्रतिवादींवर राहिलें असलें, तर, जिवंत वादीनें अगर वादींनीं तसा अर्ज केला असतां, जिवंत प्रतिवादीवर अगर प्रतिवादींवर तो दावा पुढें चालला पाहिजे.

अनेक वादी किंवा प्रतिवादी असतां त्यांतून एक मरण पावला असला, आणि दाव्याचें कारण तसेंच राहिलें, तर कसें करावें.

१०१. दोन किंवा अधिक वादी असून त्यांपैकीं जर एक मरण पावेल, आणि जिवंत राहिलेले एका वादीला किंवा अनेक वादींला मात्र दाव्याचें कारण राहिलें नसेल, पण त्यांला आणि मेलेल्या वादीचा जो कायदेशीर वारचा मनुष्य असेल त्याला मिळून तें कारण राहिलें असेल, तर, मेलेल्या वादीच्या कायदेशीर वारच्या मनुष्यानें तसा अर्ज केल्यास, दाव्याच्या रजिस्तरांत मेलेल्या वादीच्या ठिकाणीं त्या वारच्या मनुष्याचें नांव दाखल करण्याचा कोर्टास अखत्यार आहे. आणि जिवंत एक किंवा अनेक वादी आणि मेलेले वादीचा कायदेशीर वारचा मनुष्य ह्यांचे अर्जावरून तो दावा पुढें चालला पाहिजे. मेलेले वादीचा कायदेशीर वारचा मनुष्य मी आहें, असा हक्क सांगणारा कोणी असून त्यानें जर कोर्टास अर्ज केला नाहीं, तर जिवंत एक अगर अनेक वादी ह्यांचे अर्जावरून दावा पुढें चालला पाहिजे. आणि मेलेल्या वादीचे कायदेशीर वारचे मनुष्यानें जिवंत एक अगर

अनेक वादींपैकीं एक मेला असतां जिवंत वादीस व मेलेल्याच्या वारच्या मनुष्यास दाव्याचें कारण राहिलें, तर कसें करावें.

अनेक वादींशीं मिळून अर्ज केल्यावरून दावा चालून झालेले फैसल्यांत जसा त्याचा संबंध राहता, आणि तो फैसला त्याजवर जसा लागू पडता, तसाच जिवंत एक किंवा अनेक वादी ह्यांचे अर्जावरून चाललेले दाव्याचे फैसल्यांत त्याचा संबंध राहिला पाहिजे, व तो फैसला त्याजवर लागू पडला पाहिजे.

वादी मुळचा एकच असून किंवा अनेक वादींपैकीं एकच जिवंत राहिलेला असून मरण पावेल, तर कसें करावें.

१०२. वादी मुळचा एकच असून, किंवा अनेक वादींपैकीं एकच जिवंत राहिलेला असून, तो मरण पावेल, तर, त्यांचे कायदेशीर वारसे मनुष्यानें तसा अर्ज केला असतां, दाव्याच्या रजिस्तरांत त्या वादीच्या नांवाच्या ठिकाणीं त्या वारच्या मनुष्याचें नांव दाखल करण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे; आणि त्याजवरून तो दावा पुढें चालला पाहिजे. जर मयत झालेल्या मुळच्या एकट्या वादीचा अगर राहिलेला असून मयत झालेल्या एकट्या वादीचा कायदेशीर वारचा मनुष्य मी आहें, असा हक्क सांगणाऱ्यानें कोर्तास योग्य वाटेल त्या मुदतीच्या आंत तसा अर्ज केला नाहीं, तर तो दावा बंद पाडावा, असा हुकूम करण्याचा, आणि प्रतिवादीला त्या मुकदम्यांत जो वाजवी खर्च झाला असेल तो मयत एकट्या वादीच्या अगर राहिलेला असून मयत झालेल्या एकट्या वादीच्या मालमत्तेंतून देवविण्यास हुकूम करण्याचा, अखत्यार कोर्तास आहे. किंवा प्रतिवादीचे अर्जावरून, कोर्तास योग्य वाटेल तर, खर्चाबदल लायक दिसेल तसा ठराव करून, मयत एकट्या वादीच्या अगर राहिलेला असून मयत झालेल्या एकट्या वादीचा कायदेशीर वारचा मनुष्य जो असेल तो पक्षकार करण्याविषयीं, आणि वादाच्या गोष्टींचा शेवटचा फैसला होण्याकरितां दावा चालविण्याविषयीं, जो आणखी हुकूम वाजवी व योग्य दिसेल तो करण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे.

मयत वादीचा कायदेशीर वारचा मनुष्य कोण ह्याविषयीं वाद पडला असतां कसें करावें.

१०३. मयत वादीचा कायदेशीर वारचा मनुष्य कोण आहे, ह्याविषयीं जर वाद पडला, तर त्याविषयीं दुसरा दावा चालून त्या गोष्टीचा निवाडा शिरस्तेप्रमाणें होई तोंपर्यंत चालता दावा तहकूब ठेवण्याचा, किंवा चालत्या दाव्याचे चौकशीचे वेळेस अगर त्याच्या अगोदर दावा चालविण्याकरितां कायदेशीर मयत वादीचा वारचा मनुष्य कोण कबूल करावा ह्याविषयीं ठराव करण्याचा, अखत्यार कोर्तास आहे.

अनेक प्रतिवादींपैकीं एक प्रतिवादी अगर मुळचा एकटा प्रतिवादी अगर एकटा जिवंत राहिलेला प्रतिवादी मरण पावला, तर कसें करावें.

१०४. जर दोन किंवा अधिक प्रतिवादी असून त्यांतून एक मरण पावेल, आणि दाव्याचें कारण जिवंत राहिलेले एक अगर अनेक प्रतिवादींवर राहिलें नसेल, तसाच मुळचा एकटा प्रतिवादी अगर जिवंत राहिलेला एकटा प्रतिवादी मयत होऊन दाव्याचें कारण कायम राहिलें असेल, तर, मयत प्रतिवादीचा कायदेशीर वारचा मनुष्य अमुक आहे, असें वादी सांगत असल्यास, आणि, तो मनुष्य मयत प्रतिवादीच्या ठिकाणीं प्रतिवादी करावा, असें वादी इच्छीत असल्यास, त्या मनुष्याचें नांव, वर्णन, व त्याचें राहण्याचें ठिकाण लिहून कोर्ताला तसा अर्ज करण्याचा अखत्यार वादीला आहे. आणि त्या अर्जावरून मयत प्रतिवादीच्या नांवाच्या ठिकाणीं दाव्याच्या रजिस्तरांत त्या वारच्या मनुष्याचें नांव कोर्तानें दाखल केलें पाहिजे, आणि दाव्याचा उत्तरपक्ष चालविण्याकरितां अमुक दिवशीं हजीर व्हावें असें समन्स त्याला केलें पाहिजे. आणि तसें झाल्यावर तो वारचा मनुष्य मुळापासून प्रतिवादी असून, आणि मुकदम्याचें चाललेले कामांत त्याचा संबंध असून, ज्याप्रमाणें मुकदमा पुढें चालता, त्याप्रमाणें तो मुकदमा पुढें चालला पाहिजे.

बायको वादी किंवा प्रतिवादी असून तिचें लग्न झालें तरी मुकदमा बंद पडूं नये.

१०५. कोणी बायको वादी अगर प्रतिवादी असून तिचें लग्न झालें, तर त्यामुळें चाललेला मुकदमा बंद पडूं नये, पण शेवटच्या फैसल्यापर्यंत तो मुकदमा चालविण्यास हरकत नाहीं. आणि त्या मुकदम्यांत जो हुकूमनामा होईल तो त्या एकट्या बायकोवर बजाविला असतां चालेल. आणि जर कायद्याप्रमाणें बायकोच्या ऋणाची जबाबदारी तिच्या नवऱ्या-

24

कडे आहे अशा प्रकारचा दावा असेल, तर कोर्टाचे परवानगीनें, तो हुकूमनामा तिच्या नवऱ्यावरही बजावितां येईल. आणि बायकोच्या तरफेचा फैसला झाला असला, तर ज्या पैशाविषयीं किंवा जिन्नसाविषयीं हुकूमनामा झाला तो पैसा किंवा जिन्नस घेण्याचा अधिकार कायद्याप्रमाणें नवऱ्यास असला, तर नवऱ्याचे दरखास्तीवरून, कोर्टाच्या परवानगीनें, तो हुकूमनामा बजाविला जाईल.

१०६. मुकदमा चालला असतां त्यांतील वादीचें दिवाळें निघालें असून, अगर नादारी झाली असून, त्या वादीच्या धनकोंच्या हिताकरितां तो दावा असैनीच्या हातून चालण्याजोगा असला, तर, दावा चालविण्यास आणि कोर्ट जी वाजवी मुदत सांगेल त्या मुदतींत खर्चाबदल जामीन देण्यास असैनी नाकबूल नसल्यास, वादीचे दिवाळ्यामुळें अगर नादारीमुळें तो मुकदमा चालण्यास योग्य हरकत होणार नाहीं. जर दावा पुढें चालविण्यास आणि हुकुमांत लिहिलेल्या मुदतीच्या आंत जामीन देण्यास असैनीनें हयगय केली अगर नाहीं म्हणून सांगितलें, तर तेव्हांपासून आठ दिवसांच्या आंत वादीचें दिवाळें अगर नादारी हें कारण दाखवून दावा बंद करण्याविषयीं अर्ज करण्यास प्रतिवादीला अखत्यार आहे. दिवाळ्यामुळें किंवा नादारीमुळें दावा कधीं बंद पडूं नये.

हजीर करण्याच्या नोतिसींविषयीं, आणि त्या कशा बजावाव्या ह्याविषयीं.

१०७ अमुक दस्तऐवज, अगर अमुक लेखपत्र, अगर कोणताही दुसरा जिन्नस, अमुक पक्षकाराच्या हातीं अगर ताब्यांत आहे, असें मुकदम्यांतील कोणत्याही पक्षकारास वाटत असून, तो दस्तऐवज, अगर लेखपत्र, अगर दुसरा कोणताही जिन्नस, मुकदम्याच्या चौकशीच्या कोणत्याही वेळेस हजीर झाला पाहिजे, अशी त्याला कधीं इच्छा झाली, आणि कलम ४० व कलम ४३ ह्यांच्या आधारानें तो दस्तऐवज अगर लेखपत्र अगर दुसरा कोणताही जिन्नस हजीर करण्याचा हुकूम अगोदर झाला नसेल, तर ज्या पक्षकाराच्या हातीं अगर ताब्यांत तो दस्तऐवज, अगर लेखपत्र, अगर दुसरा कोणताही जिन्नस, आहे असें त्याला वाटेल, त्या पक्षकाराच्या नांवाच्या दोन नोतिसी तो हजीर करण्याविषयीं लिहून, जितकें लौकर होईल तितकें कोर्टाच्या स्वाधीन त्यानें कराव्या; आणि त्यांपैकीं एक नोतीस कोर्टांत दाखल झाली पाहिजे, आणि दुसरी नोतीस त्या पक्षकारावर बजाविण्याकरितां नाजर अगर कोर्टाचा दुसरा योग्य कामगार ह्याच्या स्वाधीन कोर्टानें केली पाहिजे. लिहिलेल्या दोन नोतिसी कोर्टाच्या योग्य कामगाराच्या स्वाधीन कराव्या.

१०८. दाव्यांतील कोणें पक्षकारानें आपल्या तरफेनें काम चालविण्याकरितां वकील नेमला नाहीं, अशा हरएक पक्षकारावर कोर्टातील हुकुमांच्या नोतिसी वगैरे जे कागद बजावावयाचे असतील ते कागद, हजीर होऊन जवाब देण्याविषयींचें समन्स प्रतिवादीवर बजाविण्याची जी रीत ह्या आक्टांत पूर्वी सांगितली आहे त्या रीतीनें बजाविले पाहिजेत. ज्या पक्षकारानें आपल्या तरफेनें काम चालविण्याकरितां वकील नेमला नाहीं त्याजवर नोतिसी वगैरे हुकुमाचे कागद कसे बजावावे.

पक्षकारांचें हजीर होणें, आणि हजीर न झाल्यास काय होईल, त्यांविषयीं.

१०९ प्रतिवादीनें हजीर होऊन जवाब द्यावयाविषयीं समन्सांत जो दिवस नेमला असेल, त्या दिवशीं उभय पक्षकार जातीनें किंवा वकिलाच्या मारफतीनें कोर्टाच्या कचेरींत हजीर झाले पाहिजेत. आणि कोर्टानें पुढला एखादा दिवस नेमून त्या दिवसापर्यंत दाव्याची चौकशी तहकूब केली नसली तर त्या दिवशींच चौकशी चालली पाहिजे. पक्षकार जातीनें किंवा वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाले पाहिजेत.

११० प्रतिवादीनें हजीर होऊन जवाब द्यावा ह्याविषयीं जो दिवस नेमला असेल त्या दिवशीं, किंवा ज्या दिवसापर्यंत चौकशी तहकूब केली असेल अशा कोणत्याही पुढच्या दिवशीं, कोर्टानें शिरस्त्याप्रमाणें हाक मारली असतां, जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें वादी हजीर झाला नाहीं व प्रतिवादीही हजीर झाला नाहीं असें झालें, तर वादी प्रतिवादी हजीर नाहींत तर दावा काढला पाहिजे. नवी फिर्याद करण्याची मोकळीक वादीला आहे.

कोर्टानें दावा काढून टाकावा. ह्या कलमाच्या आधारानें दावा काढला असतां, फिर्याद करण्याच्या मुदतीच्या नियमांची हरकत नसल्यास, नवी फिर्याद करण्याचा अखत्यार वादीला आहे; किंवा, मी हजीर झालों नाहीं ह्यास योग्य कारण होतें, अशी वादीनें तीस दिवसांच्या आंत कोर्टाची खातरी केली तर, अगोदर दाखल झालेल्या फिर्यादअर्जीवरून नवें समन्स करण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे.

हजीर न झाल्याचें योग्य कारण असल्यास नवें समन्स करण्याचा अखत्यार आहे.

वादी मात्र हजीर झाला तर समन्स बरोबर बजाविल्याचा पुरावा झाल्यास कोर्टानें एकतर्फी चौकशी करावी.

ज्या दिवसापर्यंत चौकशी तहकूब झाली त्या दिवशीं प्रतिवादी हजीर होऊन अगोदर हजीर न झाल्याचें योग्य कारण सांगेल तर त्याचा जबाब घेण्याचा अखत्यार आहे.

१११. जर वादी जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला, आणि प्रतिवादी जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला नाहीं, आणि प्रतिवादीवर चालीप्रमाणें समन्स बजाविलें होतें अशी पुराव्यानिशीं कोर्टाची खातरी झाली, तर कोर्टानें दाव्याची एकतर्फी चौकशी चालवावी. ज्या दिवसापर्यंत चौकशी तहकूब झाली असेल अशा कोणत्याही दिवशीं जर प्रतिवादी हजीर होऊन अगोदर आपण हजीर न झाल्याचें योग्य व पुरतें कारण सांगेल, तर, खर्चाविषयीं काय तो ठराव करून, ज्याप्रमाणें तो पहिल्या नेमलेल्या दिवशीं जर हजीर झाला असता तर त्याचा जबाब घेण्यांत येता, त्याप्रमाणें त्याचा जबाब घेण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे.

वादी मात्र हजीर झाला आणि समन्स बरोबर बजाविल्याचा पुरावा झाला नाहीं, तर दुसरें समन्स पाठविण्याचा हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

११२. जर वादी जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला, आणि प्रतिवादी जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला नाहीं, आणि समन्स बजाविण्याच्या ज्या रीती ह्या आक्टांत पूर्वी सांगितल्या आहेत त्यांपैकीं कोणत्याही रीतीनें प्रतिवादीवर समन्स बरोबर बजाविलें होतें अशी पुराव्यानिशीं कोर्टाची खातरी झाली नाहीं, तर पूर्वी सांगितलेल्या रीतींपैकीं कोणत्याही रीतीनें प्रतिवादीवर दुसरें समन्स पाठविण्याचा हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे.

वादी मात्र हजीर झाला आणि समन्स बजाविलें खरें पण तें वेळेवर बजाविलें नाहीं, तर कोर्टानें चौकशी तहकूब करावी आणि प्रतिवादीला नोटीस देण्याचा हुकूम करावा.

११३. वादी जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला, आणि प्रतिवादी जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला नाहीं, आणि प्रतिवादीवर समन्स बजाविलें होतें खरें, परंतु समन्सांत नेमलेल्या दिवशीं हजीर होऊन जबाब देण्यास त्याला पुरता अवकाश मिळावा अशा वेळेवर बजाविलें नाहीं, अशी पुराव्यानिशीं कोर्टाची खातरी झाली, तर पुढला एक दिवस नेमून त्या दिवसापर्यंत दाव्याची चौकशी कोर्टानें तहकूब ठेवावी, आणि त्या दिवसाची नोटीस प्रतिवादीस देण्याचा हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

प्रतिवादी मात्र हजीर झाला तर प्रतिवादीनें दावा कबूल केला नसल्यास वादीच्या विरुद्ध फैसला कोर्टानें करावा.

तसा फैसला झाल्यावर नवी फिर्याद होऊं नये.

११४. प्रतिवादी जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला, आणि वादी जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला नाहीं, तर प्रतिवादीनें दावा कबूल केला नसल्यास, वादी गैरहजीर ह्या सबबीनें त्याच्या विरुद्ध फैसला कोर्टानें करावा. प्रतिवादीनें दावा कबूल केला असल्यास, त्या सबबीनें कोर्टानें प्रतिवादीवर फैसला करावा. वादी हजीर झाला नाहीं ह्या सबबीनें त्याच्या विरुद्ध जर फैसला झाला, तर दाव्याच्या ह्याच कारणावरून नवी फिर्याद करण्याचा वादीला प्रतिबंध आहे.

अनेक वादी अगर प्रतिवादी आहेत तेव्हां त्यांतून प्रत्येकास आपल्या तर्फेनें हजीर होण्याची मुखत्यारी त्यांपैकीं दुसऱ्या कोणाला देण्याचा अखत्यार आहे.

११५. जेव्हां दोन किंवा अधिक वादी आहेत, तेव्हां त्यांपैकीं एकास अगर अनेकांस आपल्या तर्फेनें हजीर होण्याची, व बोलण्याची, व काम चालविण्याची मुखत्यारी आपणांपैकीं एकाला अगर अनेकांला देण्याचा अखत्यार आहे. तसेंच, दोन अगर अनेक प्रतिवादी आहेत तेव्हां एकास किंवा अनेकांस आपल्या तर्फेनें हजीर होण्याची, व बोलण्याची, व काम चालविण्याची मुखत्यारी आपणांपैकीं एकाला अगर अनेकांला देण्याचा अखत्यार आहे. अशी मुखत्यारी द्यावयाची झाल्यास, हमेशा मुखत्यारपत्र लिहून दिली पाहिजे, आणि तें पत्र कोर्टांत दाखल झालें पाहिजे. तें पत्र दाखल झाल्यावर हजीर होण्याविषयीं, व बोलण्याविषयीं, व काम चालविण्याविषयीं, नेमलेला मुखत्यार कोर्टांतील वकील असता तर जसें हें पत्र लागू पडतें, तसेंच सर्व कामांविषयीं लागू पडेल.

११६. दोन किंवा अधिक वादी असून त्यांपैकीं एक अगर अधिक जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें, अगर चालीप्रमाणें मुखत्यार झालेल्या सोबती वादीच्या मारफतीनें, एक हजीर झाला अगर अधिक हजीर झाले, आणि त्यांपैकीं राहिलेला दुसरा किंवा राहिलेले दुसरे वादी जातीनें, अगर वकिलाच्या मारफतीनें, अगर चालीप्रमाणें मुखत्यार झालेल्या सोबती वादीच्या मारफतीनें, हजीर झाला नाहीं अगर हजीर झाले नाहींत, तर सर्व वादी हजीर झाले असतां जशी कोर्तानें चौकशी पुढें चालवावयाची होती, तशी चौकशी हजीर झालेल्या वादीच्या अगर वादींच्या अर्जावरून पुढें चालविण्याचा, आणि त्या मुकदम्यांत योग्य व न्यायाचा वाटेल तसा हुकूम करण्याचा कोर्ताला अखत्यार आहे. आणि दोन किंवा अधिक प्रतिवादी असून त्यांपैकीं एक अगर अधिक जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें अगर चालीप्रमाणें मुखत्यार झालेल्या सोबती प्रतिवादीचे मारफतीनें हजीर झाला अगर झाले, आणि त्यांपैकीं राहिलेला दुसरा अगर राहिलेले दुसरे प्रतिवादी जातीनें, अगर वकिलाच्या मारफतीनें, अगर चालीप्रमाणें मुखत्यार झालेल्या सोबती प्रतिवादीच्या मारफतीनें, हजीर झाला नाहीं अगर झाले नाहींत, तर कोर्तानें दाव्याची चौकशी पुढें चालवून फैसला करावा; आणि जो प्रतिवादी अगर जे प्रतिवादी हजीर झाले नसतील त्यांच्याविषयीं पुरता विचार करून न्यायाचा व योग्य वाटेल तो हुकूम फैसला करतेवेळेस कोर्तानें करावा.

अनेक वादी असून त्यांपैकीं एक अगर अधिक हजीर झाले नाहींत, तर काय होईल.

अनेक प्रतिवादी असून त्यांपैकीं एक अगर अधिक हजीर झाले नाहींत तर काय होईल.

११७. कोणे वादीस अगर प्रतिवादीस कलम ४२ ह्याच्या आज्ञानें खुद जातीनें हजीर होण्याविषयीं हुकूम अगर समन्स झालें असून तो खुद जातीनें हजीर झाला नाहीं, आणि हजीर न झाल्याचें योग्य कारण दाखवून कोर्ताची खातरी केली नाहीं, तर जे वादी अगर प्रतिवादी जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर होत नाहींत त्यांविषयीं मागल्या कितीएक कलमांत जे नियम सांगितले आहेत ते सर्व नियम त्या वादीवर अगर त्या प्रतिवादीवर लागू व्हावे.

कोणत्याही पक्षकारास खुद जातीनें हजीर होण्याविषयीं समन्स अगर हुकूम झाला असून तो हजीर झाला नाहीं, आणि हजीर न झाल्याचें बरोबर कारण दाखविलें नाहीं, तर काय होईल.

११८. कोणी वादी अगर प्रतिवादी खुद जातीनें हजीर न होण्याचें कारण दाखवून त्याच्या बळकटीकरितां साधे कागदावर लेखी इकरार देईल, त्यावर वादीची अगर प्रतिवादीची सही असली, आणि फिर्यादअर्जीच्या खरेपणाच्या प्रतिज्ञालेखाविषयीं जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वीं सांगितली आहे त्या रीतीनें त्या लेखावर खरेपणाचा प्रतिज्ञालेख असला, तर तो साधे कागदावरील इकरार कोर्तानें घ्यावा.

दाखविलेल्या कारणाचे पुराव्याकरितां इकरार कोर्तानें घ्यावा.

११९. हजीर झाला नाहीं अशा प्रतिवादीवर एकतर्फी फैसला झाला असतां त्यावर, किंवा वादी हजीर झाला नाहीं ह्या सबबीनें त्याच्याविरुद्ध फैसला झाला असतां त्यावर, अपील करण्याचा अखत्यार नाहीं. परंतु कोणे प्रतिवादीवर एकतर्फी फैसला झाला असतां वाजबी मुदतीच्या आंत, म्हणजे तो फैसला बजाविण्याचा हुकूम अमलांत आल्या दिवसापासून तीस दिवसांच्या आंत, ज्या कोर्तानें तो फैसला केला त्या कोर्ताला तो फैसला रहीत करण्याचा हुकूम करण्याविषयीं अर्ज करण्यास त्या प्रतिवादीला अखत्यार आहे. आणि समन्स बरोबर बजाविलें नव्हतें, किंवा दाव्याच्या चौकशीच्या नेमलेल्या दिवशीं योग्य सबबीमुळें प्रतिवादीला हजीर होववलें नाहीं, अशी पुराव्याविशीं कोर्ताची खातरी झाली असतां, कोर्तानें तो फैसला रहीत करण्याचा हुकूम करून त्या मुकदम्याची चौकशी पुढें चालविण्याकरितां एखादा दिवस नेमला पाहिजे. आणि कोणी वादी हजीर न झाल्याच्या सबबीमुळें त्याच्या विरुद्ध फैसला झाला असतां फैसल्याच्या तारिखेपासून तीस दिवसांच्या आंत, तो फैसला रहीत करण्याचा हुकूम करण्याविषयीं अर्ज करण्यास त्या वादीला अखत्यार आहे. आणि मुकदम्याच्या चौकशीच्या नेमलेल्या दिवशीं योग्य सबबीमुळें वादीला हजीर होववलें नाहीं, अशी पुराव्यानिशीं कोर्ताची खातरी झाल्यास, तो फैसला रहीत करण्याचा हुकूम करून त्या मुकदम्याची चौकशी पुढें चालविण्याकरितां कोर्तानें एखादा दिवस नेमला पाहिजे. परंतु फैसला रहीत करण्याच्या अर्जाची नोतीस विरुद्ध पक्षकारावर

एकतर्फी झालेल्या किंवा गैरहजीरीमुळें झालेल्या फैसल्यावर अपील नाहीं.

प्रतिवादीवर झालेला एकतर्फी फैसला कधीं व कसा रहीत होईल.

वादी हजीर न झाल्याच्या सबबीमुळें त्याच्या विरुद्ध झालेला फैसला कधीं व कसा रहीत होईल.

विरुद्ध पक्षकारास नोतिस

दिल्यावांचून कोणताही फैसला रहीत करूं नये.

बजाविली नसल्यास, तशा अर्जावरून कोणताही फैसला कोर्तानें रहीत करूं नये. ह्या कलमाच्या आधारानें कोणताही फैसला रहीत करण्याचा जो हुकूम कोर्त करील तो शेवटचा, म्हणजे त्यावर अपील नाहीं, असें समजावें. परंतु ज्या मुकदम्यांत अपील करण्याची परवानगी आहे तशा मुकदम्यांत फैसला रहीत करण्याचा अर्ज कोर्तानें नाकबूल केला असतां, त्या दाव्याची चौकशी पुढें चालून त्याचा फैसला होऊन त्याजवर ज्या कोर्ताकडे अपील करण्याची परवानगी असती त्या कोर्ताकडे अर्ज नाकबूल करण्याच्या त्या हुकुमावर अपील करण्यास अखत्यार आहे. परंतु तशा फैसल्यावर अपील करण्याची जी मुदत सांगितली आहे त्या मुदतीच्या आंत हें अपील झालें पाहिजे; आणि ज्या कोर्तांत अर्जीस स्तांप असण्याची जरूरी आहे त्या कोर्तांत ज्या किमतीच्या स्तांपाच्या कागदावर अर्जी लिहिण्याचा हुकूम असेल त्या किमतीच्या स्तांपाच्या कागदावर ही अपीलअर्जी लिहिली पाहिजे.

फैसला रहीत करण्याच्या हुकुमावर अपील नाहीं.

ज्यांत अपील करण्याची परवानगी आहे अशा मुकदम्यांत फैसला रहीत करण्याचा अर्ज नाकबूल करण्याच्या हुकुमावर अपील आहे.

परंतु.

लिहिलेल्या कैफियतींविषयीं.

दाव्याच्या पहिल्या चौकशीस लिहिलेल्या कैफियती देण्याचा पक्षकारांस अखत्यार.

लिहिलेल्या कैफियती स्तांपाच्या कागदावर असाव्या.

१२०. दाव्याच्या पहिले चौकशीस पक्षकारांस किंवा त्यांच्या वकिलांस आपापले मजकुराच्या लिहिलेल्या कैफियती कोर्तास देण्याचा अखत्यार आहे. आणि त्या कैफियती कोर्तानें घेऊन दफ्तरांत दाखल कराव्या. ज्या कोर्तांत अर्जीस स्तांप असण्याची जरूरी आहे त्या कोर्तांत ज्या किमतीच्या स्तांपाच्या कागदावर अर्जी लिहिण्याचा हुकूम आहे त्या किमतीच्या स्तांपाच्या कागदावर त्या कैफियती लिहिल्या पाहिजेत.

वजा करण्याच्या रकमेचा तपशील लिहून त्याची कैफियत दिली पाहिजे.

दाव्याच्या रकमेपेक्षां वजा करण्याची रकम जितकी अधिक असेल तितकी सोडली पाहिजे.

१२१. कर्जाविषयींचा दावा असून वादीच्या दाव्याच्या रकमेंतून प्रतिवादी आपलें येणें वादीकडे असून तें वजा करण्यास इच्छीत असेल, तर आपल्या येण्याची तपशीलवार कैफियत लिहून त्यानें कोर्ताला दिली पाहिजे, आणि त्यावर कोर्तानें त्याची चौकशी केली पाहिजे. परंतु जी रकम प्रतिवादी मागतो ती रकम कोर्तास जेवढे रकमेपर्यंत फैसला करण्याचा अधिकार आहे तिजपेक्षां अधिक असली, तर जितकी अधिक असेल तितकी रकम त्यानें सोडली पाहिजे, नाहीं तर वजावाट करण्याची परवानगी त्यास मिळणार नाहीं.

दाव्याच्या पहिल्या चौकशीनंतर कोर्तानें मागितली नसल्यास कोणतीही लिहिलेली कैफियत घेऊं नये.

कोणत्याही वेळेस लिहिलेली कैफियत मागण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे.

१२२. दाव्याच्या पहिल्या चौकशीच्या नंतर, कोर्तानें मागितली नसल्यास, कोणतीही लिहिलेली कैफियत कोर्तानें घेऊं नये. परंतु शेवटचा फैसला होईपर्यंत कोणत्याही वेळेस कोणत्याही पक्षकारापासून लिहिलेली कैफियत अगर पुरवणीची लिहिलेली कैफियत मागण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे. लिहिलेल्या कैफियती कोर्तानें मागितल्या असतां त्या साधे कागदावरच्या घेण्यांत येतील.

लिहिलेल्या कैफियती कशा असाव्या.

१२३. मजकुराचा सुमार पाहून कैफियती जितक्या थोडक्यांत लिहवतील तितक्या थोडक्यांत लिहिलेल्या असाव्या, व वादविवादाच्या नसाव्या, आणि एकमेकांच्या प्रत्युत्तराच्या नसाव्या; तर ज्याकडून अगर ज्याच्या तर्फेनें कोणतीही कैफियत लिहावयाची असेल त्या पक्षकाराला ज्या गोष्टी मुद्याच्या आहेत अशा वाटतील, व कोर्तानें हुकूम केला असतां ज्यांचा पुरावा करवेल असा त्याला भरंवसा आहे, अशा गोष्टींचा साधा वाका मात्र लिहिलेला असावा. फिर्यादअर्जीवर सही करण्याची आणि खरेपणाचा प्रतिज्ञालेख करण्याची जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वी सांगितली आहे, त्या रीतीनें लिहिलेल्या कैफियतीवर सही व खरेपणाचा प्रतिज्ञालेख झाला पाहिजे; व सही व प्रतिज्ञालेख झाल्यावांचून कोणतीही लिहिलेली कैफियत कोर्तानें घेऊं नये.

लिहिलेल्या कैफियतींवर सह्या व प्रतिज्ञालेख असावे.

वादविवादाची अगर उगीच पाल्हाळाची अगर बाहेरल्या मजकराची कैफियत नाकबूल

१२४. कोणे पक्षकारानें किंवा त्याच्या तर्फेनें काम चालविणाऱ्यानें आपल्या खुशीनें अगर कोर्तानें मागितल्यावरून लिहिलेली कैफियत दिली असतां, ती जर वादविवादाची आहे, अगर उगीच पाल्हाळाची आहे, अगर मुकदम्यास लागू नाहीं असा मजकूर तींत आहे असें कोर्तास

दिसेल तर ती नाकबूल करण्याचा, आणि नाकबूल केल्याचा शेरा तिच्या पाठीवर लिहून ती पक्षकारास परत करण्याचा, अखत्यार कोर्ताला आहे; आणि ह्या कारणांपैकीं कोणत्याही कारणामुळें ज्या पक्षकाराची कैफियत नाकबूल झाली त्याला, कोर्तानें मुद्दाम मागितल्यावांचून, अगर परवानगी दिल्यावांचून, दुसरी लिहिलेली कैफियत देण्याचा अखत्यार नाहीं.

करण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे.

दाव्यांतील पक्षकारांस पुरशीस करून जबान्या घेण्याविषयीं.

१२५. कोणी पक्षकार खुद जातीनें हजीर झाला असेल, अगर कोर्तांत आला असेल, त्याला, अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर होणाऱ्या पक्षकाराच्या वकिलाला, अथवा दाव्याच्या संबंधाच्या सर्व मुद्यांच्या सवालांचीं उत्तरें जो देऊं शकेल असा कोणी मनुष्य वकिलांबरोबर आला असेल तर त्याला, दाव्याचे पहिले चौकशीस, आणि गरज पडल्यास पुढल्या कोणत्याही चौकशीस, पुरशीस करून तोंडचीं उत्तरें घेण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे. वकील खेरीज करून बाकींच्या पासून पुरशिशीचीं उत्तरें घ्यावयाचीं तीं त्या वेळेस साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याविषयीं जो कायदा चालू असेल त्या कायद्यांतील नियमांप्रमाणें शपथ देऊन, अगर प्रतिज्ञा देऊन, अगर दुसऱ्या रीतीनें, घेतलीं पाहिजेत. पुरशिशीच्या उत्तरांचा सारांश कागदावर लिहिला पाहिजे, आणि तो कागद मुकदम्यांत दाखल झाला पाहिजे.

पक्षकारवगैरे ह्यांस पुरशीस करून जबान्या घेण्याविषयीं.

शपथ.

पुरशिशीच्या उत्तरांचा सारांश लिहिला पाहिजे.

१२६. जो पक्षकार खुद जातीनें हजीर झाला असेल, अगर कोर्तांत आला असेल, त्याजला दाव्याच्या संबंधाच्या मुद्याचा एखादा सवाल घालावा, असें योग्य वाटल्यावरून कोर्तानें त्यास सवाल घातला असतां, वाजवी कारणावांचून त्याचें उत्तर देण्यास तो नाकबूल झाला, तर त्या पक्षकाराच्या विरुद्ध फैसला करण्याचा, अगर दाव्यासंबंधीं दुसरा कोणताही हुकूम कोर्तास योग्य वाटेल तो करण्याचा, अखत्यार कोर्ताला आहे.

कोणी पक्षकार उत्तर देण्यास नाकबूल झाला तर काय होईल.

१२७. वकिलाच्या मारफतीनें हजीर होणाऱ्या पक्षकाराच्या वकिलास दाव्याच्या संबंधाच्या मुद्याचा एखादा सवाल घालावा, असें योग्य वाटल्यावरून कोर्तानें त्यास सवाल घातला असतां, तो उत्तर देण्यास नाकबूल झाला, अगर त्याच्यानें उत्तर देववलें नाहीं, तर, ज्या पक्षकाराचा तो वकील आहे त्या पक्षकारानें त्या सवालाचें उत्तर दिलेंच पाहिजे, आणि त्याला खुद सवाल घातला असतां तो उत्तर देऊं शकेल, अशी कोर्ताची समजूत असल्यास, पुढला एखादा दुसरा दिवस नेमून त्या दिवसापर्यंत दाव्याची चौकशी तहकूब ठेवण्यास, आणि त्या दिवशीं खुद हजीर होण्याविषयीं त्या पक्षकारास हुकूम करण्यास, कोर्ताला अखत्यार आहे. आणि हजीर होण्याविषयीं ज्याला असा हुकूम झाला तो पक्षकार हजीर न होण्याचें वाजवी कारण नसून नेमलेल्या दिवशीं खुद जातीनें हजीर झाला नाहीं, तर त्याच्या विरुद्ध फैसला करण्याचा, किंवा सर्व गोष्टींचा विचार करून दाव्यासंबंधीं दुसरा कोणताही हुकूम योग्य वाटेल तो करण्याचा, अखत्यार कोर्ताला आहे.

वकील उत्तर देण्यास नाकबूल झाला, अगर त्याच्यानें उत्तर देववलें नाहीं, तर काय होईल.

दस्तऐवज हजीर करण्याविषयीं.

१२८. पक्षकारांच्या हर एक पुराव्याचे कागदपत्र जे अगोदर कोर्तांत दाखल झाले नसतील ते, आणि दाव्याच्या चौकशीच्या अगोदर वाजवी मुदतीच्या आंत ज्या कोणा पक्षकारावर नोतिसी बजाविल्या असतील त्यांत सांगितलेले पुराव्याचे दस्तऐवज व कागदपत्र, अगर दुसरे जिन्नस असतील ते, पक्षकारांनीं अगर त्यांचे वकिलांनीं दाव्याच्या पहिल्या चौकशीस आपणाबरोबर आणून कोर्त हुकूम करील त्या वेळेस हजीर करण्यासाठीं तयार ठेवले पाहिजेत. आणि पहिल्या चौकशीच्या नंतर सर्व पक्षकार अगर त्यांपैकीं कोणी पक्षकार कोणत्याही प्रकारचे पुराव्याचे कागदपत्र हजीर करूं इच्छितील, तर पहिले चौकशीस ते हजीर न केल्याचें योग्य कारण दाखवून कोर्ताची खातरी केल्याशिवाय ते कोर्तानें घेऊं नयेत.

पुराव्याचे दस्तऐवज पहिल्या चौकशीस हजीर केले पाहिजेत.

पक्षकारांनीं दिलेले कागद घेऊन कोर्टानें तपासून पहावे.

हजीर केलेले कागद नाकबूल करण्याविषयीं.

१२९. पक्षकारांनीं हजीर केलेले सर्व कागद कोर्टानें घेऊन तपासून पाहिले पाहिजेत. परंतु तपासून पाहिल्यानंतर त्यांतील एखादा कागद दाव्यास लागू नाहीं, अगर दुसऱ्या सबबीनें घेण्याजोगा नाहीं, असें कोर्टास वाटल्यास तो नाकबूल करण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे. नाकबूल करण्याचें कारण कोर्टानें लिहून ठेविलें पाहिजे.

कमी स्तांपाचे दस्तऐवज भरतीची रकम व दंड दिल्यास कोर्टानें घ्यावे.

परंतु.

१३०. त्या वेळेस चालू असणारा कायदा किंवा आक्त ह्याच्या नियमांप्रमाणें ज्यावर स्तांप असावा असें खत, अगर दस्तऐवज, अगर लेख, पक्षकारानें हजीर केला, आणि तें खत, अगर दस्तऐवज, अगर लेख स्तांपाच्या कागदावर जरी आहे तरी स्तांप कमी आहे, असें कोर्टाच्या नजरेस आलें, तर, दुसऱ्या कारणावरून वाजवी हरकती असल्यास त्या सर्व काईम ठेऊन, कागद हजीर करणारा अगर तो कागद हजीर होण्याविषयीं अर्ज करणारा पक्षकार ह्यानें कमी स्तांपाच्या भरतीची रकम आणि त्या रकमेच्या दसपट दंड कोर्टात भरल्यास, कोर्टानें तो कागद मुकदम्यांत घेतला पाहिजे. परंतु त्या खतावर, अगर त्या दस्तऐवजावर, अगर त्या लेखावर, स्तांपाचे कायदे चुकविण्याच्या बुद्धीनें स्तांप कमी लावला आहे, असें समजण्यास योग्य कारण आहे, असें कोर्टास वाटलें असतां, तो कागद नाकबूल करण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे.

भरलेल्या पैशाचा हिशोब ठेविला पाहिजे.

प्रत्येक महिन्यास तक्ता कलेक्तराकडे पाठवावा.

१३१. कमी स्तांपाबदल व दंडाबदल पैसा भरला त्याची रकम अमुक असें कोर्टात ठेवावयाचे एका बुकांत लिहून ठेवलें पाहिजे, आणि त्या खताच्या अगर त्या दस्तऐवजाच्या अगर त्या लेखाच्या पाठीवरही कोर्टाच्या न्यायाधीशाच्या सहीनिशीं त्याचा शेरा झाला पाहिजे. प्रत्येक महिन्याच्या अखेरीस कोर्टानें कमी स्तांपाबदल व दंडाबदल आलेल्या पैशाचा तक्ता जिल्ह्याच्या कलेक्तराकडे पाठवावा. त्यांत कमी स्तांपाबदल किती व दंडाबदल किती ह्याची फोड असावी; आणि दाव्याचा नंबर व सरनामा, व ज्या पक्षकाराकडून तो पैसा आला त्याचें नांव, आणि, तो दस्तऐवज ओळखतां यावा ह्मणून, त्या दस्तऐवजावर मिती असली तर ती मिती, व त्या दस्तऐवजाचें स्वरूप, इतकें लिहिलें पाहिजे. आणि तक्त्यांत लिहिलेला पैसा कलेक्तराच्या, किंवा तो पैसा घेण्यासाठीं त्याजकडून नेमलेल्या मनुष्याच्या, स्वाधीन कोर्टानें केला पाहिजे. आणि पाठीवरच्या शेऱ्यासुद्धां तें खत, अगर तो दस्तऐवज, अगर तो लेख हजीर झाल्यावर, वर सांगितलेल्या रकमा दिल्या ह्मणून कलेक्तरानें अगर दुसऱ्या कोण योग्य अधिकाऱ्यानें, पुरवणीचा जो स्तांप पाहिजे तो त्या खतावर, अगर त्या दस्तऐवजावर, अगर त्या लेखावर लावून देवविला पाहिजे.

हजीर केलेले कागद घेतल्यावर निशाणी करून दाखल करावे.

परंतु.

१३२. पक्षकारानें हजीर केलेला कोणताही कागद कोर्टानें कबूल करून पुराव्याकरितां घेतला असतां, दाव्याचा नंबर व सरनामा, हजीर करणाऱ्या पक्षकाराचें नांव, व तो हजीर केल्याची तारीख, इतक्या गोष्टी त्याच्या पाठीवर लिहून तो मुकदम्यांत दाखल केला पाहिजे परंतु हजीर झालेला कागद जर दुकानच्या वहींतला अगर दुसऱ्या कोणत्याही बुकांतला लेख असला, तर ज्या पक्षकाराकडून ती वही किंवा तें बूक आलें असेल त्यानें त्या लेखाची नकल दिली पाहिजे, आणि त्या नकलेच्या पाठीवर वर सांगितल्याप्रमाणें लिहून ती नकल कोर्टानें मुकदम्यांत दाखल केली पाहिजे, मग ती वही किंवा तें बूक ज्या पक्षकारानें आणलें त्याला परत केलें पाहिजे.

कागद हजीर करण्याच्या अगर दाखल करण्याच्या सबबीनें स्तांपाबदल खर्च पडूं नये.

१३३. कोणत्याही कायद्यांत अगर कोणत्याही आक्तांत कांहीं निराळें लिहिलें असलें तरी कोणताही कागद हजीर करण्याच्या सबबीनें अगर दाखल करण्याच्या सबबीनें स्तांपाबदल खर्च पडूं नये.

हजीर केलेले कागद नाकबूल झाले असतां त्यांजवर निशाणी करून ते परत करावे.

कोर्टानें अटकावून ठेविले नसले तर.

१३४. हजीर केलेला कागद कोर्टानें नाकबूल केला असतां, कलम १३२ ह्यांत सांगितल्याप्रमाणें त्याच्या पाठीवर शेरा लिहून "नाकबूल केला" असेंही लिहिलें पाहिजे. आणि पाठीवर लिहिलेल्या शेऱ्याखालीं न्यायाधीशानें सही केली पाहिजे. मग तो कागद बनाऊ असण्याच्या वहिमावरून, अगर दुसऱ्या तशा विशेष कारणावरून, अटकावून ठेवावा असें कोर्टास योग्य वाटत नसल्यास, ज्या पक्षकारानें तो कागद हजीर केला असेल त्याला परत करावा.

१३५. कोणत्याही दाव्याच्या झालेल्या फैसल्यावर अपील करण्याची मुदत सरल्यावर, किंवा त्याजवर अपील होऊन त्याचा शेवटचा फैसला झाल्यावर, त्या मुकदम्यांतील कोणी पक्षकार अगर दुसरा कोणी मनुष्य त्या मुकदम्यांत आपण हजीर केलेला कोणताही कागद परत घेण्यास इच्छीत असल्या, तर, त्या हुकूमनाम्याच्या ठरावावरून त्या कागदाचा पुढें उपयोग राहिला नसल्यास, किंवा इनसाफाच्या कामाकरितां तो कागद अटकावून ठेवण्याचा हुकूम कोर्तानें केला नसल्यास, ज्या कोर्तांत तो कागद आहे त्या कोर्ताला अर्ज करून तो परत घेण्याचा अखत्यार त्यास आहे.

अपिलाची मुदत सरल्यावर पुराव्यांत घेतलेले कागद परत देण्याचा अखत्यार आहे.

१३६. ज्या कोर्तांत कोणताही हजीर केलेला कागद असेल त्या कोर्तास विशेष कारणावरून तो परत करावा असें योग्य वाटल्यास, मागल्या म्हणजे १३५ व्या कलमांत जी वेळ सांगितली आहे तिचे अगोदरही परत करण्याचा अखत्यार आहे. परंतु कोणताही हजीर केलेला कागद परत करणें झाल्यास, असल बरहुकूम नकल अशा शेऱ्यासहीनिशीं त्याची नकल अर्जदाराच्या खर्चानें करवून, ती त्या मुकदम्याच्या कागदांत असल कागदाच्या ऐवजीं ठेविली पाहिजे.

सांगितलेली मुदत सरल्याच्या अगोदर हजीर केलेला कागद विशेष कारणावरून परत देण्याची परवानगी आहे.
त्याची नकल सहीनिशीं ठेविली पाहिजे.

१३७. न्यायाच्या कोर्तानें कोणताही हजीर केलेला कागद घेऊन पुराव्यास दाखल केल्यावर तो कधीं परत घ्यावयाचा असला, तर त्या कामाकरितां ठेवलेल्या पावतीबुकांत परत घेणाऱ्या मनुष्यानें पावती लिहिली पाहिजे.

परत घेतलेल्या कागदाबदल पावती दिली पाहिजे.

१३८. कोणत्याही दिवाणी कोर्तास असें वाटेल कीं आपल्या दफ्तरांत, अगर दुसऱ्या सरकारी आफिसांत अथवा कोर्तांत, दुसऱ्या एखाद्या मुकदम्याचे कागद अगर दुसरे कांहीं सरकारी कागद-आहेत ते पाहिले असतां कोर्तापुढें चाललेल्या मुकदम्याचा खुलासा करण्याच्या आणि निवाडा करण्याच्या उपयोगीं पडावयासारखे आहेत, तर(ते कागद राज्यप्रकरणीं असल्यामुळें आणवून पाहिले असतां सरकारच्या कारस्थानास विरोध येईल असें नसल्यास) ते कागद आपल्या खुशीनें, अगर दाव्यांतील कोणत्याही पक्षकाराच्या दरखास्तीवरून आणवून पाहण्याचा अखत्यार त्या कोर्तास आहे.

आपल्या दफ्तरांतील किंवा दुसऱ्या सरकारी आफिसांतील अगर कोर्तांतील कागद आणविण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे.
राज्यप्रकरणीं सरकारी कागद खेरीज करून.

चौकशीचे मुद्दे ठरविण्याविषयीं.

१३९. दाव्याच्या पहिल्या चौकशीस कोर्तानें शोधकरून ठरवावें कीं कायद्याच्या कोणत्या गोष्टींविषयीं किंवा कोणत्या गोष्टींच्या घडण्याविषयीं पक्षकारांची तकरार आहे, आणि त्यानंतर ज्या मुद्यांवरून मुकदम्याचा बरोबर फैसला होईल असे कायद्यासंबंधीं व गोष्टींच्या घडण्या संबंधीं मुद्दे काढून मुकदम्यांत दाखल करावे. पक्षकारांस अगर त्यांच्या वकिलांस पुरशीस घालून उत्तरें घेतलीं त्यांवरून घडलेल्या गोष्टींचा मजकूर कोर्ताच्या ध्यानांत आला असेल तो, पक्षकार अगर त्यांचे वकील ह्यांनीं लिहिलेल्या कैफियती दिल्या असल्यास त्यांत ज्या गोष्टी घडल्या म्हणून सांगितल्या असतील त्यांशीं जरी मिळत नसला, तरी त्या पुरशिशींचे उत्तरांवरून मुद्दे काढण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे.

चौकशीचे मुद्दे काढण्याविषयीं.

१४०. कोर्तापुढील मुकदम्यांत जीं मनुष्यें दाखल झालीं आहेत त्यांखेरीज दुसरे एखादे मनुष्यास पुरशीस करून उत्तरें घेतल्यावांचून, किंवा कोर्तापुढील मुकदम्यांत दाखल झालेल्या मनुष्यांपैकीं कोणे मनुष्यानें हजीर केला नाहीं असा एखादा कागद वाचून पाहिल्यावांचून, चौकशीचे मुद्दे बरोबर काढतां येणार नाहींत असें कोर्तास वाटेल, तर पुढला एखादा दिवस नेमून त्यादिवसापर्यंत मुद्दे काढण्याचें काम तहकूब करण्याचा, आणि समन्स पाठवून अगर दुसरे योग्य रीतीनें तो मनुष्य हजीर करविण्याचा, किंवा तो कागद ज्याच्या हातीं आहे त्याजकडून आणवून हजीर करविण्याचा, अखत्यार कोर्तास आहे.

मुद्दे काढण्याच्या अगोदर साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याचा व कागद तपासण्याचा कोर्ताला अखत्यार आहे.

१४१. मुकदम्याचा फैसला होण्याच्या अगोदर कोणत्याही वेळेस काढलेले मुद्दे दुरुस्त करण्याचा, किंवा त्यांशिवाय कोर्तास योग्य वाटेल तसे आणखी मुद्दे काढण्याचा, अखत्यार कोर्तास आहे. आणि वादी प्रतिवादी ह्यांच्यामधील वादाचें बीज किंवा तकरार

मुद्दे दुरुस्त करणें.

आणखी मुद्दे काढणें.

[ ]

काय आहे ह्याचा निश्चय करण्यास जितका फेरफार करण्याची गरज असेल तितका फेरफार केला पाहिजे.

उभय पक्षकारांच्या संमतीनें ठरलेल्या मुद्यां विषयीं.

कोणे गोष्टींच्या घडण्याविषयीं अगर कायद्याविषयीं तकरार असून त्या गोष्टी चौकशीच्या मुद्याच्या स्वरूपानें कबुलायतींत लिहून कळविण्याचा अखत्यार पक्षकारांस आहे.

१४२. एखाद्या दाव्यांतील पक्षकारांच्या मध्यें कांहीं गोष्ट घडली किंवा न घडली अगर कांहीं गोष्टी घडल्या किंवा न घडल्या ह्याविषयीं अथवा कायद्यासंबंधीं एका गोष्टीविषयीं किंवा अनेक गोष्टींविषयीं तकरार असून तिचा अगर त्यांचा निर्णय व्हावयाचा असतां ती गोष्ट अमकी अगर त्या गोष्टी अमक्या असें जर त्या पक्षकारांचें एकमत असेल, तर ती गोष्ट अगर त्या गोष्टी चौकशीच्या मुद्याच्या स्वरूपानें कळविण्याचा आणि त्याविषयीं साध्या कागदावर कबुलायत लिहून देण्याचा त्या पक्षकारांला अखत्यार आहे. त्या कबुलायतींत, मतलब असा असावा, कीं चौकशीच्या मुद्यास अनुकूल किंवा प्रतिकूल कोर्तानें निर्णय केल्यास कबुलायतींत लिहिलेली रकम, किंवा कोर्तानें अमुक गोष्टींवरून ती रकम ठरवावी असें मुद्यांत लिहिलें असल्यास कोर्तानें ठरविलेली रकम, एका पक्षकारानें दुसऱ्या पक्षकारास द्यावी; किंवा, तसा निर्णय झाल्यास, कबुलायतींत लिहिलेली मालमत्ता, जिच्या विषयीं दाव्यांत वाद चालला आहे, ती एका पक्षकारानें दुसऱ्या पक्षकाराच्या स्वाधीन करावी; किंवा, तसा निर्णय झाल्यास, कबुलायतींत लिहिलेलें व दाव्याच्या विषयाच्या संबंधाचें कायदेशीर अमुक कृत्य एका पक्षकारानें अगर अनेक पक्षकारांनीं करावें अगर करूं नये.

कबुलायतींत कपट नाहीं अशी कोर्ताची खातरी झाल्यास, तिजवर फैसला करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

१४३. पक्षकारांस अगर त्यांच्या वकिलांस पुरशीस करून उत्तरें घेतल्यावर, आणि कोर्तास योग्य वाटेल तसा पुरावा घेतल्यावर, पक्षकारांनीं दिलेली कबुलायत बरोबर झाली आहे, आणि ह्या गोष्टीच्या निर्णयांत नफ्या तोटयाचा संबंध उभय पक्षकारांचा वास्तविक आहे, आणि ह्या गोष्टीची चौकशी करणें व तिचा निर्णय करणें लायक आहे, अशी कोर्ताची खातरी जर झाली, तर तो चौकशीचा मुद्दा कोर्तानें स्वतां काढल्याप्रमाणें दाखल करण्यास, आणि त्याची चौकशी करण्यास, आणि त्याविषयीं निवाडा करण्यास किंवा आपला अभिप्राय देण्यास, कोर्ताला अखत्यार आहे. आणि त्या मुद्यावर केलेल्या निवाड्यावरून वर लिहिलेल्या सम्मतीच्या रकमेविषयीं, अगर चौकशी होऊन ठरविलेल्या रकमेविषयीं, अगर कबुलायतींत दुसरी गोष्ट लिहिली असल्यास तिजविषयीं, फैसला करण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे. आणि तसा फैसला केल्यावर हुकूमनामा झाला पाहिजे; तो हुकूमनामा उभयतां पक्षकारांचा वादविवाद होऊन झालेला हुकूमनामा जसा बजाविला जातो तसा बजाविण्याचा अखत्यार आहे.

पहिल्या चौकशीस दाव्याचा फैसला कधीं होऊं शकेल ह्याविषयीं.

कायद्याच्या कोणत्याही गोष्टीविषयीं अगर कोणत्याही गोष्टीच्या घडण्याविषयीं तकरार नसली तर.

१४४. मुकदम्याच्या पहिल्या चौकशीस कायद्याच्या कोणत्या गोष्टीविषयीं अगर कोणत्याही गोष्टीच्या घडण्याविषयीं पक्षकारांची तकरार नाहीं असें दिसेल, तर तेव्हांच्या तेव्हांच फैसला करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

कायद्याच्या गोष्टींविषयीं अगर गोष्टींच्या घडण्याविषयीं पक्षकारांची तकरार असली तर.

कोर्ताची खातरी झाल्यास मुद्यांचा निर्णय करून फैसला करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

१४५. कायद्याच्या एखाद्या गोष्टीविषयीं किंवा एखाद्या गोष्टीच्या घडण्याविषयीं उभयतां पक्षकारांची तकरार असून वर लिहिल्याप्रमाणें कोर्तानें मुद्दे काढले असतील, आणि त्यांपैकीं कायद्याचे अगर गोष्टींच्या घडण्याचे जे मुद्दे मुकदम्याच्या फैसल्यास पुरे होतील त्यांवर पक्षकार अगर त्यांचे वकील लागलेंच पुरवूं शकतील त्याहून अधिक बोलण्याची अगर पुराव्याची गरज नाहीं अशी कोर्ताची खातरी असेल, तर तें बोलणें व तो पुरावा ऐकून घेतल्यावर त्या मुद्याचा अगर मुद्यांचा निर्णय करण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे. व त्या निर्णयावरून मुकदम्याचा फैसला होण्याजोगा असला, तर, झालेलें समन्स मुद्दे-ठरविण्याविषयीं मात्र असो अगर दाव्याचा शेवटचा फैसला करण्याविषयीं असो, त्या निर्णयावरून फैसला करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. तसें नसलें, तर ज्या आणखी पुराव्याची अगर बोलण्याची गरज असेल तो पुरावा घेण्याकरितां अगर तें बोलणें ऐकण्याकरितां दुसरा एखादा दिवस नेमून मुकदम्याची चौकशी त्या दिवसापर्यंत कोर्तानें तहकूब करावी.

शेवटल्या फैसल्याकरितां समन्स झालें असल्यास कसें करावें.

परंतु झालेलें समन्स मुकदम्याच्या शेवटल्या फैसल्याविषयीं असेल, आणि वादी अगर प्रतिवादी ह्यानें योग्य कारणावांचून ज्यावर त्याचा भरवसा आहे तो पुरावा हजीर केला नसेल, तर तेव्हांच्या तेव्हांच फैसला करण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे.

तहकुबीविषयीं.

१४६. दाव्याच्या चौकशीच्या कोणत्याही वेळेस, योग्य कारण दाखविलें असतां, उभय पक्षकारांस अगर त्यांतून कोणालाही अवकाश देण्याचा, आणि वेळोवेळां दाव्याची चौकशी तहकूब ठेवण्याचा, अखत्यार कोर्टास आहे. आणि कोर्टानें चौकशी तहकूब ठेविली असतां ती चौकशी पुढें चालविण्याचा दिवस तेव्हांच कोर्टानें नेमला पाहिजे. परंतु दाव्याची चौकशी तशी तहकूब ठेविल्यामुळें झालेल्या खर्चाविषयीं कोर्टानें दुसरे प्रकारचा हुकूम केला नसल्यास, तो खर्च ज्या पक्षकारानें अवकाश मागून तहकुबी करविली असेल त्यानें दिला पाहिजे.

अवकाश देण्याचा आणि पुढल्या दिवसापर्यंत चौकशी तहकूब ठेविण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

परंतु.

१४७. ज्या कोणत्या दिवसापर्यंत दाव्याची चौकशी तहकूब झाली असेल त्या दिवशीं उभय पक्षकार अगर त्यांतील कोणी जातीनें किंवा वकिलाच्या मारफतीनें हजीर न झाल्यास कलम ११०, कलम १११, आणि कलम ११४ ह्यांतून जें कलम लागू होईल त्यांत लिहिल्या रीतीप्रमाणें त्या मुकदम्याची विल्हेवाट करण्याचा, किंवा योग्य व न्यायाचा वाटेल तसा दुसऱ्या कोणत्याही प्रकारचा हुकूम करण्याचा, अखत्यार कोर्टास आहे.

पुढल्या नेमलेल्या दिवशीं पक्षकार हजीर झाले नसल्यास कोर्टानें कसें करावें.

१४८. दाव्यांतील कोणे पक्षकारानें अवकाश मिळाल्यावर आपले पुरावे हजीर केले नाहींत, अगर आपले साक्षीदार हजीर करविले नाहींत, अगर ज्या दुसऱ्या कामाकरितां अवकाश मिळाला असेल तें काम केलें नाहीं, तरी दाखल झालेल्या कागदपत्रांवरून दाव्याचा फैसला कोर्टानें करावा.

कोणे पक्षकारानें आपले पुरावे अगर साक्षीदार हजीर केले नाहींत तरी कोर्टानें फैसला करावा.

साक्षीदारांस समन्स करण्याविषयीं.

१४९. प्रतिवादीस समन्स झालें तें दाव्याच्या फैसल्याविषयीं असलें, तर समन्स झाल्यानंतर, किंवा प्रतिवादीला समन्स झालें तें मुद्दे ठरविण्याविषयीं मात्र असलें, तर मुद्दे लिहिल्यानंतर कोणत्याही वेळेस, पक्षकारांनीं अगर त्यांच्या वकिलांनीं साक्षी देण्याकरितां अगर दस्तऐवज आणण्याकरितां हजीर होण्याविषयीं साक्षीदारांस अगर दुसऱ्या कोणा मनुष्यांस समन्सें करण्याविषयीं कोर्टास दरखास्त केली असतां समन्सें मिळतील; व तशा एका समन्सांत पाहिजेत तितक्या मनुष्यांचीं नांवें लिहिण्याची परवानगी आहे.

समन्साविषयीं दरखास्त.

१५०. कोणत्याही कायद्यांत अगर आक्तांत कांहीं निराळें लिहिलें असलें तरी साक्ष देण्याकरितां अगर दस्तऐवज हजीर करण्या करितां साक्षीदारास अगर दुसऱ्या कोणे मनुष्यास समन्स करण्याविषयींच्या दरखास्ती बदल स्तांपाचा खर्च पडूं नये.

समन्साच्या दरखास्तीला स्तांपाचा खर्च पडूं नये.

१५१. समन्सांत लिहिलेल्या हरएक साक्षीदारास अगर दुसऱ्या कोणे मनुष्यास ज्या कोर्टांत तो हजीर व्हावयाचा त्या कोर्टाकडे येण्यास व परत जाण्यास जो वाटखर्च, व दुसरा खर्च, व एक दिवस राहण्यास जो खर्च पडेल तो, भागण्यासाठीं कोर्टाला जी रकम योग्य वाटेल ती समन्साविषयीं दरखास्त करणाऱ्या मनुष्यानें कोर्टांत भरली पाहिजे. तें कोर्ट ताब्यांतील कोर्ट असेल तर तें ज्या कोर्टाच्या ताब्यांत आहे त्या कोर्टांत साक्षीदारांच्या खर्चाबदल कांहीं नियम असले तर ते पाहून त्याखर्चाचें प्रमाण ठरवावें. कोर्टांत जी रकम भरली ती त्या खुद साक्षीदारावर अगर दुसऱ्या मनुष्यावर समन्स बजाविलें तर समन्स बजाविते वेळेस त्याच्या पुढें हजीर करावी. साक्षीदारास किंवा दुसऱ्या कोणे मनुष्यास कोर्टाकडे येण्याच्या व परत जाण्याच्या खर्चाकरितां व दुसऱ्या खर्चाकरितां जी रकम कोर्टांत भरली ती खर्चास पुरणार नाहीं असें कोर्टास दिसल्यास, तो खर्च भागण्याकरितां ज्या दुसऱ्या रकमेची गरज आहे असें वाटेल ती रकम त्या साक्षीदारास अगर दुसऱ्या मनुष्यास देण्याचा हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे. आणि ती रकम देण्याविषयीं ज्या मनुष्यास हुकूम झाला त्यानें ती दिली नाहीं, तर त्याची चीजवस्त जप्त करून व तिची विक्री करून ती रकम वसूल करण्याचा हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे, किंवा त्या साक्षीदाराची साक्ष न घेतां त्यास निरोप देण्याचा अखत्यार आहे. ज्या साक्षीदारास अगर ज्या दुसऱ्या मनुष्यास समन्स झालें त्याला एक दिवसाहून अधिक दिवस राहविण्याची गरज पडल्यास, त्याला अणखी जितके दिवस रहावें लागेल तितके दिवसांचा खर्च भागण्यास पुरेल तितकी रकम कोर्टांत भरण्याविषयीं हुकूम ज्या पक्षकारांच्या दरखास्तीवरून त्याला समन्स झालें होतें त्याला वेळोवेळां करण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे. आणि ती रकम त्या पक्षकारानें नाहीं भरली, तर त्या साक्षीदाराची साक्ष न घेतां त्याला निरोप देण्याचा हुकूम करण्यास कोर्टाला अखत्यार आहे.

कोर्टांतून समन्स पाठविण्याच्या अगोदर साक्षीदारांच्या खर्चाचा पैसा भरला पाहिजे.

खर्चाचें प्रमाण.

खर्चाचा पैसा साक्षीदारापुढें हजीर करावा.

भरलेली रकम पुरणार नाहीं तर.

राहविलेल्या साक्षीदाराच्या खर्चाविषयीं.

समन्सांत हजीर होण्याची वेळ, व स्थळ, व उद्देश हीं लिहिलीं पाहिजेत.

१५२. साक्षीदारास अगर दुसरे मनुष्यास हजीर करविण्याच्या प्रत्येक समन्सांत कोणत्या वेळेस व कोणत्या ठिकाणीं तो हजीर झाला पाहिजे, आणि साक्ष देण्याकरितां किंवा दस्तऐवज हजीर करण्याकरितां अगर दोन्ही कामांकरितां हजीर झाला पाहिजे, ह्या गोष्टी लिहिल्या पाहिजेत. आणि जो दस्तऐवज हजीर करण्याविषयीं साक्षीदारास अगर दुसऱ्या मनुष्यास हुकूम व्हावयाचा तो दस्तऐवज कोणता ह्याचा संशय न पडे असें त्याचें स्वरूप त्या समन्सांत दाखविलें पाहिजे.

दस्तऐवज हजीर करण्याविषयीं समन्स.

१५३. कोणताही मनुष्य, तो दाव्यांतील पक्षकार असो अगर नसो, त्यास साक्ष देण्याविषयीं समन्स न करितां केवळ दस्तऐवज हजीर करण्याविषयीं समन्स करण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे. आणि केवळ दस्तऐवज हजीर करण्याविषयीं समन्स ज्या मनुष्यास झालें असेल, तो मनुष्य दस्तऐवज हजीर करण्याकरितां खुद हजीर न होतां त्यानें तो दस्तऐवज हजीर जर करविला, तर समन्सांत लिहिल्याप्रमाणें त्यानें केलें असें समजावें.

साक्षीदारावर समन्स बजाविण्याविषयीं.

समन्स कसें व कधीं बजावावें.

१५४. साक्षीदारावर अगर दुसरे मनुष्यावर समन्स बजावावयाचें तें असल समन्स दाखवून, त्याची नक्कल त्यास देऊन अगर त्याचे पुढें करून, घे म्हणून, बजाविलें पाहिजे. आणि साक्षीदार अगर दुसरा मनुष्य हजीर होण्याविषयीं जो समन्सांत दिवस नेमला असेल त्याच्या अगोदर, त्याला तयारी करण्यास आणि ज्या ठिकाणीं तो हजीर झाला पाहिजे त्या ठिकाणापर्यंत जाण्यास त्याला जो वाजवी अवकाश पाहिजे तो मिळेल असा सुमार पाहून, तें समन्स बजाविलें पाहिजे.

साक्षीदारावर अगर त्याच्या घरांतील कोणा पुरुषावर समन्स बजावावें.

१५५. जर तसें बजावितां येईल, तर ज्याच्या नांवाचें समन्स असेल तें त्याजवर खुद बजाविलें पाहिजे. परंतु तो सांपडत नसेल, तर त्याच्या कुटुंबांतला त्याच्या घरीं राहणारा कोणीही जाणता पुरुष असेल त्याजवर तें समन्स बजाविण्याचा अखत्यार आहे.

समन्स बजावितां आलें नाहीं तर कोर्टाला तें परत करावें.

१५६. हजीर होण्याविषयीं ज्याला समन्स झालें तो सांपडत नाहीं, आणि ज्यावर तें समन्स बजावावें असा त्याच्या कुटुंबांतला कोणी जाणता पुरुषही नाहीं, तर, माझ्यानें समन्स बजावविलें नाहीं, असें बजाविणाऱ्या कामगारानें त्या समन्साच्या पाठीवर लिहून, तें ज्या कोर्टांतून आलें त्या कोर्टास परत केलें पाहिजे.

समन्स कधीं व कसें बजाविलें हें त्याच्या पाठीवर लिहावें.

१५७. समन्स बजाविल्यावर, समन्स कधीं बजाविलें व कसें बजाविलें, हें बजाविणारे कामगारानें हरएक असल समन्साच्या पाठीवर लिहिलें पाहिजे.

दुसऱ्या कोर्टाच्या हद्दींत राहणाऱ्या साक्षीदारावर समन्स कसें बजावावें.

१५८. एका कोर्टांत दावा चालला असून साक्षीदार दुसऱ्या कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत राहत असला, तर साक्षीदार राहत आहे त्या ठिकाणीं अधिकार असून समन्स बजाविण्याची चांगली सोय असेल अशा कोणत्याही कोर्टाकडे, ज्या कोर्टांत दावा चालला आहे त्या कोर्टानें साक्षीदाराच्या नांवाचें समन्स पाठविलें पाहिजे. आणि ज्या कोर्टाकडे समन्स गेलें त्या कोर्टानें, समन्स पोहोंचल्यावर, तें वर लिहिल्याप्रमाणें बजाविण्याकरितां कोर्टांतील नाजर किंवा दुसरा कोणी योग्य कामगार ह्याच्या स्वाधीन केलें पाहिजे, आणि बजाविणाऱ्या कामगारानें तें समन्स परत केल्यावर, ज्या कोर्टाकडून तें मुळीं आलें होतें त्या कोर्टाकडे परत पाठविलें पाहिजे.

साक्षीदार पळून गेल्यास त्याची मालमत्ता जप्त करावी.

१५९. साक्ष देण्याकरितां अगर दस्तऐवज देण्याकरितां हजीर होण्याविषयीं कोणास समन्स झालें तें बजाविण्याच्या ज्या रीती ह्या आक्तांत पूर्वी सांगितल्या आहेत त्यांतून कोणत्याही रीतीनें बजावितां आलें नाहीं, तर बजाविणारे कामगाराच्या लेखावरून तें कोर्टास समजलें असतां, आणि त्या साक्षीदाराच्या साक्षीची अगर त्या दस्तऐवजाची जरूरी आहे, आणि तो साक्षीदार अगर तो दुसरा मनुष्य समन्स चुकविण्याच्या बुद्धीनें पळून गेला, अगर

छपून बसला, ह्या गोष्टीचा पुरावा झाला असतां, त्या मनुष्यानें अमुक ठिकाणीं अमुक वेळेस साक्ष देण्याकरितां अगर अमुक दस्तऐवज देण्याकरितां हजीर व्हावें, असा जाहीरनामा लिहून तो त्या मनुष्याच्या घरावर अगर राहण्याच्या ठिकाणावर प्रसिद्ध जागीं डकविण्याविषयीं हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. आणि त्या जाहीरनाम्यांत लिहिलेल्या वेळीं व ठिकाणीं तो मनुष्य हजीर झाला नाहीं, तर, ज्या पक्षकाराच्या दरखास्तीवरून तें समन्स झालें होतें त्यानें तसा अर्ज केल्यास, कोर्तास योग्य वाटेल तितक्या किमतीचा त्याचा स्थावरजंगम माल जप्त करण्याचा हुकूम करण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे. परंतु जप्तीचा खर्च व पुढल्या, म्हणजे एकशें साठाव्या, कलमांत लिहिल्या प्रमाणें ज्या दंडास तो पात्र होईल तो दंड ह्यांचे रकमेस पुरेल त्याहून अधिक किमतीचा माल जप्त होऊं नये.

१६०. मालाची जप्ती झाल्यावर, त्या साक्षीदारानें अगर दुसऱ्या मनुष्यानें हजीर होऊन, मी समन्स चुकविण्याकरितां पळून गेलों नाहीं अगर छपून बसलों नाहीं, आणि ज्या वेळीं व ज्या ठिकाणीं हजीर होण्याविषयीं जाहीरनाम्यांत लिहिलें होतें त्यावेळीं व त्याठिकाणीं हजीर होण्या पुरता अवकाश राहून मला जाहीरनाम्याची माहिती झाली नव्हती, अशी कोर्ताची खातरी केली, तर मालाची जप्ती खुली करण्याचा हुकूम कोर्तानें करावा, आणि जप्तीच्या खर्चाबदल जो हुकूम योग्य वाटेल तो करावा. जर तो साक्षीदार अगर दुसरा मनुष्य हजीर न झाला, किंवा हजीर होऊन समन्स चुकविण्याकरितां आपण पळून गेला नाहीं व छपून बसला नाहीं, आणि वर लिहिली तशी जाहीरनाम्याची माहिती आपणास झाली नाहीं, अशी कोर्ताची खातरी त्यानें न केली, तर त्या जप्तीबदल जो खर्च झाला तो सर्व खर्च भागविण्याकरितां, आणि समन्स चुकविण्याकरितां पळून गेलेल्या अगर छपून बसलेल्या साक्षीदारास शिक्षा ठरविण्याचा जो कायदा त्या वेळेस चालू असेल त्यांतील नियमांप्रमाणें जो दंड त्या साक्षीदारास अगर दुसऱ्या मनुष्यास कोर्त करील तो दंड वसूल करण्याकरितां, जप्त केलेल्या मालाची अगर त्यांतील कांहीं अंशाची विक्री करण्यास हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. जर त्या साक्षीदारानें अगर दुसऱ्या मनुष्यानें वर लिहिल्याप्रमाणें तो खर्च व दंड कोर्तांत भरला, तर मालाची जप्ती खुली करण्याचा हुकूम कोर्तानें केला पाहिजे. साक्षीदार हजीर झाल्यावर कोर्तानें त्याजविषयीं कसें करावें.

पक्षकारांची साक्ष घेण्याविषयीं.

१६१. दाव्यांतील कोणताही पक्षकार दाव्याच्या कोणत्याही चौकशीस खुद जातीनें हजीर झाला असतां, खुद त्याच्या तरफेनें अगर दाव्यांतील कोणत्याही दुसऱ्या पक्षकाराच्या तरफेनें, तो ह्या मुकदम्यांतील पक्षकार नाहीं असें समजून, त्याची साक्ष घेण्यास कोर्तास अखत्यार आहे. दाव्यांतील कोणी पक्षकार खुद जातीनें हजीर झाला असतां खुद त्याच्या तरफेनें अगर दुसऱ्या कोणत्याही पक्षकाराच्या तरफेनें त्याची साक्ष घेण्याचा अखत्यार आहे.

१६२. दाव्यांतील कोणे पक्षकारास त्याच दाव्यांतील दुसऱ्या कोणे पक्षकाराची साक्ष घेण्याकरितां त्याला हजीर करविण्याची गरज पडल्यास, त्यानें अगर त्याच्या वकिलानें त्या पक्षकारास हजीर होण्याचा हुकूम करण्याविषयीं विशेष अर्ज कोर्ताला केला पाहिजे. व तसा अर्ज करण्यास पुरतीं कारणें आहेत अशी त्यानें कोर्ताची खातरी केली नसल्यास, कोर्तानें समन्स करूं नये. पक्षकाराची साक्ष घेण्याकरितां विशेष अर्ज केला पाहिजे.

१६३. तसा हुकूम करण्याच्या अगोदर, कोर्तास योग्य वाटल्यास, त्या पक्षकारानें, आपण साक्ष देण्याकरितां हजीर कां होऊंनये, ह्याचें कारण दाखवावयाकरितां दिवस नेमून त्याची नोतीस त्या पक्षकारास अगर त्याच्या वकिलास देवविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. आणि, गरज पडल्यास, त्यानें योग्य व पुरतें कारण दाखविलें असतां त्या कामाकरितां जी मुदत नेमिली ती वेळोवेळीं वाढविण्याचाही अखत्यार कोर्ताला आहे. कारण दाखविण्याविषयींची नोतीस अगोदर करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

दाखविलेल्या कारणाच्या बळकटीचा लिहून आणलेला इकरार कोर्तानें घ्यावा.

१६४. दाखविलेल्या कारणाच्या बळकटीकरितां तो पक्षकार साधे कागदावर लेखी इकरार देईल, त्याजवर त्या पक्षकाराची सही असली, आणि फिर्यादअर्जीच्या खरेपणाच्या प्रतिज्ञालेखाविषयीं जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वीं सांगितली आहे त्या रीतीनें त्या इकरारावर खरेपणाचा प्रतिज्ञालेख असला, आणि त्या पक्षकारानें अगर त्याच्या वकिलानें तो कोर्तांत हजीर केला, तर तो साधे कागदावरील इकरार कोर्तानें घ्यावा.

पुरतें कारण दाखविलें नसल्यास समन्स करावें.

१६५. कारण दाखविण्याकरितां कोर्तानें जो दिवस नेमला त्या दिवशीं, किंवा मुदत वाढवून पुढला जो दिवस नेमला त्या दिवशीं, त्या पक्षकारानें पुरतें कारण दाखविलें नाहीं, तर त्यानें हजीर होऊन साक्ष द्यावयाचा हुकूम कोर्तानें करावा.

कोणत्याही वेळेस साक्षीदारास आपल्या मतानें समन्स करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

१६६. इनसाफ बरोबर होण्यासाठीं दाव्यांतील अमुक पक्षकाराची साक्ष घेतली पाहिजे, किंवा त्याचे हातीं अगर ताब्यांत अमुक दस्तऐवज आहे तो पाहिला पाहिजे, असें कोर्तास वाटल्यास, समन्सांत अमुक दिवस नेमून त्या दिवशीं साक्ष देण्याकरितां किंवा तो दस्तऐवज हातीं अगर ताब्यांत असल्यास तो देण्याकरितां हजीर होण्याविषयीं समन्स त्या पक्षकारास, आपल्या मतें, चौकशीच्या कोणत्याही वेळेस, करविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. आणि त्या पक्षकाराची साक्ष उघड कोर्तांत घेण्याचा, किंवा कोर्त हुकूम करील तशा दुसऱ्या कोणत्याही रीतीनें ती साक्ष घेवविण्याचा, अखत्यार कोर्तास आहे.

साक्षीदारांचें हजीर होणें, व ते हजीर न झाले तर काय होईल, ह्यांविषयीं.

साक्ष देण्याकरितां ज्यांस समन्स झालें त्यांनीं अवश्य हजीर झालें पाहिजे.

१६७. मुकदम्यांत साक्ष देण्याकरितां हजीर होण्याविषयीं ज्या मनुष्यास समन्स झालें त्यानें समन्सांत लिहिलेल्या ठिकाणीं व वेळीं अवश्य हजीर झालें पाहिजे.

साक्षीदार हजीर झाला नाहीं तर काय होईल.

१६८. साक्ष देण्याकरितां अगर दस्तऐवज हजीर करण्या करितां कोणे मनुष्यावर कलम १५५ ह्यांत सांगितलेल्या रीतींपैकीं कोणत्याही रीतीनें समन्स बजाविलें गेलें असून, हजीर न होण्याचें योग्य कारण नसतां, तो समन्सांत लिहिल्या प्रमाणें हजीर झाला नाहीं, तर त्या मनुष्यास धरून कोर्तापुढें आणण्याचा हुकूम करण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे. तो मनुष्य पळून गेल्यामुळें किंवा छपून बसल्यामुळें त्याला धरून कोर्तापुढें आणवत नाहीं, तर कलम १५९ व कलम १६० ह्यांत ज्या साक्षीदारावर किंवा दुसऱ्या मनुष्यावर समन्स बजावितां येत नाहीं त्याविषयीं जी रीत व जे नियम सांगितले आहेत त्यांप्रमाणें त्याचा माल जप्तीस व विक्रीस पात्र होईल.

साक्षीदार साक्ष देण्यास नाकबूल झाल्यास काय करावें.

१६९. हजीर झालेला अगर कोर्तांत आलेला साक्षीदार, योग्य कारण नसतां, साक्ष देण्यास नाकबूल होईल, किंवा त्याच्या हातांतला अगर ताब्यांतला दस्तऐवज वर लिहिल्या प्रमाणें समन्सांत सांगितलेला कोर्तानें हजीर करण्याविषयीं हुकूम केला असतां तो हजीर करण्यास नाकबूल होईल, तर इतक्यांत तो साक्ष देण्यास अगर दस्तऐवज दाखविण्यास कबूल झाला नसल्यास, कोर्ताला योग्य वाटेल तितक्या वेळेपर्यंत त्या साक्षीदारास कैद करून ठेवण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. ती मुदत भरल्यावर तो साक्षीदार तसाच आग्रह धरून नाकबूल राहिला, तर साक्ष देण्याविषयीं नाकबूल झालेले लोकांस शिक्षा देण्याचा जो कायदा त्यावेळेस चालू असेल त्यांत लिहिल्या नियमां प्रमाणें त्या साक्षीदारास शिक्षा करण्याचा कोर्तास अखत्यार आहे.

दाव्यांतील कोणी पक्षकार हजीर झाला नाहीं अगर साक्ष देण्यास नाकबूल झाला तर काय होईल.

१७०. साक्ष देण्याकरितां अगर दस्तऐवज देण्याकरितां हजीर होण्याविषयींचा हुकूम चालत्या मुकदम्यांतील कोणे पक्षकारास झाला असून तो योग्य कारण नसतां त्या हुकुमाप्रमाणें हजीर झाला नाहीं, किंवा हजीर झाला असून अगर कोर्तांत आला असून, योग्य कारण नसतां, साक्ष देण्यास नाकबूल झाला, अथवा आपल्या हातांतला अगर ताब्यांतला वर लिहिल्याप्रमाणें समन्सांत सांगितलेला दस्तऐवज हजीर करण्याविषयीं कोर्तानें हुकूम केला

असतां तो हजीर करण्यास नाकबूल झाला, तर हजीर न झालेल्या अगर नाकबूल झालेल्या पक्षकाराच्या विरुद्ध फैसला करण्याचा, किंवा मुकदम्याविषयीं जो दुसरा कोंणता हुकूम कोर्तास योग्य वाटेल तो करण्याचा, कोर्तास अखत्यार आहे.

कोर्तांत आलेल्या कोणत्याही मनुष्यास समन्स झालें नसलें तरी त्याची साक्ष घेण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

१७१. कोर्तांत आलेल्या कोणत्याही मनुष्यास, तो चाललेल्या मुकदम्यांत पक्षकार असो अगर नसो, जर साक्ष देण्याकरितां अगर एखादा दस्तऐवज देण्याकरितां हजीर होण्याचें समन्स झालें असतें तर त्याला हुकूम करण्याचा जसा अखत्यार कोर्तास असता, तसा व त्याच नियमां प्रमाणें त्या मनुष्यास साक्ष देण्यास, अगर त्या वेळेस त्याजवळ अगर त्याचे ताब्यांत एखादा दस्तऐवज असल्यास तो देण्यास, हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. आणि तो मनुष्य जर कोर्ताचा हुकूम मानण्यास नाकबूल होईल तर कोणी पक्षकार अगर साक्षीदार कोर्ताचा हुकूम मानण्यास नाकबूल झाला असतां त्याशीं कोर्तानें कसें वागावें ह्याविषयीं मागल्या कोणत्याही कलमांत जे नियम सांगितले आहेत त्या नियमां प्रमाणें कोर्तानें त्या मनुष्याशीं वागावें ह्या गोष्टीस तो पात्र होईल.

साक्षीदारांच्या साक्षी कधी कशा घ्याव्या.

दाव्याच्या चौकशीच्या वेळेस उघड कोर्तांत साक्षीदारांच्या साक्षी घ्याव्या.

ज्या मुकदम्यांत अपिलाची परवानगी आहे त्या मुकदम्यांत साक्ष कशी घ्यावी.

१७२. दाव्याचे चौकशी करितां जो दिवस नेमला असेल त्या दिवशीं, किंवा जर दुसऱ्या एखाद्या दिवसापर्यंत चौकशी तहकूब झाली असली तर त्या दिवशीं, उघड कोर्तांत, न्यायाधीशाचे समक्ष व त्याच्या ऐकण्यांत येईल अशा रितीनें, आणि तो जातीनें सांगत असतां व नजर ठेवीत असतां, हजीर झालेल्या साक्षीदारांच्या साक्षी तोंड जबानी घेतल्या पाहिजेत. ज्या मुकदम्यांत वरिष्ठ कोर्ताकडे अपील करण्याची परवानगी आहे त्या मुकदम्यांतील हरएक साक्षीदाराची साक्ष तशी घेते वेळेस ती खुद न्यायाधीशानें, किंवा, त्याच्या समक्ष व तो जातीनें सांगत असतां व नजर ठेवीत असतां, दुसऱ्या मनुष्यानें ज्या भाषेंत त्या कोर्ताचें काम नेहेमी चालतें त्या भाषेंत लिहिली पाहिजे. ती साक्ष बहुतकरून सवाल जवाबांचे रितीनें न लिहितां हकीकतीचे रितीनें लिहावी. ती साक्ष पुरी झाल्यावर न्यायाधीशाचे समक्ष, व त्या साक्षीदाराचे समक्ष, व दाव्यांतील पक्षकार अगर त्यांचे वकील अथवा त्यांपैकीं जे हजीर असतील त्यांचे समक्ष, ती साक्ष वाचली पाहिजे, व तींत चुक्या असल्या तर त्या नीट केल्या पाहिजेत; आणि त्या साक्षीवर न्यायाधीशानें सही केली पाहिजे. साक्षीदारानें एके भाषेंत साक्ष दिली असून ती साक्ष दुसरे भाषेंत लिहून घेतली असली, आणि ज्या भाषेंत ती लिहिली ती भाषा त्या साक्षीदारास समजत नसली, तर, लिहिलेल्या जबानीचा अर्थ मी बोललों त्या भाषेनें मला सांगा, असें म्हणण्याचा त्या साक्षीदाराला अधिकार आहे. कोणे साक्षीदारानें इंग्रेजी भाषेंत साक्ष दिली असली, आणि ती साक्ष इंग्रेजी भाषेंतच लिहून घेण्याविषयीं दाव्यांतील पक्षकार जे हजीर आहेत ते व जे हजीर नाहींत त्यांचे वकील हे सर्व कबूल असले, तर त्या भाषेंत आपल्या हातानें साक्ष लिहून घेण्याचा अखत्यार न्यायाधीशास आहे. अमुक सवाल व जवाब लिहून घेतला पाहिजे, असें विशेष कारणावरून दिसत असल्यास, किंवा कोणे पक्षकारानें अगर त्याच्या वकिलानें तो लिहून घेण्याविषयीं विनंती केली असल्यास, तसें करणें कोर्ताच्या विचारास आलें असतां, तो स्वतां लिहून घेण्याचा अगर दुसऱ्याकडून लिहिविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. साक्षीदारास एखादा सवाल घातला असतां त्यावर कोणे पक्षकारानें अगर त्याच्या वकिलानें आक्षेप केला असून तो घालण्यास जर कोर्तानें परवानगी दिली, तर तो सवाल व जवाब लिहून घेतला पाहिजे; आणि केलेला आक्षेप व तो आक्षेप करणाराचें नांव, आणि त्यावर कोर्तानें केलेला निर्णय, हीं जबानी घेते वेळेस लिहून ठेविलीं पाहिजेत. हरएक साक्षीदार साक्ष देत असतां कसा वर्तला ह्याविषयीं जो मजकूर लिहून ठेवण्यास कोर्तास जरूर वाटेल तो कोर्तानें लिहून ठेवावा. ज्या मुकदम्यांत साक्षीदाराची जबानी खुद न्यायाधीश लिहून घेत नाहीं त्या मुकदम्यांत हरएक साक्षीदाराची साक्ष चालली असतां तो साक्षीदार जो मजकूर सांगतो त्याचे सारांशाची याद न्यायाधीशाला लिहिणें जरूर आहे. आणि ती याद न्यायाधीशानें आपले हातानें लिहून तिजवर आपण

लिहिलेल्या जबानीचा अर्थ माझ्या भाषेनें सांगा असें म्हणण्याचा अधिकार साक्षीदारास केव्हां.

इंग्रेजी भाषेंत साक्ष केव्हां लिहून घ्यावी.

सवालांस आक्षेप.

हरएक साक्षीदाराची साक्ष चालली असतां त्याच्या साक्षीच्या सारांशाची याद न्यायाधीशानें लिहावी.

ज्या मुकदम्यांत अपील नाहीं त्यांत साक्ष कशी घ्यावी.

स्वहस्तें सही केली पाहिजे; व ती याद मुकदम्यांत ठेविली पाहिजे. ज्या मुकदम्यांत वरिष्ठ कोर्ताकडे अपील होत नाहीं त्या मुकदम्यांतील साक्षीदारांच्या जबान्या सविस्तर लिहून घेण्याची गरज नाहीं, तरी हरएक साक्षीदाराची साक्ष चालली असतां तो साक्षीदार जा मजकूर सांगतो त्याच्या सारांशाची याद न्यायाधीशानें केली पाहिजे. ती याद न्यायाधीशानें आपल्या हातानें लिहून तिजवर आपण सही केली पाहिजे, व ती याद मुकदम्यांत ठेविली पाहिजे.

न्यायाधीशाला स्वतां याद लिहिण्यास अडचण असली तर ती अडचण त्यानें लिहून ठेविली पाहिजे.

जर वर सांगितल्या प्रमाणें न्यायाधीशाला स्वतां याद लिहिण्यास अडचण असली, तर ती अडचण कोणती हें त्यांनें लिहून ठेविलें पाहिजे; आणि ज्या मुकदम्यांत अपील नाहीं त्या मुकदम्यांत तशी याद उघड कोर्तांत आपण मजकूर सांगून दुसऱ्या कडून लिहवावी. आणि त्या यादीवर आपण सहीकरून ती याद मुकदम्यांत ठेवावी.

पुरतें कारण दाखविलें असतां साक्षीदाराची साक्ष लागलीच घेण्यास अखत्यार आहे.

१७३. कोणी साक्षीदार कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दीबाहेर जाणार असला, किंवा त्याची साक्ष लागलीच घेतली पाहिजे अशी दुसऱ्या कोणत्याही चांगल्या व पुरत्या कारणावरून कोर्ताची खातरी झाली असली, तर, वादीनें किंवा प्रतिवादीनें किंवा साक्षीदारानें तसा अर्ज केला असतां, फिर्यादअर्जी दाखल झाल्यावर कोणत्याही वेळस लागलीच, अथवा त्याकरितां दिवस नेमून त्या दिवशीं, त्या साक्षीदाराची साक्ष घेण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. पक्षकार गैरहजीर असतां जर दिवस नेमला, तर त्या दिवसाची योग्य नोतीस त्याला दिली पाहिजे. मागें सांगितल्या रीती प्रमाणें त्या साक्षीदाराची साक्ष घेऊन ती लिहिली पाहिजे; आणि तशी लिहिलेली जबानी त्या मुकदम्याच्या कोणत्याही चौकशीस पुराव्यास घेण्यास हरकत नाहीं.

शपथेवर अगर त्या वेळेस जो कायदा चालू असेल त्याप्रमाणें साक्षीदाराची साक्ष घ्यावी.

१७४. शपथेवर, अगर प्रतिज्ञेवर, अगर त्या वेळेस साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याविषयीं जो कायदा चालू असेल त्यांत लिहिलेल्या दुसऱ्या रीतीनें, हरएक साक्षीदाराची साक्ष घेतली पाहिजे.

गैरहजीर साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याकरितां आणि जागच्या जागीं चौकशी करण्याकरितां कमिशनांविषयीं

साक्षीदाराची साक्ष घेण्याकरितां कोर्तानें कमिशनाचा हुकूम कोणत्या कारणांनीं करावा.

१७५. ज्या ठिकाणीं कोर्त आहे त्या ठिकाणापासून शंभर मैलांहून अधिक अंतरावर राहणाऱ्या साक्षीदाराची, अगर दुखण्यामुळें किंवा अशक्तीमुळें साक्ष देण्यास जातीनें कोर्तांत ज्याला हजीर होववत नाहीं अशा साक्षीदाराची, अथवा मोठ्या पदवीचा मनुष्य म्हणून अगर वायको म्हणून ज्याला कोर्तांत हजीर होण्याची माफी आहे अशा साक्षीदाराची, साक्ष घेण्याची जरूरी असल्यास, आपल्या मतानें, अगर दाव्यांतील कोणत्याही पक्षकारानें तशी दरखास्त केल्यावरून, अगर त्या साक्षीदारानें तशी विनंती केल्यावरून, लिहिलेल्या सवालांवरून अगर दुसऱ्या रीतानें, त्या साक्षीदाराची साक्ष घेण्याकरितां कमिशन पाठविण्याचा हुकूम करण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे. आणि त्या हुकुमांत अगर मागाहून हुकूमकरून त्यांत त्या साक्षी घेण्याविषयींचे जे प्रकार वाजवी व न्यायाचे वाटतील ते सर्व सांगण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत साक्षीदार राहत असला तर.

कमिशन करणाऱ्या कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत तो साक्षीदार राहत असला, तर त्या कोर्ताच्या कोणत्याही कामगारास, अगर त्या कोर्ताच्या ताब्यांतील कोणत्याही कोर्तास, अगर कमिशन करणाऱ्या कोर्तास योग्य वाटेल तशा कोणे दुसरे मनुष्यास अगर मनुष्यांस, कमिशनर नेमण्याचा अखत्यार त्या कोर्तास आहे.

त्या कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दीच्या बाहेर असून बादशाही कोर्ताच्या हद्दींत नसून, सदर कोर्ताच्या हद्दींत साक्षीदार राहत असला तर.

ज्या ठिकाणीं तो साक्षीदार राहतो तें ठिकाण कमिशन करणाऱ्या कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दीच्या बाहेर असून, बादशाही सुप्रीम कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत नसून, सदर कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत असेल, तर ज्या कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत तो साक्षीदार राहत असून तें कमिशन बजाविण्याची सोय चांगली असेल त्या कोर्ताच्या नांवानें बहुतकरून कमिशन पाठविलें पाहिजे. परंतु विशेष कारणें असलीं, तर कमिशन करणाऱ्या कोर्तास योग्य वाटेल तशा दुसऱ्या कोणत्याही मनुष्याच्या अगर मनुष्यांच्या नांवानें कमिशन पाठविण्याचा अखत्यार आहे.

१७६. बादशाही सुप्रीम कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत साक्षीदार राहत असला, तर (कलकत्ता, व मद्रास, व मुंबई ह्या ठिकाणीं लहान रकमांचीं कर्जे व मागणीं सुलभ रीतिनें उगविण्यासाठीं) सन १८५० सालच नववे अॅक्टाच्या आधारानें कोर्त आफ् स्माल काजज, म्हणजे लहान दाव्यांचें कोर्त, असतें त्या कोर्टाच्या नांवानें बहुतकरून कमिशन पाठविलें पाहिजे. परंतु विशेष कारणें असलीं, तर कमिशन करणाऱ्या कोर्टाला नेमण्यास योग्य वाटेल तशा कोणे मनुष्याच्या अगर मनुष्यांच्या नांवानें तें कमिशन पाठविण्याचा अखत्यार आहे.

सुप्रीम कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत साक्षीदार राहत असला तर.

१७७. सदर कोर्टाच्या अगर बादशाही सुप्रीम कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत नसून, ब्रितिश सरकारच्या मुलखांत अगर ब्रितिश सरकारच्या दोस्तींतील कोणे नेतीव राजाच्या अगर संस्थान्याच्या मुलखांत आहे अशा ठिकाणीं राहणाऱ्या साक्षीदाराची साक्ष घ्यावयाची असली, तर, त्या साक्षीदाराच्या साक्षीची जरूरी आहे अशी कोर्टाची खातरी झाली असतां, आपल्या मतानें, अगर दाव्यांतील कोणे पक्षकाराच्या विनंतीवरून, त्या साक्षीदाराची साक्ष घेण्याकरितां कमिशन पाठविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. परंतु जिल्ह्यांतील मुख्य दिवाणी कोर्टाच्या ताब्यांतील कोणत्याही कोर्तांत तो दावा चालत असला, तर त्या ताब्यांतील कोर्तानें कमिशन पाठवूं नये. तर त्या ताब्यांतील कोर्टाच्या लिहिण्यावरून त्या जिल्ह्यांतील मुख्य दिवाणी कोर्तास कमिशन पाठविण्याचा अखत्यार आहे.

सदर कोर्टाच्या अगर सुप्रीम कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत नसून ब्रितिश सरकारच्या मुलखांत अगर ब्रितिश सरकारच्या दोस्तींतील नेतीव राजाच्या अगर संस्थान्याच्या मुलखांत साक्षीदार राहत असला तर.

१७८. ब्रितिश सरकारच्या मुलखाच्या बाहेर असून, ब्रितिश सरकारच्या दोस्तींतील कोणे नेतीव राज्याच्या अगर संस्थान्याच्या मुलखांत नाहीं अशा ठिकाणीं राहणाऱ्या साक्षीदाराची साक्ष घ्यावयाची असल्यास, ज्या दाव्यांत त्या साक्षीदाराची साक्ष घ्यावयाची आहे तो दावा सदर कोर्तांत चालला असला, आणि त्या साक्षीची जरूरी आहे अशी त्या कोर्टाची खातरी झाली असली, तर, आपल्या मतानें, अगर दाव्यांतील कोणे पक्षकाराच्या दरखास्तीवरून, त्या साक्षीदाराची साक्ष घेण्याकरितां कमिशन पाठविण्याचा अखत्यार त्या सदरकोर्तास आहे. तो दावा सदरकोर्तांत चालला नसला, तर ज्या कोर्तांत तो चालला आहे त्या कोर्टाच्या लिहिण्यावरून सदरकोर्तास कमिशन पाठविण्याचा अखत्यार आहे. अशा हरएक मुकदम्यांत कमिशन पाठविणें तें सदरकोर्तास नेमण्यास योग्य वाटेल तशा कोणत्याही मनुष्याकडे अगर मनुष्यांकडे पाठविण्याचा अखत्यार आहे.

ब्रितिश सरकारच्या मुलखाच्या बाहेर असून, ब्रितिश सरकारच्या दोस्तींतील नेतीव राजाच्या किंवा संस्थान्याच्या मुलखांत साक्षीदार राहत नसला तर कसें.

१७९. तें कमिशन बरोबर बजाविल्यानंतर, त्याच्या आधारानें साक्षीदाराचे घेतलेले जबानीसुद्धां, कमिशन पाठविण्याच्या हुकुमांत निराळा प्रकार लिहिला नसला तर, ज्या कोर्तांतून तें कमिशन गेलें त्या कोर्टाकडे तें परत पाठविलें पाहिजे. हुकुमांत दुसरा प्रकार लिहिला असला, तर त्या प्रकारानें तें कमिशन परत पाठविलें पाहिजे. मग तें कमिशन व त्यावर आलेलें उत्तर व त्या कमिशनाच्या आधारानें घेतलेली साक्षीदाराची जबानी हीं त्या मुकदम्याच्या कागदांत दाखल केलीं पाहिजेत. परंतु कमिशनाच्या आधारानें घेतलेली जबानी ज्या पक्षकाराचे विरुद्ध दाखल व्हावयाची आहे, तो पक्षकार कबूल असल्यावांचून, ती जबानी पुराव्यांत घेण्याकरितां वाचूं नये. तथापि ज्यानें ती जबानी लिहून दिली तो साक्षीदार कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दीबाहेर आहे, अगर तो मयत झाला आहे, अगर दुखण्यामुळें अथवा अशक्तीमुळें साक्ष देण्याकरितां त्याला खुद जातीनें हजीर होववत नाहीं, अगर कोणाच्या संगणमत्तावांचून कोर्टाच्या कचेरीच्या ठिकाणापासून शंभर मैलांहून अधिक अंतरावर तो आहे, अगर मोठया पदवीचा मनुष्य म्हणून किंवा बायको माणूस म्हणून खुद जातीनें कोर्तांत हजीर होण्याची माफी त्याला आहे, असें शाबीत झाल्यास, किंवा वर लिहिलेल्या गोष्टीं पैकीं एखाद्या गोष्टीचा पुरावा नसला तरी चिंता नाहीं, असें कोर्तानें आपले विचारानें ठरविल्यास, अथवा कमिशन पाठवून त्या साक्षीदाराची जबानी घेण्याचीं जीं कारणें होतीं तीं जबानी वाचण्याच्या वेळेस राहिलीं नाहींत असा पुरावा झाला असूनही ती जबानी पुराव्यांत वाचून दाखल करण्याचा हुकूम कोर्तानें केल्यास, ती जबानी ज्या पक्षकाराचे विरुद्ध दाखल व्हावयाची आहे तो पक्षकार कबूल नाहीं झाला तरीं वाचून दाखल करावी.

कमिशन बजाविल्यावर साक्षीदाराच्या जबान्यां सुद्धां तें ज्या कोर्टाकडून गेलें त्या कोर्टाकडे परत पाठविलें पाहिजे.

पुराव्यांत घेण्याकरितां जबान्या कधीं वाचाव्या.

जागच्या जागीं चौकशी करण्याकरितां कमिशन.

१८०. कोर्टांत दाव्याची चौकशी किंवा न्यायाचें दुसरें कोणतेंही काम चाललें असतां वादाच्या विषयाचा खुलासा होण्याकरितां, किंवा हक्क नसून वहिवाटलेल्या जमिनीचें दर्म्यानचें उत्पन्न किती अगर नुकसानी किती ह्याचा निश्चय होण्याकरितां, जेथल्या तेथें, म्हणजे वादाचें कारण ज्या ठिकाणीं असेल त्या ठिकाणीं, चौकशी करण्याची गरज आहे अगर करण्यास योग्य आहे, असें कोर्टास वाटलें असतां, असलीं कामें करण्यास नेमलेला कोर्टाचा अधिकारी असेल त्यास, अगर तसा अधिकारी नसला तर कोणे योग्य मनुष्यास तशी चौकशी करून कोर्टाला रिपोर्ट करावा ह्या अर्थाचें कमिशन देण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे. कोणाला कमिशन दिलें असतां, त्याला नेमण्याच्या हुकुमांत निराळा प्रकार लिहिला नसला तर, उभय पक्षकार अगर त्यांतील कोणी त्या कमिशनरापुढें जे साक्षीदार हजीर करतील त्यांची साक्ष व खुद पक्षकारांची साक्ष, आणि त्याच्याकडे जीं कामें सोंपलीं त्या कामां संबंधीं साक्ष देण्यास अमक्या मनुष्यास आणवावें असें त्यास योग्य वाटेल तशा कोणत्याही मनुष्याची साक्ष, घेण्याचा, आणि तसाच वादाच्या विषयाच्या संबंधाचे दस्तऐवज व दुसरे कागद आणवून पाहण्याचा, अखत्यार त्या कमिशनराला आहे. आणि कमिशनरानें बोलावलें असतां जे मनुष्य हजीर होत नाहींत, अगर साक्ष देण्यास अथवा कोणतेही दस्तऐवज किंवा दुसरे कागद हजीर करण्यास नाकबूल होतात, त्या मनुष्यांनीं जर खुद कोर्टापुढें चाललेल्या मुकदम्याच्या चौकशींत हे अपराध केले असते तर ज्या नुकसानांस, व ज्या दंडांस, व ज्या शिक्षांस ते पात्र झाले असते, त्यांस, कमिशनराच्या रिपोर्टावरून कोर्टाच्या हुकुमानें, ते पात्र होतील. कमिशनरास जाग्याची पाहणी जरूर वाटेल तशी त्यानें केल्यावर, आणि न्यायाधीशाच्या समक्ष साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याची जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वीं सांगितली आहे त्या रीतीनें आपण घेतलेल्या जबान्या लिहिल्यावर त्या जबान्या आपल्या सहीच्या लिहिलेल्या रिपोर्टा बरोबर कमिशनरानें कोर्टास पाठविल्या पाहिजेत. तो रिपोर्ट आणि त्या जबान्या त्या मुकदम्यांत पुराव्यास धरल्या पाहिजेत, आणि मुकदम्याच्या कागदांत दाखल केल्या पाहिजेत. परंतु कमिशनराला जीं कामें सोंपलीं होतीं त्यां संबंधीं, अगर त्याच्या रिपोर्टांत लिहिलेल्या गोष्टीं संबंधीं, अगर त्यानें ज्या रीतीनें चौकशी केली असेल त्या रीती संबंधीं, खुद कमिशनरास उघड कोर्टांत सवाल करून जबाब घेण्याचा कोर्टास, अगर कोर्टाच्या परवानगीनें दाव्यांतील पक्षकारांस अथवा त्यां पैकीं कोणासही, अखत्यार आहे.

रिपोर्ट आणि जबान्या मुकदम्यांत पुराव्यास धरल्या पाहिजेत.

खुद कमिशनरास सवाल करून जबाब घेण्याचा अखत्यार आहे.

हिशोबांची तपासणी करण्याकरितां आणि ताळा मिळविण्याकरितां कमिशनर नेमण्याचा अखत्यार आहे.

१८१. कोणत्याही दाव्यांत अगर न्यायाच्या दुसऱ्या कामांत हिशोबांची तपासणी करण्याची, अगर त्यांचा ताळा मिळविण्याची, गरज पडली, तर वर लिहिल्याप्रमाणें नेमलेल्या कामगारास अगर दुसऱ्या मनुष्यास ती तपासणी करण्याकरितां, अगर ताळा मिळविण्याकरितां, कमिशनर नेमण्याचा, आणि त्या तपासणीच्या अगर ताळा मिळविण्याच्या वेळेस ते पक्षकार अगर त्यांचे अतर्नी अथवा वकील हे कमिशनराजवळ हजीर रहावे, असा हुकूम करण्याचा, अखत्यार कोर्टास आहे. कोर्टानें अशा कामाकरितां कमिशनर नेमला असतां, त्यास त्या कामाची माहिती होण्यासाठीं व त्यानें कसें चालावें हें समजण्यासाठीं मुकदम्यांतील जे कागद द्यावे असे जरूर वाटतील ते कागद व तपशीलवार लेखी हुकूम कोर्टानें कमिशनरास दिला पाहिजे. आणि चौकशी केल्यावर कमिशनरानें त्या चौकशीचे कागद मात्र कोर्टाकडे पाठवावे, किंवा चौकशी करण्याकरितां जी गोष्ट त्याजकडे सोंपली तिजविषयीं आपला अभिप्रायही लिहून पाठवावा, हें त्या हुकुमांत स्पष्ट लिहिलें पाहिजे. कमिशनरानें केलेल्या चौकशीचे कागद कोर्टास नापसंत होण्याचें कारण नसलें, तर ते कागद त्या मुकदम्यांत पुराव्यास धरले पाहिजेत. ते कागद नापसंत होण्याचें कारण असल्यास, जी त्याविषयीं आणखी चौकशी जरूर वाटेल ती कोर्टानें करावी, आणि मुकदम्याची हकीकत पाहून योग्य व वाजवी वाटेल तसा शेवटचा निर्णय अगर हुकूम कोर्टानें करावा.

कमिशनाबदलचा खर्च अगोदर कोर्टांत भरल्यावर मग कमिशन पाठवावें.

१८२. साक्ष घेण्याकरितां, अथवा जेथल्या तेथें चौकशी करण्याकरितां, अगर हिशोबांची तपासणी करण्याकरितां, कमिशन पाठवावयाचें झाल्यास, कमिशन पाठविण्याचे अगोदर ज्या पक्षकाराच्या दरखास्तीवरून किंवा ज्याच्या हितासाठीं कमिशन पाठवावयाचें त्यानें कमिशनाच्या

खर्चाबदल जी रकम कोर्टास योग्य वाटेल ती कोर्टांत भरण्याविषयीं हुकूम करण्यास कोर्टास अखत्यार आहे.

फैसला आणि हुकूमनामा ह्यांविषयीं.

१८३. दाखल झालेले कागद वाचून पाहिल्यावर, व साक्षीदारांच्या साक्षी घेतल्यावर, आणि खुद पक्षकारांचें अगर त्यांच्या वकिलांचें बोलणें ऐकून घेतल्यावर, कोर्टानें आपला फैसला सांगितला पाहिजे. फैसला सांगणें तो जेव्हांचे तेव्हांच अगर त्याकरितां पुढला दिवस नेमून, त्याची बरोबर नोटीस पक्षकारांस अगर त्यांचे वकिलांस देऊन, त्या दिवशीं सांगावा. फैसला कधीं सांगावा.

१८४. न्यायाधीशानें आपला फैसला स्वभाषेंत लिहावा. परंतु न्यायाधीशाची स्वभाषा इंग्लिश नसून, आणि त्या भाषेंत फैसला स्पष्ट व सुबोध लिहिण्यापुरती त्या भाषेची माहिती असून तो फैसला इंग्लिश भाषेंत लिहिण्याची त्याची खुशी असली, तर तो इंग्लिश भाषेंत लिहिण्याचा अखत्यार आहे. फैसला न्यायाधीशानें स्वभाषेंत लिहावा. परंतु.

१८५. चौकशीचा मुद्दा अगर मुद्दे, व त्यांविषयीं केलेला निर्णय, आणि त्या निर्णयाचीं कारणें, हीं त्या फैसल्यांत असलीं पाहिजेत. आणि तो फैसला सांगते वेळेस न्यायाधीशानें उघड कोर्टांत त्या फैसल्यावर तारीख घालून सही केली पाहिजे. फैसल्यांत काय असावें. जी भाषा कोर्टांत नेहेमीं चालते त्या भाषेहून निराळ्या भाषेंत फैसला लिहिला असला, तर जी भाषा नेहेमीं कोर्टांत चालते त्या भाषेंत त्याचा तरजुमा केला पाहिजे, व त्या तरजुम्यावरही न्यायाधीशानें सही केली पाहिजे. फैसल्याचा तरजुमा झाला पाहिजे.

१८६. ज्या मुकदम्यांत चौकशीचे मुद्दे काढले आहेत त्या मुकदम्यांतील मुद्यां पैकीं एका मुद्यावर किंवा अनेक मुद्यांवर केलेला निर्णय मुकदम्याच्या फैसल्यास पुरा होत नसल्यास, प्रत्येक निरनिराळ्या मुद्यावर आपला निर्णय अगर ठराव कोर्टानें लिहिला पाहिजे. प्रत्येक मुद्यावर कोर्टानें आपला ठराव लिहावा.

१८७. प्रत्येक पक्षकाराचा खर्च कोणीं द्यावा, खुद त्यानें द्यावा किंवा दुसऱ्या पक्षकारानें द्यावा, आणि सगळा द्यावा किंवा त्या पैकीं अमकावा हिस्सा द्यावा, हें हरएक मुकदम्याच्या फैसल्यांत लिहिलें पाहिजे. आणि कोर्टाला योग्य वाटेल अशा कोणत्याही रीतीनें खर्चाचा ठराव आणि त्याची वांटणी करण्यास कोर्टाला पूर्ण अखत्यार आहे. खर्च कोणीं द्यावा हें फैसल्यांत लिहिलें पाहिजे.

१८८. खर्च म्हटला म्हणजे दाव्याच्या चौकशीच्या बाबतींत, आणि त्या दाव्यांत झालेला हुकूमनामा अमलांत आणण्याच्या बाबतींत प्रत्येक पक्षकारास जो पैसा अवश्य खर्चावा लागला तो, म्हणजे स्तांपांचा खर्च, आणि प्रतिवादी व साक्षीदार ह्यांस समन्स करण्याचा आणि दुसऱ्या प्रकारचे हुकुमांचा खर्च; किंवा दस्तऐवजांच्या नकला करविण्याचा खर्च, व वकिलांच्या फींचा खर्च, व साक्षीदारांचा खर्च, आणि साक्ष घेण्यांत अगर जेथचे तेथें चौकशी करण्यांत अगर हिशोबांची तपासणी करण्यांत कमिशनरांचा खर्च, हे सर्व खर्च त्याच्या पोटीं येतात. खर्चाच्या पोटीं काय येतें.

१८९. ज्या दिवशीं फैसला झाला त्या दिवसाची तारीख हुकूमनाम्यावर असली पाहिजे. दाव्याच्या रजिस्तरांत लिहिल्या प्रमाणें दाव्याचा नंबर, व पक्षकारांचीं नांवें व वर्णनें, व मागण्याचा तपशील, हीं त्यांत लिहिलीं पाहिजेत, आणि काय देवविलें, अथवा दाव्याचा दुसऱ्या कोणत्या प्रकारानें ठराव झाला, हें स्पष्ट लिहिलें पाहिजे. आणि त्या मुकदम्यांत खर्च किती झाला, व तो कोणत्या प्रकारानें व कोणत्या हिश्शानें दिला पाहिजे, हेंही त्यांत लिहिलें पाहिजे. आणि त्यावर न्यायाधीशानें सही केली पाहिजे, व कोर्टाचा शिक्का मारला पाहिजे. हुकूमनामा.

१९०. ज्याच्या सीमा अमक्या म्हणून लिहिल्या आहेत अशा जमिनीविषयीं अगर दुसऱ्या स्थावरमालाविषयीं दावा असून त्यांतला एक हिस्सा मात्र देवविण्याचा हुकूमनामा करावयाचा असला, तर देवविल्या जमिनीच्या अगर मालाच्या सीमा त्या हुकूमनाम्यांत लिहिल्या पाहिजेत. स्थावरमालाचा हिस्सा देवविण्याचा हुकूमनामा.

जंगममाल देवविण्याचा हुकूमनामा.

१९१. जंगममालाविषयीं दावा असून तो माल देवविण्याविषयीं हुकूमनामा असल्यास जर तो माल देवविण्याचा इलाज न चालला तर त्याचे मोबादला किती पैसा द्यावा ह्याची रकम त्या हुकूमनाम्यांत लिहिली पाहिजे.

करार मोडल्याबदलचें नुकसान भरून देवविण्याचा हुकूमनामा.

१९२. करार मोडल्याबदल नुकसानी भरून घेण्याचा दावा असून प्रतिवादीच्यानें तो करार पुरा करवेल असें दिसत असलें, तर, वादी कबूल असल्यास, अमुक मुदतीच्या आंत प्रतिवादीनें तो करार पुरा करावा, असा हुकूमनामा करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. आणि तसा हुकूमनामा करावयाचा असल्यास, प्रतिवादीनें तो करार तसा पुरा केला नाहीं तर त्याचे मोबादला नुकसानी बदल अमुक पैसा त्यानें द्यावा, असा ठराव कोर्तानें करावा.

पैक्याविषयींचे दाव्यांत जो पैसा देण्याचा फैसला झाला त्या रकमेवर अमुक व्याज देण्याचा ठराव हुकूमनाम्यांत करण्याचा अखत्यार आहे.

१९३. वादीचा पैसा येणें ह्याविषयीं दावा असला, तर जी मुद्दल रकम देण्याचा फैसला झाला असेल त्या रकमेवर कोर्तास योग्य वाटेल त्या दरानें फिर्यादअर्जी दाखल झाल्या तारिखेपासून तो पैसा मिळेपर्यंत व्याज देण्याचा ठराव हुकूमनाम्यांत करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

हप्तेबंदीनें पैसा देणें.

१९४. पैसा देवविण्याच्या सर्व हुकूमनाम्यांत, योग्य कारण असलें तर, व्याजासुद्धां अगर व्याजावांचून तो पैसा हप्तेबंदीनें देण्याचा ठराव करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

वजावाट करण्याची परवानगी असली तर.

१९५. वादीच्या मागण्याच्या रकमेंतून प्रतिवादीला वादीकडचें आपलें येणें वजा करण्याची परवानगी मिळाली असली, तर वादीचें येणें किती आणि प्रतिवादीचें येणें असल्यास तें किती हें हुकूमनाम्यांत लिहिलें पाहिजे; आणि वादीचें अगर प्रतिवादीचें जें येणें निघेल तें देवविण्याचा ठराव हुकूमनाम्यांत झाला पाहिजे. प्रतिवादीस एखादी पैशाची रकम कोर्ताचे हुकूमनाम्यांत देवविली असतां, तो हुकूमनामा प्रतिवादीनें त्याच रकमेबदल वादीवर निराळी फिर्याद जर केली असती तर जसा व ज्या नियमां प्रमाणें लागू पडता, तसा व त्या नियमां प्रमाणें लागू पडला पाहिजे.

हुकूमनाम्यानें काय होणार.

जमिनीचा दावा असला तर त्या जमिनीचें दर्म्यानचें उत्पन्न व्याजासुद्धां देण्याचा ठराव हुकूमनाम्यांत करण्याचा कोर्तास अखत्यार आहे.

१९६. ज्या जमिनीचा अगर ज्या दुसरे मालाचा सारा उत्पन्न होतो त्या जमिनीविषयीं किंवा त्या दुसरे मालाविषयीं दावा असला, तर त्या जमिनीचें अगर त्या दुसऱ्या मालाचें हक्क नसून भोगलेलें दर्म्यानचें उत्पन्न अगर सारा, कोर्तास योग्य वाटेल त्या दराच्या व्याजासुद्धां, फिर्यादअर्जी दाखल झाल्या तारिखेपासून ती जमीन अगर तो दुसरा माल ज्याच्या तरफेचा हुकूमनामा झाला त्याच्या स्वाधीन होई त्या तारिखेपर्यंत देण्याचा ठराव हुकूमनाम्यांत करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

जमिनीचे हक्क नसून भोगलेले उत्पन्नाची रकम किती ती हुकूमनामा करण्याच्या अगोदर ठरविण्याचा अगर पुढल्या दिवसापर्यंत त्याची चौकशी तहकूब ठेविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

१९७. जमीन आणि फिर्यादअर्जी दाखल झाल्याचे तारखेचे पूर्वीचें हक्क नसून भोगलेलें उत्पन्न ह्यांविषयीं दावा असून तें उत्पन्न किती ह्याविषयीं तकरार असली, तर कोर्तीला सोईचें वाटेल त्या प्रमाणें जमिनीविषयीं हुकूमनामा करण्याचे पूर्वी तें उत्पन्न किती ह्याचा निर्णय करण्याचा, किंवा जमिनीविषयीं हुकूमनामा करून तो अमलांत आणण्याच्या वेळेपर्यंत हक्क नसून भोगलेले उत्पन्नाचे रकमेविषयींची चौकशी तहकूब ठेवण्याचा, अखत्यार कोर्तास आहे.

हुकूमनामा व फैसला ह्यांच्या नकला असल बरहुकूम नकल अशा शेऱ्यासहीनिशीं द्याव्या.

१९८. पक्षकार अगर त्यांचे वकील ह्यांनीं कोर्तास तसा अर्ज केल्यावर, आणि तेथें त्या वेळेस चालू असलेले कायद्यावरून ज्या स्तांपाची जरूरी असेल तो स्तांप दिल्यावर, असल बरहुकूम नकल अशा शेऱ्यासहीनिशीं हुकूमनामा व फैसला ह्यांच्या नकला कोर्तानें त्यांस दिल्या पाहिजेत. हा त्यांचा अर्ज तोंडचा किंवा साध्या कागदावर लिहिलेला असला तरी चालेल.

बाब ४.

हुकूमनामे बजाविण्याविषयीं.

स्थावरमालाबदल हुकूमनामा.

१९९. जमिनीबदल अगर दुसरे स्थावरमालाबदल हुकूमनामा झाला असला, तर ज्याच्या तर्फेनें तो हुकूमनामा झाला त्याच्या स्वाधीन ती जमीन अगर तो दुसरा माल केला पाहिजे.

जंगममाल, अगर करार पुरा करणें, अगर त्यांचा मोबादला, ह्याबदल हुकूमनामा.

२००. अमुक जंगममालाबदल, अगर अमुक करार पुरा करण्याबदल, अगर अमुक विशेष काम करण्याबदल, हुकूमनामा असला, तर तो जंगममाल जर धरवेल तर तो धरून ज्याच्या तर्फेचा हुकूमनामा झाला त्याच्या स्वाधीन करून, किंवा ज्या पक्षकारावर हुकूमनामा झाला आहे त्यास कैद करून, किंवा त्याचा माल जप्त करून तो कोर्टाचा दुसरा हुकूम होईपर्यंत जप्तींत ठेवून, किंवा जरूर असल्यास तो पक्षकार कैद करून व त्याचा मालहीं जप्त करून, किंवा, नुकसानीबदल मोबादला पैसा देण्याचा ठराव झाला असल्यास, पैशाचा हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं ह्या आक्तांत पुढें जी रीत सांगितली आहे त्या रीतीनें तो पैसा उगवून, तो हुकूमनामा अमलांत आणावा.

रोख पैक्याचा हुकूमनामा.

२०१. रोख पैक्याचा हुकूमनामा असला, तर ज्या पक्षकारावर तो झाला असेल त्याला कैद करून, किंवा त्याच्या मालाची जप्ती व विक्री करून, अगर, गरज असल्यास, दोन्ही गोष्टी करून, तो हुकूमनामा अमलांत आणला पाहिजे. आणि तो पक्षकार प्रतिवादीशिवाय दुसरा कोणी असला, तर प्रतिवादीवर झालेला हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं ह्या बाबेंत जे नियम लिहिले आहेत त्यांत सांगितल्या रीतीनें हा हुकूमनामा त्याजवर अमलांत आणण्याचा अखत्यार आहे. सरकारावर किंवा सरकारच्या तर्फेनें काम चालविणाऱ्या कामगारावर हुकूमनामा असला, तर त्या हुकूमनाम्याची फेड करण्याचें ज्या कामगाराचें काम आहे तो कामगार जर त्या हुकूमनाम्याची फेड करण्याविषयीं हयगय करील किंवा नाकबूल होईल, तर सरकारचे हुकुमाकरितां सदर कोर्टाच्या द्वारानें कोर्टानें सरकारास ह्या गोष्टीचा रिपोर्ट करावा. आणि त्या रिपोर्टाच्या तारखेपासून तीन महिन्यांपर्यंत त्या हुकूमनाम्याची फेड झाल्यावांचून राहिली नसेल, तर तो कोर्टानें अमलांत आणूं नये.

क्रयलेख वगैरे पत्र करण्याविषयीं अथवा वेचन करण्याजोग्या दस्तऐवजाच्या पाठीवर शेरा मारून देण्याविषयीं हुकूमनामे.

२०२. क्रयलेख वगैरे पत्र ह्याजवर सही करून देण्याविषयीं, अगर वेचन करण्याजोग्या दस्तऐवजाच्या पाठीवर शेरा मारून देण्याविषयीं, हुकूमनामा असून त्या पत्रावर सही करून देण्याविषयीं अगर त्या बेचन करण्याजोग्या दस्तऐवजाच्या पाठीवर शेरा मारून देण्याविषयीं ज्या पक्षकारास हुकूम झाला असेल तो तें करण्याविषयीं हयगय करील अगर नाकबूल होईल तर ती सही करून घेण्यांत किंवा तो शेरा मारून घेण्यांत ज्याच्या नफ्यातोट्याचा संबंध, आहे अशा कोणत्याही पक्षकारास तें पत्र तयार करून, किंवा त्या दस्तऐवजाच्या पाठीवर शेरा लिहून, व त्यास (स्तांप लावण्याचा हुकूम कायद्यांत असल्यास) बरोबर स्तांप लावून, कोर्टास सही करण्याकरितां देण्याचा अखत्यार आहे. आणि न्यायाधीशानें त्यावर केलेली सही, ज्या पक्षकारास सही करून देण्याविषयीं किंवा शेरा मारून देण्याविषयीं हुकूम झाला होता त्यानेंच ती केल्याप्रमाणें, लागू पडेल.

मयतांच्या वारच्या मनुष्यांवर हुकूमनामे.

२०३. मयत मनुष्याच्या वारच्या मनुष्यावर हुकूमनामा झाला असला, आणि तो हुकूमनामा त्या मयत मनुष्याच्या मालमत्तेंतून पैसा देवविण्याचा असला, तर त्या मालमत्तेची जप्ती व विक्री करून तो अमलांत आणण्याचा अखत्यार आहे; किंवा, त्याची तशी कांहीं मालमत्ता सांपडत नसली, आणि मयत मनुष्याची जी मालमत्ता त्या वारच्या मनुष्याच्या हातीं आली होती असें पुराव्यानिशीं सिद्ध झालें, तिची व्यवस्था आपण योग्य रीतीनें केली, अशी त्या प्रतिवादीनें कोर्टाची खातरी केली नसली, तर तो हुकूमनामा खुद्द त्या प्रतिवादीवर झालेल्या हुकूमनाम्याप्रमाणें त्यानें जितक्या मालमत्तेची योग्य रीतीनें व्यवस्था केली नाहीं तितक्या मालमत्तेच्या रकमेपर्यंत त्यावर तो अमलांत आणण्याचा अखत्यार आहे.

जामिनावर हुकूमनामा.

२०४. कोणी मनुष्य जामीन झाल्यामुळें सर्व हुकूमनाम्याची किंवा त्याच्या कांहीं हिश्शाची फेड करण्याची जबाबदारी त्यावर आली असेल, तर जितक्या रकमेपर्यंत तो जामीन झाला तितक्या रकमेपर्यंत, तो हुकूमनामा, ज्या रीतीनें प्रतिवादीवर हुकूमनामा बजाविला जातो त्या रीतीनें, त्या जामिनावर बजाविण्याचा अखत्यार आहे.

हुकूमनामा अमलांत आणण्यांत जप्तीस व विक्रीस कोणता माल लायक आहे.

२०५. हुकूमनामा बजाविण्याच्या बाबतींत खालीं लिहिलेला माल जप्तीस व विक्रीस लायक आहे, म्हणजे, जमिनी, घरें, चीजबस्त, रोकड, बांक नोटी (ब्यांक नोटी), चेक, हुंड्या, प्रामिसरी नोटी (नोटी), सरकारी नोटी (नोटी), रोखे, अगर पैशाबदलचे दुसरे दस्तऐवज, *कर्जयेणीं असतील तीं, कोणी रेलवेची अगर सावकारी चालविणारी मंडळी, अथवा दुसऱ्या* प्रकारची सार्वजनिक मंडळी हिचे अगर कार्पोरेशन ह्याचे भांडवलांत अगर समाईक पुंजींत भाग, आणि प्रतिवादीचा दुसरा कोणत्याही प्रकारचा स्थावर अगर जंगममाल, तो खुद प्रतिवादीच्या नांवानें असो किंवा सोंपल्यामुळें त्याचे करितां दुसऱ्या मनुष्याच्या वहिवाटीस असो.

हुकूमनाम्यावरून पैसा देणें वगैरे.

हुकूमनाम्याचा उलगडा करणें असल्यास कोर्टाच्या मारफतीनें करावा.

२०६. हुकूमनामा बजाविणाऱ्या कोर्टानें अगर हुकूमनामा करणाऱ्या कोर्टानें दुसऱ्या प्रकारचा कांहीं हुकूम केला नसल्यास, हुकूमनाम्यावरून जो पैसा द्यावयाचा तो हुकूमनामा बजाविण्याचें काम ज्या कोर्टाकडे आहे त्या कोर्टांत भरला पाहिजे. सगळ्या हुकूमनाम्याचा अगर त्यांतील कांहीं भागाचा उलगडा झाला असतां, तो कोर्टाच्या मारफतीनें झाला नसल्यास, किंवा ज्याच्या तर्फेनें तो हुकूमनामा झाला त्यानें अगर तो हुकूमनामा ज्याला दिला असेल त्यानें, कोर्टाला कळविला नसल्यास, कोर्टानें मानूं नये.

बजाविण्याविषयीं दरखास्त.

बजाविण्याविषयीं दरखास्त कशी करावी.

२०७. कोणा पक्षकाराच्या तर्फेनें हुकूमनामा झाला असून तो पक्षकार तो हुकूमनामा अमलांत आणावयास इच्छीत असेल, तेव्हां त्यानें खुद जातीनें, अगर त्या मुकदम्यांतील आपल्या वकिलाच्या मारफतीनें, अगर ह्याच कामा करितां रीती प्रमाणें आपण नेमलेल्या दुसऱ्या वकिलाच्या मारफतीनें, तो हुकूमनामा बजाविण्याचें काम ज्या कोर्टाकडे आहे त्या कोर्टास दरखास्त करावी. हुकूमनाम्याचे मालक दोन अगर अधिक असून त्यां पैकीं एकास अगर अनेकांस दरखास्त करण्याविषयीं परवानगी देण्यास योग्य कारण आहे असें कोर्टास वाटून कोर्टानें परवानगी दिली, तर तशी दरखास्त करण्यास त्यास अगर त्यांस अखत्यार आहे. आणि तशी परवानगी जर दिली तर हुकूमनाम्याचे राहिलेल्या मालकांचें नुकसान न होऊं देण्याविषयीं कोर्टास जरूर वाटेल तो हुकूम कोर्टानें करावा.

ज्याच्या तर्फेनें हुकूमनामा झाला त्याजकडून तो दुसऱ्याकडे गेला असतां दरखास्त कोणीं करावी.

२०८. ज्याच्या तर्फेनें हुकूमनामा झाला त्यानें तो हुकूमनामा दुसऱ्यास दिला असतां, अगर कायद्याच्या आधारानें त्या दुसऱ्याच्या स्वाधीन तो झाला असतां, ज्याच्या हातीं तो आला त्याजला खुद जातीनें अगर आपल्या वकिलाच्या मारफतीनें तो हुकूमनामा अमलांत आणण्याची दरखास्त करण्याचा अखत्यार आहे. ती दरखास्त कबूल करावी असें कोर्टास योग्य वाटल्यास, मूळच्या मालकाच्या दरखास्तीवरून जसा तो हुकूमनामा बजाविला जातो तसा ह्या दरखास्तीवरून तो बजाविण्यास अखत्यार आहे.

परस्परांवर हुकूमनामे.

२०९. पक्षकार तेच असून त्यांचे परस्परांवर पैसा घेण्याचे हुकूमनामे झाले असतां, अधिक रकमेचा हुकूमनामा ज्याच्या तर्फेनें झाला असेल त्याचे मात्र दरखास्तीवरून तो हुकूमनामा अमलांत आणावा, व अधिक रकमेंतून कमी रकम वजाकरून बाकी राहील तितक्या पुरता मात्र बजावावा. आणि कमी रकमेच्या हुकूमनाम्यावर भरपाईकरून अधिक रकमेच्या हुकूमनाम्यावरही त्या लहान रकमेची भरपाई केली पाहिजे. आणि दोन्ही हुकूमनाम्यांच्या रकमा सारख्या असल्या, तर दोन्हीवरही भरपाई केली पाहिजे.

कोर्टांत झालेले हुकूमनाम्यांस जसे तसे बजाविण्याकरितां त्या कोर्टांत आलेल्या हुकूमनाम्यांस सदरीं लिहिलेले नियम लागू आहेत.

कोणाच्या तरफेनें कोर्टाचा हुकूमनामा झाला असून ज्या मनुष्यावर अगर ज्या मनुष्यांवर तो हुकूमनामा झाला आहे त्यानें अगर त्यांनीं त्या हुकूमनाम्याचे मालकावर त्याच कोर्टांत फिर्याद केल्यामुळें मुकदमा चालला असेल, तर, कोर्टास योग्य व न्यायाचें वाटलें असतां, चाललेल्या मुकदम्याचा हुकूमनामा होईपर्यंत, कांहींच ठराव केल्यावांचून अगर योग्य वाटतील ते ठराव करून, झालेला हुकूमनामा अमलांत आणण्याचें काम तहकूब ठेवण्यास कोर्टाला अखत्यार आहे.

ज्यावर हुकूमनामा झाला तो मनुष्य हुकूमनामा अमलांत आल्याच्या अगोदर मयत झाला असतां त्याच्या कायदेशीर वारच्या मनुष्यावर अगर त्याच्या मालमत्तेवर तो बजाविण्याची दरखास्त करण्याचा अखत्यार आहे.

२१०. कोणा मनुष्यावर हुकूमनामा झाला असून तो सर्व अमलांत आल्यापूर्वी तो मनुष्य मयत झाला, तर त्या मयत मनुष्याच्या कायदेशीर वारच्या मनुष्यावर, किंवा त्या मयताच्या मालमत्तेवर, तो हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं दरखास्त करण्याचा अखत्यार आहे; आणि ती दरखास्त कबूल करणें कोर्टास योग्य वाटल्यास, तो हुकूमनामा त्याप्रमाणें अमलांत आणण्याचा अखत्यार आहे.

कायदेशीर वारच्या मनुष्यावर हुकूमनामा कसा बजावावा.

२११. कायदेशीर वारच्या मनुष्यावर हुकूमनामा बजाविण्याचा हुकूम झाला, तर मयत मनुष्याच्या मालमत्तेंतून पैसा देवविण्याचा हुकूमनामा बजाविण्याची जी रीत कलम २०२ ह्यांत सांगितली आहे त्या रीतीनें तो बजावावा.

हुकूमनामा बजाविण्याविषयींची दरखास्त लिहिण्याची पद्धत.

२१२. हुकूमनामा बजाविण्याविषयींची दरखास्त लेखी असावी. तींत कोष्टकें करून त्यांत खालीं लिहिलेल्या गोष्टी असल्या पाहिजेत, म्हणजे, दाव्याचा नंबर, पक्षकारांचीं नांवें, हुकूमनाम्याची तारीख, हुकूमनाम्यावर अपील झालें आहे कीं नाहीं, आणि हुकूमनामा झाल्यावर वादाच्या गोष्टीविषयीं पक्षकारांनीं कांहीं उलगडा केला कीं नाहीं, केला असल्यास कसा काय केला, हुकूमनाम्यावरून कर्ज येण्याची अगर नुकसानी भरून घेण्याची रकम किती, किंवा हुकूमनाम्यांत दुसरें कांहीं देवविलें असल्यास त्याची रकम किती, खर्च देवविला असला तर तो किती, ज्यावर हुकूमनामा बजावावयाचा आहे त्याचें नांव, आणि कोर्टानें कोणत्या प्रकारानें मदत करावी तो प्रकार, म्हणजे हुकूमनाम्यांत सांगितलेली मालमत्ता देववावी, अगर सांगितलेला मनुष्य कैद करावा, अगर त्याची मालमत्ता जप्त करावी, अगर दुसरा कोणता प्रकार असेल तो.

स्थावरमाल जप्त करण्याविषयींची दरखास्त असली तर अणखी गोष्टी असाव्या.

२१३. प्रतिवादीची जमीन अगर दुसरा स्थावरमाल जप्त करण्याविषयीं दरखास्त असली, तर तिच्या बरोबर त्या मालाची याद दिली पाहिजे, आणि तो माल ओळखतां येईल असें त्याचें वर्णन यादींत असलें पाहिजे, आणि त्या मालांत प्रतिवादीचा हिस्सा अगर हक्क अमुक आहे अशी चौकशी करून दरखास्त करणाऱ्याची खातरी झाली असेल त्याप्रमाणें त्याचा तो हिस्सा अगर हक्क किती हें दाखविलें पाहिजे, आणि तो माल सरकारी साऱ्याची जमीन असली अगर तशा जमिनीचा कांहीं हिस्सा असला, तर त्या जमिनीचा सारा, व रजिस्तरांत लिहिलेलीं त्या जमिनीच्या मालकांचीं नांवें, आणि त्यांचे हिस्से मांडले असले तर ते हिस्से, इतक्या तपशिलाचा कलेक्तराच्या आफिसांतील रजिस्तराचा उतारा, असल बरहुकूम नकल अशा शेऱ्यासहीनिशीं, आणवून तो दरखास्तीबरोबर दिला पाहिजे.

जंगममालाच्या जप्तीची दरखास्त मोघम असावी, किंवा जप्त करण्याच्या मालाच्या यादीसुद्धां असावी.

२१४. प्रतिवादीच्या जंगममालाची अथवा त्यांपैकीं कांहीं मालाची जप्ती करण्याविषयीं दरखास्त असल्यास, त्या दरखास्तीबरोबर त्या मालाची सरासरी वर्णनाची याद देण्याची परवानगी आहे; किंवा हुकूमनाम्यांत देवविलेली रकम व खर्च पुरा होई इतक्या किमतीचा प्रतिवादीचा कोणताही जंगममाल जेथें सांपडेल तेथें जप्त करावा असें दरखास्तींत मोघम लिहिण्याचा अखत्यार दरखास्त देणाऱ्यास आहे.

बजाविण्याची दरखास्त घेतल्यावरची वहिवाट.

२१५. वर लिहिल्याप्रमाणें सर्व तपशिलाची अगर त्यापैकीं त्या कामास लागू पडेल तितक्या तपशिलाची दरखास्त हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं कोर्टाचे हातीं आल्यावर, कोर्टानें मुकदम्याच्या कागदांतील असल हुकूमनाम्याशीं त्या दरखास्तीची रुजुवात करविली पाहिजे. दोहींतील तपशील बरोबर मिळाला, तर दरखास्त झाल्याचा शेरा व दरखास्त केल्याची तारीख दाव्याच्या रजिस्तरांत लिहिली पाहिजे. जर दरखास्तींतील तपशील हुकूमनाम्याशीं मिळत नसेल, तर ती दरखास्त ज्यानें केली त्याला दुरुस्त करण्याकरितां कोर्टानें परत द्यावी, किंवा, तो मनुष्य कबूल असला तर, पाहिजे तशी ती दुरुस्त करवावी. दरखास्त कबूल केल्यास, तींत लिहिल्या अन्वयें हुकूमनामा बजाविण्याचा हुकूम कोर्टानें करावा.

वारंत करण्याच्या अगोदर कारणपरत्वें करावयाच्या तजविजी.

अमुक विशेष प्रसंगीं हुकूमनामा बजाविला न जावयाचें कारण दाखविण्याची नोटीस केली पाहिजे.

२१६. कोणत्याही हुकूमनाम्याच्या तारखेपासून एका वर्षाहून अधिक काळ गेल्यावर तो हुकूमनामा बजाविण्याची दरखास्त झाली असली, तर, किंवा दाव्यांतील मूळच्या कोणी पक्षकाराच्या वारीसदारावर अगर वारच्या मनुष्यावर तो हुकूमनामा बजाविण्याची दरखास्त झाली असली, तर, ज्या मनुष्यावर बजाविण्याची दरखास्त झाली त्यास तो हुकूमनामा आपणावर कां बजाविला जाऊं नये ह्याचें कारण कोर्ट ठरवील त्या मुदतीचे आंत दाखविण्याविषयीं कोर्टानें नोटीस द्यावी.

परंतु.

परंतु तो हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं एखादी दरखास्त पूर्वीं झाली असून तिजवरील अखेर हुकुमाच्या तारखेपासून एक वर्षाच्या आंत जर ही दरखास्त झाली असली, तर हुकूमनाम्याच्या तारखेपासून ह्या दरखास्तीपर्यंत एक वर्षाहून अधिक जरी काळ गेला असला तरी तशी नोटीस देण्याचें कारण नाहीं. आणखी ज्या वारीसदारावर अगर वारच्या मनुष्यावर पूर्वीं एखादी दरखास्त झाली असून तो हुकूमनामा त्यावर बजाविण्याचा हुकूम कोर्टानें केला असेल, त्या वारीसदारावर अगर वारच्या मनुष्यावर दरखास्त आहे ह्यामुळें तशी नोटीस देण्याचें कारण नाहीं.

नोटीस झाल्यावरची वहिवाट.

२१७. तशी नोटीस झाल्यावर, तो मनुष्य जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर न होईल, किंवा तो हुकूमनामा ताबडतोब बजाविला न जावयाचें कारण कोर्टाची खातरी होण्या जोगें न दाखवील, तर तो हुकूमनामा ताबडतोब बजाविण्याचा हुकूम कोर्टानें केला पाहिजे. जर तो मनुष्य जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर होऊन तो हुकूमनामा अमलांत आणण्याविषयीं हरकत सांगेल, तर त्याविषयीं न्यायाचा व वाजबी वाटेल तसा हुकूम कोर्टानें करावा.

जंगममालाच्या मोघम जप्तीविषयीं दरखास्त.

२१८. प्रतिवादीच्या जंगममालाची मोघम जप्ती करण्याविषयीं दरखास्त असली, तर, कोर्टास योग्य वाटल्यास, तशा जप्तीचा हुकूम देण्यापूर्वीं प्रतिवादीशिवाय दुसऱ्या मनुष्याच्या मालाची जप्ती झाल्यामुळें नुकसानी झाली तर ती भरून देण्याविषयीं जी रकम योग्य वाटेल तितक्या रकमेचा कोर्टाच्या खातरीचा जामीन देण्याविषयीं हुकूम दरखास्त देणाऱ्यास करण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

हुकूम करण्याच्या अगोदर जप्त करावयाच्या मालाची कांहीं चौकशी करण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

२१९. मोघम जप्तीचा हुकूम देण्यापूर्वीं, किंवा फैसला झाल्यानंतर आणि हुकूमनामा पुरतेपणीं अमलांत आल्यापूर्वीं कोणत्याही वेळेस, वादीनें तसा अर्ज केला असतां, ज्यावर दरखास्त झाली आहे त्या मनुष्यास समन्स करून आणून हुकूमनाम्याची फेड होण्याकरितां त्याचा कोणता माल जप्त करावयाजोगा आहे हें त्याला विचारून घेण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे. तसेंच, आपल्या मतानें अगर त्या चौकशींत ज्याचा संबंध आहे तशा कोणे मनुष्याच्या अर्जावरून कोर्टास जरूर वाटेल अशा कोणत्याही दुसऱ्या मनुष्यास समन्स करून आणून त्या मालाविषयीं त्याला विचारपूस करण्याचा, आणि त्या मालासंबंधीं जे कागद पत्र व दस्तऐवज त्याच्या स्वाधीन अगर ताब्यांत असतील ते सर्व हजीर करण्याचा हुकूम त्याला देण्याचा, अखत्यार कोर्टाला आहे.

२२०. फैसला झाल्यानंतर कोणत्याही वेळेस दाव्यांतील कोणे पक्षकारास अगर दुसऱ्या कोणे मनुष्यास हजीर होण्याविषयीं समन्स करावयाचें असल्यास, मुद्दे लिहिल्यावर पक्षकारांस आणि साक्षीदारांस समन्स करण्याविषयीं व त्यांच्या साक्षी घेण्याविषयीं जे नियम लागू आहेत ते सदरीं लिहिल्या प्रमाणें समन्स करावयाच्या पक्षकारास अगर साक्षीदारांस लागू आहेत.

फैसल्यानंतर पक्षकारांस अगर साक्षीदारांस समन्स करण्याविषयींचे व त्यांच्या साक्षी घेण्याविषयींचे नियम.

वारंत करण्याविषयीं.

२२१. आरंभीं तजविजी करणें जरूर असल्यास, पाहिजेत त्या सर्व तजविजी केल्यावर, वारंत न करावें असें कारण कोर्टाचे नजरेस न येईल तर, हुकूमनामा बजाविण्याकरितां योग्य वारंतें कोर्टानें केलीं पाहिजेत.

वारंत कधीं करावें.

२२२. हुकूमनामा बजाविण्याच्या हरएक वारंतावर तें ज्या दिवशीं केलें त्या दिवसाची तारीख असली पाहिजे, आणि न्यायाधीशाची सही व कोर्टाचा शिक्का त्यावर झाला पाहिजे, आणि तें नाजर अगर कोर्टाचा दुसरा कोणी योग्य कामगार ह्याच्या स्वाधीन केलें पाहिजे. अमुक दिवशीं अगर त्याच्या अगोदर हें वारंत बजाविलें पाहिजे, असा एक दिवस नेमून त्या वारंतांत लिहिला पाहिजे. आणि कोणत्या दिवशीं व कोणत्या रीतीनें तें वारंत बजाविलें हें, किंवा तें बजाविलें नसल्यास तें न बजाविल्याचें कारण, नाजरानें अगर दुसऱ्या योग्य कामगारानें त्या वारंताच्या पाठीवर लिहिलें पाहिजे. आणि तें वारंत ज्या कोर्टातून आलें त्या कोर्टाकडे त्या पाठीवरच्या शेऱ्यासुद्धां परत केलें पाहिजे.

वारंतांत तें बजाविण्याची अखेरीची तारीख लिहिली पाहिजे, आणि तें कोणत्या दिवशीं व कोणत्या रीतीनें बजाविलें हें त्याच्या पाठीवर लिहिलें पाहिजे.

स्थावरमालाबदलचे हुकूमनामे अमलांत आणण्याविषयीं.

२२३. कोणे प्रतिवादीच्या, अगर त्याच्या तर्फेच्या कोणे मनुष्याच्या, अगर प्रतिवादीनें फिर्याद झाल्यावर दिलेल्या हक्कावरून दावा सांगणाऱ्या दुसऱ्या कोणे मनुष्याच्या, वहिवाटींतलें घर, अगर जमीन, अगर दुसरा स्थावरमाल देवविण्याचा हुकूमनामा असला, तर तो माल ज्या पक्षकाराला देण्याचा ठराव झाला आहे त्याच्या अगर त्यानें आपल्या तर्फेनें तो माल घेण्यासाठीं नेमलेल्या कोणे मनुष्याच्या ताब्यांत देऊन, आणि जरूरी असली तर जो कोणी तो रिकामा करून देण्याविषयीं नाकबूल असेल त्याला काढून टाकून, तो माल स्वाधीन करण्याचा हुकूम कोर्टानें केला पाहिजे.

स्थावरमाल प्रतिवादीच्या अगर त्याच्या तर्फेच्या दुसऱ्या मनुष्याच्या वहिवाटींत असला तर तो स्वाधीन कसा करावा.

२२४. वहिवाटण्याचा हक्क ज्यांला आहे अशा रयत लोकांच्या अगर दुसऱ्या कोणा मनुष्यांच्या वहिवाटींतली जमीन अगर दुसरा स्थावरमाल देवविण्याचा हुकूमनामा असला, तर वारंताची नक्कल त्या जमिनीवर अगर त्या दुसऱ्या स्थावरमालावर प्रसिद्ध जागीं लावून, आणि सोईचे एके ठिकाणीं अगर अनेक ठिकाणीं दंवडी पिटवून, अगर दुसऱ्या प्रकारची चाल असेल तर त्या चालीप्रमाणें, मालाबदल झालेल्या हुकूमनाम्याचा सारांश वहिवाटदारांस कळवून, तो माल स्वाधीन करण्याचा हुकूम कोर्टानें केला पाहिजे.

रयत लोकांच्या वहिवाटीस असल्यास कसा स्वाधीन करावा.

२२५. सरकारी साऱ्याचे जमिनीचे विभाग करण्याविषयीं, अगर अविभक्त जमिनीचा एखादा हिस्सा पृथक ताब्यांत देवविण्याविषयीं, हुकूमनामा असला, तर सरकारी साऱ्याचे जमिनीचे विभाग करण्याविषयीं जे नियम चालू असतील त्यांप्रमाणें कोर्टाच्या हुकुमावरून कलेक्तरानें त्या जमिनीचे विभाग करावे अगर तो हिस्सा पृथक करून द्यावा.

जमिनीचे विभाग कसे करावे अगर हिस्सा निराळा कसा करावा.

२२६. जमिनीविषयीं अगर दुसरे स्थावरमालाविषयीं झालेला हुकूमनामा बजाविण्याचे कामांत बजाविणारे कामगाराशीं कोणे मनुष्यानें दंडेली केली अगर त्यास अटकाव केला, तर ज्याच्या तर्फेनें तो हुकूमनामा झाला आहे त्याला त्या दंडेलीच्या अगर अटकावाच्या तारखेपासुन एक महिन्याच्या आंत कोणत्याही वेळेस कोर्टाला अर्ज करण्याचा अखत्यार आहे.

स्थावरमालाविषयीं झालेला हुकूमनामा बजाविण्यास अटकाव.

ह्या गोष्टीच्या फिर्यादीची चौकशी करण्याकरितां दिवस नेमून ज्यावर फिर्याद झाली त्या फिर्यादीचा जबाब देण्याकरितां कोर्तानें समन्स केलें पाहिजे.

प्रतिवादीनें केलेला अटकाव.

२२७. ती जमीन अगर तो दुसरा स्थावरमाल त्या हुकूमनाम्यांत नाहीं ह्या कारणावरून, अगर दुसऱ्या कोणत्याही कारणावरून, प्रतिवादीनें, अगर त्याच्या शिकवणीवरून दुसऱ्या मनुष्यानें, हुकूमनामा अमलांत आणण्याचे कामांत तो अटकाव केला अगर ती दंडेली केली अशी कोर्ताची खातरी झाल्यास, त्या फिर्यादीची चौकशी करून त्याविषयीं योग्य असेल तसा हुकूम कोर्तानें केला पाहिजे.

प्रतिवादी आग्रह धरून वादीला अटकाव करीत राहिला तर त्याला काय करावें.

२२८. झालेल्या हकीकतीची योग्य वाटली तशी चौकशी केल्यावरून जर कोर्ताची अशी खातरी होईल कीं, जिजविषयीं फिर्याद आहे ती दंडेली अगर तो अटकाव करण्याचें योग्य कारण नव्हतें, आणि जो माल हुकूमनाम्यांत वादीला देवविला आहे तो माल त्याच्या स्वाधीन पुरतेपणीं होण्यास प्रतिवादी किंवा त्याच्या शिकवणीवरून दुसरा कोणी मनुष्य अद्यापि अटकाव अगर दंडेली करीत आहे, तर वादीच्या अर्जावरून प्रतिवादीस अगर त्या दुसऱ्या मनुष्यास तो अटकाव अगर ती दंडेली बंद होण्यास तीस दिवस पर्यंत जितके दिवस लागतील तितके दिवस कैदकरून ठेवण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. हुकूमनामा बजाविण्याचे कामांत दंडेली अगर अटकाव करणाऱ्या मनुष्यास शिक्षा करण्याचा जो कोणताही कायदा त्यावेळेस चालू असेल त्याच्या आधारानें ज्या शिक्षेस तो प्रतिवादी अगर तो दुसरा मनुष्य पात्र असेल ती शिक्षा करण्यास सदरीं लिहिल्या कैदेवरून प्रतिबंध होणार नाहीं.

प्रतिवादीशिवाय वास्तविक दावा सांगणाऱ्या दुसऱ्या मनुष्यानें केलेला अटकाव.

२२९. हुकूमनामा बजाविण्यांत जी दंडेली अगर जो अटकाव झाला तो प्रतिवादीशिवाय दुसरे मनुष्यानें केला असून, तो माल माझा आहे, व त्याची वहिवाट खुद माझी मी करितों, अगर प्रतिवादीशिवाय दुसऱ्या मनुष्याकरितां मी वहिवाट करितों, असा दावा तो वास्तविक सांगतो अशी कोर्ताची खातरी झाली, तर त्या हुकूमनाम्याचा मालक वादी आणि तो दावा सांगणारा प्रतिवादी असून ह्या उभयतांचा दावा झाला असें समजून त्या दाव्यावर नंबर घालावा व रजिस्तरांत दाखल करावा. आणि त्या हुकूमनाम्याच्या मालकानें त्या दावा सांगणाऱ्यावर ह्या आक्ताच्या नियमांच्या आधारानें त्या मालाबदल फिर्याद केली असती तर ज्या रीतीनें व ज्या अधिकारानें त्याची चौकशी कोर्तानें केली असती, त्या रीतीनें व त्या अधिकारानें कोर्तानें ह्या दाव्याची चौकशी चालविली पाहिजे. आणि तो पहिला हुकूमनामा तहकूब ठेवण्याविषयीं, अगर तो अमलांत आणण्याविषयीं, कोर्तास योग्य वाटेल तो हुकूम कोर्तानें करावा. हुकूमनामा बजाविण्याचे कामांत दंडेली अगर अटकाव करणाऱ्या मनुष्यास शिक्षा करण्याचा जो कोणताही कायदा त्यावेळेस चालू असेल त्याच्या आधारानें ज्या शिक्षेस तो दावा सांगणारा पात्र असेल ती शिक्षा करण्यास ह्या चौकशीमुळें प्रतिबंध होत नाहीं.

ज्याच्या हातून स्थावरमाल घेतला तो मनुष्य हुकूमनाम्याच्या मालकास तो माल आपल्या ताब्यांत घेण्याचा हक नाहीं अशी तकरार करिल तर त्या बाबतींत कशी वहिवाट करावी.

२३०. हुकूमनामा बजाविण्यांत प्रतिवादीशिवाय दुसऱ्या मनुष्याच्या हातून जमीन अगर दुसरा कांहीं स्थावरमाल घेतला असेल, आणि तो माल माझा खरा, त्याची मी खुद वहिवाट करतों, अगर प्रतिवादी शिवाय दुसऱ्या मनुष्याकरितां मी वास्तविक वहिवाट करतों, आणि तो माल हुकूमनाम्यांत नाहीं, किंवा हुकूमनाम्यांत जरी तो असला तरी ज्या मुकदम्याचा तो हुकूमनामा त्या मुकदम्यांत मी पक्षकार नव्हतों, म्हणून माझ्या हातून तो माल घेण्याचा अखत्यार हुकूमनाम्याच्या मालकास नाहीं, अशी तकरार तो मनुष्य करील, तर त्याच्या हातून तो माल गेल्याच्या तारखेपासून एक महिन्याच्या आंत कोर्ताला अर्ज करण्याचा त्या मनुष्याला अखत्यार आहे. आणि अर्जदारास पुरशीस करून जबाब घेतल्यावर अर्ज करण्यास योग्य कारण होतें असें कोर्ताच्या नजरेस येईल, तर अर्जदार वादी आणि हुकूमनाम्याचा मालक प्रतिवादी असून ह्या उभयतांचा दावा झाला असें समजून त्या अर्जावर नंबर घालून तो रजिस्तरांत दाखल करावा. हुकूमनाम्याच्या मालकावर त्या मालाबदल अर्जदारानें केलेल्या फिर्यादीची चौकशी जशी करावयाची त्या रीतीनें व त्या अधिकारानें ह्या तकरारीची चौकशी कोर्तानें करावी.

२३१. मागील २२९ व्या अगर २३० व्या कलमाच्या आधारावरून कोर्ट जो ठराव करील तो साधारण मुकदम्यांतील हुकूमनाम्याप्रमाणें चालण्यास योग्य आहे. आणि हुकूमनाम्यांवर अपिलें करण्याविषयीं जे नियम आहेत त्या नियमांच्या आधारानें ह्या ठरावावर अपील करण्याची मोकळीक आहे. आणि वादाच्या त्याच कारणाबदल त्याच पक्षकारांच्या मध्यें अगर त्यांच्या संबंधानें हक्क सांगणाऱ्या पक्षकारांच्या मध्यें नवा दावा कोणत्याही कोर्टांत चालणार नाहीं.

मागल्या दोन कलमांप्रमाणें केलेल्या ठरावावर अपील.

पैक्याचे हुकूमनामे माल जप्त करून अमलांत आणण्याविषयीं.

२३२. पैसा देवविण्याचा हुकूमनामा असल्यास, आणि तो पैसा ज्यावर तो हुकूमनामा झाला त्याच्या मालांतून उगवावयाचा असला, तर पुढें लिहिल्या रीतीनें तो माल कोर्टानें जप्त करविला पाहिजे.

पैशाचा हुकूमनामा अमलांत आणण्यांत मालाची जप्ती.

२३३. प्रतिवादीचे ताब्यांतील सामान, अगर चीजवस्त, अगर दुसरा जंगममाल असला, तर तो प्रत्यक्ष धरून जप्त करावा. आणि नाजर अगर दुसरा कामगार ह्यानें तो माल आपल्या जिम्मेस अगर आपल्या हाताखालच्या मनुष्यांच्या जिम्मेस ठेवावा, आणि तो माल संभाळण्याची जबाबदारी त्याजवर असावी.

प्रतिवादीचे ताब्यांतील जंगममाल धरून जप्ती.

२३४. सामान, अगर चीजवस्त, अगर दुसरा जंगममाल, ज्यावर प्रतिवादीची मालकी असून तूर्त वहिवाटण्याचा हक्क दुसऱ्याचा आहे, अशा प्रकारचा माल असला, तर तो माल ज्याचे वहिवाटीस आहे त्यानें प्रतिवादीस देऊं नये, असा लेखी हुकूम त्या वहिवाटदारास देऊन जप्ती करावी.

प्रतिवादीच्या ज्या जंगममालावर दुसऱ्याचा वहिवाटीचा हक्क आहे त्या मालाची मनाईच्या हुकुमानें जप्ती.

२३५. जमीन, अगर घरें, अगर दुसरा स्थावरमाल असला, तर तो माल विकत अगर बक्षीस अगर दुसऱ्या कोणत्याही रीतीनें प्रतिवादीनें कोणास देऊं नये, आणि विकत अगर बक्षीस अगर दुसऱ्या कोणत्याही रीतीनें तो माल कोणत्याही मनुष्यानें घेऊं नये, असा लेखी हुकूम देऊन जप्ती करावी.

मनाईच्या हुकुमानें स्थावरमालाची जप्ती.

२३६. बेचनकरावयाजोगे दस्तऐवजांशिवाय दुसऱ्या प्रकारचीं कर्जयेणीं, किंवा कोणी रेलवेची अगर सावकारी चालविणारी मंडळी अथवा दुसऱ्या प्रकारची सार्वजनिक मंडळी हिचे अगर काणे कार्पोरेशनाचे भाग अशा प्रकारचा माल असला, तर कोर्टाचा दुसरा हुकूम होई तों पर्यंत धनकोनें त्या कर्जाचा पैसा घेऊं नये, आणि रिणकोनें त्या कर्जाच्या फेडीबदल कोणत्याही मनुष्यास पैसा देऊं नये, किंवा कोर्टाचा दुसरा हुकूम होई तों पर्यंत ज्याच्या नांवानें ते भाग मांडले आहेत त्यानें ते दुसऱ्या कोणाच्या नांवावर चढवूं नयेत, अगर त्या भागांच्या नफ्याची वर्गणी त्यानें घेऊं नये; व कंपनी अगर कार्पोरेशन ह्याचा मानेजर, अगर सेक्रेतारी, अगर दुसरा योग्य कामगार, ह्यानें ते भाग दुसऱ्या कोणाच्या नांवावर चढवूं देऊं नयेत, अगर त्या भागांवरील नफ्याची वर्गणीही देऊं नये, अशा मनाईचा लेखी हुकूम देऊन त्या मालाची जप्ती करावी.

बेचन करावयाजोगे ज्यांचे रोखे नाहींत अशीं कर्जें आणि सार्वजनिक मंडळी वगैरे ह्यांतील भाग ह्यांची मनाईच्या हुकुमानें जप्ती.

२३७. न्यायाच्या कोणत्याही कोर्टांत अगर कोणे सरकारी कामगाराच्या हातीं प्रतिवादीच्या, अगर त्याच्या तर्फेनें दुसऱ्याला, द्यावयाजोगा झाला आहे अगर होणार आहे असा अमानत ठेवलेला रोखपैसा, अगर खतपत्र वगैरे कागद, अशा प्रकारचा माल असला, तर जप्ती करणाऱ्या कोर्टाचा दुसरा हुकूम होई पर्यंत तो रोखपैसा अगर तो कागद तसाच ठेवण्या विषयीं त्या कोर्टास अगर त्या कामगारास नोटीस देऊन त्याची जप्ती करावी. परंतु तो रोखपैसा अगर तो खतपत्र वगैरे कागद न्यायाच्या कोर्टांत अमानत असला; व हुकूमनाम्याचा मालक आणि तो पैसा अगर खतपत्र वगैरे कागद मला नेमून दिला आहे, अगर माझ्याकरितां जप्त झाला आहे, ह्या कारणानें अगर दुसऱ्या कोणत्याही कारणानें त्याजवर हक्क सांगणारा प्रतिवादी शिवाय दुसरा कोणी मनुष्य, ह्या उभयतांचा हक्का विषयीं अगर पहिला कोण ह्याविषयीं वाद पडला, तर ज्या कोर्टांत तो रोख पैसा अगर तो कागद अमानत आहे त्या कोर्टानें ह्या गोष्टीचा निर्णय केला पाहिजे.

कोणत्याही न्यायाच्या कोर्टांत अगर सरकारी कामगाराच्या हातीं अमानत ठेविलेला रोख पैसा अगर खतपत्र वगैरे कागद ह्यांची नोटीस देऊन जप्ती.

परंतु.

बेचन करावयाजोगें खतपत्र ह्याची प्रत्यक्ष धरून जप्ती.

२३८. बेचन करावयाजोगा खतपत्र वगैरे कागद अशा प्रकारचा माल असला, तर तो कागद प्रत्यक्ष धरून जप्त करावा. आणि नाजर अगर दुसरा कामगार ह्यानें तो कोर्तांत आणावा. व तो कागद कोर्ताचा दुसरा हुकूम होई तोंपर्यंत तसाच ठेविला पाहिजे.

मनाईच्या हुकुमानें जप्ती करावयाची असल्यास, हुकूम कसा कळवावा.

२३९. सामान, अगर चीजबस्त, अगर दुसरा जंगममाल प्रतिवादीच्या हातीं नाहीं, अशा मालाची जप्ती असली, तर तो लिहिलेला हुकूम कोर्ताच्या कचेरींत प्रसिद्ध ठिकाणीं लाविला पाहिजे. आणि तो माल ज्या मनुष्याच्या हातीं असेल त्याला त्या हुकुमाची नकल दिली पाहिजे, अगर तिचें रजिस्तर करवून टपालांतून त्याजकडे पाठविली पाहिजे. जमिनीं, अगर घरें, अगर दुसरा स्थावरमाल ह्याची जप्ती असली, तर तो लेखी हुकूम त्या जमिनीच्या वर, अगर त्या घराच्या आंत, अगर त्या दुसऱ्या स्थावरमालावर, किंवा त्या जमिनीच्या अगर घराच्या अगर दुसऱ्या स्थावरमालाच्या नजीक, एखाद्या ठिकाणीं, मोठ्यानें वाचला पाहिजे, आणि कोर्ताच्या कचेरींत प्रसिद्ध जागीं तो लाविला पाहिजे. आणि जमीन किंवा जमिनी-वरचा कांहीं हक्क असा माल असला, तर ती जमीन ज्या जिल्ह्यांत असेल त्या जिल्ह्याच्या कलेक्तराच्या आफिसांतही तो हुकूम लाविला पाहिजे. कर्जाच्या येण्यांची जप्ती असली, तर तो लेखी हुकूम कोर्ताच्या कचेरींत प्रसिद्ध ठिकाणीं लाविला पाहिजे, आणि प्रत्येक रिणकोस त्याची एक नकल दिली पाहिजे, अगर तिचें रजिस्तर करवून टपालांतून त्याजकडे पाठविली पाहिजे. आणि कोणी रेलवेची अगर सावकारी चालविणारी मंडळी अथवा दुसऱ्या प्रकारची सार्वजनिक मंडळी हिचे अगर कोणे कार्पोरेशनाचे भांडवलांतील अगर समाईक पुंजींतील भागांची जप्ती असली, तर तो लेखी हुकूम सदरीं लिहिल्याप्रमाणें कोर्ताच्या कचेरींत प्रसिद्ध ठिकाणीं लाविला पाहिजे, आणि त्या मंडळीचा अगर कार्पोरेशनाचा मानेजर, अगर सेक्रेतारी, अगर दुसरा योग्य कामगार, ह्यास त्या हुकुमाची नकल दिली पाहिजे, अगर तिचें रजिस्तर करवून टपालांतून त्याजकडे पाठविली पाहिजे.

जप्ती झाल्यानंतर घरगुती रीतीनें तो माल दुसऱ्याच्या सत्तेंत दिल्यास तें देणें रद्द असे.

२४०. माल प्रत्यक्ष धरून, अगर वर लिहिल्याप्रमाणें लेखी हुकूम करून, जप्त केल्या-नंतर, आणि लेखी हुकुमानें जप्ती झाल्यास तो लेखी हुकूम वर लिहिल्या रीतीनें बरोबर कळविल्या नंतर आणि प्रसिद्ध केल्या नंतर, जप्त केलेला माल घरगुती रीतीनें विकला, अगर बक्षीस दिला, अगर दुसऱ्या कोणत्याही रीतीनें दुसऱ्यास दिला, तर तें करणें, आणि जप्ती चालू आहे तों पर्यंत त्या कर्जाच्या अगर त्या कर्जाच्या फेडी बदल अगर त्या भागांच्या नफ्याच्या वर्गणी बदल पैसा प्रतिवादीला दिला असला तर तें देणें रद्द आहे, जमेस धरूं नये.

कर्जाच्या फेडीबदल पैसा धनकोस देण्याची मनाई रिण-कोस झाली असतां तो पैसा त्यानें द्यावयाविषयीं.

२४१. धनकोस कर्जाच्या फेडी बदल पैसा देऊं नये अशी मनाई रिणकोस झाली असतां, तो पैसा कोर्तांत भरण्याचा अखत्यार त्या रिणकोस आहे. आणि त्यानें तो पैसा तसा भरला असतां तो घेण्याचा ज्याचा हक्क आहे त्याला दिल्या सारखा झाला.

वादीला रोख पैसा अगर बांक नोटी देवविण्याचा अख-त्यार कोर्तास आहे.

किंवा दुसरे जप्त झालेले मालाचा लिलांव करवून उत्पन्न झालेला पैसा त्यास देववि-ण्याचा अखत्यार आहे.

२४२. मागल्या कलमांच्या आधारानें जप्ती झाली असतां, जप्त झालेल्या माला पैकीं रोख पैसा किंवा बांक नोटी असतील त्या, किंवा त्यांचा पुरेल तितका अंश, ज्या पक्षकारानें हुकूमनामा अमलांत आणण्याची दरखास्त केली त्याला, ती जप्ती आहे तोंपर्यंत कोणत्याही वेळेस, देण्याचा हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. किंवा रोख पैसा अगर बांक नोटी ह्यां खेरीज दुसरा जप्त केलेला माल हुकूमनाम्याची फेड करण्यास पुरेल तितक्याचा लिलांव करण्याचा, आणि लिलांवांत उत्पन्न झालेला पैसा, किंवा पुरेल तितका त्याचा अंश, त्या पक्षकारास देण्याचा, हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

जप्तीचा माल कर्जयेणीं किंवा स्थावरमाल असा असला, तर वहिवाटदार नेमण्याचा अखत्यार आहे.

२४३. हुकूमनाम्यांत लिहिलेल्या रकमेची जबाबदारी ज्या पक्षकाराकडे आहे त्याच्या कर्जाचीं येणीं जप्त झालीं असलीं, किंवा जमिनी, अगर घरें, अगर दुसरा स्थावरमाल जप्त झाला असला, तर त्या कर्जाविषयीं फिर्याद करण्याचा, आणि त्या जमिनीचा अगर दुसऱ्या स्थावरमालाचा सारा अगर भाडें अगर दुसरे प्रकारचें उत्पन्न वसूल करण्याचा, आणि ह्या

कामास लागतील ते दस्तऐवज अगर दुसरे लेख लिहून देण्याचा, आणि हुकूमनाम्यांत लिहिलेली रकम व खर्च ह्यांच्या फेडीकडे तो सारा अगर भाडें अगर दुसरे प्रकारचें उत्पन्न लावण्याचा व देण्याचा, अधिकार देऊन त्या मालावर वहिवाटदार नेमण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. किंवा जप्त झालेला माल जमीन असली, तर ती जमीन गहाण ठेविल्यानें, अगर मखत्यानें दिल्यानें, अगर त्या जमिनीच्या भागाची अगर आपल्या दुसऱ्या कांहीं मालाची घरगुती विक्री केल्यानें, हुकूमनाम्यांत लिहिलेली रकम खर्चासुद्धां उत्पन्न करवेल असें मानण्यास योग्य कारण आहे, अशी कोर्ताची खातरी हुकूमनाम्यांतील प्रतिवादी करूं शकेल, तर ती रकम उत्पन्न करण्याकरितां जितकी मुदत त्या प्रतिवादीस द्यावी असें कोर्तास योग्य वाटेल तितके मुदतीपर्यंत प्रतिवादीचे अर्जावरून लिलांव तहकूब करण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे. ह्या कलमाच्या आधारानें तसा वहिवाटदार नेमला असतां, बरोबर व योग्य रीतीचा जमाखर्चाचा हिशोब कोर्त हुकूम करील तसा वेळोवेळां त्यानें दिलाच पाहिजे.

जमीन गहाण ठेवल्यानें वगैरे हुकूमनाम्यांतील रकम उत्पन्न करवेल अशी कोर्ताची खातरी झाली, तर लिलांव तहकूब करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

वहिवाटदारानें जमाखर्चाचा हिशोब द्यावा.

२४४. ज्या जिल्ह्यांत सरकारी साऱ्याचे जमिनीची विक्री पुढील कलम २४८ ह्यांत लिहिल्याप्रमाणें कलेक्तराकडून होण्याचा शिरस्ता आहे अशा कोणत्याही जिल्ह्यांत तशी जमीन अगर तशा जमिनींतला कांहीं हिस्सा जप्त झाला असल्यास, जर अशा जमिनीचा अगर तिच्या हिश्शाचा लिलांव करणें चांगलें नाहीं, व ती जमीन अगर तिचा हिस्सा दुसऱ्याच्या सत्तेंत कांहीं दिवसपर्यंत दिल्यानें वाजवी मुदतीच्या आंत हुकूमनाम्याची फेड करवेल, असें कलेक्तरानें कोर्तास कळविलें, तर हुकूमनाम्यांत लिहिलेले रकमेबदल अगर त्या जमिनीचे अथवा त्या हिश्शाचे किमतीबदल जामीन मिळाल्यावर, त्या जमिनीचा अगर तिच्या हिश्शाचा लिलांव न करितां कलेक्तरानें सुचविल्या रीतीनें हुकूमनाम्याची फेड करण्याची तजवीज करण्याचा अधिकार त्या कलेक्तरास देण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

जमिनीचा लिलांव तहकूब करण्याविषयीं अधिकार कलेक्तरास देण्याचा अखत्यार कोर्तास कधीं आहे.

जामीन मिळाल्यावर.

२४५. हुकूमनाम्यांत लिहिलेली रकम इनसाफाचे खर्चासुद्धां आणि जप्तीबदल जो कोणताही खर्च लागला असेल तो ह्यांचा पुरा पैसा प्रतिवादीनें कोर्तांत भरला, किंवा दुसऱ्या कोणत्या रीतीनें त्या हुकूमनाम्याची फेड केली, तर ती जप्ती उठविण्याचा हुकूम कोर्तानें करावा. आणि प्रतिवादीनें अर्ज केला असतां, आणि जो खर्च लागेल त्यापुरता पैसा कोर्तांत ठेविला असतां, जप्ती जाहिर करण्याविषयीं अगर कळविण्याविषयीं जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वी सांगितली आहे त्या रीतीनें जप्ती उठविण्याचा हुकूम जाहिर केला पाहिजे, अगर कळविला पाहिजे. आणि हुकूमनामा अमलांत आणण्याचें काम पुढें बंद होण्याची तजवीज जरूर पडेल ती केली पाहिजे.

हुकूमनाम्याची फेड झाल्यावेर जप्ती उठविण्याचा हुकूम.

जप्त केलेल्या मालावरील दाव्यांविषयीं.

२४६. हुकूमनामा अमलांत आणण्याकरितां, अगर हुकूमनामा झाल्या पूर्वी केलेले हुकुमावरून, जप्त झालेल्या जमिनी अगर दुसरा कोणताही स्थावर अथवा जंगम माल ह्याजवर, प्रतिवादीवर झालेला हुकूमनामा अमलांत आणण्याच्या बाबतींत हा माल विक्रीस पात्र नाहीं म्हणून कोणीं दावा केल्यास, किंवा विक्रीस हरकत सांगितल्यास, हा दावा सांगणारा जर मुळापासून प्रतिवादी झाला असता तर जसा अखत्यार असता, त्या अखत्यारा प्रमाणें आणि कलम २२० ह्यांत मूळचे प्रतिवादीला समन्स करण्याविषयीं जो अखत्यार सांगितला आहे त्या अखत्यारा प्रमाणें कोर्तानें, पुढील कलम २४७ ह्यांत लिहिलेल्या अपवादाचे ठरावावर नजर ठेवून, त्या दाव्याची अगर त्या हरकतीची चौकशी केली पाहिजे. आणि ती जमीन अथवा तो दुसरा स्थावर अगर जंगम माल ज्या मनुष्यावर हुकूमनामा बजाविण्याची दरखास्त झाली आहे त्याच्या खुद स्वाधीन अगर सोंपल्यावरून त्याच्या करितां कोणे वहिवाट करणाऱ्याच्या स्वाधीन नव्हता, अगर तो माल जप्त झाला त्या वेळेस त्या मनुष्यास सारा देणारे रयत लोक अगर शेतकरी लोक अगर दुसरे लोक ह्यांच्या वहिवाटींत नव्हता, किंवा जप्ती झाली त्या वेळेस त्या खुद मनुष्याच्या स्वाधीन जरी होता तरी तो आपलाच माल म्हणून

जप्त झालेल्या मालावरील दावे व त्याच्या विक्रीच्या हरकती ह्यांची चौकशी कशी करावी.

वहिवाट करीत होता असें नाहीं, परंतु सोंपल्यावरून तो दुसऱ्याकरितां त्या मालाची वहिवाट करीत होता, अशी कोर्ताची खातरी झाली, तर त्या मालावरची जप्ती खुली करण्याचा हुकूम कोर्तानें केला पाहिजे. परंतु ती जमीन अगर तो दुसरा कांहीं स्थावर अथवा जंगम माल ज्या मनुष्यावर हुकूमनामा बजाविण्याची दरखास्त झाली त्याचाच खुद माल म्हणून त्याच्या स्वाधीन होता, दुसऱ्याचा म्हणून नव्हता, अगर सोंपल्यावरून त्याच्या करितां दुसरे कोणाच्या स्वाधीन होता, किंवा माल जप्त झाला त्या वेळेस त्या मनुष्यास सारा देणारे रयत लोक अगर शेतकरी लोक अगर दुसरे लोक ह्यांच्या वहिवाटींत होता, अशी कोर्ताची खातरी झाली, तर तो दावा कोर्तानें नाकबूल करावा. ह्या कलमाच्या आधारानें कोर्त जो हुकूम करील त्याजवर अपील चालणार नाहीं; परंतु ज्या मनुष्याच्या विरुद्ध तो हुकूम झाला त्याला त्या हुकुमाच्या तारखेपासून एक वर्षाच्या आंत कोणत्याही वेळेस आपला दावा शाबूत करण्या करितां फिर्याद करण्याचा अखत्यार आहे.

जितकें लौकर होईल तितकें लौकर दावे केले पाहिजेत व हरकती सांगितल्या पाहिजेत.

२४७. दावा करावयाचा अगर हरकत सांगावयाची असल्यास, जितकें लौकर होईल तितकें लौकर ज्या कोर्तानें जप्तीचा हुकूम केला असेल त्या कोर्तांत तो दावा केला पाहिजे अगर ती हरकत सांगितली पाहिजे. आणि ज्या मालाविषयीं तो दावा अगर ती हरकत आहे त्या मालाच्या विक्रीची जाहिरात असली तर (जरूरी दिसल्यास) मागल्या म्हणजे २४६ वे कलमांत सांगितलेली चौकशी करण्याकरितां विक्री तहकूब ठेवण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. परंतु इनसाफास अटकाव करण्याच्या बुद्धीनें तो दावा करण्यास अगर ती हरकत सांगण्यास कारणावांचून व हटकून दिवसगत लाविली, असें दिसून आल्यास, ती चौकशी करूं नये. चौकशी नाकबूल करण्याच्या हुकुमावर अपील चालणार नाहीं; परंतु आपला दावा शाबूत करण्याविषयीं शिरस्तेप्रमाणें फिर्याद करण्याची मोकळीक दावा सांगणाऱ्याला आहे.

हुकूमनामे बजाविण्याच्या बाबतींतील विक्रीविषयीं.

विक्री उघड लिलांवानें करावी.

२४८. *हुकूमनामे बजाविण्याच्या बाबतींत विक्रीचें काम कोर्ताचे कोणे कामगारानें किंवा* ज्यास कोर्त नेमील अशा दुसऱ्या कोणे मनुष्यानें करावें; आणि तशी विक्री करणें झाल्यास, पुढें ह्या आक्तांत सांगितलेल्या रीतीप्रमाणें उघड लिलांवानें केली पाहिजे. परंतु ज्या

बेचन करावया जोगे कागद व सार्वजनिक मंडळींतील भाग ह्यांविषयीं अपवाद.

मालाची विक्री करावयाची तो माल जर बेचन करावयाजोगे खतपत्र वगैरे कागद किंवा कोणी रेलवेची अगर सावकारी चालविणारी मंडळी अथवा दुसऱ्या प्रकारची सार्वजनिक मंडळी हिचे अगर कोणे कार्पोरेशनाचे भाग, अशा प्रकारचा असला, तर लिलांवानें विक्री करण्याचा हुकूम न करितां दलालाच्या मारफतीनें त्या दिवशींच्या बाजारभावानें त्या कागदांची अगर

सरकारी साऱ्याच्या जमिनीची विक्री कलेक्तरानें करावी.

त्या भागांची विक्री करण्याची आज्ञा देण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. विकावयाचा माल जर सरकारी साऱ्याची जमीन असली, आणि सरकार तसा हुकूम करील, तर कलेक्तराला लिहिल्यावर विक्रीचें काम कलेक्तरानें करावें.

लिलांव जाहीर करणें.

२४९. हुकूमनामा बजाविण्याकरितां स्थावरमालाची अथवा जंगममालाची विक्री उघड लिलांवानें करावयाची असली, तर ती विक्री त्या जिल्ह्याचे भाषेंत जाहीर केली पाहिजे; जाहीर करतांना, विक्री कधीं व कोठें व्हावयाची, विक्रीचा माल कोणता, सरकारी साऱ्याचे जमिनीची अथवा तशा जमिनीचे कांहीं भागाची विक्री करावयाची असली तर त्या जमिनीवर सरकारचा सारा किती, आणि ज्या पैशाकरितां विक्रीचा हुकूम झाला त्याची रकम किती, व कोर्तास जरूर वाटतील तशा दुसऱ्या कांहीं गोष्टी, हीं कळविलीं पाहिजेत. जाहीर केलेल्या मालावर प्रतिवादीचा जो दावा अगर हक्क आहे अथवा त्यांत जो त्याचा संबंध आहे तेवढ्या पुरती मात्र ही विक्री लागू आहे हेंही त्या वेळेस कळविलें पाहिजे. जप्त केलेला माल ज्या ठिकाणीं असेल तेथें दवंडी पिटवून अथवा जशी वहिवाट असेल तशा दुसऱ्या रीतीनें सदरहु विक्री जाहीर केली पाहिजे; व त्याबदल जाहीरनामा लिहून ज्या न्यायाधीशानें लिलांवाचा हुकूम केला असेल त्याचे कचेरींत, व ज्या कसब्यांत किंवा ज्या गांवांत त्या मालाची जप्ती

झाली असेल त्यांतील एखाद्या प्रसिद्ध ठिकाणीं लाविला पाहिजे. ज्या मालाच्या विक्रीचा हुकूम झाला तो माल जमीन किंवा जमिनीवरील हक्क किंवा तींतील संबंध अशा प्रकारचा असला, तर त्या बदलचा जाहिरनामा ज्या जिल्ह्यांत ती जमीन असेल त्या जिल्ह्याच्या कलेक्तराच्या कचेरींत, आणि जिल्ह्याचे मुख्य दिवाणी कोर्ताच्या ताब्यांतील कोर्तानें विक्रीचा हुकूम दिला असल्यास, त्या जिल्ह्याचे मुख्य दिवाणी कोर्ताचे कचेरींत, लाविला पाहिजे. विक्रीचा हुकूम करणाऱ्या न्यायाधीशाचे कचेरींत ज्या तारखेस विक्रीचा जाहिरनामा लागला त्या तारखेपासून स्थावरमालाची निदान तीस दिवस व जंगममालाची निदान पंधरा दिवस झाल्या खेरीज विक्री होऊं नये. *विक्रीची वेळ.*

२५०. सामान, अगर चीजवस्त, अगर कर्जाचीं येणीं खेरीज करून दुसरा जंगममाल जप्त करावयाचा असल्यास, विक्रीचा हुकूम करणाऱ्या कोर्तास योग्य वाटलें तर जप्तीचा हुकूम पहिल्यानें करून मग विक्रीचा हुकूम करावा, किंवा योग्य वाटल्यास दोन्ही हुकूम एकदम करावे. *जप्तीचा व विक्रीचा हुकूम कधीं कधीं एकदम करण्याचा अधिकार आहे.*

२५१. जंगममालाची विक्री झाल्यास, प्रत्येक गटाची किंमत विक्रीचे वेळेस अथवा विक्री झाल्यावर विक्री करणारा कामगार हुकूम करील ते वेळेस दिली पाहिजे; न दिल्यास त्या मालाची विक्री पुन्हा तेव्हांच केली पाहिजे. विक्रीचा पैसा पावल्यावर त्याबदल पावती विक्री करणारे कामगारानें द्यावी, मग ती विक्री कायम झाली. *जंगम मालाची विक्री झाल्यावर किंमत देण्याचा प्रकार.*

२५२. हुकूमनामा बजाविण्याकरितां कांहीं जंगममालाची विक्री करतांना एखादा प्रकार बेकायद्याचा झाल्यामुळें त्या विक्रीस बाध येणार नाहीं; परंतु त्या बेकायद्याचे प्रकारामुळें कोणाचें नुकसान झालें असलें, तर कोर्तांत फिर्याद करून तें त्याला भरून घेण्यास मार्ग आहे. *विक्री कायद्याप्रमाणें न झाल्यामुळें जंगममालाच्या विक्रीस बाध नाहीं. परंतु कोणाचें नुकसान झालें तर फिर्याद करून त्याला तें भरून घेण्यास मार्ग आहे.*

२५३. स्थावरमालाची विक्री झाल्यास, जो मनुष्य खरीददार ठरेल त्यानें त्याच वेळेस शेंकडा पंचवीस रुपयांप्रमाणें तो जी किंमत बोलला असेल त्या किंमतीचे रकमेबदल अमानत पैसा ठेविला पाहिजे, आणि तसा पैसा अमानत न ठेविला तर त्या मालाची लागलीच पुन्हा विक्री केली पाहिजे. *स्थावरमाल विकत घेणाऱ्यानें पैसा अमानत ठेवावा.*

२५४. मालाची विक्री झाल्या दिवसापासून पंधरावे दिवशींच्या सूर्यास्ताचे पूर्वी, किंवा, तो दिवस रविवार अगर आफीस बंद रहावयाजोगा दुसरा एखादा सुटीचा दिवस असला, तर पंधरावे दिवसाच्या पुढें प्रथम आफीस भरेल त्या दिवशीं, किंमतीचा पैसा खरीददारानें सर्व भरला पाहिजे; आणि त्या मुदतीचे आंत सर्व पैसा न भरल्यास, ठेविलेले अमानतींतून विक्रीचा खर्च वजा करून बाकीचा पैसा दंड म्हणून सरकारांत जाऊन त्या मालाची विक्री पुन्हा झाली पाहिजे. मग त्या पहिल्या खरीददाराचा त्या मालावर किंवा ज्या किंमतीस तो माल पुन्हा विकला जाईल त्या किंमतीचे रकमेचे कांहीं अंशावर हक्क चालणार नाहीं. मागाहून जी विक्री झाली तींत उत्पन्न झालेला पैसा पहिल्या खरीददारानें जी किंमत सांगितली तीपेक्षां कमी असला, तर जो पैसा कमी येईल तो, कोर्ताच्या हुकूमनाम्यावरून पैसा वसूल करण्याचे जे नियम आहेत त्या नियमांप्रमाणें, त्या पहिल्या खरीददारापासून वसूल करण्यास योग्य आहे. *किंमतीचा सगळा पैसा कधीं भरला पाहिजे. तो न भरल्यास काय करावें. पुन्हा विकल्यामुळें तोटा आला तर न भरणाऱ्या खरीददारावर त्याचा जाब.*

२५५. किंमतीचा पैसा न भरल्यामुळें स्थावरमालाची पुन्हा विक्री करावयाची असल्यास, पहिल्या विक्रीविषयीं जी रीत व मुदत सांगितली आहे त्यांप्रमाणें ही विक्री पुन्हा जाहीर करून केली पाहिजे. *स्थावरमालाची पुन्हा विक्री जाहीर करणें.*

२५६. स्थावरमालाची झालेली विक्री कोर्त मंजूर करी पर्यंत कायम होणार नाहीं. विक्री जाहीर करण्यांत, अगर विक्रीचें काम चालविण्यांत बेकायद्याचा एखादा मोठा *विक्री मंजूर करणें.*

प्रकार झाला अशा कारणावरून ती विक्री रहीत करण्याविषयीं विक्रीच्या तारखे पासून तीस दिवसांच्या आंत कोणत्याही वेळेस अर्ज करण्याचा अखत्यार आहे. परंतु त्या बेकायद्याच्या प्रकारामुळें आपलें खरेंच नुकसान झालें आहे, अशी अर्जदारानें कोर्टाची खातरी केल्याशिवाय बेकायद्याचा प्रकार झाला ह्या कारणावरून कोणतीही विक्री कोर्टानें रहीत करूं नये.

बेकायद्याचा प्रकार ह्याची हरकत न झाली, किंवा होऊन नाकबूल केली, तर ती विक्री कायम व्हावी.

२५७. वरील म्हणजे २५६ व्या कलमांत सांगितल्या प्रमाणें अर्ज झाला नाहीं, अथवा अर्ज झाला असून हरकत कोर्टानें नाकबूल केली, तर ती विक्री मंजूर केल्याचा हुकूम कोर्टानें केला पाहिजे. आणि जर तसा अर्ज झाला असून हरकत कोर्टानें कबूल केली, तर बेकायद्याचा प्रकार झाला ह्या कारणावरून ती विक्री रहीत करण्याचा हुकूम कोर्टानें केला पाहिजे. हरकत मान्य केल्यास, विक्री रहीत करण्याचा हुकूम शेवटचा समजावा. हरकत नाकबूल केल्यास विक्री मंजूर केल्याच्या हुकुमावर अपील करण्याची परवानगी आहे. विक्री मंजूर केल्याच्या हुकुमावर अपील न झाल्यास, तो मंजुरीचा हुकूम, व अपील झाल्यास त्या अपिलावर जो हुकूम होईल तो, शेवटचा समजावा; आणि ज्याचे विरुद्ध तो हुकूम झाला त्यास आपला दावा शाबूत करण्याकरितां फिर्याद करण्याचा प्रतिबंध आहे.

विक्री रहीत करण्याचे हुकुमावर अपिलाची परवानगी कधीं आहे.

विक्री रहीत केली तर किंमतीचा पैसा खरीददारास परत दिला पाहिजे.

२५८. स्थावरमालाची विक्री रहीत केली असतां खरीददारानें त्याचे किंमतीबद्दल भरलेला पैसा, व्याजासुद्धां अगर व्याजावांचून ज्या प्रमाणें कोर्टास योग्य दिसून कोर्ट हुकूम करील त्याप्रमाणें, परत घेण्याचा अखत्यार त्यास आहे.

ज्यानें जमीन खरीद घेतली त्यास सरतिफिकेत दिलें पाहिजे.

२५९. स्थावरमालाची विक्री वर सांगितल्या रीतीनें कायम झाल्यावर, लिलांवाच्या वेळेस जो मनुष्य खरीददार ठरला असेल त्यानें प्रतिवादीच्या मालावरील दावा, व हक्क, व संबंध विकत घेतला असें सरतिफिकेत कोर्टानें त्यास दिलें पाहिजे. आणि तें सरतिफिकेत त्या दाव्याचे व त्या हक्काचे व त्या संबंधाचे खरीदपत्रा प्रमाणें मोजलें पाहिजे व मानलें पाहिजे.

वास्तविक खरीददाराचें नांव सरतिफिकेतांत असलें पाहिजे.

२६०. विक्रीच्या वेळेस जो वास्तविक खरीददार ठरला त्याचें नांव त्या सरतिफिकेतांत लिहिलें पाहिजे. आणि ती खरेदी सरतिफिकेतांत लिहिलेल्या मनुष्याकरितां नसून दुसऱ्या कोणा मनुष्याकरितां होती, परंतु उभयतांच्या सल्लयानें सरतिफिकेतांतील खरीददाराचें नांव सांगितलें होतें अशा कारणावरून सरतिफिकेतांत लिहिलेल्या खरीददारावर कोणीं फिर्याद केल्यास, ती फिर्याद, खर्च त्याचे आंगावर घालून, काढून टाकली पाहिजे.

प्रतिवादी जवळील जंगम माल ताब्यांत देण्याविषयीं.

२६१. प्रतिवादीचे ताब्यांतील सामान, अगर चीजवस्त, अगर दुसरा कांहीं जंगममाल, अथवा ज्याची लागलीच वहिवाट करण्याचा हक्क प्रतिवादीस आहे असा कांहीं माल धरून विकला, तर तो विकत घेणाऱ्याचे ताब्यांत दिला पाहिजे.

प्रतिवादीच्या ज्या जंगममालावर वहिवाटण्याचा हक्क दुसऱ्याचा आहे तो ताब्यांत देण्याविषयीं.

२६२. सामान, अगर चीजवस्त, अगर दुसरा कांहीं जंगममाल, ज्यावर प्रतिवादीची मालकी असून तूर्त वहिवाटण्याचा हक्क दुसऱ्याचा असल्या मुळें त्याच्या ताब्यांत आहे अशा प्रकारचा माल विकला असला, तर तो ज्यानें विकत घेतला त्या शिवाय दुसरे कोणाचे ताब्यांत न देण्याविषयीं मनाईची नोतीस त्या वहिवाटदारास देऊन ह्या रीतीनें तो माल खरीददाराच्या ताब्यांत देववेल तसा दिला पाहिजे.

प्रतिवादी वगैरेच्या वहिवाटींतील स्थावरमाल ताब्यांत देण्याविषयीं.

२६३. कोणे प्रतिवादीच्या अगर त्याच्या तरफेच्या कोणे मनुष्याच्या अगर, प्रतिवादीनें माल जप्त झाल्यावर दिलेल्या हक्कावरून दावा सांगणाऱ्या दुसऱ्या कोणे मनुष्याच्या वहिवाटींतलें घर, अगर जमीन, अगर दुसरा कांहीं स्थावरमाल ज्यानें विकत घेतला असेल त्याच्या अगर त्यानें आपल्या तरफेनें तो माल घेण्यासाठीं नेमलेल्या कोणे मनुष्याच्या ताब्यांत देऊन, आणि, जरूरी असली तर, जो कोणी तो माल रिकामा करून देण्यास नाकबूल असेल त्याला काढून टाकून, तो ताब्यांत देण्याचा हुकूम कोर्टानें केला पाहिजे.

२६४. वहिवाटण्याचा हक्क ज्यांस आहे अशा रयत लोकांच्या अगर दुसऱ्या कोणा मनुष्यांच्या वहिवाटींतली जमीन अगर दुसरा स्थावरमाल विकला असला, तर विक्रीचे सरतिफिकेताची नकल त्या जमिनीवर अगर त्या दुसऱ्या स्थावरमालावर प्रसिद्ध ठिकाणीं लावून, आणि सोईचे एके ठिकाणीं अगर अनेक ठिकाणीं दवंडी पिटवून, अगर दुसऱ्या प्रकारची चाल असेल तर त्या चाली प्रमाणें, प्रतिवादीचा दावा, व हक्क, व संबंध खरीददारास दिला आहे, हें वहिवाटदारांस कळवून तो माल खरीददाराच्या ताब्यांत देण्याचा हुकूम कोर्तानें केला पाहिजे.

रयत लोक वगैरेच्या वहिवाटींतला स्थावरमाल ताब्यांत देण्याविषयीं.

२६५. बेचन करावयाजोगे दस्तऐवजां शिवाय दुसऱ्या प्रकारचीं कर्जयेणीं किंवा कोणी रेलवेची अगर सावकारी चालविणारी मंडळी अगर दुसऱ्या प्रकारची सार्वजनिक मंडळी हिचे अगर कार्पोरेशन ह्याचे भाग अशा प्रकारचा माल विकला असला, तर धनकोनें त्या कर्जाचा पैसा घेऊं नये आणि रिणकोनें त्या कर्जाचे फेडी बदल खरीददारा शिवाय कोणत्याही मनुष्यास अगर मनुष्यांस पैसा देऊं नये, किंवा ज्याच्या नांवानें ते भाग मांडले आहेत त्यानें ते खरीददारा शिवाय दुसरे कोणाच्या नांवावर चढवूं नयेत, अगर त्या भागांच्या नफ्याची वर्गणी घेऊं नये, आणि कंपनी अगर कार्पोरेशन ह्याचा मानेजर, अगर सेक्रेतारि, अगर दुसरा योग्य कामगार, ह्यानें ते भाग खरीददाराशिवाय दुसऱ्या कोणाच्या नांवावर चढवूं देऊं नयेत, अगर त्या भागांवरील नफ्याची वर्गणी दुसरे कोणास देऊं नये, अशा मनाईचा लेखी हुकूम देऊन कोर्तानें तो माल खरीददाराच्या ताब्यांत दिला पाहिजे.

बेचन करावयाजोगे रोखे खेरीज करून येणीं व कंपनी अगर कर्पोरेशन ह्याचे भाग ताब्यांत देण्याविषयीं.

२६६. प्रत्यक्ष धरलेले बेचन करावयाजोगे दस्तऐवज असा माल विकला असला, तर ते दस्तऐवज खरीददाराच्या ताब्यांत दिले पाहिजेत.

प्रत्यक्ष धरलेले बेचन करावयाजोगे दस्तऐवज ताब्यांत देण्याविषयीं.

२६७. ज्या पक्षकाराच्या नांवानें एखादा बेचन करावयाजोगा दस्तऐवज किंवा कोणत्याही सार्वजनिक मंडळीचा अगर कार्पोरेशनाचा भाग केलेला असेल तो दस्तऐवज अगर तो भाग दुसऱ्याच्या नांवानें करून देण्याकरितां त्याच्या पाठीवर त्या पक्षकाराचा शेरा पाहिजे असला, तर त्या दस्तऐवजाच्या पाठीवर अगर त्या भागाच्या सरतिफिकेताच्या पाठीवर शेरा करण्याचा अगर तो दुसऱ्याच्या नांवानें करून देण्याकरितां दुसरा एखादा निराळा दस्तऐवज पाहिजे असल्यास, तो दस्तऐवज करून देण्याचा अखत्यार न्यायाधीशाला आहे. तो पाठीवरचा शेरा करणें अगर निराळा दस्तऐवज करून देणें झाल्यास, खालीं लिहिलेल्या नमुन्याप्रमाणें असावा,

बेचन करावयाजोगे दस्तऐवज अगर भाग हे दुसऱ्याच्या नांवानें करून देण्याविषयीं.

अमुक प्रतिवादीचे तरफेनें अमुक अमक्या ठिकाणच्या कोर्ताचा न्यायाधीश (किंवा जसा असेल तसा) वादी अमुक व प्रतिवादी अमुक ह्यांच्या मुकदम्यांत.

तो दस्तऐवज अगर तो भाग दुसऱ्याच्या नांवानें होई तोंपर्यंत त्याजवर कांहीं व्याज अगर नफ्याची वर्गणी येणें असली, तर ती घेण्याकरितां, आणि तिजबदल पावत्यांवर सही करण्याकरितां, हुकूम करून कोणा एखाद्या मनुष्याला नेमण्याचा अखत्यार न्यायाधीशास आहे. आणि सदरीं लिहिल्याप्रमाणें केलेला पाठीवरचा शेरा अगर सही करून दिलेला दस्तऐवज अगर सहीच्या पावत्या हीं खुद त्या पक्षकारानें करून दिल्याप्रमाणें अगर सही केल्याप्रमाणें सर्व कामांत चालण्यास मजबूत व उपयोगी आहेत, असीं मोजलीं पाहिजेत.

२६८. हुकूमनामा बजाविण्यांत विकलेल्या स्थावरमालाचा खरीददार तो माल आपल्या ताब्यांत घेत असतां कोणीं त्याशीं दंडेली करील अगर त्याला अटकाव करील, तर ज्या पक्षकाराच्या तरफेनें हुकूमनामा झाला आहे तो पक्षकार हुकूमनाम्यांत देवविलेला माल आपल्या ताब्यांत घेत असतां कोणीं दंडेली अगर अटकाव केल्यास त्याविषयीं कलम २२६ व २२७ व २२८ ह्यांत जे नियम लिहिले आहेत ते नियम सदरीं लिहिलेल्या दंडेलीस अगर अटकावास लागू आहेत.

खरीददार माल आपल्या ताब्यांत घेतअसतां दुसऱ्यानें केलेली दंडेली अगर अटकाव ह्याविषयीं.

प्रतिवादी शिवाय दुसऱ्या हक्क सांगणाऱ्यांकडून अटकाव.

२६९. विकलेला माल खरीददाराच्या ताब्यांत देवविण्याच्या कामांत जी दंडेली अगर जो अटकाव झाला तो प्रतिवादीशिवाय दुसरे मनुष्यानें केला असून, विकलेल्या मालाचा मी मालक आहें, अगर तो मजपाशीं गहाण आहे, अगर तो मीं मक्त्यानें घेतला आहे, अगर दुसऱ्या कोणत्याही हक्कावरून तो माल माझ्या ताब्यांत असावा, असा तो दावा सांगतो असें जर नजरेस आलें, किंवा तो माल खरीददाराच्या ताब्यांत देवविण्यांत तो सदरीं लिहिलेल्या दावा सांगणाऱ्या कोणे मनुष्याच्या हातून काढला गेला असें जर झालें, तर ती दंडेली अगर तो अटकाव झाल्याच्या तारखेपासून, किंवा दावा सांगणाऱ्याच्या हातांतून माल काढून घेतल्याचे तारखेपासून (जसें असेल तसें) एका महिन्याच्या आंत त्या खरीददारानें, अगर सदरीं लिहिल्याप्रमाणें दावा सांगणाऱ्यानें फिर्याद केली असतां कोर्तानें त्या फिर्यादीची चौकशी करावी, आणि जो हुकूम योग्य असेल तो करावा. त्या हुकुमावर अपील चालणार नाहीं; परंतु ज्या मनुष्याच्या विरुद्ध तो हुकूम असेल त्याला त्या हुकुमाच्या तारखेपासून एक वर्षाच्या आंत कोणत्याही वेळेस आपला हक्क शाबूत करण्याकरितां दावा करण्याची मोकळीक आहे.

जप्ती करविणाऱ्या धनकोचा पैसा विकलेल्या मालाच्या उत्पन्नांतून पहिल्यानें द्यावा.

२७०. हुकूमनामा अमलांत आणण्याकरितां माल विकला असतां, ज्याच्या दरखास्ती वरून तो माल पहिल्यानें जप्त झाला असेल त्याच्या हुकूमनाम्याच्या पूर्वीच्या हुकूमनाम्या वरून दुसऱ्या मनुष्यानें त्याच मालाची पुढें जप्ती करविली असली, तरी पहिली जप्ती करविणाऱ्यास मालाचे उत्पन्नांतून प्रथम पैका मिळावा असा त्याचा हक्क आहे.

फाजील वांटून देण्याचा हुकूम होण्यापूर्वी ज्या हुकूमनामेवाल्यांनीं हुकूमनामे अमलांत आणण्याविषयींचे हुकूम मिळविले असतील त्यांस तें फाजील हिशेरशीनें वांटून द्यावें.

गहाणदाराचा हक्क राहून माल विकला असतां त्याविषयीं अपवाद.

२७१. ज्याच्या दरखास्तीवरून माल पहिल्यानें जप्त झाला त्याच्या दाव्याचा सर्व पैसा विक्रीच्या उत्पन्नांतून फिटून फाजील राहिल्यास, तें फाजील वांटून देण्याचा हुकूम होण्यापूर्वी ज्या लोकांनीं त्याच प्रतिवादीवर हुकूमनामे अमलांत आणण्याविषयींचे हुकूम मिळविले असून ते हुकूमनामे पुरे झाले नाहींत त्या लोकांस तें फाजील हिशेरशीनें वांटून दिलें पाहिजे. परंतु कोणे गहाणदाराचा हक्क कायम ठेवून कांहीं माल विकला असला, तर त्याच्या विक्री पैकीं राहिलेले फाजिलांतून हिस्सा घेण्याचा त्या गहाणदारास अधिकार नाहीं.

कपटानें मिळविलेल्या हुकूमनाम्यावरून जप्त झालेल्या मालाच्या उत्पन्नांतून दुसऱ्या हुकूमनाम्याच्या मालकाचें मागणें फेडण्याविषयीं त्याच्या अर्जावर हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

२७२. कोणे हुकूमनाम्याच्या मालकानें अर्ज केल्यावर कोर्ताच्या नजरेस येईल कीं ज्या एखाद्या हुकूमनाम्यावरून माल जप्त झाला तो हुकूमनामा कपटानें अगर दुसऱ्या अयोग्य रीतीनें मिळविलेला आहे, तर, तो हुकूमनामा त्याच कोर्तानें केला असल्यास, जप्त झालेल्या मालाच्या उत्पन्नांतून अर्जदाराचे घेण्याचे रकमेची जितकी फेड होऊं शकेल तितकी फेड करण्याचा हुकूम देण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे, किंवा, तो हुकूमनामा दुसऱ्या कोर्तानें केला असल्यास, त्या कोर्तातून तसा हुकूम अर्जदारास मिळवितां यावा म्हणून काम तहकूब ठेवण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे.

पैशाचे हुकूमनामे अमलांत आणण्याकरितां मनुष्य धरण्याविषयीं.

कोणत्या कारणांवरून आपणास सोडण्याविषयीं अर्ज करण्याचा अखत्यार आहे.

अर्जाची पद्धति.

२७३. पैशाचा हुकूमनामा अमलांत आणण्याच्या वारंतावरून कोणी मनुष्य धरला गेला तर तो कोर्तापुढें आणल्यावर तें कर्ज सर्व अगर थोडेंबहुत फेडण्या करितां मजपाशीं तूर्त ऐपत नाहीं, किंवा, त्याचीं कांहीं मालमत्ता असल्यास, जी मालमत्ता मजपाशीं आहे ती कोर्ताच्या ताब्यांत देण्यास मी राजी आहें, ह्या कारणावरून कोर्तानें आपणास सोडावें, असा अर्ज करण्याचा अखत्यार त्या मनुष्याला आहे. खुद आपल्या जातीसाठीं व आपल्या कुटुंबाच्या माणसांसाठीं अवश्य पाहिजेत तीं पांघुरणें आणि आपला कामधंदा चालविण्यास अवश्य पाहिजेत तीं अउतें खेरीज करून अर्जदाराचा जो कोणत्याही प्रकारचा माल असेल तो सर्व, तो हल्लीं त्याच्या हातीं असो अगर पुढें त्यास मिळणार असो, आणि आपण तो एकटा वहिवाटितो अगर दुसऱ्याशीं मिळून वहिवाटितो, किंवा सोंपल्यावरून आपल्या करितां दुसरे वहिवाटितात, व कोणता माल कोणत्या ठिकाणीं आहे, ह्या सगळ्याचा तपशील अर्ज-

दारानें त्या अर्जांत लिहिला पाहिजे; किंवा, सदरीं लिहिलेलीं पांघरुणें व आउतें खेरीज करून आपली कांहींच मालमत्ता नाहीं असें लिहिलें पाहिजे. आणि फिर्यादअर्जावर सही व प्रतिज्ञालेख करण्याची जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वी सांगितली आहे त्या रीतीनें ह्या अर्जावर सही व प्रतिज्ञालेख केला पाहिजे. प्रतिज्ञालेख.

२७४. प्रतिवादीनें तसा अर्ज केल्यावर वादीच्या किंवा वादींच्या वकिलाच्या समक्ष प्रतिवादीला पुरशीस घालून हल्लीं तुला कर्ज फेडण्याची ऐपत आहे कीं नाहीं, व पुढें कर्ज फेडण्याची ऐपत कोणती येणार आहे, ह्याचीं उत्तरें कोर्तानें घ्यावीं, आणि प्रतिवादीचा जो कांहीं माल आहे त्यांतून तें कर्ज फेडून घेण्याची तजवीज कां करीत नाहीं ह्याचें कारण, व कोर्तानें प्रतिवादीला कां सोडूं नये ह्याचें कारण, दाखविण्याविषयीं वादीला कोर्तानें हुकूम करावा. आणि तसें कारण वादीनें दाखविलें नाहीं, तर प्रतिवादीस सोडून देण्याविषयीं हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. आणि वादीनें अगर प्रतिवादीनें सांगितलेल्या मजकुराची कांहीं चौकशी करणें कोर्तास जरूर वाटल्यास, ती चौकशी समाप्त होईपर्यंत कोर्ताच्या ज्या कामगारास तें वारंत बजाविण्याचें काम सोंपलें आहे, त्या कामगाराची फी वारण्याकरितां पाहिजे तो पैसा प्रतिवादीनें अमानत ठेविल्यावर, त्या कामगाराच्या जिम्मेस प्रतिवादीला ठेविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. किंवा ती चौकशी चालली आहे तोंपर्यंत कोणत्याही वेळेस हुकूम झाला असतां आपण हजीर होऊं ह्याविषयीं चांगला व खातरीचा जामीन प्रतिवादीनें दिला असतां त्यावरून प्रतिवादीला सोडून देण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. प्रतिवादीच्या जामिनानें अगर जामिनांनीं असें पतकरलें पाहिजे कीं प्रतिवादी तसा हजीर न झाला तर वारंतांत लिहिलेली रकम आम्ही देऊं. अर्ज झाल्यावरची वहिवाट.

२७५. प्रतिवादीनें जो अर्ज केला त्यांत त्यानें कांहीं छपावणी केली, किंवा तूर्त आपल्या हातीं आहे, अगर पुढें आपणास मिळणार आहे, अगर सोंपल्यावरून आपल्या करितां दुसऱ्याच्या वहिवाटीस आहे, अशा आपल्या मालाविषयीं त्यानें कांहीं खोटी गोष्ट लिहिली, किंवा त्यानें कपटानें कांहीं माल लपविला, अगर दुसऱ्यास दिला, अगर कोठें लांबविला, अगर दुसऱ्या प्रकारची कांहीं लबाडी केली, असें दिसून आल्यास, मागल्या म्हणजे २७४ व्या कलमाच्या आधारानें जरी तो सुटला असला, तरी त्याला पुन्हा धरण्यास व कैद करण्यास त्यामुळें प्रतिबंध होणार नाहीं. आणि तसेंच, त्या वेळेस जो कांहीं माल त्याच्या हातीं असेल, अगर पुढें त्याच्या हातीं येईल, त्याची जप्ती व त्याची विक्री करण्यास तो सुटला म्हणून प्रतिबंध होणार नाहीं. प्रतिवादीनें कपटानें माल छपविला वगैरे गोष्ट त्याच्या आंगीं लागू झाली असतां तो फिरून धरला जाण्यास लायक आहे.

कैदेंत ठेवून हुकूमनामे अमलांत आणण्याविषयीं.

२७६. हुकूमनामा बजाविण्याच्या बाबतींत प्रतिवादीला कैदेंत घातलें असतां, त्याचे पोटखर्चास जो भत्ता दररोज चार आणे पर्यंत कोर्तास पुरा वाटेल त्या दरा प्रमाणें महिन्याची नेमणूक कोर्तानें ठरवावी. ती नेमणूक ज्या पक्षकाराच्या अर्जावरून तो हुकूमनामा अमलांत आणला असेल त्या पक्षकारानें हरएक महिन्याच्या पहिले तारिखेच्या अगोदर कोर्ताच्या योग्य कामगारापाशीं अगर ज्या तुरुंगांत तो प्रतिवादी कैदेंत असेल त्या तुरुंगाच्या योग्य कामगारापाशीं अगाऊ दिली पाहिजे. आणि पहिल्या वेळेस भत्याची रकम द्यावयाची ती चालत्या महिन्याचे जे दिवस राहिले असतील तितक्या दिवसांची प्रतिवादीस कैदेंत पाठविण्याचे अगोदर दिली पाहिजे. तुरुंगांत गेलेल्या प्रतिवादीचा पोटखर्च कसा ठरवावा व कोणीं द्यावा.

२७७. दुखण्याच्या कारणावरून अगर दुसऱ्या विशेष कारणावरून दर रोज सहा आणे पर्यंत जी रकम कोर्तास जरूर दिसेल तशी महिन्याची नेमणूक ठरविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. योग्य कारण कोणीं दाखविलें असतां त्या नेमणुकीचा हुकूम वेळोवेळां तपासून त्यांत फेरफार करण्याचा अखत्यार आहे. दुखण्यामुळें अगर दुसऱ्या विशेष कारणामुळें नेमणुकीचा फेरफार करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

प्रतिवादीला सोडून देण्याविषयीं.

दोन वर्षांहून अधिक कैद नसावी.

हुकूमनाम्यांतील रकम पांचशें रुपयांवर नसल्यास सहा महिने.

पन्नास रुपयांवर नसल्यास तीन महिने.

२७८. कधीं हुकूमनामा पुरा झाला असतां, अगर ज्याच्या अर्जावरून तो प्रतिवादी कैद झाला त्यानें तसा अर्ज केला असतां, अगर त्या वादीनें वर सांगितल्या प्रमाणें नेमणूक देण्याचें अंतरलें असतां, प्रतिवादीस सोडून दिलें पाहिजे. हुकूमनाम्यावरून कोणत्याही मनुष्यास दोन वर्षांहून अधिक कैद नसावी. हुकूमनाम्यांतील देवविलेली रकम पांचशें रुपयांहून अधिक नसली, तर सहा महिन्यांहून अधिक कैद नसावी, आणि हुकूमनाम्यांतील देवविलेली रकम पन्नास रुपयांहून अधिक नसली, तर तीन महिन्यांहून अधिक कैद नसावी.

पोटखर्चाचा पैसा हुकूमनाम्याच्या रकमेंत चढविला पाहिजे.

२७९. तुरुंगांतील प्रतिवादीच्या पोटखर्चाबदल ज्या रकमा वादीनें भरल्या त्या हुकूमनाम्याच्या खर्चांत चढविल्या पाहिजेत; आणि त्या रकमा मागें सांगितलेल्या नियमांप्रमाणें प्रतिवादीच्या मालाची जप्ती व विक्री करून वसूल करण्यास लायक आहेत; परंतु अशा भरलेल्या रकमांबदल प्रतिवादी कैदेंत ठेवूं नये अगर धरूं नये.

हुकूमनाम्यावरून कैदेंत गेलेल्या मनुष्याकडून आपला सर्व माल देऊन सुटका होण्याविषयीं अर्ज.

२८०. हुकूमनाम्यावरून कैदेंत गेलेल्या कोणत्याही मनुष्यास आपल्या सुटकेविषयीं कोर्तास अर्ज करण्याचा अखत्यार आहे. खुद आपल्या जातीसाठीं व आपल्या कुटुंबाच्या माणसांसाठीं अवश्य पाहिजेत तीं पांघरुणें आणि आपला कामधंदा चालविण्यास अवश्य पाहिजेत तीं आउतें खेरीज करून अर्जदाराचा जो कोणत्याही प्रकारचा माल असेल तो सर्व, तो हल्लीं त्याच्या हातीं असो अगर त्यास पुढें मिळणार असो, आणि आपण तो एकटा वहिवाटितो अगर दुसऱ्यांशीं मिळून वहिवाटितो, किंवा सोंपल्यावरून आपल्याकरितां दुसरे वहिवाटतात, आणि कोणता माल कोणत्या ठिकाणीं आहे, ह्या सगळ्यांचा तपशील अर्जदारानें त्या अर्जांत लिहिला पाहिजे.

प्रतिज्ञालेख.

आणि फिर्यादअर्जीवर सही व प्रतिज्ञालेख करण्याची जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वीं सांगितली आहे त्या रीतीनें त्या अर्जावर सही व प्रतिज्ञालेख केला पाहिजे.

तसा अर्ज झाल्यावरची वहिवाट.

प्रतिवादीनें लबाडी अगर छपावणी केल्याचा पुरावा वादीकडून न झाल्यास प्रतिवादी कैदेंतून सुटावा.

रिणकोनें लबाडी अगर छपावणी केल्यास त्यांची कैद दोन वर्षांपर्यंत लांबविण्याचा अखत्यार आहे.

आणखी त्याजवर फौजदारी चालविण्याचा अखत्यार आहे.

२८१. तसा अर्ज झाल्यावर प्रतिवादीच्या मालाच्या यादीची नकल वादीस कोर्तानें देववावी, आणि कोर्तानें वादीस अशी योग्य मुदत नेमून द्यावी कीं त्यानें त्या मुदतीच्या आंत प्रतिवादीच्या त्या सर्व मालाची अगर त्यांपैकीं कांहीं मालाची जप्ती करवून विक्री करवावी, अगर हुकूमनाम्याची फेड केल्यावांचून आपली सुटका करून घेण्याकरितां प्रतिवादीनें हटकून कांहीं मालाची अगर त्यावरील आपल्या हक्काची अगर संबंधाची छपावणी केली आहे, किंवा कपटानें तो माल दुसऱ्यास दिला आहे, अगर लांबविला आहे, किंवा दुसरी कांहीं लबाडी केली आहे, ह्या गोष्टीचा पुरावा करावा. त्या मुदतीच्या आंत जर वादीनें तसा पुरावा केला नाहीं, तर प्रतिवादीला सोडून देण्याचा हुकूम कोर्तानें करावा. नेमलेल्या मुदतीच्या आंत, किंवा त्या मुदतीनंतर कोणत्याही वेळेस, प्रतिवादीनें वर सांगितलेल्या लबाडीच्या कामांपैकीं एखादें काम केलें आहे अशी पुराव्यानिशीं वादी जर कोर्ताची खातरी करील, तर, त्या प्रतिवादीनें त्या हुकूमनाम्यावरून दोन वर्षांची कैद तोंवर भोगली नसल्यास, वादीच्या अर्जावरून कोर्तानें तो प्रतिवादी आहे तसाच कैदेंत ठेविला पाहिजे, अगर तुरुंगांत पाठविला पाहिजे, जसें असेल तसें. आणि कोर्तास योग्य वाटल्यास, प्रतिवादीवर कायद्याप्रमाणें तजवीज चालविण्याकरितां त्याजला माजिस्त्रेताकडे पाठविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

प्रतिवादी सुटला तरी हुकूमनाम्याचा अमल त्याचे मालावर चालेल.

प्रतिवादी दुसरे सर्व जवाबदारींतून सुटला असें कोर्तानें कधीं ठरवावें.

२८२. कोणी प्रतिवादी एकदां कैदेंतून सुटल्यावर, वरील म्हणजे २८१ वे कलमांत लिहिलेल्या कारणाखेरीज त्याच हुकूमनाम्यावरून त्याजला पुन्हा कैद करूं नये, परंतु हुकूमनामा शंभर रुपयांहून कमी रकमेचा नसेल आणि दाव्याचें कारण हा आक्त झाल्यानंतरचे व्यवहाराविषयीं नसेल, तर त्या हुकूमनाम्याची सगळी फेड होईपर्यंत प्रतिवादीचा माल वहिवाटीच्या नियमांप्रमाणें जप्तीस व विक्रीस पात्र आहे. जर हुकूमनामा शंभर रुपयांहून कमी रकमेचा व हा आक्त झाल्यानंतरचे व्यवहाराविषयीं असेल, तर वर लिहिल्याप्रमाणें कैदेंतून सुटलेला प्रतिवादी त्या हुकूमनाम्याचे दुसरे सर्व जवाबदारींतून मुक्त झाला असें ठरविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

२८३. हक्क नसून भोगलेले दर्म्यानचे उत्पन्नाची रकम किती ह्याचा निर्णय हुकूमनामा अमलांत आणण्याचे वेळेस केला जाईल म्हणून हुकूमनाम्यांत लिहिलें असेल त्याचा निर्णय, किंवा दावा सुरू झाल्या तारखेपासून हुकूमनामा अमलांत आणिला जाई तोंपर्यंत द्यावयाचें असेल जें हक्क नसून भोगलेलें दर्म्यानचें उत्पन्न अगर व्याज ह्याविषयीं, आणि हुकूमनामा पुरा करण्याकरितां अगर फेडण्याकरितां ज्या रकमा दिल्या म्हणून म्हणण्यांत येतात त्यांविषयीं तकरारीच्या ज्या गोष्टी, व अशा प्रकारच्या दुसऱ्या गोष्टी, ह्यांचा निर्णय, हुकूमनामा बजाविणाऱ्या कोर्तानें केला पाहिजे; ह्यांचा निराळा दावा होऊं नये. आणि कोर्त ह्याविषयीं जो हुकूम करील त्यावर अपील करण्याची परवानगी आहे.

हक्क नसून भागलेले उत्पन्नाची रकम व्याज आणि हुकूमनामा पुरा करण्यास दिलेल्या रकमा ह्यांविषयीं तकरारीच्या गोष्टींचा निर्णय कसा करावा.

ज्या कोर्तानें हुकूमनामा केला त्या कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दीबाहेर तो अमलांत आणण्याविषयीं.

२८४. हिंदुस्थानांतील ब्रिटिश सरकाराच्या मुलखाच्या कोणत्याही भागांतील दिवाणी कोर्तानें, किंवा इंदियेच्या गव्हर्नर जनरल इन् कौन्सिल ह्यांच्या हुकुमानें परराज्यांत अगर परसंस्थानांत स्थापलेले दिवाणी कोर्तानें, केलेला हुकूमनामा अमलांत आणण्याचें काम ज्या कोर्ताचें आहे त्या कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत अमलांत आणवत नसल्यास, तो खालीं लिहिल्या रीतीनें दुसऱ्या कोणत्याही दिवाणी कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत अमलांत आणतां येईल.

एका कोर्तानें केलेला हुकूमनामा दुसऱ्या कोर्ताच्या हद्दींत कसा अमलांत आणतां येईल.

२८५. तसें करण्याचें कारण पडल्यास, हुकूमनामा बजाविण्याचें काम ज्या कोर्ताचें आहे त्या कोर्तानें त्या हुकूमनाम्याची नकल, व तो हुकूमनामा त्या कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींत बजाविला जाऊन पुरा झाला नाहीं ह्याविषयीं सरतिफिकेत, व तो हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं जो काय हुकूम झाला असेल त्याची नकल, हे कागद तो हुकूमनामा ज्या कोर्तानें बजावावा अशी वादीची इच्छा असेल त्या कोर्ताकडे पाठवावे अशी कोर्तास दरखास्त करण्याचा अखत्यार वादीस आहे.

तशा रीतीनें बजाविण्याचा अर्ज.

२८६. तसें करण्यास योग्य हरकत नसल्यास, त्या नकला व तें सरतिफिकेत कोर्तानें तयार करावें आणि त्यांवर न्यायाधीशानें सही केल्यावर व कोर्ताचा शिक्का झाल्यावर ज्या कोर्ताकडे पाठविण्याविषयीं वादीनें दरखास्त केली तें कोर्त त्याच जिल्ह्यांत असल्यास ते कागद त्या कोर्ताकडे पाठविले पाहिजेत; नाहीं तर ज्या जिल्ह्यांत हुकूमनामा बजाविण्यांत यावा अशी वादीची इच्छा असेल त्या जिल्ह्यांतील मुख्य दिवाणी अव्वल कोर्ताकडे पाठविले पाहिजेत. तशा नकला व तशीं सरतिफिकितें ज्या कोर्ताकडे गेलीं त्या कोर्तानें त्या हुकूमनाम्याविषयीं अगर तो बजाविण्याच्या हुकुमाविषयीं, अगर त्यांच्या नकलांविषयीं, अगर कोर्ताच्या शिक्क्या विषयीं अगर अधिकाराविषयीं, अगर न्यायाधीशाच्या सहीविषयीं, प्रमाण न मागतां ते कागद आपल्या फैलांत दाखल करण्याचा हुकूम केला पाहिजे. परंतु त्या नकला फैलांत दाखल करण्यापूर्वी विशेष कारणावरून तसें प्रमाण मागण्याची जरूरी आहे असें वाटल्यास, तीं कारणें हुकुमांत लिहून त्या गोष्टींचें प्रमाण मागण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे.

हुकूमनाम्याची व हुकूमनामा अमलांत आणण्याचे हुकुमाची नकल पाठविली पाहिजे.

२८७. कोणे हुकूमनाम्याची नकल अगर बजाविण्याच्या हुकुमाची नकल वर लिहिल्या प्रमाणें बजाविण्याकरितां ज्या कोर्ताकडे गेली त्या कोर्ताच्या फैलांत ती दाखल झाल्यावर, त्याच कोर्तानें केलेल्या हुकूमनाम्या प्रमाणें अगर बजाविण्याविषयीं केलेल्या हुकुमा प्रमाणें बजाविण्याच्या कामांत चालली पाहिजे. आणि तें कोर्त त्या जिल्ह्यांतील मुख्य दिवाणी अव्वल कोर्त असलें, तर त्या कोर्ताला, अगर त्यानें आपले ताब्यांतील ज्या कोणत्याही कोर्ताकडे ती बजाविण्याचें काम सोंपलें असेल त्या कोर्ताला, ती बजाविण्याचें काम करण्याचा अखत्यार आहे.

दुसऱ्या कोर्ताकडून आलेला हुकूमनामा अगर हुकूम ह्याच कोर्तानें केल्याप्रमाणें बजावावा.

२८८. एका कोर्तानें केलेला हुकूमनामा वर लिहिल्या प्रमाणें बजाविण्या करितां दुसऱ्या कोर्ताला दरखास्त झाली असतां, ज्या कोर्ताला ती दरखास्त झाली अगर दुसऱ्या कडून आली त्या कोर्तानें हुकूमनामे बजाविण्याविषयीं जे आपले नियम असतील त्यां प्रमाणें तो हुकूमनामा

ज्या कोर्ताला बजाविण्याची दरखास्त झाली त्यानें कसा बजावावा.

बजाविण्याचें काम चालविलें पाहिजे. परंतु तो हुकूमनामा ज्या कोर्तानें केला त्या कोर्ताला तो करण्याचा अधिकार नव्हता असें तो हुकूमनामा पाहतां उघडपणें दिसत नसल्यास, तो हुकूमनामा चालण्यास लायक आहे कीं नाहीं ह्याविषयीं चौकशी करण्याचा अधिकार त्या कोर्ताला नाहीं.

हुकूमनामा बजाविण्याच्या कामांत अन्यायाच्या व बेकायद्याच्या गोष्टी घडल्यास ज्या कोर्तालाबजाविण्याची दरखास्त झाली त्याच कोर्तानें शिक्षा करावी.

२८९. वर लिहिल्या प्रमाणें हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं ज्या कोर्ताला दरखास्त झाली अगर दुसऱ्या कडून आली, त्याच कोर्तानें तो हुकूमनामा बजाविण्यांत अन्यायाच्या व बेकायद्याच्या कांहीं गोष्टी घडल्यास त्यांची चोकशी करून त्यांजबदल शिक्षा केली पाहिजे. आणि जे लोक तो हुकूमनामा मानणार नाहींत अगर बजाविण्याच्या कामाला अटकाव करतील ते सर्व लोक तो हुकूमनामा त्याच कोर्तानें केला असता तर ज्या शिक्षेस पात्र असते त्या शिक्षेला ते पात्र होतील.

कांहीं कारणांवरून हुकूमनामा बजाविण्याचें काम तहकूब ठेवणें वगैरे ह्याचा अखत्यार ज्या कोर्ताला तशी दरखास्त झाली त्या कोर्तास आहे.

२९०. हुकूमनामा बजाविण्याचें काम तहकूब ठेवण्याचा हुकूम मिळविण्या करितां, किंवा बजाविण्याचा हुकूम ज्या अवल कोर्ताचा हुकूमनामा झाला त्या अवल कोर्तानें जर केला असता, अथवा बजाविण्या विषयीं दरखास्त त्या अवल कोर्तास जर झाली असती, तर हुकूमनाम्या विषयीं अगर तो अमलांत आणण्या विषयीं जो कोणताही दुसरा हुकूम करण्याचा अधिकार त्या अवल कोर्तास असता, अथवा त्या हुकूमनाम्यासंबंधीं अगर तो अमलांत आणण्या संबंधीं अपील घेण्याचा अधिकार ज्या कोणत्याही कोर्ताला असेल त्या अपील कोर्तास असता, तसा कोणताही हुकूम मिळविण्या करितां, त्या अवल कोर्ताकडे अगर त्या अपील कोर्ताकडे प्रतिवादीला अर्ज करतां यावा अशा वाजवी मुदती पर्यंत, योग्य व पुरतें कारण दाखविलें असतां, हुकूमनामा बजाविण्याचें काम तहकूब ठेवण्याचा अखत्यार, ज्या कोर्ताला तशी दरखास्त झाली आहे त्या कोर्ताला आहे. आणि जर करतां प्रतिवादीचा माल अगर खुद प्रतिवादी बजाविण्याचे हुकुमावरून धरला गेला असला, तर प्रतिवादीच्या अर्जाचा निकाल होई पर्यंत तो माल परत देण्याचा अगर खुद प्रतिवादी सोडून देण्याचा हुकूम करण्यास तो हुकूम ज्या कोर्तानें केला त्या कोर्ताला अखत्यार आहे.

बजाविण्याचें काम तहकूब ठेवण्यापूर्वीं प्रतिवादीपासून जामीन घेण्याचा व त्या प्रतिवादीवर योग्य वाटतील तशा अटी ठेवण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

२९१. मागल्या म्हणजे २९० व्या कलमाच्या आधारानें बजाविण्याचें काम तहकूब ठेवण्याचा अगर माल परत करण्याचा अगर प्रतिवादीस सोडून देण्याचा हुकूम करण्यापूर्वीं कोर्ताला योग्य वाटेल तसा जामीन प्रतिवादीपासून घेण्याचा, अगर प्रतिवादीवर योग्य वाटतील तशा अटी ठेवण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

हुकूमनामा करणाऱ्या कोर्तानें अगर अपील कोर्तानें केलेला हुकूम ज्या कोर्तास दरखास्त झाली असेल त्यानें मानला पाहिजे.

२९२. ज्या कोर्तानें हुकूमनामा केला तें कोर्त, किंवा वर सांगितलेलें अपील कोर्त, जो कोणता हुकूम करील तो हुकूम ज्या कोर्ताला हुकूमनामा बजाविण्याची दरखास्त झाली असेल त्या कोर्तानें मानला पाहिजे. आणि ह्या कोर्ताच्या हुकुमावरून बजाविण्याचें काम चालविणाऱ्या सर्व लोकांस तो वर लिहिलेला हुकूम पुरता आश्रयभूत आहे.

सोडून दिलेला प्रतिवादी फिरून धरला जाण्यास लायक आहे.

२९३. कलम २९० ह्याच्या नियमांच्या आधारानें कोणी प्रतिवादी सुटला ह्यामुळें हुकूमनामा बजाविण्याकरितां फिरून त्याला धरण्यास प्रतिबंध नाहीं.

ह्या आक्ताच्या आधारानें बजाविण्याविषयींच्या हुकुमांवर अपील कोणतें.

२९४. दुसऱ्या कोर्तानें केलेला हुकूमनामा अमलांत आणण्याविषयीं जे हुकूम एखादें कोर्त करील त्या सर्व हुकुमांस तो हुकूमनामा मुळीं त्याच कोर्तानें केला असता तर तो अमलांत आणण्याच्या हुकुमांस अपिलासंबंधीं जे नियम लागू झाले असते ते लागू होतील.

हुकूमनामा बजाविण्याच्या बाबतींत धरण्याचें वारंत अगर कोर्ताचा दुसरा कोणता हुकूम

२९५. हुकूमनामा बजाविण्याच्या बाबतींत धरण्याचें वारंत अगर कोर्ताचा दुसरा कोणताही हुकूम एखाद्या किल्ल्याच्या, अगर छावणीच्या, अगर लष्करी ठाण्याच्या, अगर लष्करी बाजाराच्या, हद्दींत बजावावयाचा असला, तर तें वारंत अगर तो दुसरा हुकूम बजाविण्याचें

काम ज्या कामगाराकडे सांगितलें असेल त्यानें तें वारंत अगर तो दुसरा हुकूम कमांदिंग आफिसराकडे, अगर तो हजीर नसला तर त्या वेळेस त्या किल्यांत, अगर छावणींत, अगर ठाण्यांत, अगर लष्करी बाजारांत, जो वरिष्ठ अमलदार हजीर असेल त्याजकडे, न्यावा; आणि तें वारंत अगर तो हुकूम त्या कमांदिंग आफिसराला अगर त्या वरिष्ठ अमलदाराला दाखविला असतां त्यानें त्याचे पाठीवर आपली सही केली पाहिजे. आणि कोणाला धरण्याचें वारंत असलें तर ज्याचें नांव वारंतांत आहे तो मनुष्य जर त्याच्या अमलाच्या हद्दींत असेल, तर त्याला धरवून आणुन ज्या दिवाणी कामगाराकडे तें वारंत बजाविण्याचें काम आहे त्याच्या स्वाधीन तो, वारंताच्या जरूरी प्रमाणें, करावा. (लष्करचे छावणींत वगैरे कसा बजावावा.)

२९६. कोणत्याही दिवाणी कामांत कोणे दिवाणी कोर्तानें माल विकण्याचा अगर पैसा देवविण्याचा ठराव केला असेल त्या विषयींचा कोर्ताचा हुकूम बजाविण्याच्या कामास ह्या बाबेंत लिहिलेले नियम लागू आहेत. (मालाच्या विक्री वगैरे बदलच्या दिवाणी कोर्तांच्या सर्व हुकुमांस ह्या बाबेंतील नियम लागू आहेत.)

बाब ५.

नादारींतल्या दाव्यांविषयीं.

२९७. ज्या कोर्ताला ज्या दाव्याची चौकशी करण्याचा अधिकार आहे त्या कोर्तांत खालीं लिहिलेल्या नियमांच्या आधारानें त्या दाव्याची फिर्याद नादारींत करण्याची परवानगी आहे. (नादारींत फिर्याद करण्याची परवानगी आहे.)

२९८. जातीबाहेर टाकल्यामुळें, किंवा अब्रू घेतल्यामुळें, किंवा शिवीगाळ केल्यामुळें, किंवा मारल्यामुळें, झालेले नुकसानीबदल पैशाची फिर्याद नादारींत चालणार नाहीं. (कोणत्या फिर्यादींची मनाई आहे.)

२९९. नादारींत फिर्याद करण्याची परवानगी मागण्याकरितां अर्ज कोर्तास करावयाचा तो आठ आण्यांच्या स्तांपाचे कागदावर अर्जी लिहून केला पाहिजे. (स्तांपाच्या कागदावर अर्जी लिहून अर्ज करणें.)

३००. ह्या आक्ताच्या २६ वे कलमांत ज्या गोष्टी फिर्यादअर्जींत असाव्या म्हणून लिहिलें आहे त्या गोष्टी ह्या अर्जींत असल्या पाहिजेत, व अर्जदाराचा जो जंगम अगर स्थावर माल असेल त्या मालाची, त्याच्या किमतीच्या अजमासासुद्धां, याद करून ती याद त्या अर्जीस जोडली पाहिजे, आणि फिर्यादअर्जीवर सही व मतिज्ञालेख करण्याची जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वी सांगितली आहे त्या रीती प्रमाणें सही व मतिज्ञालेख ह्या अर्जीवर केला पाहिजे. (अर्जींत काय असावें.)

३०१. ती अर्जी अर्जदारानें जातीनें कोर्ताला दिली पाहिजे. परंतु दुखण्यामुळें आपणाला जातीनें कोर्तांत हजीर होववत नाहीं अशी अर्जदारानें कोर्ताची खातरी केली, किंवा अर्जदार बायको असून तीस देशाचा संप्रदाय व चाल पाहिली असतां हुकूम देऊन चौवांत आणूं नये असें असलें, तर त्या दाव्याच्या मुद्याच्या सर्व प्रश्नांचीं उत्तरें ज्याला देतां येतील अशा बरोबर नेमलेल्या कोणे मुखत्याराच्या मारफतीनें ती अर्जी देण्याचा अखत्यार आहे. व अर्जदार जातीनें हजीर झाला असता तर त्यास पुरशीस करून त्याचीं उत्तरें घेण्याचा अखत्यार जसा असता तसा त्या मुखत्यारास पुरशीस करून उत्तरें घेण्याचा अखत्यार आहे. (अर्जी कशी द्यावी. अर्जदार बायको असली तर कोणत्या रीतीनें पुरशीस करावी.)

३०२. मागल्या ३०० व ३०१ ह्या कलमांत सांगितल्या रीतीनें अर्जी लिहिली नाहीं अगर दिली नाहीं, तर ती अर्जी कोर्तानें नाकबूल करावी. (अर्जी पद्धती प्रमाणें नसली तर नाकबूल करावी.)

३०३. अर्जी पद्धतीप्रमाणें असून शिरस्त्या प्रमाणें दिली, तर कोर्तानें त्या दाव्याविषयीं व अर्जदाराच्या ऐपती विषयीं अर्जदार असला तर त्यास, अगर त्याचा मुखत्यार असला (अर्जी पद्धती प्रमाणें असली तर कोर्तानें काय करावें.)

जर अर्जी मुखत्यारानें दिली तर गैर हजीर साक्षीदाराप्रमाणें अर्जदारास पुरशीस करून उत्तरें घेण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

तर त्या मुखत्यारास, पुरशीस करून उत्तरें घेण्याचे कामास लागावें. अर्जी मुखत्यारानें दिली असतां, कोर्तास योग्य वाटेल तर, हजीर नाहींत अशा साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याची जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वी सांगितली आहे त्या रीतीनें खुद अर्जदारास पुरशीस करून उत्तरें घेण्याचा हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे.

अर्जी नाकबूल करण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

३०४. तशी पुरशीस करून उत्तरें घेतल्यावर प्रतिवादी अगर दाव्याचा विषय कोर्ताच्या अधिकारांत नाहीं, किंवा फिर्याद करण्याच्या मुदतीच्या कायद्याचा प्रतिबंध ह्या दाव्यास आहे, किंवा अर्जदारानें सांगितलेला मजकूर दावा करण्यास वाजवी कारण नाहीं, असें कोर्ताला दिसून आल्यास, किंवा, वर सांगितलेल्या हरकतीं पैकीं कोणतीही हरकत नसून, फिर्याद करण्यास व दावा चालविण्यास जे स्तांप लागतात ते विकत घेण्या पुरती ऐपत आपणा जवळ नाहीं असें अर्जदारानें सिद्ध केलें नाहीं, किंवा आपणास ह्या बाबेत लिहिल्या प्रमाणें नादारींत फिर्याद करतां यावी ह्या बुद्धीनें अर्जदारानें कपटानें कांहीं मालाची विल्हेवाट नुकतीच केली आहे, असें कोर्ताच्या नजरेस आलें, तर नादारींत फिर्याद करण्याची परवानगी अर्जदारास कोर्तानें देऊं नये.

विरुद्ध पक्षकारास नोतीस.

३०५. तशी पुरशीस करून उत्तरें घेतल्यावर मागल्या म्हणजे ३०४ कलमांत सांगितलेल्या सबबीं पैकीं कोणत्याही सबबी वरून अर्जी नाकबूल करण्यास आधार नाहीं असें कोर्तास वाटलें, तर आपली नादारी सिद्ध करण्या करितां जो पुरावा अर्जदार हजीर करील तो घेण्या करितां, व अर्जदार नादार नाहीं असें सिद्ध करण्या करितां विरुद्ध पक्षकार जो पुरावा हजीर करील तो तपासण्या करितां, कोर्तानें दिवस नेमावा; आणि त्या दिवसाच्या पूर्वी निदान १० दिवस विरुद्ध पक्षकारास त्या दिवसाची नोतीस दिली पाहिजे.

थोडक्यांत चौकशी केल्यानंतर कोर्तानें शेवटचा हुकूम करावा.

३०६. तपासणीच्या नेमलेल्या दिवशीं, अगर त्यानंतर कोर्तास फुरसत होतांच, विरुद्ध पक्षकारानें सांगितलेल्या हरकतींचा विचार कोर्तानें करावा, आणि अर्जदारानें अगर विरुद्ध पक्षकारानें कांहीं साक्षीदार हजीर केले असले, तर त्यांच्या साक्षी घेऊन त्या साक्षींच्या सारांशाची याद करावी, आणि मग अर्जदारास नादारींत फिर्याद करण्याची परवानगी द्यावी अगर देऊं नये.

जागच्या जागीं चौकशी करण्याचा हुकूम देण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

३०७. असा शेवटचा हुकूम करण्या पूर्वी, कोर्तास योग्य वाटल्यास, अर्जदाराच्या ऐपतीविषयीं, अगर ज्या मालावर हक सांगितला तो किती अगर त्याची किमत किती ह्याविषयीं, जागच्या जागीं चौकशी ह्या आक्तांतील कलम १८० ह्यांत सांगितलेल्या रीती प्रमाणें करविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

अर्जी कबूल झाली तर पुढें काम चालविण्याची पद्धत.

३०८. अर्जदाराची अर्जी कोर्तानें कबूल केली असतां, तिजवर नंबर घालून ती रजिस्तरांत दाखल करून, तीं फिर्यादअर्जीदाखल समजली पाहिजे. आणि दुसऱ्या सर्व गोष्टीं विषयीं साधारण दाव्या प्रमाणें ह्या दाव्याचें काम चाललें पाहिजे; परंतु पुढें कोणत्याही अर्जी बदल, अगर वकील नेमण्या बदल, अगर त्या दाव्या संबंधीं अथवा त्यांत केलेला हुकूमनामा अमलांत आणण्या संबंधीं, कोणत्याही कामाबदल स्तांपाचा आणखी खर्च वादीस पडूं नये.

दाव्याचा फैसला होते वेळेस खर्चाचा हिशोब कसा करावा.

३०९. वादीला नादारींत फिर्याद करण्याची परवानगी मिळाली नसती तर स्तांपांबदल किती पैसा त्याला द्यावा लागला असता ह्याचा हिशोब दाव्याचा फैसला करते वेळेस कोर्तानें करावा. आणि तो पैसा ज्या पक्षकाराकडून घेण्याविषयीं हुकूमनाम्यांत ठराव होईल त्या पक्षकारापासून, मुकदम्याच्या खर्चाचा पैसा वसूल करण्याची जी रीत आहे त्या रीतीप्रमाणें, सरकारास वसूल करण्याचा अखत्यार आहे.

नादारींत फिर्याद करण्याची अर्जी नाकबूल झाली तर तशी दुसरी अर्जी चालणार नाहीं.

३१०. नादारींत फिर्याद करण्याची परवानगी मागण्याची अर्जी नाकबूल झाली, तर त्यामुळें वादाच्या त्याच कारणाविषयीं फिरून तशी अर्जी चालण्यास प्रतिबंध आहे; परंतु, फिर्याद करण्याच्या मुदतीच्या नियमांची हरकत नसली, तर वादाच्या अशा कारणाविषयीं मामूल शिरस्त्याप्रमाणें फिर्याद करण्याची मोकळीक वादीला आहे.

३११. ह्या बाबेंतील नियमांच्या आधारानें कोर्तानें केलेल्या हुकुमांवर अपील चालणार नाहीं. ह्या बाबेच्या आधारानें केलेल्या हुकुमांवर अपील नाहीं.

बाब ६.

पंचांकडे चौकशीचें काम पाठविण्याविषयीं.

३१२. कोणत्याही दाव्यांतील पक्षकारांच्या वादाच्या गोष्टी, अगर त्यांतील कांहीं गोष्टी, एक अगर अनेक पंच ह्यांजकडे जाऊन त्यांचा निवाडा त्या पंचांकडून व्हावा अशी त्या पक्षकारांची इच्छा असली, तर हुकूमनामा होण्याच्या पूर्वी कोणत्याही वेळेस पंचांकडे पाठविण्याच्या हुकुमाविषयीं अर्ज करण्याचा अखत्यार त्यांला आहे. पक्षकारांच्या अर्जावरून पंचांकडे पाठविणें.

३१३. तसा अर्ज करावयाचा तो पक्षकारांनीं खुद जातीनें अगर अखत्यारपत्र देऊन त्याच कामासाठीं मुद्दाम नेमलेल्या वकिलांच्या मारफतीनें लिहिलेली अर्जी देऊन करावा. आणि ज्या वेळेस अर्ज करावयाचा त्या वेळेस तें अखत्यारपत्र कोर्तास हजीर केलें पाहिजे, आणि त्या मुकदम्याच्या कागदांत दाखल केलें पाहिजे. अर्ज कसा करावा.

३१४. एक अगर अनेक पंच नेमावयाचे ते उभयतां पक्षकारांच्या विचारास येईल त्या रीतीनें त्या पक्षकारांनीं नेमले पाहिजेत. तो एक पंच अगर ते अनेक पंच नेमण्याविषयीं उभय पक्षकारांचें एकमत होत नसेल, किंवा त्यांनीं नेमलेला एक मनुष्य अगर नेमलेले अनेक मनुष्य लवादी पतकरण्यास नाकबूल असतील, आणि कोर्तानें नेमणूक करावी अशी त्या पक्षकारांची इच्छा असेल, तर एक पंच अगर अनेक पंच कोर्तानें नेमले पाहिजेत. पंच नेमण्याविषयीं.

३१५. मुकदम्यांतील वादाच्या ज्या गोष्टींचा निवाडा त्या एका पंचाला अगर त्या अनेक पंचांला करावा लागेल त्या गोष्टी कोर्ताच्या शिक्क्यानिशींच्या हुकुमांत लिहून कोर्तानें त्या एका पंचाकडे अगर त्या अनेक पंचांकडे पाठविल्या पाहिजेत, आणि पंचांकडून निवाडा होऊन येण्यास जी मुदत कोर्तास वाजवी वाटेल ती कोर्तानें ठरवून त्या हुकुमांत लिहिली पाहिजे. पंचांकडे पाठविण्याचा हुकूम.

३१६. ह्या गोष्टी दोन किंवा अधिक पंचांकडे लिहून पाठवावयाच्या असल्या तर पंचांमध्यें मतभेद पडला असतां त्याची तोड होण्यासाठीं उभय पक्षकारांच्या विचारास जशी येईल तशी, सरपंच नेमून, अगर बहुमता प्रमाणें निवाडा व्हावा असें ठरवून, अगर सरपंच नेमण्याचा अधिकार पंचांस देऊन, अगर ह्यांहून निराळा एखादा प्रकार करण्याचा ठरवून, किंवा, पक्षकारांचें एकमत होत नसल्यास, कोर्तानें एखादा प्रकार ठरवून, त्या हुकुमांत तजवीज लिहिली पाहिजे. दोन किंवा अधिक पंचांकडे चौकशीचें काम पाठविल्यास त्यांच्या मतभेदाची तोड होण्यासाठीं हुकुमांत तजवीज लिहिली पाहिजे.

३१७. कोर्ताच्या हुकुमावरून चौकशीचें काम पंचांकडे गेलें असतां, कोर्तापुढें ज्या मुकदम्याची चौकशी होते त्या मुकदम्यांत जे हुकूम पाठविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे तसेच हुकूम ज्या पक्षकारांच्या आणि ज्या साक्षीदारांच्या जबान्या घेण्याची इच्छा त्या एका पंचास अगर त्या अनेक पंचांस अगर त्या सरपंचास असेल त्यांला कोर्तानें पाठविले पाहिजेत. आणि त्या हुकुमा प्रमाणें जे कोणी मनुष्य हजीर न होतील, अगर दुसऱ्या एखाद्या हुकुमाप्रमाणें न वागतील, अगर साक्ष देण्यास नाकबूल होतील, अगर चौकशी चालत असतां तो एक पंच अगर ते अनेक पंच अगर तो सरपंच ह्याची अगर ह्यांची बेअदबी करतील, तर कोर्तापुढें एखाद्या मुकदम्याची चौकशी चालत असतां त्यांनीं हे अपराध केले असतां ज्या नुकसानांस, व दंडांस, व शिक्षांस ते पात्र झाले असते त्या नुकसानांस, व दंडांस, व शिक्षांस ही गोष्ट त्या एक पंचानें किंवा त्या अनेक पंचांनीं किंवा त्या सरपंचानें जाहिर केल्यावरून कोर्ताच्या हुकुमानें ते मनुष्य पात्र होतील. साक्षीदारांस समन्स करणें. बेअदबी वगैरेबदल शिक्षा.

निवाड्याची मुदत वाढविणें.

३१८. अवश्य पाहिजे तो पुरावा अगर माहिती न मिळाल्यामुळें, अगर दुसऱ्या योग्य व पुरत्या सबबीमुळें, हुकुमांत लिहिलेल्या मुदतीच्या आंत त्या एक पंचास अगर त्या अनेक पंचांस निवाडा शेवटास नेववला नसेल, तर, कोर्तास योग्य वाटल्यास, निवाडा देण्याची मुदत वेळोवेळां वाढविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. पंचांकडे पाठविलेल्या कामांत सरपंच नेमला असला, तर दिलेली अगर वाढविलेली मुदत निवाडा केल्यावांचून पंचांनीं जाऊं दिल्यास, किंवा आमचें एक मत होत नाहीं अशी नोतीस लिहून त्यांनीं कोर्तास अगर सरपंचास दिल्यास, त्या पंचांच्या ऐवजीं लवादीचें काम चालू करण्याचा अखत्यार त्या सरपंचास आहे. परंतु निवाडा शेवटास नेण्यास जी दिवसगत लागली ती त्या एक पंचाच्या, अगर त्या अनेक पंचांच्या, अगर त्या सरपंचाच्या लांचलुचपतीमुळें अगर गैरशिस्त वर्तणुकीमुळें लागली ह्या गोष्टीचा पुरावा झाला नसल्यास, किंवा लवादीचें काम बंद करण्याचा व मुकदमा कोर्तांत परत आणविण्याचा हुकूम कोर्तानें केल्यावर तो निवाडा झाला असें नसल्यास, कोर्तानें दिलेल्या मुदतीच्या आंत, निवाडा शेवटास गेला नाहीं केवळ ह्या सबबी वरून तो निवाडा रहीत करावयास लायक होणार नाहीं.

पंच अगर सरपंच मयत झाले अगर काम करण्यास असमर्थ अगर नाकबूल झाले, तर त्यांच्या ठिकाणीं दुसरे नेमण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

३१९. कोर्ताच्या हुकुमानें चौकशीचें काम पंचांकडे गेलें असतां, जर तो एक पंच मरण पावेल अगर ते अनेक पंच मरण पावतील अगर तो सरपंच मरण पावेल, किंवा काम करण्यास नाकबूल अगर असमर्थ होईल अगर होतील, तर मयत झालेल्या अगर काम करण्यास नाकबूल अथवा असमर्थ झालेल्या मनुष्याच्या अगर मनुष्यांच्या ठिकाणीं नवा पंच अगर नवे पंच अगर नवा सरपंच नेमण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे. पंचांकडे पाठविलेल्या हुकुमांत सरपंच नेमण्याचा अधिकार त्यांला दिला असून जर ते सरपंच नेमीत नसले, तर सरपंच नेमण्या विषयीं नोतीस लिहून त्यांस देण्याचा अखत्यार कोणत्याही पक्षकारास आहे. आणि तशी नोतीस दिल्यापासून सात दिवसांचे आंत कोणी सरपंच नेमला गेला नसेल, तर, ज्या पक्षकारानें सदरीं लिहिलेली नोतीस दिली त्यानें तसा अर्ज केला असतां, आणि त्यानें ती नोतीस दिली होती खरी अशी पुराव्यानिशीं कोर्ताची खातरी झाली असतां, सरपंच नेमण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे. ह्या कलमाच्या आधारानें नेमलेला एकपंच अगर नेमलेले अनेकपंच अगर नेमलेला सरपंच ह्यास अगर ह्यांस मूळच्या हुकुमांत त्याचें नांव अगर त्यांचीं नांवें असल्या प्रमाणें लवादीचें काम करण्याचा अधिकार आहे.

निवाडा कोर्तास कसा सादर करावा.

३२०. पंचानें अगर पंचांनीं अगर सरपंचानें मुकदम्याचा निवाडा केला असतां, तो निवाडा ज्या मनुष्यानें अगर ज्या मनुष्यांनीं केला असेल त्यानें अगर त्यांनीं त्याजवर आपआपली सही करून मुकदम्यांतील सर्व दप्तर व जबान्या व लेखी पुरावा ह्यांसुद्धां तो निवाडा कोर्तास सादर केला पाहिजे.

स्पेशल केस लिहून पाठविण्याचा अखत्यार पंचांस आहे.

३२१. कोर्ताच्या हुकुमानें पंचांकडे चौकशीचें काम गेलें असतां, त्या एक पंचास अगर त्या अनेक पंचांस अगर त्या सरपंचास योग्य वाटल्यास, आणि तसें करण्याची मनाई त्या हुकुमांत नसल्यास, कोर्ताचें मत घेण्यासाठीं स्पेशल केस लिहून त्या रीतीनें त्या सगळ्या कामा विषयीं अगर त्यांतील कांहीं भागा विषयीं आपला निवाडा कळविण्याचा अखत्यार त्यास अगर त्यांस आहे.

अमुक कारणांवरून निवाड्यांत फेरफार करण्याचा, अगर तो दुरुस्त करण्याचा, अखत्यार अर्जावरून कोर्तास आहे.

३२२. पंचांनीं केलेल्या निवाड्यांत कांहीं भाग पंचांकडे पाठविलेल्या नव्हत्या अशा गोष्टीं संबंधीं आहे असें जर दिसून येईल, आणि तो भाग दुसऱ्या भागापासून निराळा करतां येईल, व तो पाठविलेल्या गोष्टींच्या निवाड्यास लागू नसेल; किंवा निवाड्याचे स्वरूपांत कांहीं उणेपणा असेल, किंवा त्यांत कांहीं उघड चूक असून ती काढली असतां निवाड्यास बाध येणार नाहीं असें असेल, तर, वादीनें अगर प्रतिवादीनें तसा अर्ज केला असतां, त्या निवाड्यांत

फेरफार करण्याचा, अगर तो दुरुस्त करण्याचा, अखत्यार कोर्टाला आहे. लवादीच्या खर्चाबदल तकरार पडल्यास, आणि निवाड्यामध्यें त्याजविषयीं बरोबर ठराव केला नसल्यास, वादीनें अगर प्रतिवादीनें तसा अर्ज केला असतां, खर्चाविषयीं जो हुकूम योग्य वाटेल तो करण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे.

लवादीच्या खर्चाबदल हुकूम करण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

३२३. खालीं लिहिलेल्या गोष्टीं पैकीं कोणतीही गोष्ट झाली असली, तर केलेला निवाडा अगर ज्या गोष्टी पंचांकडे पाठविल्या होत्या त्यांपैकीं कांहीं गोष्टी ह्यांचा फिरून विचार करण्यासाठीं त्याच एक पंचाकडे अगर त्याच अनेक पंचांकडे अगर त्याच सरपंचाकडे, योग्य वाटतील तसे ठराव करून, फिरून पाठविण्याचा अखत्यार कोर्टाला आहे. त्या गोष्टी येणें प्रमाणें,

केलेला निवाडा अगर पंचांकडे पाठविलेल्या गोष्टींपैकीं कांहीं गोष्टी फिरून त्यांजकडे पाठविण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.

. ज्या गोष्टी पंचांकडे पाठविल्या होत्या त्यांपैकीं एखाद्या गोष्टीचा निर्णय निवाड्यांत झाला नसेल, किंवा ज्या गोष्टी पंचांकडे पाठविल्या नव्हत्या त्या गोष्टींचा निर्णय निवाड्यांत झाला असेल.

निवाडा इतका मोघम आहे कीं तो अमलांत आणतां येत नाहीं असें असेल.

निवाडा पाहिला असतां त्यास कायद्याची नड उघड दिसत असेल.

३२४. पंचांच्या अगर सरपंचाच्या लांचलुचपतीची अगर गैरवर्तणुकेची सबब खेरीज करून दुसऱ्या कोणत्याही सबबीवरून पंचांचा कोणताही निवाडा रहीत करावयास पात्र होणार नाहीं. पंचांचा केलेला निवाडा रहीत करण्या विषयीं अर्ज करणें झाल्यास, तो अर्ज निवाडा कोर्टांत सादर झाल्यापासून दहा दिवसांचे आंत केला पाहिजे.

लांचलुचपतीची सबब खेरीज करून दुसऱ्या कोणत्याही सबबीनें निवाडा रहीत करूं नये.

निवाडा रहीत करण्याविषयीं अर्ज.

३२५. केलेला निवाडा अगर पंचांकडे पाठविलेल्या गोष्टीं पैकीं कांहीं गोष्टी फिरून विचार करण्या करितां वर लिहिल्या प्रमाणें परत पाठविण्याचें कारण कोर्टास दिसत नसल्यास, आणि तो निवाडा रहीत करण्या विषयीं कोणीं अर्ज केला नसल्यास, अगर केला असून कोर्टानें तो नाकबूल केला असल्यास, त्या निवाड्या अन्वयें, अगर, स्पेशल केसाच्या रूपानें तो निवाडा कोर्टाकडे आला असल्यास, त्या स्पेशल केसा विषयीं आपल्या अभिप्राया अन्वयें कोर्टानें फैसला केला पाहिजे. आणि त्या फैसल्यावरून हुकूमनामा झाला पाहिजे, आणि कोर्टाच्या इतर हुकूमनाम्यांप्रमाणें हाही अमलांत आणला पाहिजे. पंचांनीं केलेल्या निवाड्या अन्वयें फैसला झाला असतां तो शेवटचा फैसला समजावा.

निवाड्याअन्वयें फैसला व्हावा.

३२६. कोणे मनुष्यांच्या मध्यें कांहीं गोष्टींचा वाद पडून ते कबुलायत लिहितील कीं, आमच्या मध्यें किंवा आम्हां पैकीं कोणांच्या मध्यें जो वाद चालला आहे तो अमक्या एका पंचाकडे अगर अमक्या अनेक पंचांकडे, किंवा ह्या वादाच्या चौकशीचा अधिकार ज्या कोर्टास आहे तें कोर्ट नेमील त्या मनुष्यांकडे, निवाड्या साठीं पाठवूं, तर ती कबुलायत त्या कोर्टांत दाखल करण्या विषयीं अर्ज करण्याचा त्या सर्व मनुष्यांस अगर त्यां पैकीं कांहीं मनुष्यांस अखत्यार आहे. असा अर्ज झाल्यावर, अर्जदार खेरीज करून त्या कबुलायतीच्या कोणे मनुष्यांस कबुलायतीचा कागद कोर्टांत दाखल न करण्याचें कारण अमुक मुदतीच्या आंत दाखविण्या विषयीं जी नोतीस जरूर दिसेल ती देण्याचा हुकूम कोर्टानें केला पाहिजे. असा अर्ज करावयाचा तो दाव्यांतील फिर्यादअर्जीला ज्या किमतीचा स्तांप सांगितला आहे त्याच्या चवथाई किंमतीच्या स्तांपाच्या कागदावर लिहिला पाहिजे. आणि त्या कबुलायतींतील सर्व मनुष्यांनीं तो अर्ज केला असेल, तर ज्या मनुष्यांचा संबंध आहे, अगर संबंध आहे असा हक्क जे सांगतात, त्यां पैकीं कांहीं मनुष्यें वादी अगर एक मनुष्य वादी आणि राहिलेले दुसरे प्रतिवादी अगर राहिलेला दुसरा प्रतिवादी, असून ह्यांचा दावा झाला, किंवा, सर्वांनीं अर्ज केला नसेल तर, अर्जदार वादी आणि राहिलेले दुसरे मनुष्य प्रतिवादी असून ह्यांचा दावा झाला,

पंचांकडे पाठविण्या विषयीं कोणे मनुष्यांनीं दिलेली कबुलायत कोर्टांत दाखल करण्याचा अखत्यार आहे.

असें समजून त्या अर्जावर नंबर घालून तो रजिस्तरांत दाखल केला पाहिजे. कबुलायती विषयीं योग्य हरकत कोणीं न दाखविल्यास, ती कबुलायत दाखल केली पाहिजे, आणि पुढें पंचांकडे पाठविण्याचा हुकूम केला पाहिजे. ह्या बाबेंत लिहिलेले नियम दाखल केलेल्या कबुलायतींतील मजकुरास जेथपर्यंत मिळतील तेथपर्यंत पंचांकडे पाठविण्या विषयीं कोर्टाच्या हुकुमावरून पंचांनीं केलेल्या सर्व कामांला, आणि पंचांनीं केलेल्या निवाड्याला, आणि तो निवाडा अमलांत आणण्याच्या कामाला, लागू आहेत.

ह्या बाबेंतील नियम लागू.

कोर्टाकडे न जातां परभारें पंचांकडे सोंपलेल्या वादाचा निवाडा कोर्टांत दाखल करण्या विषयीं.

३२७. कोणे मनुष्यांनीं न्यायाच्या कोर्टाकडे न जातां आपला वाद आपण परभारें पंचांकडे सोंपल्यावरून पंचांनीं त्याचा निवाडा केला असेल, तर ज्या गोष्टींविषयीं तो निवाडा झाला त्या गोष्टींची चौकशी करण्याचा अधिकार ज्या कोर्टाकडे असेल त्या कोर्टांत तो निवाडा दाखल करण्याविषयीं निवाड्याच्या तारखेपासून सहा महिन्यांच्या आंत अर्ज करण्याचा अखत्यार ज्या कोणाचा संबंध त्या निवाड्यांत असेल अशा कोणत्याही मनुष्यास आहे. अर्जदाराखेरीज त्या वादाच्या संबंधाचे जे लोक असतील त्यांस तो निवाडा दाखल न करण्याचें कारण अमुक मुदतीच्या आंत दाखविण्याविषयीं नोतीस देण्याचा हुकूम कोर्टानें केला पाहिजे त्या वेळेच्या कोणत्याही चालू कायद्याच्या आधारानें ज्या कोर्टांत अर्जीला छापील कागद असण्याची जरूरी आहे त्या कोर्टांत अर्जीला ज्या किमतीचा छापील कागद लागतो त्या किमतीच्या छापील कागदावर तो अर्ज लिहिला पाहिजे. आणि अर्जदार वादी आणि दुसरे पक्षकार प्रतिवादी असून ह्यांचा दावा झाला असें समजून त्या अर्जावर नंबर घालून तो रजिस्तरांत दाखल केला पाहिजे. त्या निवाड्याविषयीं कोणीं योग्य हरकत दाखविली नसल्यास निवाडा दाखल केला पाहिजे, आणि ह्या बाबेंतील नियमांच्या आधारानें केलेल्या निवाड्याप्रमाणें हा निवाडा अमलांत आणण्याचा अखत्यार आहे.

तो निवाडा अमलांत आणण्याविषयीं.

बाब ७.

पक्षकारांच्या कबुलायतीवरून काम चालविण्याविषयीं.

वादाच्या गोष्टींचा निर्णय दिवाणी कोर्टानें करावयासाठीं ज्या मनुष्यांचा संबंध आहे त्यांनीं त्या गोष्टी कशा कळवाव्या ह्याविषयीं.

अमक्या गोष्टी घडल्या कीं न घडल्या, अगर अमक्या गोष्टी कायद्यास किंवा नीतीस अनुकूळ आहेत कीं नाहींत ह्याचा निर्णय ज्याला अधिकार आहे अशा कोणत्याही कोर्टानें करावा म्हणून त्या गोष्टी कबुलायतींत लिहून कळविण्याचा अखत्यार आहे.

३२८. अमुक गोष्ट घडली कीं न घडली, किंवा अमुक गोष्ट कायदेशीर आहे कीं नाहीं, ह्याचा निर्णय होण्यांत ज्या मनुष्यांचा नफ्यातोट्याचा संबंध असेल, अगर संबंध आहे असा हक्क जे सांगत असतील, त्या मनुष्यांला, फिर्यादअर्जीला ज्या किमतीचा स्तांप सांगितला आहे त्या किमतीच्या स्तांपाच्या कागदावर कबुलायत लिहून देण्याचा अखत्यार आहे. त्या कबुलायतींत मतलब असा असावा कीं, ती गोष्ट घडली किंवा न घडली अगर ती गोष्ट कायदेशीर आहे किंवा नाहीं ह्या वादाचा कोर्टानें अनुकूळ अगर प्रतिकूळ निर्णय केल्यास, कबुलायतींत लिहिलेली रकम अथवा कोर्ट ठरवील ती रकम एका पक्षकारानें दुसऱ्या पक्षकारास द्यावी; किंवा कबुलायतींत लिहिलेली जंगम अगर स्थावर मालमत्ता एका पक्षकारानें दुसऱ्या पक्षकाराच्या स्वाधीन करावी; किंवा कबुलायतींत लिहिलेलें कायदेशीर कृत्य एका पक्षकारानें अगर अनेक पक्षकारांनीं करावें अगर करूं नये. ती कबुलायत अमुक जंगम अगर स्थावर मालमत्ता देण्याविषयीं किंवा अमुक कृत्य करण्याविषयीं अगर न करण्याविषयीं असल्यास, द्यावयाच्या मालमत्तेची अगर ज्या मालमत्तेच्या संबंधाचें तें कृत्य असेल त्या मालमत्तेची अजमासाची किमत त्या कबुलायतींत लिहिला पाहिजे.

कबुलायत दाव्यादाखल समजून कोर्टांत दाखल करून तिजवर नंबर घालावा.

३२९. ह्या गोष्टीची चौकशी करण्याचा अधिकार ज्या कोर्टास आहे अशा कोणत्याही कोर्टांत ती कबुलायत दाखल करण्याची परवानगी आहे. आणि ती कबुलायत कोर्टांत दाखल झाल्यानंतर त्या गोष्टीचा निवाडा करून घेण्याचा संबंध ज्यांचा आहे, अगर संबंध

आहे म्हणून जे सांगतात, त्यां पैकीं अनेक अगर एक मनुष्य वादी आणि राहिलेले दुसरे अगर दुसरा मनुष्य प्रतिवादी असून ह्यांचा दावा आहे, असें समजून त्या कबुलायतीवर नंबर घालून ती रजिस्तरांत दाखल केली पाहिजे. आणि ती कबुलायत ज्या मनुष्यानें अगर ज्या मनुष्यांनीं हजीर केली असेल तो अगर ते खेरीज करून बाकीच्या मनुष्यांस ह्या गोष्टीची नोटीस दिली पाहिजे.

३३०. कबुलायत दाखल केल्यानंतर, ती कबुलायत लिहून देणारे व घेणारे सर्व लोकांवर कोर्टाचा अमल चालेल. आणि कबुलायतींत लिहिल्या प्रमाणें त्यांस वागावें लागेल. पक्षकारांवर कोर्टाचा अमल चालावा.

३३१. साधारण दाव्या प्रमाणें हा मुकदमा चौकशीस नेमला पाहिजे. आणि पक्षकारांस अगर त्यांच्या वकिलांस पुरशीस घालून उत्तरें घेतल्यावर, किंवा कोर्टास योग्य वाटेल तसा पुरावा घेतल्यावर, कोर्टाची खातरी होईल, कीं पक्षकारांनीं ही कबुलायत बरोबर रीतीनें सह्यांनिशीं लिहून दिली आहे, आणि घडली कीं न घडली अगर कायदेशीर आहे कीं नाहीं अशी कबुलायतींत लिहिलेली तकरारीची गोष्ट तींत त्यांच्या नफ्या तोटयाचा संबंध वास्तविक आहे, आणि त्या गोष्टीची चौकशी करून तिचा निर्णय करावा हें योग्य आहे, तर साधारण दाव्याच्या रीती प्रमाणें कोर्टानें तो दावा दफतरांत दाखल करून त्याची चौकशी करावी, आणि तिजवर आपला निर्णय अगर अभिप्राय द्यावा. आणि गोष्टीचे घडण्याच्या अगर कायद्याच्या वादाचा निर्णय कोर्टानें केल्यावर कबुलायतींत लिहिल्या प्रमाणें त्या पक्षकारांनीं ठरविलेल्या रकमेविषयीं अगर वर लिहिल्या अन्वयें कोर्टानें ठरविलेल्या रकमेविषयीं अगर दुसरी कांहीं गोष्ट लिहिली असल्यास तिजविषयीं कोर्टानें फैसला करावा. आणि तसा फैसला केल्यावर त्याचा हुकूमनामा झाला पाहिजे. तो हुकूमनामा वादविवाद होऊन झालेल्या हुकूमनाम्याप्रमाणें बजाविण्याचा अखत्यार आहे. ह्या मुकदम्याची चौकशी व निकाल.

बाब ८.

अपिलांविषयीं.

३३२. ह्या आक्तांत अगर त्या वेळेस चालू अशा कोणत्याही कायद्यांत अगर आक्तांत मुद्दाम निराळा हुकूम झाला नसल्यास, अवल कोर्टाच्या हुकूमनाम्यांवर केलेल्या अपिलांची चौकशी करण्याचा अधिकार ज्या कोर्टाला आहे त्या कोर्टाकडे अवल कोर्टाच्या हुकूमनाम्यांवर अपील करण्याची परवानगी आहे. सदरकोर्टाकडे अपील झाल्यास, त्या कोर्टातील तीन अगर अधिक जज्ज मिळून अशा कोर्टानें त्या अपिलाची चौकशी करून त्याचा निवाडा करावा. मुद्दाम मनाई नसल्यास सर्व हुकूमनाम्यांवर अपील चालेल. सदर कोर्टाकडे झालेल्या अपिलाची चौकशी तीन किंवा अधिक जज्जांनीं करावी.

अपिलें कशीं करावीं ह्या विषयीं.

३३३. अपील करावयाचें तें यादी लिहून केलें पाहिजे. ती यादी खालीं लिहिलेल्या मुदतीच्या आंत न दिल्याचें पुरतें कारण दाखवून अपिलेन्टानें अपील कोर्टाची खातरी केली नसल्यास, त्या खालीं लिहिलेल्या मुदतीच्या आंत अपील कोर्टास दिली पाहिजे. ती मुदत म्हणजे, जिल्हे कोर्टास अपील करावयाचें असल्यास, तीस दिवसांची मुदत, आणि सदर कोर्टास अपील करावयाचें असल्यास नव्वद दिवसांची मुदत. दिवस मोजावयाचे ते ज्या दिवशीं फैसला सांगितला तो दिवस सोडून त्या दिवसा पासून, आणि ज्या हुकूमनाम्यावर अपील करावयाचें त्याची नकल मिळविण्यास जी वेळ लागेल ती वेळ सोडून मोजले पाहिजेत. अपील करावयाचें तें अमक्या मुदतीच्या आंत अपील कोर्टास यादी देऊन करावें.

३३४. अपिलाचे यादींत ज्या फैसल्यावर अपील करावयाचें त्या फैसल्यास दोष लावण्याचीं कारणें असतील तीं उपपत्ति न दाखवितां किंवा हकीकत न लिहितां थोडक्यांत सदरवार दाखविलीं पाहिजेत, आणि त्या कारणांस अनुक्रमानें नंबर घातले पाहिजेत. कोर्टाच्या परवानगीशिवाय अपिलेन्टानें दुसरें एखादें दोषाचें कारण काढून त्याचें उपपादन यादींत काय असावें.

करूं नये अगर त्याचें उपपादन कोर्तानें त्यास करूं देऊं नये; परंतु अपिलेन्त्तानें जीं कारणें दाखविलीं त्यांवरूनच मात्र अपिलाचा निवाडा कोर्तानें केला पाहिजे अशा बंदी नाहीं.

अपिलाच्या यादीची पद्धति.

३३५. अपिलाची यादी खाला लिहिल्या नमुन्याची अगर त्या अभिप्रायाची असावी आणि ज्या हुकूमनाम्यावर अपील केलें त्या हुकूमनाम्याची नकल तिजबरोबर असावी.

अपिलाची यादी.

(रजिस्तरांत जसें असेल तसें नांव वगैरे) वादी.
(रजिस्तरांत जसें असेल तसें नांव वगैरे) प्रतिवादी.

(अपिलेन्त्ताचें नांव) सदरीं लिहिलेला वादी (अगर प्रतिवादी) हा सदरीं लिहिलेल्या दाव्यांत अमुक सालच्या अमुक महिन्याच्या, अमुक तारखेच्या अमुक न्यायाधीशानें केलेल्या हुकूमनाम्यावर अमुक ठिकाणच्या सदरकोर्ताकडे (अगर अमुक ठिकाणच्या जिल्हे कोर्ताकडे, जसें असल तसें.) अपील करतो. ह्याचीं कारणें येणें प्रमाणें आहेत, (येथें कारणें लिहावीं.)

अपिलाची यादी रीती प्रमाणें लिहिली नसेल अगर सांगितलेल्या मुदतींत दिली नसेल तर.

३३६. वर सांगितल्या रीती प्रमाणें अपिलाची यादी लिहिली नसली, तर ती नाकबूल करण्यास, अगर दुरुस्त करण्या करितां अपिलेन्तास परत देण्यास, कोर्ताला अखत्यार आहे. अपिलाची यादी सांगितलेल्या मुदतींत दिली नसल्यास, आणि दिवसगतीचें कांहीं पुरतें कारण दाखविलें नसल्यास, तें अपील नाकबूल केलें पाहिजे.

सर्व वादींस अगर सर्व प्रतिवादींस सारखें लागू अशा कारणावरून झालेल्या हुकूमनाम्यावर त्या वादीं पैकीं अगर प्रतिवादीं पैकीं कोणासही अपील करण्याचा आणि तो सर्व हुकूमनामा फिरवून घेण्याचा अखत्यार आहे.

३३७. कोणत्याही दाव्यांत दोन अगर अधिक वादी किंवा दोन अगर अधिक प्रतिवादी असून खालच्या कोर्तानें केलेला फिसला त्या सर्व वादींस किंवा त्या सर्व प्रतिवादींस सारखें लागू अशा कारणावरून झाला असेल, तर त्या सगळ्या हुकूमनाम्यावर त्या वादीं पैकीं अगर प्रतिवादीं पैकीं कोणासही अपील करण्याचा अखत्यार आहे; आणि तो हुकूमनामा फिरवून त्या सर्व वादींच्या अगर सर्व प्रतिवादींच्या तर्फेनें करण्याचा अगर त्यांत फेरफार करण्याचा अखत्यार अपील कोर्तास आहे.

ज्यांवर अपिलें झालीं असे हुकूमनामे तहकूब ठेवण्या विषयीं आणि अमलांत आणण्याविषयीं.

अपील झालें म्हणून हुकूमनामा अमलांत आणण्याचें काम तहकूब ठेवूं नये. परंतु पुरतें कारण दाखविलें असतां तो अमलांत आणण्याचें काम तहकूब ठेवण्याचा अखत्यार आहे.

३३८. एखाद्या हुकूमनाम्यावर अपील झालें आहे इतक्याच सबबीवरून तो अमलांत आणण्याचें काम तहकूब ठेविलें जाणार नाहीं; परंतु योग्य कारण दाखविलें असतां, तो अमलांत आणण्याचें काम तहकूब ठेवण्याविषयीं हुकूम करण्याचा अखत्यार अपीलकोर्तास आहे. अपील करण्यास जी मुदत नेमली आहे ती सरल्यापूर्वी हुकूमनामा अमलांत आणण्याची दरखास्त झाली असली, आणि अपील झाल्याची सूचना खालच्या कोर्तास आली नसली, तर पुरतें कारण दाखविलें असतां तो हुकूमनामा अमलांत आणण्याचें काम तहकूब ठेवण्याचा अखत्यार खालच्या कोर्तास आहे. अमलांत आणण्याचें काम तहकूब ठेवण्याविषयीं हुकूम करण्यापूर्वी, तो हुकूम करणाऱ्या कोर्तानें ज्या पक्षकाराच्या विरुद्ध हुकूमनामा झाला आहे त्याजपासून अपील कोर्ताचा हुकूमनामा अगर हुकूम बरोबर पुरा करण्याविषयीं जामीन घेतला पाहिजे.

अमलांत आणण्याचें काम तहकूब ठेवण्याचा हुकूम करण्यापूर्वी अपील कोर्ताचा हुकूमनामा अगर हुकूम बरोबर पुरा करण्याविषयीं कोर्तानें जामीन घ्यावा.

ज्यावर अपील झालें आहे असा हुकूमनामा अमलांत आणण्याविषयीं हुकूम करणाऱ्या कोर्तास माल परत करण्याविषयीं वगैरे जामीन घेण्याचा अखत्यार आहे.

३३९. ज्या हुकूमनाम्यावर अपील झालें आहे तो हुकूमनामा अमलांत आणण्याविषयीं हुकूम झाला असतां, ज्या कोर्तानें तो हुकूमनामा केला त्या कोर्ताला तो हुकूमनामा अमलांत आणण्यांत जो कांहीं माल घेतला जाईल तो परत करण्याविषयीं अगर त्याची किंमत देण्याविषयीं, आणि अपील कोर्ताचा हुकूमनामा अगर हुकूम बरोबर पुरा करण्याविषयीं, जामीन घेण्याचा अखत्यार आहे.

३४०. ज्या दाव्यांत सरकार किंवा सरकारचा कोणी कामगार वादी किंवा प्रतिवादी असेल, आणि त्या दाव्याचा खर्च सरकारांतून झाला असेल, त्या दाव्यांत मागल्या दोन कलमांत म्हणजे ३३८ व ३३९ ह्या कलमांत लिहिलेला जामीन सरकारापासून अगर सरकारी कामगारापासून कधीं मागूं नये. सरकारापासून अगर सरकारी कामगारापासून तसा जामीन मागूं नये.

हुकूमनाम्यांवर झालेल्या अपिलांविषयीं कामाची वहिवाट.

३४१. सांगितल्या रीतीप्रमाणें व नेमलेल्या मुदतीच्या आंत अपिलाची यादी कोर्टास दिली असतां, अपील कोर्टानें, अगर त्या कोर्टाच्या योग्य कामगारानें, त्या यादीच्या पाठीवर ती दिल्याची तारीख लिहिली पाहिजे, आणि अपिलांचें रजिस्तर ह्या नांवाचें बूक ह्या कामासाठीं ठेविलेलें असतें त्यांत तें अपील दाखल केलें पाहिजे. (क) ह्या निशाणीचा कागद ह्या आक्ताच्या शेवटीं जोडला आहे त्यांत लिहिल्या नमुन्याप्रमाणें रजिस्तर असावें. अपील कसें दाखल करावें. रजिस्तराची पद्धति.

३४२. हजीर होऊन जबाब देण्याचा हुकूम रिस्पांदेन्तास करण्यापूर्वी अपील कोर्टास योग्य दिसेल त्याप्रमाणें खर्चाविषयीं जामीन अपिलेन्तापासून घेण्याचा अगर न घेण्याचा अखत्यार, त्या कोर्टास आहे. परंतु अपिलेन्त हा हिंदुस्थानांतील ब्रितिश सरकाराच्या मुलखाच्या बाहेर राहत असून ज्या मालाविषयीं अपील आहे त्या मालाखेरीज त्या मुलखांत त्याची जमीन अगर दुसरा स्थावर माल नसेल, तर अशा सर्व मुकदम्यांत खर्चाचा जामीन कोर्टानें त्यापासून घेतलाच पाहिजे. आणि अपिलाची यादी देतेवेळेस अगर कोर्त हुकूम करील त्या मुदतीच्या आंत खर्चाचा जामीन अपिलेन्तानें दिला नसल्यास कोर्तानें तें अपील नाकबूल केलें पाहिजे. अपील कोर्टाच्या विचारास आलें तर अपिलेन्तापासून खर्चाचा जामीन घेण्याचा अखत्यार आहे. परंतु.

३४३. अपिलाची यादी रजिस्तरांत दाखल झाल्यावर अपील कोर्तानें खालच्या कोर्तास त्याविषयीं सूचना पाठवावी. ज्या कोर्ताचें दफ्तर अपील कोर्तात ठेविलेलें नसतें अशा कोर्तानें केलेल्या हुकूमनाम्यावर अपील झालें असलें, तर ती सूचना पावल्यावर त्या मुकदम्यांतील सर्व मुद्याचे कागद, किंवा जे कागद अपील कोर्तानें मुद्दाम मागितले असतील ते, जितकें लौकर होईल तितकें लौकर खालच्या कोर्तानें अपील कोर्ताकडे पाठविले पाहिजेत. जर मुकदम्यांत दाखल झालेल्या कांहीं कागदांच्या नकला खालच्या कोर्तांत असाव्या अशी कोणे पक्षकाराची इच्छा असेल, तर ते कागद कोणते ह्याचा तपशील लिहून खालच्या कोर्तास नोतीस देण्याचा अखत्यार त्याला आहे. आणि ज्या पक्षकारानें नोतीस दिली त्याच्या खर्चानें त्या कागदांच्या नकला करवून त्या कोर्तानें ठेविल्या पाहिजेत. अपील रजिस्तरांत दाखल झाल्याची सूचना अपील कोर्तानें खालच्या कोर्तास पाठवावी. खालच्या कोर्तानें अपील कोर्ताकडे कागद पाठवावे. दाखल झालेल्या अमुक कागदांच्या नकला खालच्या कोर्तांत असाव्या अशी नोतीस देण्याचा अखत्यार कोणे पक्षकारास आहे.

३४४. अपिलाची चौकशी करण्याचा दिवस अपील कोर्तानें नेमला पाहिजे. दिवस नेमावयाचा तो, रिस्पांदेन्ताचें राहण्याचें ठिकाण व अपिलाची नोतीस त्यावर बजाविण्यास लागणारा काळ ह्यांचा विचार करून, रिस्पांदेन्तास खुद जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें त्यादिवशीं हजीर होण्यास अवकाश मिळेल असा नेमला पाहिजे. अपिलाची चौकशी करण्याचा दिवस कसा नेमावा.

३४५. अपिलाची चौकशी करण्याकरितां जो दिवस नेमला त्याची नोतीस अपील कोर्ताचे कचेरींत लाविली पाहिजे, आणि तशी एक नोतीस अपील कोर्तानें खालच्या कोर्ताकडे पाठविली पाहिजे; आणि हजीर होऊन जबाब देण्याविषयीं समन्स प्रतिवादीवर बजाविण्याची जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वीं सांगितली आहे त्या रीतीनें ती नोतीस रिस्पांदेन्तावर बजाविली पाहिजे. आणि प्रतिवादीवर बजावावयाचे समन्सास व तें बजाविण्याच्या बाबतींतील कामास जे नियम लागू आहेत ते सर्व नियम तशी नोतीस बजाविण्याच्या कामास लागू आहेत. रिस्पांदेन्तास नोतीस द्यावयाची तींत अपिलाची चौकशी करण्याचा जो दिवस नेमला त्यादिवशीं रिस्पांदेन्तास अपील कोर्तांत हजीर न होईल तर त्याच्या परोक्ष मुकदम्याची अपिलाची चौकशी करण्याकरितां नेमल्या दिवसाची नोतीस प्रसिद्ध करणें आणि बजाविणें. नोतीस कशी असावी.

चौकशी होऊन एकतरफी फैसला केला जाईल, अशी सूचना केली पाहिजे. परंतु रिस्पांदेन्तानें आपल्या तर्फेनें अपील कोर्तांत हजीर होण्याविषयीं कोणी वकील नेमला असला, तर त्या वकिलावर ती नोतीस बजाविली असतां पुरे."

गैरहजिरीनें काय होईल.

३४६. अपिलाची चौकशी करण्याकरितां जो दिवस नेमला त्यादिवशीं, अगर दुसऱ्या कोणत्याही दिवसापर्यंत ती चौकशी तहकूब ठेविली असली तर त्या दिवशीं, अपिलेन्त खुद जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला नाहीं, तर तो हजीर नाहीं ह्या सबबीनें अपील काढून टाकलें पाहिजे. अपिलेन्त खुद जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला असून रिस्पांदेन्त खुद जातीनें अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर झाला नाहीं, तर रिस्पांदेन्ताच्या परोक्ष अपिलाची एकतरफी चौकशी चालविली पाहिजे.

अपिलाचें काम चालविण्यास कोणी हजीर नसल्यामुळें काढून टाकलेलीं अपिलें फैलावर पुन्हा घेण्याविषयीं.

३४७. अपिलाचें काम चालविण्यास कोणी हजीर नसल्यामुळें अपील काढून टाकलें असलें, तर तें पुन्हा फैलावर घेण्याकरितां काढून टाकल्याचे तारिखेपासून तीस दिवसांच्या आंत अपीलकोर्तास अर्ज करण्याचा अखत्यार अपिलेन्तास आहे. व चौकशी होण्याकरितां अपील निघालें त्या वेळेस योग्य कारणामुळें अपिलेन्तास हजीर होववलें नाहीं अशी पुराव्यानिशीं कोर्ताची खातरी झाली, तर तें अपील फैलावर पुन्हा घेण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे.

रिस्पांदेन्तानें निराळें अपील केल्याप्रमाणें खालच्या कोर्ताचे निवाड्यास दोष लावण्याचा अखत्यार त्याला आहे.

३४८. खालच्या कोर्तानें केलेल्या निवाड्यावर जर रिस्पांदेन्तानें निराळेंच अपील केलें असतें तर त्या निवाड्यास जो दोष लावण्याचा अखत्यार त्याला असता, तो दोष अपिलाच्या चौकशीच्या वेळेस लावण्याचा अखत्यार त्याला आहे.

अपीलकोर्तानें फैसला कसा करावा.

३४९. अवल कोर्तांत फैसला करण्याची जी रीत ह्या आक्तांत पूर्वी सांगितली आहे त्या रीतीनें अपिलाची चौकशी केल्यावर अपील कोर्तानें त्या अपिलाचा फैसला केला पाहिजे.

गैरशिस्तपणाच्या सबबीवरून कोणताही निवाडा फिरवूं नये.

३५०. अपिलाच्या फैसल्यांत खालच्या कोर्तानें केलेला हुकूमनामा कायम करण्याचा, अगर तो फिरविण्याचा, अगर त्यांत फेरफार करण्याचा, अखत्यार आहे. परंतु कोणत्याही दाव्याच्या विड्यांत अगर त्या दाव्यांत केलेल्या एखाद्या चालचलाऊ हुकुमांत कांहीं चूक अगर उणेपणा अगर गैरशिस्तपणा असून त्यामुळें त्या मुकदम्याच्या मतलबास अगर कोर्ताच्या अधिकारास बाध येत नसला, तर त्या सबबीवरून कोणताही हुकूमनामा फिरवूं नये, अगर त्यांत फेरफार करूं नये, अगर तो मुकदमा खालच्या कोर्ताकडे परत पाठवूं नये.

अपीलकोर्तास मुकदमा कधीं परत पाठविण्याचा अखत्यार आहे.

३५१. कोणत्याही मुकदम्याचा फैसला प्रथमारंभींच्या एखाद्या मुद्यावरून खालच्या कोर्तानें केल्यामुळें पक्षकारांच्या हकांस ज्या गोष्टीचा पुरावा आवश्यक आहे असें अपील कोर्ताच्या नजरेस येतें त्या गोष्टीचा पुरावा घ्यावयाचा राहिला असेल, आणि प्रथमारंभींच्या मुद्यावरून खालच्या कोर्तानें केलेला हुकूमनामा अपिलांत झालेल्या हुकूमनाम्यानें फिरविला असेल, तर, अपीलकोर्तास योग्य वाटल्यास, तो मुकदमा अपिलांत झालेल्या हुकूमनाम्याचे नकलेसुद्धां खालच्या कोर्ताकडे पाठविण्याचा, आणि ह्या दाव्याचा जो पहिला नंबर रजिस्तरांत होता तोच कायम ठेवून त्या दाव्याच्या गुणदोषाची चौकशी करून हुकूमनामा करण्याविषयीं आज्ञा करण्याचा अखत्यार अपीलकोर्तास आहे.

मुकदमा परत पाठविण्याचा अखत्यार वर लिहिलेल्या सबबीवरून मात्र आहे.

३५२. मागील कलम ३५१ ह्यांत सांगितलेल्या सबबी खेरीज करून कोणत्याही सबबीनें दुसरा निवाडा करण्याकरितां खालच्या कोर्ताकडे मुकदमा पाठविण्याचा अखत्यार अपीलकोर्ताला नाहीं.

३५३. खालच्या कोर्ताकडून आलेल्या मुकदम्याचे दफ्तरांत जो पुरावा आहे तो अपील कोर्तानें खातरी होण्याजोगा निवाडा करावयास पुरता आहे असें असेल, तर खालच्या कोर्तानें ज्या कारणावरून निवाडा केला तें कारण अगदीं निराळें जरी असलें तरी अपीलकोर्तानें त्या मुकदम्याचा शेवटचा निवाडा केला पाहिजे.

निराळ्या कारणावरून खालच्या कोर्तानें जरी फैसला केला तरी पुरावा पुरता असल्यास अपीलकोर्तानें मुकदम्याचा निवाडा केला पाहिजे.

३५४. अमुक मुद्दा काढून त्याची चौकशी करणें, अगर अमुक गोष्ट घडली कीं न घडली ह्याचा निश्चय करणें, हें गुणदोष पाहून मुकदम्याचा बरोबर निवाडा करण्यास आवश्यक आहे असें अपीलकोर्ताच्या नजरेस येईल, आणि तो मुद्दा काढून चौकशी करणें अगर ती गोष्ट घडली कीं न घडली ह्याचा निश्चय करणें हें खालच्या कोर्तानें सोडलें आहे;आणि त्या मुद्याचा निवाडा अगर ती गोष्ट घडली कीं न घडली ह्याचा निश्चय अपील-कोर्तानें करावयापुरता पुरावा त्या दफ्तरांत नसेल, तर खालच्या कोर्तानें चौकशी करावयाकरितां मुद्दा अगर मुद्दे काढण्याचा, आणि तो अगर ते चौकशीकरितां खालच्या कोर्ताकडे पाठविण्याचा, अखत्यार अपीलकोर्तास आहे. तो मुद्दा अगर ते मुद्दे पावल्यावर खालच्या कोर्तानें त्याची अगर त्यांची चौकशी चालविली पाहिजे, आणि त्यावर अगर त्यांवर आपण केलेला ठराव पुराव्यांसुद्धां अपीलकोर्ताकडे पाठविला पाहिजे. तो ठराव आणि तो पुरावा मुकदम्याच्या दफ्तरांत सामील झाला पाहिजे. आणि अपील कोर्तानें नेमलेल्या मुदतीच्या आंत त्या ठरावावर एखादा दोष द्यावयाचा असल्यास, त्या दोषाची याद लिहून दाखल होण्यासाठीं देण्याचा अखत्यार अपिलेन्त किंवा रिस्पांडेन्त ह्यास आहे. आणि ती नेमलेली मुदत सरल्यावर अपीलकोर्तानें अपिलाचा निवाडा केला पाहिजे.

अपीलकोर्तानें पाठविलेल्या मुद्याची चौकशी खालच्या कोर्तानें करावी.

३५५. अपिलांतील पक्षकारांस अपील कोर्तांत कागदांचा अगर साक्षीदारांचा नवीन पुरावा हजीर करण्याचा अखत्यार नाहीं. परंतु योग्य पुरावा घेण्याचें खालच्या कोर्तानें नाकबूल केलें असें जर दिसून येईल किंवा खातरी होण्याजोगा फैसला आपणास करतां यावा ह्या सबबीवरून अगर दुसऱ्या कोणत्याही योग्य सबबीवरून कांहीं कागद हजीर करण्याचा अगर कांहीं साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याचा हुकूम करण्याची जरूरी वाटेल, तर नवीन कागद घेण्याची अगर ज्या साक्षीदारांच्या साक्षी घेणें जरूर आहे, त्यांनीं खालच्या कोर्तांत पूर्वी साक्ष दिली असो अगर नसो, त्यांच्या साक्षी घेण्याची परवानगी देण्याचा अखत्यार अपील कोर्तास आहे. परंतु अपील कोर्तानें नवीन पुरावा घेतला असतां तो घेण्याचीं कारणें त्या कोर्ताच्या रोजनिशीवर लिहिलीं पाहिजेत.

अपील कोर्तांत नवीन पुरावा हजीर करण्याचा अखत्यार पक्षकारांस नाहीं. परंतु तसा पुरावा हजीर करण्याचा हुकूम करण्यास कोर्ताला अखत्यार आहे.

३५६. नवीन पुरावा घेण्याची परवानगी झाली असतां, तो पुरावा आपल्या समोर घेण्याचा, किंवा तो घेऊन अपीलकोर्ताकडे पाठविण्याविषयीं त्या खालच्या कोर्तास अगर दुसऱ्या कोणत्याही कोर्तास हुकूम करण्याचा, किंवा तो घेऊन अपीलकोर्ताकडे पाठविण्याविषयीं कोणत्याही मनुष्यास अधिकार देण्याचा, अखत्यार अपीलकोर्तास आहे. आणि तो पुरावा अमुक रीतीनें घेतला पाहिजे असा हुकूम करण्याचा अखत्यार अपील कोर्तास आहे.

नवीन पुरावा कसा घ्यावा.

३५७. नवीन पुरावा घेण्याची परवानगी झाली असतां, तो कोणत्या मुद्यावर अगर मुद्यांवर घ्यावयाचा हें अपीलकोर्तानें ठरवून दाखविलें पाहिजे. आणि तो मुद्दा अगर ते मुद्दे आपल्या रोजनिशीवर लिहिले पाहिजेत.

मुद्दे ठरवून दाखविले पाहिजेत.

३५८. मुदत देण्याविषयीं, दाव्याची चौकशी तहकूब ठेवण्याविषयीं, पक्षकारांस अगर त्यांच्या वकिलांस पुरशीस करून उत्तरें घेण्याविषयीं, आणि इनसाफाचा खर्च देवाविण्याविषयीं, अगर दुसरा प्रकार करण्याविषयीं, जे अधिकार ह्या आक्तांत पूर्वी अवल कोर्तास सांगितले आहेत ते सर्व अधिकार अपीलकोर्तास आहेत.

मुदत देण्याविषयीं, पक्षकारांस पुरशीस घालून उत्तरें घेण्याविषयीं, वगैरे अपीलकोर्तास अधिकार.

अपिलकोर्टाचा फैसला.

३५९. अपील कोर्टानें आपला फैसला उघड कोर्टांत सांगितला पाहिजे. त्या फैसल्यांत चौकशीचा मुद्दा अगर मुद्दे, त्यांवर केलेला निर्णय, आणि त्या निर्णयाचीं कारणें हीं लिहिलीं पाहिजेत. आणि तो फैसला ज्या जज्जानें अगर ज्या जज्जांनीं मिळून केला त्यानें अगर त्यांनीं तो सांगते वेळेस त्यावर तारीख घालून सही केली पाहिजे. तो फैसला इंग्रेजी भाषेंत लिहिला पाहिजे, परंतु त्या भाषेंत समजावयाजोगा फैसला जज्जाला लिहितां येत नसेल, तर जज्जानें स्वभाषेंत तो लिहावा. ज्या भाषेंत फैसला लिहिला ती भाषा कोर्टाचें काम नेहेमी ज्या भाषेंत चालतें तीहून निराळी असली, तर त्या भाषेंत त्याचा तरजुमा केला पाहिजे, आणि त्या तरजुम्यावर त्या जज्जानें अगर त्या जज्जांनीं सही केली पाहिजे. कोर्टानें केलेल्या फैसल्यास कोणे जज्जाचें मत मिळत नसल्यास, त्यानें आपलें मत लिहून ठेवावें, आणि तें त्या मुकदम्याच्या दफ्तरांत दाखल असलें पाहिजे.

तो कोणत्या भाषेंत लिहावा.

विसंमति लिहून ठेवावी.

हुकूमनाम्यांत काय असावें.

३६०. ज्या दिवशीं अपील कोर्टाचा फैसला झाला त्या दिवसाची तारीख हुकूमनाम्यावर असली पाहिजे. दाव्याचा नंबर, अपिलेन्त व रिस्पांदेन्त ह्यांचीं नांवें व वर्णनें, व अपिलाची यादी, इतकीं त्यांत असलीं पाहिजेत. आणि अपिलांत काय देवविलें, अथवा अपिलाच्या दुसऱ्या कोणत्या प्रकारानें ठराव झाला, हें त्यांत स्पष्ट लिहिलें पाहिजे. अपिलांत खर्च किती झाला आणि तो खर्च आणि मूळच्या मुकदम्याचा खर्च कोणत्या पक्षकारांनीं कोणत्या हिशांनीं द्यावा हेंही त्यांत लिहिलें पाहिजे. ज्या जज्जानें अगर ज्या जज्जांनीं तो हुकूमनामा केला त्यानें अगर त्यांनीं त्याजवर सही केली पाहिजे, आणि त्यावर कोर्टाचा शिक्का झाला पाहिजे. कोर्टांतील जज्जांचा मतभेद असल्यास, ज्या जज्जाचें मत कोर्टानें केलेल्या हुकूमनाम्याशीं मिळत नसेल त्याला त्या हुकूमनाम्यावर सही करण्याची जरूरी नाहीं; परंतु त्या जज्जाचें मत अमुक प्रकारचें आहे असें त्या हुकूमनाम्यांत लिहिलें पाहिजे. ह्या आक्तांत पूर्वीं अवल कोर्टाच्या हुकूमनाम्यांच्या नकलांविषयीं जो प्रकार सांगितला आहे त्या प्रकारानें हुकूमनाम्याच्या नकला असल बरहुकूम नकल अशा शेऱ्यासहीनिशीं पक्षकारांस कोर्टानें द्याव्या.

असल बरहुकूम नकल अशा शेऱ्यासहीनिशीं हुकूमनाम्याची नकल खालच्या कोर्टाकडे पाठवावी.

३६१. अपिलाच्या हुकूमनाम्याची अगर अपिलाचा निकाल करणाऱ्या दुसऱ्या कोणत्या हुकुमाची नकल, अपील कोर्टाच्या किंवा त्या कोर्टाच्या योग्यकामगाराच्या असल बरहुकूम नकल अशा शेऱ्यासहीनिशीं व कोर्टाच्या शिक्यानिशीं अपील झालेले दाव्याचा पहिला हुकूमनामा ज्या कोर्टानें केला असेल त्या कोर्टाकडे अपील कोर्टानें पाठविली पाहिजे ती नकल त्या मुकदम्याच्या असल कागदांत दाखल झाली पाहिजे. आणि दाव्याच्या मूळच्या रजिस्तरांत अपील कोर्टानें केलेल्या फैसल्याचा शेरा लिहिला पाहिजे.

अमलांत कसा आणावा.

३६२. अपील कोर्टाचा हुकूमनामा अमलांत आणण्याविषयीं दरखास्त करावयाची ती त्या मुकदम्यांत पहिला हुकूमनामा ज्या कोर्टानें केला त्या कोर्टाला करावी. आणि मूळचे हुकूमनामे अमलांत आणण्याविषयीं जो प्रकार व जे नियम ह्या आक्तांत पूर्वीं सांगितले आहेत त्या प्रकारानें व त्या नियमांप्रमाणें हा हुकूमनामा त्या कोर्टानें अमलांत आणला पाहिजे.

हुकुमांवर अपिलें.

हुकूमनामा होण्यापूर्वीं केलेल्या हुकुमावर अपील नाहीं. परंतु हुकूमनाम्यावर अपील झालें तर त्या हुकुमांतील चूक अगर उणेपणा दोष लावण्याचें कारण म्हणून दाखविण्याचा अखत्यार आहे.

३६३. हुकूमनामा होण्यापूर्वीं दाव्याची चौकशी चालत असतां त्या संबंधीं जो एखादा हुकूम केला असेल त्यावर अपील चालणार नाहीं. परंतु त्या दाव्याच्या हुकूमनाम्यावर अपील झाल्यास, जेणेंकरून त्या दाव्याच्या गुणदोषास अगर कोर्टाच्या अधिकारास बाध येईल अशी कांहीं चूक अगर उणेपणा अगर गैरशिस्तपणा त्या हुकुमांत असेल, तर ती चूक अगर तो उणेपणा अगर तो गैरशिस्तपणा दोष लावण्याचें कारण म्हणून अपिलाचे यादींत दाखविण्याचा अखत्यार आहे.

३६४. हुकूमनामा झाल्यावर तो अमलांत आणण्याविषयीं केलेल्या कोणत्याही हुकुमावर ह्या आक्तांत पूर्वीं मुद्दाम सांगितलेल्या कारणांशिवाय अपील चालणार नाहीं.

हुकूमनामा झाल्यावर तो अमलांत आणण्याविषयीं केलेल्या कोणत्याही हुकुमावर पूर्वीं सांगितलेल्या कारणांशिवाय अपील नाहीं.

३६५. दंडांविषयीं अगर ते वसूल करण्याविषयीं, अगर (हुकूमनामा बजाविण्याच्या बाबतींतील कैद खेरीज करून) कैदेविषयीं, ह्या आक्ताच्या आधारानें केलेल्या सर्व हुकुमांवर अपील चालेल.

दंडांविषयीं अगर कैदेविषयीं केलेल्या हुकुमांवर अपील.

३६६ ज्या कोणत्या हुकुमावर अपील करण्याची परवानगी आहे त्यावर अपील करण्याची मुदत आणि त्या अपिलाचें काम चालविण्याची वहिवाट हीं हुकूमनाम्यावरील अपिलाप्रमाणें सर्व प्रकारें असावीं.

हुकुमावर केलेल्या अपिलांत काम चालविण्याची वहिवाट.

बाब ९.

नादारींतल्या अपिलांविषयीं.

३६७ कोणत्याही दाव्यांत झालेल्या हुकूमनाम्यावर अपील चालविण्यास जे स्तांप लागतात त्यांची किमत देण्यास त्या दाव्यांतील कोणे पक्षकारास ताकद नसेल, तर मागल्या आठव्या बाबेंत व पांचव्या बाबेंत लिहिलेल्या नियमांपैकीं जितके नियम लागू आहेत त्या सर्वांच्या अन्वयें त्या हुकूमनाम्यावर नादारींत अपील करण्याची परवानगी त्या पक्षकारास मिळण्याचा मार्ग आहे.

नादारींत अपील करण्याची परवानगी कोणास आहे.

३६८. नादारींत अपील करण्याचे परवानगीविषयीं अर्ज करावयाचा तो, जिल्हे कोर्टांत अपील करावयाचें असेल तर, एक रुपयाच्या किमतीच्या छापील कागदावर, आणि सदर कोर्टांत अपील करावयाचें असेल तर दोन रुपयांच्या किमतीच्या छापील कागदावर, लिहून अपिलाची यादी देण्याविषयीं जी मुदत सांगितली आहे त्या मुदतींत त्या अपीलकोर्टांत दिला पाहिजे.

अर्ज कोणाला व कधीं द्यावा.

३६९. अपिलाचे यादींत ज्या गोष्टी लिहावयाचा हुकूम आहे त्या गोष्टी ह्या अर्जांत असाव्या, आणि अपिलाचे यादीप्रमाणेंच ह्या अर्जाची पद्धति असावी. अर्जदाराचा जो जंगम अगर स्थावर माल असेल त्याची याद त्या मालाच्या किमतीच्या अजमासासुद्धां लिहून ह्या अर्जास जोडली पाहिजे; आणि ज्या फैसल्यावर व ज्या हुकूमनाम्यावर अपील करावयाचें त्यांच्या नकलाही ह्या अर्जाबरोबर दिल्या पाहिजेत.

अर्जाची पद्धति.

३७०. तो अर्ज आणि खालच्या कोर्टानें केलेला फैसला व हुकूमनामा हे वाचल्यावर त्या कोर्टानें केलेला निवाडा कायद्यास अगर कायद्यादाखल अशा कोणत्याही संप्रदायास विरुद्ध आहे, किंवा दुसऱ्या प्रकारच्या चुकीचा अगर अन्यायाचा आहे, असें समजण्यास अपीलकोर्टास कांहीं कारण दिसत नसेल, तर तो अर्ज अपीलकोर्टानें नाकबूल केला पाहिजे. सदरीं लिहिलेल्या कारणांपैकीं कोणत्याही कारणावरून अर्ज नाकबूल झाला नसला, तर अर्जदार आपली नादारी सांगतो त्या नादारीची चौकशी केली पाहिजे, ती चौकशी अपीलकोर्टानें करावी, अगर ज्या कोर्टाच्या निवाड्यावर अपील आहे त्या कोर्टानें अपीलकोर्टाचे हुकुमावरून करावी. परंतु खालच्या कोर्टांत नादारींत फिर्याद करण्याची परवानगी मिळाली होती असें जर असेल, तर, त्याच्या नादारीची चौकशी करण्यास हुकूम देण्याचें विशेष कारण अपीलकोर्टास दिसत नसल्यास, त्याच्या नादारीची आणखी चौकशी करण्याची जरूरी नाहीं.

काम चालविण्याची वहिवाट.

३७१. नादारींत अपील करण्याची परवानगी मिळविण्याविषयीं केलेल्या अर्जावर अपीलकोर्टानें जो कबूल करण्याचा अगर नाकबूल करण्याचा हुकूम केला तो शेवटचा

अपीलकोर्टानें केलेल्या हुकुमाचा परिणाम.

समजावा. परंतु तो अर्ज नाकबूल झाला असल्यास, अपील कोर्टास योग्य वाटेल तर, हुकूमनाम्यावरच्या अपिलास ज्या किमतीचा स्तांप सांगितला आहे त्या किमतीच्या स्तांपाच्या कागदावर अपील करण्याकरितां अर्जदारास वाजवी मुदत देण्याचा अखत्यार अपील कोर्टाला आहे.

बाब १०.

स्पेशल अपिलांविषयीं.

सदर कोर्टाकडे स्पेशल अपिलें.

स्पेशल अपिलाचीं कारणें.

३७२. त्या वेळेस चालू अशा कोणत्याही कायद्यांत निराळ्या प्रकारचा हुकूम नसल्यास, अपील कोर्टानें केलेला निवाडा कायद्यास अगर कायद्यादाखल अशा संप्रदायास विरुद्ध आहे अशा कारणावरून, किंवा त्या मुकदम्याचे वहिवाटींत अगर चौकशींत कायद्याविषयीं मोठी चूक अगर उणेपणा झाल्यामुळें त्या दाव्याचे गुणदोष पाहून केलेल्या निवाड्यांत चूक अगर उणेपणा उत्पन्न झाला अशा कारणावरून, सदर कोर्टाच्या ताब्यांतील अपील कोर्टांनीं केलेल्या सर्व निवाड्यांवर सदर कोर्टाकडे स्पेशल अपील चालेल. दुसऱ्या कोणत्याही कारणावरून स्पेशल अपील चालणार नाहीं.

सदर कोर्टाला अर्ज द्यावा.

३७३. स्पेशल अपील घेण्याविषयीं अर्ज करावयाचा तो अपिलाची यादी देण्याविषयीं जी मुदत सांगितली आहे त्या मुदतीच्या आंत सदर कोर्टांत दिला पाहिजे. आणि खालच्या अपीलकोर्टानें व अवल कोर्टानें केलेले फैसले व हुकूमनामे ह्यांच्या नकला त्या अर्जाबरोबर दिल्या पाहिजेत. साधारण अपिलांस ज्या किमतीचा छापील कागद सांगितला आहे त्या किमतीच्या छापील कागदावर तो अर्ज लिहिला पाहिजे. परंतु स्पेशल अपील चालविण्याकरितां जे स्तांप लागतात त्यांची किंमत देण्यास अर्जदाराला ताकद नसेल, तर मागील नवव्या बाबेंत हुकूमनाम्यांवर नादारींतील अपिलांविषयीं जे नियम लिहिले आहेत त्यांपैकीं जितके लागू असतील त्या सर्वांच्या अन्वयें नादारींत स्पेशल अपील करण्याची परवानगी अर्जदारास देण्याचा अखत्यार सदर कोर्टाला आहे.

अर्जाची पद्धति.

३७४. अर्ज करावयाचा त्यांत ज्या हुकूमनाम्यावर स्पेशल अपील करावयाचें त्या हुकूमनाम्यास दोष लावण्याचीं कारणें असतील तीं उपपत्ति न दाखवितां किंवा हकीकत न लिहितां थोडक्यांत दाखविलीं पाहिजेत, आणि त्या कारणांस अनुक्रमानें नंबर घातले पाहिजेत. दुसऱ्या एखाद्या कारणाचें उपपादन कोर्टाच्या परवानगीशिवाय अर्जदारानें करूं नये. परंतु ज्यावरून स्पेशल अपील चालवयाजोगें आहे अशा कोणत्याही कारणावरून निवाडा करण्यास कोर्टाला अखत्यार आहे.

अर्जाचें काय करावें.

३७५. वर सांगितल्याप्रमाणें अर्ज लिहिला नसला, तर तो नाकबूल करावा किंवा दुरुस्त करण्याकरितां अर्जदारास परत द्यावा असा कोर्टास अखत्यार आहे. अर्ज बरोबर लिहिला असला, तर ह्या आक्ताच्या शेवटास (द) ह्या निशाणीचा कागद जोडला आहे त्यांतील नमुन्याप्रमाणें ह्या कामासाठीं ठेवलेल्या बुकांत तो दाखल केला पाहिजे; आणि इतर सर्व प्रकारांविषयीं साधारण अपिलाप्रमाणें आणि साधारण अपिलाविषयीं जे नियम ह्या आक्तांत पूर्वीं सांगितले आहेत त्यांपैकीं जे लागू असतील त्या सर्वांच्या अन्वयें हा मुकदमा चालला पाहिजे.

बाब ११.

फैसल्याची तपासणी.

फैसल्याची तपासणी.

३७६. ज्या हुकूमनाम्यावर वरिष्ठ कोर्टाकडे अपील झालें नाहीं अशा अवल कोर्टानें केलेल्या हुकूमनाम्यानें, किंवा ज्या हुकूमनाम्यावरचें स्पेशल अपील सदर कोर्टानें मंजूर केलें नसेल अशा जिल्ह्याचे अपीलकोर्टानें केलेल्या हुकूमनाम्यानें, किंवा ज्या हुकूमनाम्यावर राणी

इनकौन्सिल ह्यांकडे अपील झालें नसेल, अगर अपील झालें असून त्या मुकदम्यांतील कांहीं कागद राणी इनकौन्सिलाकडे पाठविण्यांत आले नसतील अशा सदरकोर्तानें केलेल्या हुकूमनाम्यानें, आपला न्याय बरोबर झाला नाहीं असें कोणा पक्षकारास वाटून, हुकूमनामा झाला त्या वेळेस त्याला ठाऊक नव्हता, अगर हजीर करवला नव्हता, असा कांहीं नवा मजकूर अगर पुरावा सांपडल्यामुळें, अगर दुसऱ्या कोणत्याही योग्य व पुरत्या कारणामुळें, आपणाविरुद्ध जो फैसला झाला त्याची तपासणी व्हावी, अशी तो पक्षकार इच्छा करीत असेल, तर ज्या कोर्तानें तो हुकूमनामा केला त्या कोर्तानें त्या फैसल्याची तपासणी करावी असा अर्ज करण्याचा अखत्यार त्या पक्षकारास आहे.

नवा पुरावा वगैरे सांपडल्यावर.

३७७. तपासणीचा अर्ज करावयाचा तो हुकूमनाम्याचे तारखेपासून नव्वद दिवसांचे आंत न दिल्याचें बरोबर व वाजवी कारण दाखवून कोर्ताची खातरी अर्जदाराला करवत नसल्यास, सदरहु मुदतीच्या आंत तपासणीचा अर्ज केला पाहिजे. वर सांगितलेल्या मुदतीच्या आंत अर्ज करावयाचा असल्यास, ज्या कोर्तांत अर्जीला स्तांप लागतो त्या कोर्तांतील अर्जीला जो छापील कागद सांगितला आहे त्या छापील कागदावर तो अर्ज लिहिला पाहिजे; परंतु ती मुदत सरल्यावर तो अर्ज करावयाचा असला, तर फिर्याद अर्जीला जो छापील कागद सांगितला आहे त्या छापील कागदावर तो लिहिला पाहिजे.

कोणत्या मुदतीच्या आंत व कोणत्या कागदावर तपासणीचा अर्ज करावा.

३७८. तपासणी करण्यास पुरतीं कारणें नाहींत असें जर कोर्तास वाटेल, तर तो अर्ज कोर्तानें नाकबूल करावा. परंतु प्रत्यक्ष चूक अगर राहिलेली गोष्ट दुरुस्त करण्याकरितां इच्छिलेली तपासणी जरूर आहे, किंवा इनसाफ चांगला होण्याकरितां दुसऱ्या कारणानें जरूर आहे असें जर कोर्तास वाटेल, तर कोर्तानें तपासणीचा अर्ज कबूल करावा. तपासणीचा अर्ज नाकबूल करण्याचा अगर कबूल करण्याचा जो हुकूम कोर्त करील तो शेवटचा.

तपासणीचा अर्ज कबूल करण्याविषयीं अगर नाकबूल करण्याविषयीं कोर्त हुकूम करील तो शेवटचा समजावा.

परंतु ज्या हुकूमनाम्याची तपासणी करण्याविषयीं अर्ज झाला आहे त्या हुकूमनाम्याचें प्रतिपादन विरुद्ध पक्षकारास हजीर होऊन करतां यावें म्हणून त्याला पूर्वी नोटीस केल्यावांचून तपासणीचा अर्ज कोर्तानें कधीं कबूल करूं नये.

परंतु.

३७९. आपल्या फैसल्याची तपासणी करावी, असा ज्या कोर्ताला अर्ज झाला त्या कोर्तांत दोन अगर अधिक जज्ज असले, तर ज्या जज्जानें अगर ज्या जज्जांनीं तो हुकूमनामा केला असेल तो अगर ते, किंवा दोन अगर अधिक जज्जांनीं तो हुकूमनामा केला असेल तर त्यांपैकीं कोणी जज्ज, त्या कोर्तांत तपासणीचा अर्ज झाला त्या वेळेस जज्जाच्या कामावर असल्यास, आणि अर्ज दिल्यापासून सहा महिनेपर्यंत ज्या फैसल्याविषयीं अर्ज आहे त्या फैसल्याचा विचार करण्यास त्या जज्जास गैरहजीरीमुळें अगर दुसऱ्या कारणामुळें हरकत होत नसल्यास, त्या कोर्तांतल्या दुसऱ्या कोणत्याही जज्जास किंवा जज्जांस त्या अर्जाचे गुणदोषाचा विचार सुरू करण्यास आणि त्यावर हुकूम अगर अभिप्राय लिहिण्यास अखत्यार नाहीं.

सदर कोर्तांत तपासणी होण्याविषयीं अर्ज करावयाचा तो ज्या जज्जानें अगर ज्या जज्जांनीं तो हुकूमनामा केला त्याजकडे अगर त्यांजकडे झाला पाहिजे.

३८०. फैसल्याची तपासणी करण्याचा अर्ज कबूल केला असतां दाव्याच्या रजिस्तरांत अगर अपिलांच्या रजिस्तरांत (जसें असेल तसें) त्याविषयीं शेरा लिहिला पाहिजे. आणि त्या मुकदम्याची पुन्हा चौकशी करण्याविषयीं त्या मुकदम्याची हकीकत पाहून जो हुकूम कोर्तास योग्य वाटेल तो कोर्तानें करावा.

तपासणीचा अर्ज कबूल केल्यावरची वहिवाट.

बाब १२.

किरकोळ.

३८१. आपल्या ताब्यांतील दिवाणी कोर्तांतल्या वहिवाटीचा आणि कामांचा बंदोबस्त करण्याकरितां साधारण नियम ठरवून देण्याचा, आणि त्या कोर्तांतील ज्या कामाला नमुना

ताब्यांतील दिवाणी कोर्तांकरितां वहिवाट वगैरेचे नियम

ठरविण्याचा सदर कोर्तास अखत्यार आहे.

परंतु ते नियम ह्या आक्ताला अगर दुसऱ्या कोणत्याही कायद्याला विरुद्ध नसावे.

करून देणें जरूर आहे असें वाटेल त्या कामाला नमुना करून देण्याचा, आणि कामगारांनीं ठेवावयाचीं बुकें व बारनिशा व हिशोब ह्यांचे नमुने करून देण्याचा, आणि तशा नियमांत अगर नमुन्यांत वेळोवेळां फेरफार करण्याचा अखत्यार सदरकोर्तास आहे. परंतु तसे नियम आणि नमुने ह्या आक्तांतील नियमांस अगर दुसऱ्या कोणत्याही चालू कायद्यांतील नियमांस विरुद्ध नसावे.

अमुक प्रकरणें खेरीज करून सुप्रीम कोर्तास व प्रेसिडेन्सी येथील स्मालकाज कोर्तास हा आक्त लागू नाहीं.

३८२. कमिशनाच्या द्वारानें साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याचें प्रकरण आणि ज्या ज्या कोर्तांनीं हुकूमनामे केले त्यांच्या त्यांच्या हद्दींच्या बाहेर ते अमलांत आणण्याचें प्रकरण, हीं खेरीज करून बादशाही सनदेनें स्थापिलेलें न्यायाचें कोणतेंही कोर्त, किंवा कलकत्ता, मद्रास, आणि मुंबई येथील लहान येणीं व मागणीं सुलभ रीतीनें वसूल करण्याचें कोणतेंही कोर्त ह्यांत केलेल्या फिर्यादीस हा आक्त लागू नाहीं.

मद्रास इलाख्यांतले गांवांतलि मुनसफ आणि गांवांतील व जिल्ह्यांतील पंचाइती ह्यांचा अधिकार आणि वहिवाट हीं खेरीज करून.

लष्करी कोर्स आफ् रिकेस्स हीं खेरीज करून.

मद्रास इलाख्यांत आणि मुंबई इलाख्यांत लहान दाव्यांची चौकशी करण्याकरितां नेमलेले एकटे अमलदार खेरीज करून, आणि मद्रास इलाख्यांतील लष्करी पंचाईत खेरीज करून.

३८३. मद्रास इलाख्याचे कायद्यांतील नियमांच्या आधारानें गांवांतील मुनसफ किंवा गांवांतील अगर जिल्ह्यांतील पंचाइती ह्यांजकडे दिवाणी मुकदम्यांप्रकरणीं जो अधिकार आहे त्यास अगर जी वहिवाट चालत आहे तीस, किंवा मिलितरी कोर्स आफ् रिकेस्स, म्हणजे लष्करांतील लहानसान घेण्या देण्याच्या चौकशीचीं कोर्तें, ह्यांच्या अधिकारास अगर वहिवाटीस, किंवा मद्रास इलाख्यांतील लष्कराच्या छावण्या व ठाणीं आणि मुंबई इलाख्यांतील लष्कराच्या छावण्या व ठाणीं येथील लष्करी बाजारांत लहानसान दाव्यांची चौकशी करण्याकरितां मद्रास इलाख्याच्या आणि मुंबई इलाख्याच्या चालू कायद्यांच्या आधारानें योग्य रीतीनें अधिकार देऊन नेमलेला एकटा अमलदार ह्याजकडे जो अधिकार आहे त्यास अगर वहिवाट चालत आहे तीस, किंवा मद्रास इलाख्यांतील चालू नियमांच्या आधारानें लष्करी मनुष्यांवरील दाव्यासंबंधीं पंचाइतींकडे जो अधिकार त्यास अगर वहिवाट चालत आहे तीस ह्या आक्तांत लिहिलेल्या नियमांपैकीं कोणताही नियम लागू आहे, किंवा ह्यानें त्यांचा फेरफार होतो, असें समजूं नये.

कांहीं विशेष कायदे व कांहीं अमुक ठिकाणीं चालण्याचे कायदे खेरीज आहेत.

३८४. मुंबई इलाख्याचा इसवी सन १८३० सालचा कायदा १३ वा (अमुक जाहगीरदार व सरंजामी व इनामदार ह्यांस आपआपल्या गांव वगैरेच्या हद्दींतील मुकदम्यांचे फैसले करण्याचा अधिकार देण्याबदल) झाला आहे त्याच्या आधारानें, आणि सन १८४० सालचा आक्त १५ वा (मुंबई इलाख्यांतील सन १८२७ चा कायदा १५ वा व सन १८३० चा कायदा १३ वा हे कायदे परमुलखाच्या राजांच्या वकिलांस लागू करण्याबदल) झाला आहे त्यांतील नियमांच्या आधारानें, अमुक जाहगीरदार व दुसरे अधिकारी जो अमल चालवितात त्या अमलास किंवा त्या अमलासंबंधीं त्यांच्या कांहीं कामास ह्या आक्तांतील कोणताही नियम लागू आहे असें समजूं नये. अथवा बंगाल इलाख्याचा सन १८१६ सालचा कायदा ११ वा (कटक जिल्ह्यांतील खंडणी देणाऱ्या अमुक जमिनींच्या वारसपणाच्या अगर उत्तराधिकाराच्या हक्काविषयींचे दावे घेऊन त्यांची चौकशी करून त्यांचा निवाडा करण्याबदल) झाला आहे त्याच्या आधारानें केलेल्या फिर्यादीस, किंवा सन १८२७ सालचा कायदा २९ वा (मुंबई सरकारच्या ताब्यांतील महाराष्ट्र देश व खानदेश ह्यांत कायदे चालविण्याबदल) झाला आहे त्यांत, व सन १८३० सालचा कायदा ७ वा (दक्षिण महाराष्ट्र देशांत कायदे चालविण्याबदल) झाला आहे त्यांत, आणि मुंबई इलाख्यांतील सन १८३१ सालचा कायदा पहिला व कायदा १६ वा हे (बडे लोकांच्या संबंधाच्या मुकदम्यांवर दक्षिणप्रांत व खानदेश येथील एजंत आफ् गवर्मेंत आणि दक्षिण महाराष्ट्र प्रांतांतील पोलितिकाल एजंत ह्यांचा अधिकार चालविण्या बदल) झाले आहेत त्यांत, आणि सन १८३५ सालचा आक्त १९ वा (दक्षिण प्रांतांतील सरदार लोकांचे कामावरील एजंताचे असिस्तंताचा अधिकार व अखत्यार ह्याबदल) झाला आहे त्यांत, आणि सन १८४२ सालचा आक्त १३ वा (सरकारानें आपलें स्वत्व काढून ज्या लोकांस जमिनीचा महसूल सोंपून दिला आहे त्या लोकांस

मुंबई इलाख्यांत तो महसूल उगविण्याचा अधिकार देण्याबदल) झाला आहे त्यांत, जे मुकदमे सांगितले आहेत तशा मुकदम्यांस ह्या आक्तांतील कोणताही नियम लागू आहे असें समजूं नयें. परंतु सदरीं लिहिलेल्या कायद्यांत व आक्तांत जे कांहीं विशेष नियम आहेत त्यांस ह्या आक्तांतील जे नियम प्रतिकूळ असतील ते खेरीज करून, ह्या आक्तांतील नियमांच्या अन्वयें तसे दावे व मुकदमे आणि त्यांवर दिवाणी कोर्ताकडे अपिलें व स्पेशल अपिलें घेऊन त्यांची चौकशी करून त्यांचे निवाडे केले पाहिजेत.

कोठपर्यंत हा आक्त त्यांला लागू आहे.

३८५. बंगाला, मद्रास, आणि मुंबई ह्या इलाख्यांतील सामान्य कायदे ज्या मुलखांत चालू नाहींत त्या मुलखांत इन्दियेचे गवर्नर जनरल इन् कौन्सिल अगर ज्या इलाख्याच्या सरकाराच्या ताब्यांत तो मुलूख असेल तें सरकार हा आक्त लागू करून त्याची जाहिरात सरकारी ग्याजेतांत करील तोंपर्यंत हा आक्त त्या मुलखांत चालू होणार नाहीं.

ज्या ठिकाणीं सामान्य कायदे चालू नाहींत त्या ठिकाणीं हा आक्त लागू केला जाई पर्यंत चालूं नये.

३८६. ह्या आक्तांतील खालीं लिहिलेले शब्द व संज्ञा ह्यांचा जो अर्थ ह्या कलमांत सांगितला आहे तोच ज्या ज्या ठिकाणीं ते शब्द व त्या संज्ञा आढळतात त्या त्या ठिकाणीं प्रकरणास अगर पूर्वापर संबंधास विरोध न येईल तर त्यांचा अर्थ समजावा, म्हणजे असें;—जेथें शब्दांला एकवचन आहे तेथें बहु वचनाचाही समावेश होतो, आणि जेथें शब्दांला बहु वचन आहे तेथें एक वचनाचाही समावेश होतो.

शब्दांचा मायना.

वचन.

जेथें पुरुष वाचक शब्द आहेत तेथें स्त्री जातीचाही समावेश होतो.

लिंग.

मुख्य दिवाणी अवल कोर्ताच्या अधिकाराच्या हद्दींतील प्रदेश तो ह्या आक्ताच्या कामासंबंधीं जिल्हा असा समजावा, आणि जिल्हा कोर्त ह्या शब्दाचा अर्थ मुख्य दिवाणी अवल कोर्त असा समजावा.

जिल्हा.
जिल्हाकोर्त.

हिंदुस्थानांतल्या ब्रितिश सरकारच्या कोणत्याही भागांत कलम ३८५ ह्यांतील नियमांच्या आधारानें हा आक्त चालू केला जाईल तेव्हां त्या भागांत सदर कोर्त म्हटलें असतां ह्या शब्दांत त्या भागांतील जें मुख्य दिवाणी अपील कोर्त असेल त्याचा समावेश होतो असें समजावें.

सदरकोर्त.

३८७. हा आक्त बंगाल इलाख्यांत इसवी सन १८५९ च्या जुलई महिन्याच्या पहिल्या तारखे पासून चालू झाला पाहिजे, आणि मद्रास व मुंबई ह्या इलाख्यांत इसवी सन १८६० च्या जानेवारि महिन्याच्या पहिल्या तारखे पासून, किंवा त्या तारखेच्या पूर्वी त्या त्या इलाख्याचें सरकार कोणता एक दिवस ठरवून त्या ठरविलेल्या दिवसा पूर्वी निदान तीन महिने त्याची जाहिरात सरकारी ग्याजेतांत करील त्या त्या दिवसापासून, हा आक्त त्या त्या इलाख्यांत चालू झाला पाहिजे. परंतु हा आक्त चालू होईल त्यावेळेस चालू असलेल्या एखाद्या मुकदम्यांतील कोणे पक्षकाराचा अपिला विषयीं अगर दुसऱ्या प्रकारच्या कामाविषयीं जो हक हा आक्त केला नसता तर चालता तो हक ह्या आक्तांतील कोणताही नियम लागू केल्यानें नाहींसा होईल असें कोर्ताच्या नजरेस येईल, तर त्या मुकदम्या विषयीं हा आक्त सुरू होण्या पूर्वीच्या चालू कायद्या अन्वयें कोर्तानें चालावें.

हा आक्त कधीं पासून चालू व्हावा.

चालू असलेल्या दाव्याविषयीं.

३८८. हिंदुस्थानांतील ब्रितिश सरकारच्या मुलखाच्या कोणत्याही भागांत हा आक्त चालू झाल्या पासून पुढें दिवाणी कोर्तांचें काम ह्या आक्ताप्रमाणें चाललें पाहिजे; आणि ह्या आक्तांत निराळ्या प्रकारची तजवीज कोठें कोठें सांगितली आहे ती खेरीज करून दुसऱ्या कोणत्याही कायद्यावरून अगर नियमावरून तें काम चालूं नये.

हा आक्त कोठें चालू झाल्यावर त्या मुलखांत ह्या आक्ताच्या नियमांप्रमाणें दिवाणी कोर्तांचें काम चालवावें.

अ निशाणीचा कागद.

अमुक जिल्ह्याचे अमक्याचें कोर्त अमुक ठिकाणीं·
इसवी सन १८ सालांतील दिवाणी दाव्यांचें रजिस्तर.

फिर्यादअर्जी दिल्याची तारीख·	दाव्याचा नंबर.	वादी.			प्रतिवादी.			मागणें.			हजीर होणें.			फैसला.			अपील.		अमलांत आणणें.							बजाविल्याचा रिपोर्त·
		नांव.	वर्णन.	राहण्याचें ठिकाण.	नांव.	वर्णन.	राहण्याचें ठिकाण.	मागण्याचा तपशील.	रकम अगर किंमत.	दाव्याचें कारण कधीं घडलें.	पक्षकार हजीर होण्याचा दिवस.	वादी·	प्रतिवादी.	तारीख·	कोणत्या तर्फेनें.	कशाबद्दल अगर रकम·	अपिलाची तारीख.	अपिलांतील फैसला.	दरखास्तीची तारीख.	हुकुमाची तारीख.	कोणावर·	कशाबद्दल आणि पैसा असेल तर रकम.	इनसाफाचें खर्चाची रकम.	कोर्टांत भरली ती रकम.	धरिला.	रकम भरणें अगर धरणें ह्यां खेरीज दुसरे प्रकारचा रिपोर्त असेल त्याचा शेरा आणि हरएक रिपोर्ताची तारीख.

ब निशाणीचा कागद.

दाव्याचा नंबर

अमुक ठिकाणीं अमक्याच्या कोर्टांत.

अमुक वादी.
अमुक प्रतिवादी.

(नांव, वर्णन, आणि राहण्याचें ठिकाण.)

ज्या पक्षीं (वादीचें नांव, वर्णन, आणि ठिकाण येथें लिहावें) ह्यानें तुम्हांवर ह्या कोर्टांत फिर्याद केली आहे (रजिस्तरांत लिहिल्याप्रमाणें मागण्याचा तपशील येथें लिहावा) त्या पक्षीं अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस दोन प्रहरांपूर्वी अमुक वाजतां वर लिहिलेल्या वादीचे फिर्यादीचा जबाब देण्याकारतां ह्या कोर्टांत जातीनें हजीर होण्याविषयीं तुम्हांला हें समन्स केलें असे. (खुद जातीनें हजीर होण्याचा जरूरी नसल्यास, असें लिहावें कीं तुम्हीं, जातीनें अगर ज्यास दाव्याची चांगली माहिती करून दिली असेल आणि मुद्यांच्या सर्व सवालांचीं उत्तरें जो देऊं शकेल अशा कोर्टांतील वकिलाच्या मारफतीनें; अथवा अशा सवालांचां उत्तरें जो देऊं शकेल असा दुसरा कोणी माहितगार मनुष्य बरोबर घेऊन जाणाऱ्या वकिलाच्या मारफतीनें) हजीर व्हावें. (दाव्याचा शेवटचा निकाल होण्याकरितां समन्स असलें, तर आणखी असें लिहावें कीं, तुम्हांस हजीर व्हावयाविषयीं जो दिवस ठरविला आहे तो दिवस दाव्याचा शेवटचा निकाल होण्यासाठीं नेमला आहे. ह्यास्तव तुम्हीं आपले सर्व साक्षीदार त्या दिवशीं हजीर करण्याची तजवीज ठेविली पाहिजे) आणखी तुम्हाला ह्या समन्सावरून अशी ताकीद दिली जाते कीं सदरीं लिहिल्या दिवशीं तुम्ही हजीर नाहीं झालां तर तुमच्या परोक्ष दाव्याची चौकशी होऊन त्याचा फैसला केला जाईल. आणि वादी पाहूं इच्छितो (जो कोणता दस्तऐवज हजीर करण्याविषयीं वादीनें अर्ज केला असेल तो येथें लिहावा) तो कागद आणि तुम्हांस आपला जबाब ज्या कोणत्या कागदाचे आधारावरून द्यावयाचा असेल तो कागदही आपल्या बराबर आणला पाहिजे. (अगर आपल्या वकिलाबरोबर पाठविला पाहिजे.)

क निशाणीचा कागद.

अमुक ठिकाणीं कोर्ट

इसवी सन १८ सालांत हुकूमनाम्यांवर अपिलें झालीं त्यांचें रजिस्तर.

अपिलाचे यादीची तारीख.	अपिलाचा नंबर.	अपिलेन्त.			रिस्पांदेन्त.			ज्यावर अपील झालें तो हुकूमनामा.				हजीर होणें.			फैसला.		
		नांव.	वर्णन.	राहण्याचें ठिकाण.	नांव.	वर्णन.	राहण्याचें ठिकाण.	कोणत्या कोर्टाचा.	मूळ दाव्याचा नंबर.	तपशील.	रकम अगर किमत.	पक्षकार हजीर होण्याचा दिवस.	अपिलेन्त.	रिस्पांदेन्त.	तारीख.	कायम केला किंवा फिरविला किंवा त्यांत फेरफार केला.	कशाबदल अगर रकम.

द निशाणीचा कागद.

अमुक ठिकाणचें सदर कोर्त.

स्पेशल अपिलांचें रजिस्तर.

यादीची तारीख.	अपिलाचा नंबर.	अपिलेन्त.			रिस्पांदेन्त.			ज्यावर अपील झालें तो हुकूमनामा.				हजीर होणें.			फैसला.		
		नांव.	वर्णन.	राहण्याचें ठिकाण.	नांव.	वर्णन.	राहण्याचें ठिकाण.	कोणत्या कोर्ताचा.	मूळ दाव्याचा व अपिलाचा नंबर.	तपशील.	रकम अगर किंमत.	पक्षकार हजीर होण्याचा दिवस.	अपिलेन्त.	रिस्पांदेन्त.	तारीख.	कायम केला, किंवा फिरविला, अगर त्यांत फेरफार केला	कशा बदल अगर रकम.

(True translation)
THOMAS CANDY, Major.

विषयांची अनुक्रमणिका वर्णाच्या क्रमानें.

अधिकार. — कलम.

अमक्या ठिकाणीं अगर अमक्या पासून जन्मल्या मुळें कोणीही मनुष्य कोर्टाच्या अधिकारा बाहेर नाहीं ४

आपापल्या हद्दींतील कारणांचे दाव्यांची चौकशी करण्याचा कोर्टास अधिकार आहे ५

कोर्टाच्या अधिकारांत दावा आणण्या करितां त्याचा कांहीं अंश सोडण्या विषयीं .. ७

दुसऱ्या कोर्टाच्या अधिकारांत राहणाऱ्या प्रतिवादीवर समन्स बजाविण्या विषयीं ५९

कोर्टाच्या अधिकाराहून अधिक रकम असेल तितकी सोडण्या विषयीं १९१

अपील कोर्टाला अधिकार अवल कोर्टाच्या अधिकारा प्रमाणें आहे.......... ३५८

अपील.

फिर्यादि अर्जी नाकबूल करण्याच्या हुकुमावर अपील ३६

प्रतिवादी पासून जामीन घेण्याच्या हुकुमावर अपील ७६

फैसला होण्या पूर्वी दिलेल्या जप्तीच्या हुकुमावर अपील.............. ८५

ताकिदीच्या हुकुमावर अपील ९४

प्रतिवादीच्या गैरहजीरी मुळें झालेल्या एकतर्फी फैसल्यावर आणि वादीच्या गैरहजीरी मुळें बुडालेल्या दाव्यावर अपील नाहीं ११९

हुकूमनामा रहीत करण्याच्या हुकुमावर अपील नाहीं ११९

हुकूमनामा रहीत करण्याविषयींची दरखास्त नाकबूल करण्याच्या हुकुमावर अपील आहे ११९

हुकूमनामा बजाविण्यांत दंडेली अगर अटकाव ह्यासंबंधीं हुकुमावर अपील आहे २२९-२३१

लिलांव मंजूर करण्याच्या हुकुमावर अपील आहे २५७

दुसऱ्या कोर्टानें केलेला हुकूमनामा अमलांत आणण्याच्या हुकुमावर अपील आहे २९४

नादारींतल्या दाव्याच्या बाबतींत केलेल्या हुकुमावर अपील नाहीं ३११

मुद्दाम मनाई नसल्यास सर्व हुकूमनाम्यांवर अपील आहे ३३२

सदर कोर्टाला केलेल्या अपिलाची चौकशी तीन अगर अधिक जज्जांनीं करावी. ३३२

याद देऊन अपील केलें पाहिजे. ३३३

अपील करण्याची मुदत............ ३३३

अपिलाची याद कशी असावी......३३४,३३५

अपिलाची याद रीती प्रमाणें नसली तर नाकबूल होईल ३३६

अपील मुदतीच्या आंत न दिल्यास नाकबूल ३३६

सर्वांस सारख्या कारणावरून झालेल्या हुकूमनाम्यावर अनेक वादींपैकीं अगर अनेक प्रतिवादींपैकीं कोणासही अपील करण्यास परवानगी आहे ३३७

अपील झालेले हुकूम तहकूब ठेवण्या विषयीं आणि अमलांत आणण्या विषयीं ३३८

अपील कसें दाखल करावें.......... ३४१

अपील दाखल झाल्याची सूचना करणें व खालच्या कोर्टानें कागद पाठविणें ह्यां विषयीं.................... ३४३

अपिलाच्या चौकशीचा दिवस नेमण्या विषयीं.................... ३४४

गैरहजीरी मुळें काढून टाकलेलें अपील परत घेण्या विषयीं ३४७

अपिलाचा फैसला कसा करावा ह्याविषयीं ३४९

अपिलाचा फैसला गैरशिस्तपणामुळें फिरविला जात नाहीं ३५०

अपिलाचा मुकदमा परत पाठविण्या विषयीं ३५१,३५२

पुरावा पुरा असल्यास अपिलाचा फैसला अपील कोर्टानें केला पाहिजे ३५३

अपिलांत नवा पुरावा घेण्या विषयीं ३५५, ३५६,३५७

अपील कोर्टाचे अधिकार कोणते कसे आहेत ३५८

अपिलांच्या फैसल्या विषयीं ३५९

अपिलांतल्या हुकूमनाम्याविषयीं ३६०,३६१,३६२

हुकूमनाम्या पूर्वी केलेल्या हुकुमावर अपील नाहीं ३६३

हुकूमनामा झाल्यावरच्या हुकुमावर कांहीं कारणें खेरीजकरून अपील नाहीं. .. ३६४

कलम.

दंडाविषयींच्या आणि (हुकूमनामा बजाविण्या बदलची कैद खेरीज करून) कैदेविषयींच्या हुकुमावर अपील आहे ३६५
हुकुमावर केलेल्या अपिलाच्या कामाची वहिवाट ३६६
नादारींत अपील करण्याची परवानगी कोणास ३६७
नादारींत अपील करण्याविषयीं अर्ज. ३६८,३६९
नादारींत अपील करण्याच्या अर्जावर काम करण्याची वहिवाट ३७०
त्या अर्जावरील अपील कोर्ताच्या हुकुमा विषयीं.................... ३७१
स्पेशल अपिलें कोणत्या कारणांवरून कोणाकडे द्यावीं................ ३७२
स्पेशल अपिलाच्या अर्जा विषयीं ३७२,३७३,३७४
स्पेशल अपिलाच्या अर्जाची वाट काय करावी ३७५

अमलांत आणणें.

अपील झाल्यामुळें हुकूमनामा अमलांत आणण्याचें काम तहकूब ठेवूंनये..... ३३८

ह्याविषयीं बजाविणें ह्या सदराखालीं आणखीं पहावें.

अमानत.

न्यायाच्या कोर्तांत अगर सरकारी कामगाराच्या हातीं अमानत असलेल्या पैशाची जप्ती २३७
स्थावरमालाच्या खरीददारानें अमानत पैसा ठेवण्या विषयीं............ २५३

अर्ज.

कोर्ताला अर्ज कोणीं करावा १६
मुदत मागण्या विषयीं सरकारी कामगाराचा अर्ज ६९
रजिस्तरांत शेरा लिहिण्याविषयीं सरकारी वकिलाचा अर्ज ७०
फैसला होण्या पूर्वी प्रतिवादीस धरण्या विषयीं अर्ज................. ७४,८०
फैसला होण्या पूर्वीं प्रतिवादीपासून जामीन घेण्याविषयीं अगर त्याचा माल जप्त करण्या विषयीं अर्ज. ८१,८२
पक्षकारांची साक्ष घेण्या करितां विशेष अर्ज १६२
हुकूमनामा व फैसला ह्यांच्या नकला मिळण्या विषयीं अर्ज १९८
लिलांव रहीत करण्या विषयीं अर्ज.... २५६
धरलेल्या मनुष्याचा सुटण्या विषयीं अर्ज २७३
हुकूमनाम्यावरून कैदेंत गेलेल्या मनुष्याचा सुटण्या विषयीं अर्ज २८०
तो अर्ज घेतल्यावर कोर्ताची वहिवाट .. २८१
दुसऱ्या कोर्ताच्या हद्दींत हुकूमनामा बजाविण्या विषयीं अर्ज............ २८५
नादारींत फिर्याद करण्याची परवानगी मागण्या विषयीं अर्ज २९९–३०४
वादाच्या गोष्टी पंचांकडे पाठविण्याचा अर्ज ३१२,३१३
पंचांच्या निवाड्यांत फेरफार करण्याचा अगर तो दुरुस्त करण्याचा अर्ज.... ३२२
पंचांचा निवाडा रहीत करण्या विषयीं अर्ज ३२५
कबुलायत दाखल करण्या विषयीं अर्ज .. ३२६
नादारींत अपील करण्या विषयीं अर्ज.३६८,३६९
तो अर्ज घेतल्यावर कोर्ताची वहिवाट .. ३७०
स्पेशल अपिला विषयीं अर्ज......३७३,३७४
तो अर्ज घेऊन कोर्तानें काय करावें.... ३७५
फैसल्याच्या तपासणीचा अर्ज.... ३७७–३७९

आक्त.

ह्या आक्तांतील नियम लागू नाहींत कोठें.................. ३८४,३८५
हा आक्त चालू अगर लागू होण्या विषयीं..............३८५,३८७,३८८

इकरार.

इकरारावर खोट्या प्रतिज्ञा लेखाची शिक्षा. २४
दाखविलेल्या कारणाचे पुराव्या करितां इकरार घेण्या विषयीं........ ११८,१६४

इनामदार.

इनामदारांच्या अधिकारास हा आक्त लागू नाहीं ३८४

उत्पन्न घेणारा

उत्पन्न घेणारा, नेमण्या विषयीं ९२

उलगडा.

हुकूमनाम्याचा उलगडा कोर्ताच्या मारफत केला पाहिजे................ २०६

कपटाचा हुकूमनामा.

कपटाचे हुकूमनाम्यावरून जप्त केलेल्या मालाचा लिलांव तहकूब ठेवण्या विषयीं. ९०
कपटाच्या हुकूमनाम्यावरून जप्त झालेल्या मालाच्या उत्पन्नांतून दुसऱ्याचा हुकूमनामा फेडण्या विषयीं २७२

कंपनी अगर कार्पोरेशन.

कंपनी अगर कार्पोरेशन पक्षकार असल्यास फिर्याद अर्जांत कोणाचें नांव असावें.. २६
तशा फिर्यादअर्जावर प्रतिज्ञालेख कोणीं करावा ह्याविषयीं २८

कलम.

कंपनीचा अगर कार्पोरेशनाचा देरेक्टर अगर सेक्रेतारी खुद हजीर होण्याविषयीं. ४६
तशा देरेक्टरावर अगर सेक्रेतारीवर समन्स बजाविण्या विषयीं........ ६३
कंपनीच्या भागांची विक्री करण्या विषयीं. २४८
कंपनीचे अगर कार्पोरेशनाचे विकलेले भाग ताब्यांत देण्या विषयीं २६५
कंपनीचे अगर कार्पोरेशनाचे भाग दुसऱ्याच्या नांवानें करून देण्या विषयीं.. २६७

कबुलायत.

तक्रारीच्या गोष्टी चौकशीच्या मुद्यांच्या स्वरूपानें कबुलायतींत लिहिण्या विषयीं.................. १४२,१४३
पंचांकडे वाद पाठविण्या विषयीं कबुलायत ३२६,३२७
वादाच्या गोष्टींचा निर्णय दिवाणी कोर्तानें करावा ह्यासाठीं पक्षकारांनीं कबुलायत लिहून त्या कळवाव्या........३२८–३३१

कमिशन.

गैरहजीर साक्षीदाराची साक्ष घेण्याविषयीं कमिशन पाठविण्याचे प्रकार.. १७५–१७८
कमिशन बजाविल्यावर साक्षीदारांच्या जबान्यांसुद्धां तें परत पाठविण्या विषयीं १७९
जागच्या जागीं चौकशी करण्या करितां कमिशन १८०
हिशोबाची चौकशी करण्याकरितां कमिशन १८१
कमिशनाच्या खर्चा विषयीं १८२
नादारीच्या बाबतींत जागच्या जागीं चौकशी करण्याविषयीं कमिशन ३०७

करार.

करार मोडल्याबदल नुकसान भरून देण्याचा हुकूमनामा.............. १९२
करार पुरा करण्याबदल हुकूमनामा.... २००

कर्ज येणें.

मनाईच्या हुकुमानें कर्ज येण्याची जप्ती.. २३६
कर्ज येणें जप्त झालें तर वहिवाटदार नेमला पाहिजे २४०
जप्त झालेलीं कर्जें ताब्यांत देण्या विषयीं. २६५

कलेक्टर.

कलेक्तरास उत्पन्न घेणारा नेमण्या विषयीं. ९२
जमिनीचा विभाग कलेक्तरानें करावा अगर जमिनीचा हिस्सा पृथक ताब्यांत द्यावा २२५

कलम.

जमिनीचा उघड लिलांव तहकूब करण्याचा कलेक्तरास कोर्तानें अधिकार देण्या विषयीं................ २४४
सरकारी साऱ्याचे जमिनीचा लिलांव कलेक्तरानें करावा............. २४८
कमी स्तांपाचा व दंडाचा पैसा ह्याचा तख्ता दर महिन्यास कोर्तानें कलेक्तराकडे पाठवावा १३१

कामगार.—सरकार ह्या सदराखालीं पहावें.
कार्पोरेशन.—कंपनी ह्या सदराखालीं पहावें.

कैद.

प्रतिवादीला जामीन देववत नाहीं तर कैद करावयाविषयीं ७८
साक्ष देण्यास नाकबूल झालेला साक्षीदार कैद करण्या विषयीं............ १६९
जंगम मालाचा हुकूमनामा अगर रोख पैक्याचा हुकूमनामा अमलांत आणण्या करितां कैद करण्या विषयीं.... २००,२०१
कैदेंत ठेवून हुकूमनामे अमलांत आणण्या विषयीं............... २७६–२८३
कैदेंत ठेवलेल्या मनुष्याचा पोटखर्च..२७६,२७७
कैदेंत ठेवण्याच्या काळाची मर्यादा २७८
कैदेच्या हुकुमावर अपील आहे ३६५

कैफियत.

कैफियतीवर खोट्या प्रतिज्ञालेखाची शिक्षा. २४
लिहिलेल्या कैफियतीं विषयीं.... १२०–१२४

कोर्त.

बादशाही सनदेनें स्थापिलेलें कोणतेंही कोर्त व कलकत्ता, मद्रास, आणि मुंबई, येथील स्माल काज कोर्तें, ह्यांस हा आक्त लागू नाहीं ३८२

खर्च.

समन्स, नोतिशी, वगैरे बदल खर्च अर्जदारानें अगोदर दिला पाहिजे २३
खर्चाचा जामीन घेण्या विषयीं ३४,३५
चौकशी तहकूब करविणाऱ्या पक्षकारानें खर्च दिला पाहिजे १४६
समन्स करण्या पूर्वी साक्षीदारांचा खर्च भरला पाहिजे १५१
कमिशना बदलचा खर्च अगोदर घेतला पाहिजे १८२
इनसाफाच्या खर्चाचा ठराव हुकूमनाम्यांत केला पाहिजे............... १८७
इनसाफाचा खर्च कोणता ह्याविषयीं .. १८८

कलम.

नादारींतल्या दाव्याच्या खर्चाचा हिशोब फैसल्याचे वेळेस करावा ३०९
लवादीचे खर्चाच्या ठरावा विषयीं ३२२
अपिलेंतापासून खर्चाचा जामीन घेण्या विषयीं ३४२

गहाण.

जमीन गहाण ठेवल्यानें वगैरे हुकूमनाम्यांतील रकम उत्पन्न करणें २४३
गहाणदाराचा हक्क ठेवून माल विकला तर त्यास फाजिलाचा हिसा मिळूं नये... २७१

गैरशिस्तपणा अगर बेकायद्याचा प्रकार.

जंगम मालाची विक्री करतांना एखादा बेकायद्याचा प्रकार झाला असतां विक्रीस बाध येऊं नये २५२
स्थावरमालाची विक्री करतांना एखादा बेकायद्याचा प्रकार झाल्यास विक्रीस बाध नाहीं २५६
गैरशिस्तपणाच्या सबबीमुळें खालच्या कोर्टाचा हुकूमनामा अपील कोर्टानें फिरवूं नये ३५०

गैरहजीर साक्षीदार.

माफी दिलेल्या प्रतिवादीची साक्ष घेण्या विषयीं.................... ७२
साक्ष घेण्या करितां कमिशन.....१७५-१७९
त्या कमिशनाचा खर्च १८२
मुखत्याराच्या मारफतीनें अर्जी देणाऱ्या अर्जदाराची साक्ष घेण्या विषयीं.... ३०३

चौकशी.

जप्त करावयाच्या मालाचे चौकशीविषयीं. २१९

छावणी.

छावणीमध्यें नोटीस वगैरे कोर्टाचे हुकूम बजाविण्या विषयीं २९५
मद्रास इलाख्यांतील व मुंबई इलाख्यांतील छावणींत लहानसहान दाव्यांची चौकशी करण्याच्या एकट्या अमलदाराच्या अधिकारास हा आक्त लागू नाहीं .. ३८३

जंगममाल.

जंगममाल ताब्यांत देतां येत नाहीं तर त्याचे मोबादला पैसा किती द्यावा हें हुकूमनाम्यांत लिहिण्या विषयीं १९१
अमुक जंगममाल देण्याचा हुकूमनामा.. २००
जंगममालाच्या जप्तीची दरखास्त २१४
जंगममालाच्या मोबस जप्तीची दरखास्त २१८, २१९

कलम.

प्रतिवादीच्या ताब्यांतील जंगम माल जप्त करण्या विषयीं २३३
ज्या जंगममालावर दुसऱ्याच्या वहिवाटीचा हक्क आहे त्याची जप्ती...... २३४
जंगममालाच्या विक्रीचा पैसा देण्याचा प्रकार २५१
जंगममालाची विक्री करतांना एखादा गैरकायद्याचा प्रकार झाल्यामुळें विक्रीस बाध नाहीं. परंतु नुकसान झाल्यास भरून घेण्यास मार्ग आहे २५२
जंगममाल खरीददाराच्या ताब्यांत देवविण्या विषयीं......२६१,२६२,२६५,२६६

जप्ती.

फैसला होण्या पूर्वी प्रतिवादीची मालमत्ता जप्त करण्या विषयीं अर्ज ८१,८२
वादीच्या अर्जावरून जप्ती करण्या विषयीं................ ८३,८४,८५
जप्ती खुली करण्या विषयीं........ ८४,८७
फैसला होण्या पूर्वी जप्त झालेल्या मालावरच्या दाव्याच्या चौकशी विषयीं.... ८६
जप्तीमुळें पक्षकार नाहींत अशांच्या हक्कास प्रतिबंध होत नाहीं व हुकूमनामा बजाविण्यास अटकाव नाहीं ८९
पळून गेलेल्या साक्षीदाराचा माल जप्त करण्या विषयीं............१५९,१६०
हुकूमनामा अमलांत आणण्यांत कोणता माल जप्तीस लायक आहे...... . २०५
स्थावरमालाच्या जप्तीचा अर्ज २१३
जंगममालाच्या जप्तीचा अर्ज २१४
जंगममालाची मोबस जप्ती २१८,२१९
पैशाचे हुकूमनामे अमलांत आणण्या करितां जप्तीचे प्रकार. २३२-२३९,२४२-२४४
मनाईच्या हुकुमानें केलेली जप्ती कशी कळवावी २३९
जप्त केलेला माल घरगुती रीतीनें दुसऱ्याच्या सत्तेंत दिल्यास तें देणें रद्द २४०
हुकूमनामा पुरा झाल्यावर जप्ती काढण्या विषयीं.................. २४५
हुकूमनामा बजाविण्यांत जप्त झालेल्या मालावरच्या दाव्यांची चौकशी.. २४६,२४७
विक्रीच्या हुकुमासुद्धां जप्तीचा हुकूम देण्या विषयीं................ २५०
ज्या धनकोनें प्रथम जप्ती करविली त्याला प्रथम पैसा मिळण्या विषयीं व फाजील राहिलेला पैसा हिसेरसीनें वांटण्या विषयीं................ २७०,२७१

कलम.

जमीन.

जमिनीविषयीं अगर दुसऱ्या स्थावरमाला विषयीं दावा असल्यास ती जमीन अगर तो माल कोर्टाच्या हद्दींत असला पाहिजे. ५

अनेक कोर्टांच्या हद्दींतील जमिनी विषयीं दावा ११-१४,३७

ज्या जमिनी विषयीं दावा चालला आहे ती जमीन पक्षकारांच्या हातीं लागलीच कोणत्या कारणानें देतां येईल .. ९१

जमिनीचा अगर दुसऱ्या स्थावरमालाचा भाग देवविण्याचा हुकूमनामा १९०

जमिनीचा दावा असल्यास त्या जमिनीचें हक्क नसून भोगलेलें दर्म्यानचें उत्पन्न देण्याचा ठराव व्याजासुद्धां हुकूमनाम्यांत करण्या विषयीं १९६

जमिनीचे दर्म्यानचे उत्पन्नाची तकरार असली तर कोर्टानें कसें करावें १९७

जमिनी वगैरे बदल हुकूमनामा अमलांत आणण्या विषयीं १९९,२२३-२३१

जमीन अगर दुसरा स्थावरमाल जप्त करण्या विषयीं दरखास्त २२३

जमीन अगर दुसरा स्थावरमाल जप्त करण्याचा प्रकार २३५

जमीन अगर दुसरा स्थावरमाल जप्त झाला असतां वहिवाटदार नेमण्या विषयीं.................... २४३

जमिनीचा लिलांव तहकूब करण्या विषयीं. २४४

जमीन अगर दुसरा स्थावरमाल विकत घेणाऱ्यानें कांहीं पैसा अमानत ठेविला पाहिजे २५३

सगळा पैसा देण्याचा प्रकार २५४

जमिनीची व दुसऱ्या स्थावरमालाची विक्री मंजूर करणें व रहीत करणें ह्यां विषयीं...............२५६-२५८

जमिनीच्या खरीददारास सर्टिफिकेत २५९,२६०

जमीन अगर दुसरा स्थावरमाल खरीददाराच्या ताब्यांत देण्या विषयीं.. २६३,२६४

जागच्या जागीं चौकशी.

जागच्या जागीं चौकशी करण्या विषयीं कमिशन............ १८०,१८१,३०७

जामीन.

इनसाफाच्या खर्चाचा जामीन घेण्या विषयीं ३४,३५,३४२

प्रतिवादी हजीर होण्याबदल जामीन घेण्या विषयीं.................. ७४-८०

कलम.

जामिनाच्या मोबादला अमानत ठेव ठेवण्या विषयीं.................... ७७

हुकूमनाम्याची फेड करण्या बदल प्रतिवादीपासून जामीन घेण्या विषयीं. ८३,८४,८७

मोघम जप्तीची दरखास्त करणाऱ्या पासून जामीन घेणें २१८

जमिनीचा लिलांव तहकूब करण्या करितां जामीन देणें २४४

हुकूमनामा अमलांत आणण्याचें काम तहकूब करण्यापूर्वी ज्याचे विरुद्ध हुकूमनामा झाला असेल त्याजपासून जामीन घेतला पाहिजे ३३८

अपील झालेला हुकूमनामा अमलांत आणण्याचा हुकूम देते वेळेस माल परत देण्या विषयीं जामीन घेतला पाहिजे. ३३९

सरकार पक्षकार असल्यास सरकारापासून अगर सरकारी कामगारापासून जामीन घेऊं नये.............. ३४०

अपिलांतापासून खर्चाचा जामीन घेण्या विषयीं ३४२

जाहीर करणें.

लिलांव जाहीर करण्या विषयीं २४९

पुन्हा करावयाचा लिलांव जाहीर करण्या विषयीं २५५

जिल्हा कोर्ट.

जिल्हा कोर्टानें खालच्या कोर्टांतून फिर्याद काढावयाविषयीं ६

एकाच जिल्ह्याच्या निरनिराळ्या कोर्टांच्या हद्दींतील स्थावरमालावरच्या दाव्या विषयींची चौकशी करण्या करितां सदर कोर्टाची आज्ञा मागण्या विषयीं. ११

जिल्हा कोर्ट ह्या शब्दाचा अर्थ कसा समजावा ३८६

टपाल.

टपालांतून पत्र पाठवून समन्स बजाविण्या विषयीं......... ५९,६०,६३,६५,६६

ठेव.

जामिनाच्या ऐवजीं ठेव ७७

तहकुबी.

वकील उत्तर देऊं शकत नाहीं तर खुद पक्षकारापासून उत्तर घेण्या विषयीं चौकशीची तहकुबी............ १२७

चौकशीच्या तहकुबी विषयीं......१४६-१४८

ताकीद.

अव्यवस्थित खर्च वगैरे बंद करण्याची ताकीद................... ९२

कलम.

करार न मोडण्या विषयीं ताकीद ९३
ताकिदीच्या हुकुमावर अपील आहे ९४
ताकीद देण्याच्या अगोदर विरुद्ध पक्षकारास नोटीस ९५
योग्य कारण नसून ताकीद दिल्यामुळें झालेलें नुकसान भरून देण्या विषयीं .. ९६

ताब्यांत देणें अगर स्वाधीन करणें.

ज्या जमिनी विषयीं दावा आहे ती जमीन पक्षकाराच्या ताब्यांत देण्या विषयीं .. ९१
जंगममाल ताब्यांत देण्या विषयीं २००,२६१,२६२ २६५,२६६
स्थावरमाल ताब्यांत देण्या विषयीं. १९९,२६३, २६४
खरीददारास माल ताब्यांत घेण्याचे कामांत अटकाव २६८,२६९

ह्या विषयीं कितीएक कलमें हुकूमनामा बजाविणें ह्या सदराखालीं पहावीं.

ताळा मिळविणें.

हिशोबाचा ताळा मिळविण्या करितां कमिशन १८१,१८२

तोडजोड.

दाव्याची तोडजोड आणि तिजमुळें फिर्यादअर्जी बदल स्टांपांचा पैसा परत देणें ह्यांविषयीं ९८

दंड.

कमी स्टांपाबदल दंड १३०
दंडाच्या हुकुमावर अपील आहे ३६५

दंडेली अगर अटकाव.

जमिनीवरचा हुकूमनामा बजाविण्यांत दंडेली अगर अटकाव ह्याविषयीं. २२६-२२८
विकलेला माल ताब्यांत घेण्यांत खरीददारास दंडेली अगर अटकाव.... २६८,२६९

दफ्तरांतील वगैरे कागद.

आपल्या दफ्तरांतील, अगर दुसऱ्या संरकारी आफिसांतील, अथवा कोणत्याही कोर्टातील कागद आणविण्याचा अखत्यार कोर्टास आहे.......... १३८

दरखास्त.

समन्साविषयीं दरखास्त १४९
त्या दरखास्ती बदल स्टांपाचा खर्च नाहीं. १५०
हुकूमनामा बजाविण्या विषयीं दरखास्त. २०७, २०८,२१२

कलम.

मयताच्या कायदेशीर वारच्या मनुष्यावर, अगर मालमत्तेवर, हुकूमनामा बजाविण्याची दरखास्त.......... २१०,२११
स्थावरमाल जप्त करण्याची दरखास्त.. २१३
जंगममाल जप्त करण्याची दरखास्त.... २१४
जंगममालाच्या मोघम जप्तीची दरखास्त. २१८, २१९
हुकूमनामा बजाविण्याची दरखास्त घेतल्यावर कोर्टानें काय करावें २१५

दर्म्यानचें उत्पन्न.

हक्क नसून जमिनीचें भोगलेलें दर्म्यानचें उत्पन्न मागणें हें दाव्याचें निराळें कारण समजावें................ १०
जमिनीचा दावा असल्यास त्या जमिनीचें हक्क नसून भोगलेलें दर्म्यानचें उत्पन्न देण्याचा ठराव व्याजासुद्धां हुकूमनाम्यांत करण्या विषयीं १९६
जमिनीचे दर्म्यानचे उत्पन्नाची तकरार असली तर कोर्टानें कसें करावें १९७
दर्म्यानचें उत्पन्न व व्याज ह्यांचे रकमेबदल तकरार पडल्यास त्याचा ठराव करण्या विषयीं २०३

दस्तऐवज.

दस्तऐवज हजीर करण्याविषयीं आणि दाखल करण्याविषयीं.......... ३९,४०
दाव्याच्या पहिल्या चौकशीस पक्षकारांनीं पुराव्याचे दस्तऐवज हजीर करावया विषयीं.................. १२८
कमी स्टांपाच्या दस्तऐवजाविषयीं १३०
दस्तऐवज हजीर करण्याविषयीं समन्स. १५१
दस्तऐवज हजीर करण्यास कोणी नाकबूल झाल्यास कसें १६८-१७१
बेचन करावया जोग्या दस्तऐवजांची जप्ती २३८
बेचन करावयाजोगे दस्तऐवज खरीददाराच्या ताब्यांत देण्याविषयीं...... २६६
बेचन करावयाजोगे दस्तऐवज दुसऱ्याच्या नांवानें करून देण्याविषयीं २६७

दाखल झालेले कागद.

दाखल झालेल्या कागदांच्या नकला खालच्या कोर्टात ठेवण्याविषयीं....... ३४३

दावा अगर मुकदमा.

दिवाणी कोर्टास कोणत्या दाव्याच्या चौकशीचा अधिकार.............. १
ज्या दाव्यांची चौकशी एक वेळ झाली त्यांची चौकशी फिरून होऊं नये .. २

कलम.

अगदीं खालच्या पदवीच्या कोर्टांत दावा सुरू झाला पाहिजे ६
एका कोर्टांतून दावा काढून दुसऱ्या कोर्टांत पाठविण्या विषयीं ६
मागण्याची सगळी रकम दाव्यांत आली पाहिजे.................... ७
दाव्यांच्या कारणाविषयीं.......... ८,९,१०
अनेक कोर्टांच्या व अनेक जिल्ह्यांच्या हद्दींतील दाव्यांविषयीं............११-१४
हक्काचा ठराव होण्या बदल दावा...... १५
सर्व दाव्यांची सुरूवात फिर्याद अर्जानें व्हावी २५
दाव्यांचें रजिस्तर ३८
प्रतिवादी हजीर नाहीं झाला तरी दावा चालला पाहिजे ६०
सरकारावर अगर सरकारी कामगारावर दावा ६२,६७-७२
दावा काढून घेण्याविषयीं ९७
आपसांत समजूत होऊन दाव्याचा उलगडा. ९८
पक्षकारांचें मरण, लग्न, दिवाळें, अगर नादारी ह्यामुळें दावा बंद पडूं नये....९९-१०६
दावा काढून टाकण्याविषयीं ११०
दाव्याची एकतरफी चौकशी १११
वादी हजीर न झाल्यामुळें त्याच्याविरुद्ध फैसला ११४
पहिल्या चौकशीस दाव्याचा फैसला होण्या विषयीं १४४,१४५
नादारींतील दाव्याविषयीं २९७-३११
दावा खालच्या कोर्टाकडे पाठविण्याविषयीं. ३५१.
ह्या आक्ट सुरू होण्याच्या वेळेस जो दावा चालू असेल त्यास ह्या आक्टाचा प्रतिबंध नाहीं ३८७

दिवाळें.

पक्षकारांच्या दिवाळ्यानें दावा बंद पडत नाहीं १०६

दोष लावणें.

खालच्या कोर्टानें केलेल्या निवाड्यावर रिस्पांडेंटानें दोष लावावयाविषयीं .. ३४८

धरणें.

धरण्या विषयीं ७४-८०
पुरतें कारण नसून धरलेल्या मनुष्याचें नुकसान भरून देण्यावदल.......... ७९
पैक्याच्या हुकूमनाम्यावरून धरलेला मनुष्य सुटण्याविषयीं २७३,२७४,२७५
धरण्याचें वारंत लष्करी छावणींत वगैरे कसें बजावावें २७५

कलम.

नादारी.

पक्षकारांच्या नादारीमुळें दावा बंद पडूं नये. १०६
नादारींतील दाव्यांविषयीं........२९७-३११
नादारींतील अपिलांविषयीं ....३६७—३७१

नुकसान अगर नुकसानी.

पुरतें कारण नसून धरलेल्या प्रतिवादीचें नुकसान भरून देण्याबदल ७९
पुरतें कारण नसून केलेल्या जप्तीमुळें झालेलें नुकसान भरून देण्यावदल ८८
नुकसानी भरून देण्याचा ठराव झाल्यावर नुकसानीवदल पुन्हा दावा चालणार नाहीं ७९,८८,९६
पुरतें कारण नसून केलेल्या ताकिदी मुळें झालेलें नुकसान भरून देण्यावदल .. ९६
करार मोडल्यावदलचें नुकसान भरून देण्याचा हुकूमनामा १९२
लिलांव कायद्याप्रमाणें न झाल्यामुळें नुकसानी झाल्यास ती भरून घेण्याचा मार्ग आहे २५२

नोटीस.

कायदेशीर मुखत्यारावर नोटीस बजाविण्या विषयीं १७
वकिलावर नोटीस बजाविण्या विषयीं .. १८
लष्करी अमलदार अगर शिपाई ह्याचे मुखत्यारावर नोटीस बजाविण्या विषयीं. २०
पक्षकार केल्याबदल नोटीस ७३
ताकीद देण्या पूर्वी विरुद्ध पक्षकारास नोटीस ९५
विरुद्ध पक्षकाराच्या ताब्यांतील दस्तऐवज हजीर करण्या विषयीं नोटीस १०७
ज्या पक्षकारानें वकील नेमला नसेल त्या वर नोटीस १०८
प्रतिवादीस तहकुबीची नोटीस ११३
हुकूमनामा रद्दीत करण्यापूर्वी विरुद्ध पक्षकारास नोटीस ११९
आपण साक्ष देण्याकरितां हजीर कां होऊं नये ह्याचें कारण दाखविण्याकरितां नोटीस.................... १६३
हुकूमनामा बजाविला न जावयाचें कारण दाखविण्याविषयीं नोटीस २१६
नादारीचा पुरावा घेण्याविषयीं नोटीस .. ३०५
दाखल झालेल्या कागदांच्या नकला खालच्या कोर्टात ठेवण्याविषयीं नोटीस .. ३४३
अपिलाचे चौकशीच्या दिवसाची रिस्पांडेंतास नोटीस ३४५

कलम.

नौकर.—सरकार ह्या सदराखालीं पहावें.

सरकारी नौकरावर समन्स बजाविण्याविषयीं. ६२

पंच.

पंचांकडे काम पाठविण्याविषयीं. . . . ३१२,३१३
पंच नेमण्याविषयीं ३१४
पंचांकडे लिहून पाठविण्याचा हुकूम . . ३१५
पंचांमध्यें मतभेद झाल्यास त्याची तोड करण्याविषयीं ३१६
पंचांकडे हजीर होण्याविषयीं साक्षीदारांस समन्स. ३१७
पंचांचा निवाडा करण्याची मुदत वाढविण्याविषयीं. ३१८
मयत अगर नाकबूल झालेल्या पंचाच्या जाग्यावर नवा पंच नेमण्याविषयीं ३१९
पंचांचा निवाडा कोर्तास सादर होण्याविषयीं. ३२०
पंचांस स्पेशल केस लिहून पाठविण्याचा अखत्यार ३२१
पंचांच्या निवाड्यांत फेरफार करण्याचा कोर्तास अधिकार ३२२
लवादीच्या खर्चाविषयीं हुकूम करण्याचा कोर्तास अखत्यार ३२२
पंचांचा निवाडा वगैरे फिरून पंचांकडे पाठविण्याचा अखत्यार कोर्तास कधीं आहे ३२३
लांचलुचपतीमुळें पंचांनीं केलेला निवडा रद्दीत करण्या विषयीं ३२४
पंचांच्या निवाड्या अन्वयें कोर्ताचा फैसला होण्या विषयीं ३२५
पंचांकडे काम पाठविण्याची कबुलायत कोर्तांत दाखल करण्या विषयीं ३२६
परभारें पंचांकडे सोंपलेल्या दाव्याचा निवाडा कोर्तांत दाखल करण्या विषयीं. ३२७
तो निवाडा अमलांत आणण्या विषयीं . . ३२७
परस्परांवर हुकूमनामे २०२

पक्षकार.

पक्षकार झाले नाहींत ते पक्षकार करण्या विषयीं ७३
पक्षकाराचें मरण, लग्न, दिवाळें, आणि नादारी ह्यां विषयीं. ९९–१०६
पक्षकारांचें हजीर होणें आणि हजीर नाहीं झाले तर काय होईल. १०९–११९
पक्षकारांस पुरशीस करून जबान्या घेण्या विषयीं. १२५

कलम.

पक्षकार उत्तर देण्यास नाकबूल झाल्यास काय करावें. १३६
पक्षकारांच्या साक्षी घेण्याविषयीं . .१६१–१६६
पक्षकार साक्ष देण्यास अगर दस्तऐवज हजीर करण्यास नाकबूल झाल्यास काय करावें. १७०

पाठीवरचा शेरा.

समन्स बजाविल्याचा शेरा. ५४,१५७
न बजाविल्याचा शेरा ५५
समन्स कधीं व कसें बजाविलें ह्याचा शेरा ५६
कमी स्टांपाच्या भरतीचा व दंडाचा पैसा भरल्याचा शेरा १३१
हजीर केलेल्या कागदांवर शेरा १३२,१३३,१३४
बेचन करावया जोग्या दस्तऐवजाच्या पाठीवर शेरा. २०२,२६७
वारंत बजाविल्याचा शेरा. २२२
मंडळीचे अगर कार्पोरेशनाचे भागावर शेरा. २६७

पुरशीस अगर सवाल करून उत्तरें घेणें.

पक्षकारांस अगर वकिलांस पुरशीस करून उत्तरें घेण्याविषयीं १२५,१२६,१२७
मुकदम्यांत दाखल न झालेले मनुष्यास सवाल करून उत्तरें घेण्याविषयीं. . . १४०
कमिशनरास सवाल करून जबाब घेण्या विषयीं. १८०
नादारीच्या दाव्यांतील अर्जदार दुखणाईत अगर बायको असल्यास त्यामुळें हजीर होववत नाहीं तर त्याच्या मुखत्यारास पुरशीस करून उत्तरें घेण्याविषयीं३०१–३०३
नादारींतील अर्जदारास पुरशीस करून उत्तरें घेण्याविषयीं ३०३

पोटखर्च.

कैदेंत ठेवलेल्या पक्षकाराचे पोटखर्चा विषयीं. २७६,२७७
पोटखर्चाचा पैसा हुकूमनाम्यांत घातला पाहिजे २७२

प्रतिज्ञालेख.

खोटा प्रतिज्ञालेख केल्यास शिक्षा २४
फिर्यादअर्जावर प्रतिज्ञालेख पाहिजे . .२७,२८
लिहिलेल्या कैफियतीवर प्रतिज्ञालेख. . . १२३
दाखविलेल्या कारणाच्या बळकटीच्या इकरारावर प्रतिज्ञालेख १६४
धरलेल्या मनुष्याच्या सुटण्याच्या अर्जावर प्रतिज्ञालेख २७३

कलम.

हुकूमनाम्यावरून कैद केलेल्या मनुष्याच्या सुटके विषयींच्या अर्जावर प्रतिज्ञालेख २९०
नादारींतल्या फिर्यादअर्जीवर प्रतिज्ञालेख. ३००
फ़ाजील—फाजील वांटण्याविषयीं २७१

फिर्यादअर्जी.

फिर्याद अर्जीवरील खोट्या प्रतिज्ञालेखाची शिक्षा २४
सर्व दाव्यांची सुरूवात फिर्यादअर्जीनें व्हावी २५
फिर्यादअर्जींत कोणत्या गोष्टी असाव्या. २६
कंपनी कडून अगर कार्पोरेशना कडून फिर्याद २६
फिर्यादअर्जीवर सही आणि प्रतिज्ञालेख असावा २७
फिर्यादअर्जी नाकबूल करण्याविषयीं..२९,३१, ३२,३६
फिर्यादअर्जी दुरुस्त करण्याविषयीं ..२९,३२
फिर्यादअर्जी परत करण्या विषयीं. ३०,३३,३४
वादीची फिर्याद रद्द होणें. ७२,८८

फैसला.

फैसल्याची तपासणी दिवाणी कोर्तांनीं करावी. ३
वादी हजीर नाहीं तर त्याच्या विरुद्ध फैसला व्हावा ११४,११९
एकतर्फी फैसला................ ११९
पक्षकार उत्तरें न देईल तर त्याचे विरुद्ध फैसला करावा १२६,१२७
कबुलायतीवरून फैसला करण्या विषयीं. १४३
पहिल्या चौकशीस लागलाच फैसला करण्या विषयीं १४४,१४५
मुदत देऊन नेमलेल्या दिवशीं पक्षकारानें साक्षी पुरावा हजीर न केला तरी फैसला करण्या विषयीं १४८
पक्षकार साक्ष देण्यास अगर दस्तऐवज हजीर करण्यास नाकबूल झाला तर त्याचे विरुद्ध फैसला करण्या विषयीं. १७०
फैसला कधीं सांगावा १८३
फैसला कोणत्या भाषेंत लिहावा...... १८४
फैसल्यांत काय असावें १८५–१८८
फैसला झाल्यानंतर साक्ष घेण्याविषयीं. २२०
पंचांच्या निवाड्याअन्वयें कोर्तानें फैसला करावा. व तो फैसला शेवटचा .. ३२५
अपील कोर्ताच्या फैसल्याविषयीं ३५९
फैसल्याच्या तपासणीविषयीं ३७६–३८०

बजाविणें. कलम.

हुकूमनामे बजाविण्याच्या बाबतींतलीं कलमें हुकूमनामा ह्या सदरा खालीं पहावीं.

कायदेशीर मुखत्यारावर नोतिशी वगैरे बजाविण्या विषयीं १७
वकिलावर नोतिशी वगैरे बजाविण्या विषयीं.................... १८
प्रतिवादीवर समन्स कोणीं बजावावें .. ४७
प्रतिवादीवर समन्स कसें बजावावें ...४८,५५ ५७,५९,६५
खुद प्रतिवादीवर अगर मुखत्यारावर समन्स बजाविण्या विषयीं ४९
प्रतिवादीच्या घरच्या कोणे जाणत्या पुरुषावर समन्स बजाविण्या विषयीं.... ५३
समन्स बजाविल्याच्या शेऱ्याखालीं प्रतिवादीनें सही नाहीं केली तरी समन्स बजाविलें असें समजावें.......... ५४
समन्स बजावितां आलें नाहीं तर तसा शेरा त्याच्या पाठीवर लिहिला पाहिजे.... ५५
दुसऱ्या प्रकारानें समन्स बजाविण्या विषयीं. ५७
दुसऱ्या कोर्ताच्या हद्दींत राहणाऱ्या प्रतिवादीवर समन्स कसें बजावावें ५९
हिंदुस्थानांतील ब्रितिश सरकारच्या मुलखाचे बाहेर राहणाऱ्या प्रतिवादीवर समन्स कसें बजावावें ६०
स्थावरमालाच्या वहिवाटदारावर समन्स बजाविण्या विषयीं ६१
सरकारी नौकर व लष्करी अमलदार व शिपाई ह्यांजवर समन्स कसें बजावावें ६२,६८
कार्पोरेशनावर अगर मंडळीवर समन्स कसें बजावावें ६३
मोठे पदवीच्या मनुष्यावर समन्सा ऐवजीं पत्र अगर दुसरे प्रकारचा लेख पाठवून बजाविण्या विषयीं............६४,६५
टपालांतून पाठविलेलें समन्स पत्र वगैरे बजाविल्याचा पुरावा ६६
सरकारावरील दाव्याबद्दल समन्स सरकारी वकिलावर बजावावें ६७
दस्तऐवज वगैरे हजीर करण्याचें समन्स बजाविण्या विषयीं १०७
ज्या पक्षकारानें वकील नेमला नाहीं त्यावर नोतिशी वगैरे हुकूम कसे बजावावे ह्या विषयीं.................... १०८
साक्षीदारावर समन्स बजाविण्या विषयीं. १५४– १६०
अपिलाच्या चौकशीची नोतीस बजाविण्या विषयीं ३४५

कलम.

बनाऊ कागद.—अटकावून ठेवण्या विषयीं १३४

बांक नोती.

बांक नोती जप्तीस व विक्रीस लायक आहेत २०५

जप्त झालेल्या बांक नोती वादीला देण्या विषयीं २४२

बायका.

अमुक बायकांस खुद हजीर होण्याविषयीं माफी २१

बेचन करावयाजोगे दस्तऐवज.—दस्त ऐवजाच्या सदराखालीं पहावें.

भाग (मंडळीचे वगैरे)

हुकूमनामा बजाविण्यांत रेलवे कंपनी वगैरे मंडळीचे भागांचे जप्ती विषयीं. २०५,२३६

मंडळीच्या भागांची विक्री दलालाच्या मारफत व्हावी २४८

रेलवे वगैरे कंपनीचे भाग ताब्यांत देण्या विषयीं.................... २६५

मंडळीचे वगैरे भाग दुसऱ्याचे नांवावर चढवून देण्या विषयीं २६७

मंडळी.—ह्याबदल कंपनी हें सदर पहावें.

मनाईचा हुकूम.

मनाईच्या हुकुमनें मालाची जप्ती. २३४,२३५,२३६

मनाईचा हुकूम कसा कळवावा २३९

माफी.

कोणा मनुष्यांस खुद हजीर होण्या विषयीं माफी २१,२२,७२

माफीच्या मनुष्यांची याद ठेविली पाहिजे. २२

मुकदमा.—ह्याबदल कलमें दावा ह्या सदराखालीं पहा.

मुखत्यार.

कायदेशीर मुखत्यार ह्यांजविषयीं ..१६,१७,५०

लष्करी अमलदार अगर शिपाई ह्याचा मुखत्यार १९

मुखत्यारावर समन्स बजाविणें....४९-५२,६१

मुखत्यार कसा नेमावा ह्याविषयीं ५१

सरकारतर्फेचा मुखत्यार कोण ५२

मुद्दे.

मुद्दे काढण्या विषयीं १३९

मुद्दे काढण्याच्या पूर्वी साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याचा व कागद तपासण्याचा कोर्तास अखत्यार १४०

मुद्दे दुरुस्त करण्या विषयीं व आणखी मुद्दे काढण्या विषयीं १४१

कलम.

पक्षकारांच्या संमतीनें ठरविलेल्या मुद्यां विषयीं १४२,१४३

काढलेल्या मुद्यांचा निर्णय करण्याचा अखत्यार कोर्ताला आहे........... १४५

दाव्यांतील हरएक मुद्याचा निर्णय अगर ठराव कोर्तानें करावया विषयीं १८६

अपील कोर्तानें मुद्दे काढून खालच्या कोर्ताकडे चौकशी करितां पाठविण्या विषयीं.................... २५४

खालच्या कोर्तानें चौकशी करावया करितां मुद्दे काढण्याचा अखत्यार अपील कोर्तास आहे............... ३५४

मुनसफ.

कांहीं मुनसफांच्या अधिकारास हा आक्त लागू नाहीं ३८३

मोबादला.

करार पुरा केला नाहीं वगैरे बदल नुकसानीचा पैसा मोबादला देण्याचा ठराव १९१,१९२,२००

रजिस्तर.

दाव्याचें रजिस्तर................ ३८

सरकारी वकील हजीर झाल्याचा शेरा रजिस्तरांत असावा ७०

अपिलांचें रजिस्तर.............. ३४१

स्पेशल अपिलांचें रजिस्तर ३७५

राजा किंवा संस्थानी.

स्वतंत्र राजा किंवा संस्थानी ह्याच्या तरफेनें काम चालविणारा मुखत्यार १७

रोख पैसा.

रोख पैक्याच्या फैसल्यांत व्याज देवविण्या विषयीं.................... १९३

रोख पैक्याचा हुकूमनामा अमलांत आणण्याविषयीं २०१

हुकूमनाम्यावरून दावयाचा पैसा कोर्तांत भरला पाहिजे २०६

पैक्याचा हुकूमनामा अमलांत आणण्याबदल मालाची जप्ती २३२

कोर्तांत अगर सरकारी कामगाराच्या स्वाधीन ठेविलेल्या रोख पैक्याची जप्ती.. २३७

हुकूमनाम्याप्रमाणें रोख पैसा कोर्तांत भरला असतां मालावरची जप्ती खुली करावी................... २४५

पैसा देवविण्याचा हुकूम बजाविण्या विषयीं २९६

लग्न.

बायको वादी अगर प्रतिवादी असल्यास तिचे लग्नाचे कारणानें दावा बंद पडूं नये. १०५

कलम.

लष्करी अमलदार अथवा शिपाई.

दावा चालविण्या करितां लष्करी अमलदार अथवा शिपाई ह्यास मुखत्यार नेमण्याचा अखत्यार १९

लष्करी अमलदारावर अगर शिपायावर समन्स बजाविणें.............. ६२

लष्करी मनुष्यावरील दाव्या संबंधीं अधिकारास व वहिवाटीस हा आक्ट लागू नाहीं ३८३

लिलांव.

जप्त केलेल्या मालाची विक्री लिलांवानें करावी २४८

व्हावयाचा लिलांव जाहीर करण्या विषयीं २४९,२५५

ह्या विषयीं विक्रीच्या सदराखालीं अनेक कलमें पहावीं.

वकील.

वकिलाची नेमणूक लेखी असावी १८

वकिलावर नोटीस वगैरे बजाविण्या विषयीं. १८

सरकारावरील समन्स सरकारी वकिलावर बजावावें ५२,६७

सरकारानें उत्तरपक्ष चालविणें पतकरल्यास सरकारी वकील हजीर झाला पाहिजे. ७०

वकिलास पुरशीस करणें १२५

वकिलानें उत्तर नाहीं दिलें तर काय होईल १२७

वजावाट करण्या विषयीं १२१,१९५

वहिवाटदार.

स्थावरमालाच्या वहिवाटदारावर समन्स बजाविण्या विषयीं ६१

कलेक्टर वहिवाटदार कधीं नेमावा ह्या विषयीं.................... ९२

वहिवाटीचे नियम.

वहिवाटीचे नियम ताब्यांतील कोर्टा करितां करण्याचा अखत्यार सदर कोर्टास आहे. ३८१

वांटणी.

मालाचें फाजील उत्पन्न हिसेरशीनें वांटून देण्या विषयीं २७१

वारचा मनुष्य.

मयत वादी अगर प्रतिवादी ह्याचा कायदेशीर वारचा मनुष्य दाव्यांत दाखल करण्या विषयीं १०१-१०४

मयताच्या वारच्या मनुष्यावर हुकूमनामा बजाविणें २०३,२१०,२११

कलम.

वारंत.

जामीन न देण्याचें कारण दाखविण्यासाठीं प्रतिवादीस हजीर होण्याविषयीं वारंत करणें ७५

फैसल्यापूर्वी जप्तीचें वारंत.......... ८३

हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं वारंत २२१,२२२

वारंत करण्याच्या अगोदर कारणपरत्वें करावयाच्या तजविजी २१६,२१७

लष्करी छावणींत वगैरे वारंत बजाविण्याविषयीं २९५

विक्री.

हुकूमनामा कपटानें मिळविला असल्यास मालाची विक्री नाकबूल करण्याविषयीं अगर तहकूब ठेविण्याविषयीं ९०

पळून गेलेल्या साक्षीदाराच्या मालमत्तेची विक्री १६०

हुकूमनामा बजाविण्याकरितां विक्रीस कोणता माल लायक आहे २०५

जमिनीची विक्री कोणत्या कारणानें तहकूब होईल.................. २४३

जमिनीची विक्री तहकूब करण्याचा अधिकार कलेक्टरास देण्याविषयीं...... २४४

जप्त झालेल्या मालाची विक्री करण्याच्या हरकती २४६

हुकूमनामे बजाविण्याच्या बाबतींतील विक्री विषयीं............... २४८-२७२

विक्री लिलांवानें व्हावी २४८

वेचन करण्याजोगे दस्तऐवज व मंडळीचे भाग ह्यांची विक्री लिलांवानें होऊं नये २४८

विक्रीची वेळ.................... २४९

जप्तीचा हुकूम व विक्रीचा हुकूम एकदम करण्या विषयीं २५०

जंगममालाच्या विक्रीचा पैसा देण्याचा प्रकार २५१

बेकायद्याच्या प्रकारामुळें जंगममालाच्या विक्रीस बाध नाहीं २५२

स्थावरमालाच्या विक्रीविषयीं २५३,२५५-२५८

विक्रीचा पैसा देण्याविषयीं २५४

पुन्हा विक्री करावयाची असल्यास जाहीर करण्याविषयीं २५५

जमिनीच्या खरीददारास सर्टिफिकेट २५९,२६०

विकलेला जंगममाल खरीददाराच्या ताब्यांत देण्याविषयीं २६१,२६२,२६५,२६६

विकलेला स्थावरमाल खरीददाराच्या ताब्यांत देण्याविषयीं........ २६३,२६४

कलम.

विकलेला स्थावरमाल खरीददाराच्या ताब्यांत देण्यांत दंडेली अगर अटकाव २६८,२६९
विक्रीच्या उत्पन्नांतून पहिल्यानें पैसा कोणाला मिळावा २७०
फाजील राहिलेल्या पैशाची वाट काय करावी २७१
कपटाच्या हुकूमनाम्यावरून विकलेल्या मालाच्या उत्पन्नाची काय वाट करावी २७२

व्याज.
व्याज देण्याचा ठराव हुकूमनाम्यांत लिहिण्या विषयीं १९३

शपथ.
शपथ देऊन अगर चालू कायद्यांच्या नियमांप्रमाणें पक्षकारांस वगैरे पुरशीस करून उत्तरें घेण्याविषयीं........ १२५

शेरा.—पाठीवरचा शेरा ह्या सदराखालीं पहावें.

सदरकोर्त.
सदरकोर्तानें खालच्या कोर्तांतून फिर्याद काढावयाविषयीं ६
अनेक जिल्ह्यांतील मालाचे दाव्याबदल सदरकोर्तास अर्ज करण्याविषयीं ..१२,१३
सदर कोर्तांत अपील तीन अगर अधिक जज्जांनीं तपासलें पाहिजे ३३२
वहिवाटीचे नियम ताब्यांतील कोर्तां करितां करण्याचा अखत्यार सदरकोर्तास आहे ३८१

समन्स.
प्रतिवादीला समन्स करण्याविषयीं ४१-४४, ४७-६६,११०,११२
समन्साच्या पाठीवर शेरा करण्याविषयीं ५४,५६
समन्साच्या ऐवजीं पत्र अगर दुसरा लेख पाठविण्याविषयीं ६४,६५
साक्षीदारांस समन्स करण्याविषयीं १४९-१६०
दस्तऐवज हजीर करण्याविषयीं समन्स.. १५३
पक्षकारास साक्ष देण्याविषयीं समन्स १६५,१६६
फैसल्या नंतर पक्षकारांस व साक्षीदारांस समन्स.................. २२०

सरकार अगर सरकारी कामगार.
सरकारावर दावे................ ६७
सरकारावरील दाव्यांत सरकारी वकिलावर समन्स करावें ६७
सरकारी कामगारावर फिर्याद असल्यास त्या कामगारावर समन्स ६८,६९
सरकारानें उत्तरपक्ष चालविणें पतकरलें तर कसें ७०

कलम.

सरकारी वकील हजीर न झाल्यास कसें करावें ७१
सरकारावर अगर सरकारी कामगारावर पैसा देवविण्याविषयीं हुकूमनामा झाला तर कसें करावें २०१

सरकारी कागद.
सरकारी कागद आणविण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे १३८
राज्य प्रकरणीं सरकारी कागद आणवूं नयेत. १३८

सरदार लोक. सरदार लोक अगर वडे लोक ह्यांच्या अधिकारा विषयीं........ ३८४

सरपंच.—पंच ह्या सदराखालीं पहावें.

सर्तिफिकेत.
स्तांपांचा पैसा परत मिळण्याविषयीं सर्तिफिकेत.................... ९८
हुकूमनामा वजाविण्या करितां विकलेल्या जमिनीचे खरीददारास सर्तिफिकेत२५९,२६०

साधा कागद.
साधा कागद कोणत्या कामास चालेल.११८,१२२, १६४,१९८

साक्ष घेणें.
पक्षकारांची साक्ष घेण्याविषयीं १६१-१६६
तिऱ्हाईत मनुष्याची साक्ष घेण्याविषयीं.. १७१
साक्षीदाराची साक्ष घेण्या विषयीं ..१७२-१७४

साक्षीदार.
साक्षीदारास समन्स करण्याविषयीं दरखास्त १४९
तशा दरखास्तीला स्तांपाचा कागद नको. १५०
साक्षीदारांच्या खर्चाविषयीं १५१
साक्षीदारावर समन्स बजाविण्याविषयीं१५४-१५८
साक्षीदार पळाला तर काय करावें .. १५९
पळालेला साक्षीदार कोर्तांत हजीर झाला तर काय करावें १६०
साक्षीदाराच्या हजीर होण्याविषयीं.... १६७
साक्षीदार हजीर नाहीं झाला तर काय होईल १६८
साक्षीदार साक्ष देण्यास नाकबूल झाला तर काय करावें १६९
साक्षीदारांच्या साक्षी घेण्याविषयीं. १७२-१७४
गैरहजीर साक्षीदाराची साक्ष घेण्याचे प्रकार................ १७५-१७२
फैसला झाल्यावर साक्षीदारांस समन्स करण्याविषयीं २२०

सुटका.
धरलेल्या मनुष्याची सुटका होण्याविषयीं २७३, २७४,२७५

कलम.

हुकूमनाम्यावरून कैदेंत गेलेल्या मनुष्याची सुटका होण्याविषयीं २८०-२८२
दुसऱ्या कोर्टाचा हुकूम येई पर्यंत 'धरलेल्या प्रतिवादीची सुटका होण्याविषयीं २९०-२९३
प्रतिवादीची एक वेळ सुटका झाली असतां त्यास पुन्हा कैद नाहीं २८२

सुप्रीम कोर्त.
हा आक्ट सुप्रीम कोर्तास लागू नाहीं .. ३८२

सूचना.
अपिलाची यादी रजिस्तरांत दाखल झाल्याची सूचना अपील कोर्तानें खालच्या कोर्तास पाठवावी............. ३४३

सोडणें.
मागण्याच्या रकमेचा कांहीं अंश सोडण्याविषयीं ७
कोर्ताच्या अधिकाराच्या रकमेपेक्षां वजा करण्याची रकम जितकी अधिक असेल तितकी सोडली पाहिजे १२१

स्तांप.
दाव्याची तोडजोड झाल्यास स्तांपाचा पैसा परत मिळण्याविषयीं ९८
हुकुमावरील अपिलास स्तांप पाहिजे .. ११९
कैफियतीस स्तांपाचा कागद पाहिजे .. १२०
स्तांप कमी असल्यास भरतीची किंमत व दंड देण्या विषयीं १३०
कमी स्तांपाच्या भरतीच्या व दंडाच्या पैशाचा हिशोब ठेविला पाहिजे १३१
हुकूमनामा व फैसला ह्यांच्या नकलांस स्तांप कागद पाहिजे १९८
नादारींत फिर्याद करण्याच्या अर्जावर स्तांप पाहिजे २९९
नादारींतील दाव्याबदल स्तांपाचा खर्च वसूल करण्याचा अखत्यार सरकारास आहे.......................३०९

स्तांपाची माफी.
खुद हजीर न होण्याचे कारणाच्या वळकटीचे इकरारास स्तांप नको........११८
कोर्तानें मागितलेल्या कैफियतीला स्तांप कागद नको...................१२२
पुरावा हजीर करण्या बदल स्तांपाचा खर्च नाहीं........... .. ..१३३
साक्षीदारास समन्स करविण्याच्या दरखास्तीस स्तांप नको............... १५०
साक्ष न देण्याच्या कारणाच्या वळकटीच्या इकरारास स्तांप नको............१६४

कलम.

हुकूमनामा व फैसला ह्यांच्या नकला मागण्याच्या अर्जास स्तांप नको १९८

स्थावरमाल.—जमीन ह्या सदराखालीं पहावें.

स्पेशल अपील.
स्पेशल अपिलां विषयीं ३७२-३७५

स्पेशल केस.
स्पेशल केस लिहिण्याचा अखत्यार पंचांस आहे......................३२१

हक्क.
हक्काचा ठराव होण्या विषयीं दावा १५

हजीर केलेले कागद.
पक्षकारानें हजीर केलेले कागद घेण्या विषयीं, तपासण्या विषयीं, आणि नाकबूल करण्या विषयीं............१२९
हजीर केलेले कागद घेतल्यावर त्यांच्या पाठीवर शेरे मारून दाखल करण्या विषयीं. १३२
हजीर झालेला कागद दुकानच्या वहींतला वगैरे लेख असला तर त्याची नकल करून तिचे पाठीवर शेरा मारून ती दाखल केली पाहिजे १३२
कागद हजीर करण्याबदल अगर दाखल करण्याबदल स्तांपाचा खर्च नाहीं... .१३३
हजीर केलेले कागद नाकबूल झाल्यास निशाणी करून ते परत करण्या विषयीं १३४
हजीर केलेले कागद अटकावून ठेवण्याचा अखत्यार कोर्तास आहे १३४
हजीर केलेले कागद पुराव्यांत घेतल्यावर कधीं कसे परत करावे १३५-१३७

हजीर होणें.
पक्षकारांनीं जातीनें किंवा मुखत्याराच्या अगर वकिलाच्या मारफतीनें हजीर व्हावें ह्याविषयीं.............. १६
संभावित बायकांस व मोठ्या पदवीच्या मनुष्यांस व कारणपरत्वें सरकारी कामगारास जातीनें हजीर होण्याची माफी आहे............ .....२१,२२,७२
वादी खुद हजीर होण्याविषयीं ४२
प्रतिवादी हजीर होण्या विषयीं ४२,४५
कार्पोरेशनाचा अगर कंपनीचा दैरेक्तर अगर सेक्रेतारी अगर कोणी मुख्य कामगार हजीर होण्याविषयीं....... ४६
प्रतिवादीच्या हजीर होण्याच्या काळा विषयीं ५८,५९,६०
सरकारी वकिलाच्या हजीर होण्याविषयीं. ६७
प्रतिवादी हजीर होण्याविषयीं जामीन. .. ७४

कलम.

पक्षकारांच्या हजीर होण्याविषयीं व हजीर न झाल्यास काय होईल...... १०९-११९
हप्तेबंदी.—हप्तेबंदीनें पैसा देणें............१९४
हरकत.
जप्त झालेल्या मालाची विक्री करण्याची हरकत.................... २४६
बेकायद्याचा प्रकार झाल्यामुळें हुकूमनामा अमलांत आणण्याविषयींच्या विक्रीस हरकत................ २५६,२५७
हिशोब.
कमी स्तांपाच्या भरतीच्या व त्याजबदल दंडाच्या पैशाचा हिशोब ठेवण्याविषयीं. १३१
हिशोबाची चौकशी करण्याकरितां आणि ताळा मिळविण्या करितां कमिशन. १८१, १८२
वहिवाटदारानें जमाखर्चाचा हिशोब द्यावा. २४३
हुकूम.—हुकुमावर अपिलाविषयीं. .. ३६३-३६६
हुकूमनामा.
हुकूमनाम्यांत काय असावें....... १८९-१९६
मोबादला पैसा देण्याचा ठराव हुकूमनाम्यांत करण्याविषयीं १९१,१९२,२००
हुकूमनाम्याच्या नकला पक्षकारांस देण्याविषयीं १९८
अमुक जंगममालाबदल हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं................ २००
रोख पैशाचा हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं २०१
वेचन करावयाजोगे दस्तऐवजांचे हुकूमनामे बजाविण्याविषयीं २०२
मयताच्या वारच्या मनुष्यावर हुकूमनामे बजाविण्याविषयीं २०३,२१०,२११
जामिनावर हुकूमनामा बजाविण्याविषयीं २०४
हुकूमनामा बजाविण्याकरितां कोणता माल जप्तीस व विक्रीस लायक आहे.... २०५
हुकूमनाम्याचा उलगडा अगर फेड कोर्टाच्या मारफतीनें झाली पाहिजे .. २०६
हुकूमनाम्यावरून द्यावयाचा पैसा कोर्टांत भरला पाहिजे...... ....२०६
ज्याच्या तरफेनें हुकूमनामा झाला त्यानें तो दुसऱ्यास दिला असतां बजाविण्याची दरखास्त कोणीं करावी.......... २०८
परस्परांवर हुकूमनामे असल्यास कसे बजावावे....................२०९
ज्यावर हुकूमनामा झाला तो मयत झाला असतां त्याच्या कायदेशीर वारच्या मनुष्यावर अगर त्याच्या मालमत्तेवर तो हुकूमनामा बजावावा..........२१०

कलम.

हुकूमनामा बजाविण्याची दरखास्त कसी असावी..............२१२,२१३,२१४
हुकूमनामा बजाविण्याची दरखास्त घेतल्यावरची वहिवाट २१५
हुकूमनामा बजाविला न जावा ह्याचें कारण दाखविण्याविषयीं नोतीस कधीं व कोणाला करावी................. २१६
तसी नोतीस केल्यावरची वहिवाट २१७
हुकूमनामा बजाविण्याचें वारंत कधीं करावें. २२१
हुकूमनामा बजाविण्याचे वारंतांत तो बजाविण्याची अखेरीची तारीख लिहिली पाहिजे..................... २२२
हुकूमनामा बजाविण्याच्या कामांत दंडेली अगर अटकाव ह्याविषयीं.... २२६-२२९
हुकूमनामा बजाविण्यांत प्रतिवादीशिवाय दुसऱ्या मनुष्याच्या हातून माल काढला गेला तर कसें करावें............२३०
पैशाचे हुकूमनामे माल जप्त करून बजाविण्याविषयीं २३२-२४५
हुकूमनाम्याची फेड झाल्यावर जप्ती उठवावी. २४५
हुकूमनामे बजाविण्याच्या बाबतींत मालाच्या विक्रीविषयीं २४८-२७२
पैशाचे हुकूमनामे अमलांत आणण्यांत मनुष्य धरण्याविषयीं........२७३-२७५
कैदेंत ठेवून हुकूमनामे अमलांत आणण्याविषयीं २७६-२८३
कैदेंत ठेविलेल्या प्रतिवादीच्या पोटखर्चाचा पैसा हुकूमनाम्यांत सामील करण्याविषयीं. २७९
कैदेंतून सुटलेल्या प्रतिवादीच्या मालावर हुकूमनाम्याचा अमल आहे........२८२
हुकूमनाम्याच्या फेडीस दिलेल्या रकमांच्या तकरारीची चौकशी............ २८३
एका कोर्टाचा हुकूमनामा दुसऱ्या कोर्टाच्या अधिकाराच्या हद्दींत बजाविण्याविषयीं२८४-२९४
हुकूमनामा बजाविण्याच्या बाबतींत धरण्याचें वारंत अगर दुसरा एखादा हुकूम लष्करचे छावणींत चालविण्याविषयीं. २९५
हुकूमनाम्यावर अपील झालें म्हणून तो हुकूमनामा अमलांत आणण्याचें काम तहकूब ठेवूं नये ३३८
हुकूमनाम्यावर अपील करण्याविषयीं ३४१-३६२
खालच्या कोर्टानें केलेला हुकूमनामा गैरशिस्तपणामुळें अपीलकोर्टानें फिरवूं नये ३५०
अपीलकोर्टाच्या हुकूमनाम्याविषयीं. ३६०,३६१, ३६२

ACT No. VIII. OF 1859.—*Guzerathee Translation*

सन १८५९ नो आक्ट नंबर ८ मो.

धि राइट आनरेबल धि गवर्नर जेनरल् आव् इंडियानी मंजूरियतथी लेजिस्लेटिव कौन्सिले सन १८५९ ना मार्च महिनानी २६ मी तारीखे पसार कर्यो.

बादशाही फरमानथी स्थापवामां आवेली नहीं एहेवी दिवानी अदालतनी कोरटोनूं काम सेहेल करवासारू आक्ट.

बादशाही फरमानथी स्थापवामां आवेली नहीं एहेवी दिवानी कोरटोनूं काम सेहेल करवूं योग्य छे, माटे नीचे प्रमाणे ठराव्यूं छे. कारण.

बाब १ लो.

दिवानी कोरटोना अधिकार बाबत.

१. पार्लेमेंटना कोईपण आक्टथी, अथवा बंगाळा, मद्रास, तथा मुंबई, ए प्रत्येकनां कायदानां पुस्तको मांहेला कोईपण कायदाथी, अथवा गवर्नर जेनरल् आव् इंडिया इन् कौन्सिलना कोईपण आक्टथी जे फरियादी सांभळवानी दिवानी कोरटोने मने छे ते सिवाय दिवानी काम बाबतनी सघळी फरियादी ते कोरटोए सांभळवी. दिवानी कोरटोए सघळी फरियादी सांभळवी, पण मने करेली सांभळवी नहीं.

२. तेज धणीओ वच्चे अथवा जे धणीओनी तरफथी तेओ पोतानो हक मळेलो केहेछे ते धणीओ वच्चे आगळ चालेली कोई फरियादीमां दावानूं जे कारण मुख्तियार कोरटे सांभळीने तेहेनो फेसलो कर्यो होय तेज कारण उपरथी फरीथी करेली फरियादी दिवानी कोरटोए सांभळवी नहीं. आगळ संभळाईने जे फरियादीनो फेसलो थयो होय ते सांभळवी नहीं.

३. दिवानी कोरटोना फेसला ओनीफरी तपास करवासारू आ आक्ट्मां जे नियमो ठराव्या छे ते नियमो प्रमाणे तेज कोरटोथी तथा मुकरर करेली अपील कोरटोथी तेओनी फरी तपास करवामां आवशे; बीजी कोईपण रीते करवामां आवशे नहीं. दिवानी कोरटोनां हुकमनामांओनी फरी तपास.

४. कोईपण दिवानी काममां जन्मस्थानना सबबथी अथवा कुळना सबबथी कोईपण शखसनी उपर दिवानी कोरटो मांहेली कोईपण कोरटनो अमल चाले नहीं एहेवूं थशे नहीं. जन्मस्थान के कुळना सबबथी कोई पर अमल न चाले एहेवूं नथी.

५. हाल जे कायदा चालू छे तथा हवे पछी जे अमलमां आवशे तेओमां रुपियानी रकम बाबत अथवा बीजी जे हद फरमावेली होय तेउपर नजर राखीने, आ कायदामां जे फरियादी दिवानी कोरटो सांभळी शके एम फरमावेलूं छे ते सर्वे फरियादी दरेक दरज्जानी दिवानी कोरटोए दाखल करवी, अने तजवीज करीने तेओनो फेसलो करवो; पण जो ते फरियादी जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत बाबत होय, तो ते जमीन अथवा मिलकत ते कोरटोनी पोतपोतानी हकूमतनी हदमां जोइये, अने बीजी कोईपण बाबतनी होय, तो फरियादीनूं कारण ते हदमां बन्यूं जोइये, अथवा फरियादी करती वेळाए प्रतिवादी ते हदमां रेहेतो होय, अथवा कमाईने सारू जाते काम करतो होय, एहेवूं जोइये. दिवानी कोरटोनो अधिकार.

कही कोरटमां फरियादी करवी.

६. जे फरियादी करवी ते तेहेनो इनसाफ करवानो सर्वेथी नीचला दरज्जानी जे कोरटने अख्तियार होय ते कोरटमां करवी. पण योग्य कारण नजरमां आवे तो कोईपण नीचली कोरटमां करेली फरियादी त्यांहांथी काहाडीने तेहेनो इनसाफ पोते करवाने, अथवा पोताने ताबेनी कोईपण बीजी कोरट जेहेने तेटला रुपियानी फरियादीनो इनसाफ करवानो अधिकार होय तेहेने सोंपवाने, जिल्ला कोरट मुख्तियार छे. तेमज पोताने ताबेनी कोईपण कोरटमां करेली फरियादी अथवा अपीलनी तजवीजनूं काम जेहेने तेटला रुपियानी फरियादी अथवा अपील चुकववानो अधिकार होय एहेवी बीजी पोताने ताबेनी कोईपण कोरटने फरमाववाने सदर कोरट मुख्तियार छे.

फरियादी एक कोरटमांथी बीजी कोरटमां मोकलवा बाबत.

फरियादीमां सघळो दावो आववो जोइये.

७. दरेक फरियादीमां ते फरियादीनां कारणमांथी उत्पंन थतो सघळो दावो आववो जोइयें, पण कोईपण कोरटना अधिकारमां मुकद्दमो आणवाने पोताना दावानो कांई भाग मरजीमां आवे तो मुकी देवाने वादी मुख्तियार छे. जो वादी पोताना दावानो कांई भाग मुकी दे अथवा तेहेनो दावो नहीं करे, तो पाछळथी ते मुकी दीधेला अथवा नहीं दावे कीधेला भागनी फरियादी सांभळवामां आवशे नहीं.

थोडोएक दावो मुकी देवा बाबत.

एकज फरियादीमां दावानां जुदां जुदां कारणों शामिल करवा बाबत.

८. तेनातेज पक्षकारो वच्चे तेज कोरट सांभळी शके एहेवां जुदां जुदां दावानां कारणो एकज फरियादीमां शामिल कराय, परंतु तेम कऱ्या पछी दावानी रकम अथवा तकरारी मिलकतनी किंमत बाबतनो सघळो दावो ते कोरटना अख्तियारथी बाहार जवो नहीं जोइये.

केटलांएक कामोमां दावानां एहेवां कारणोनी जुदी जुदी तजवीज करवानो कोरट हुकम करे.

९. दावानां बे अथवा वधारे कारण एकज फरियादीमां शामिल करवामां आव्यां होय, अने कोरटनी नजरमां एम आवे के ए सर्वेनी एकी वखते तजवीज करवी ठीक पडशे नहीं, तो ते दावानां कारणोनी जुदी जुदी तजवीज करवानूं फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे.

जमीन लेवानो तथा दरमियान उपजनो दावो एओने दावानां जुदां जुदां कारण समजवां.

१०. जमीन लेवानो दावो तथा ते जमीननी दरमियान उपजनो दावो एओने उपली बे कलमोना अर्थ प्रमाणे दावानां जुदां जुदां कारण समजवां.

एकज जिल्लानी जुदी जुदी कोरटोनी हकूमतमां रहेली स्थावर मिलकत बाबत फरियादी.

११. जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत एकज जिल्लानी हदमां पण जुदी जुदी कोरटोनी हकूमत मध्ये आवी होय, तो तेहेनी फरियादी जे कोरटनी हकूमत मध्ये ते जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकतनो कांईपण भाग आवेलो होय ते कोरटमां थई शके; पण ते तकरारी मिलकतनी किंमत बाबतनो सघळो दावो ते कोरट सांभळी शके एहेवो जोइये; अने एहेवे प्रसंगे जे कोरटमां फरियादी करवामां आवे ते कोरटे ते फरियादीनूं काम चलाववाने जिल्ला कोरटनी पासेथी रजा मागवी जोइये.

जुदा जुदा जिल्लाओमां रहेली स्थावर मिलकत बाबत फरियादी.

१२. तेमज जो ते मिलकत जुदा जुदा जिल्लाओनी हदमां आवेली होय, तो जे मुख्तियार कोरटनी हकूमत मध्ये ते तकरारी जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकतनो कांईपण भाग आवेलो होय ते कोरटमां फरियादी करी शकाय; पण एहेवे प्रसंगे जे कोरटमां फरियादी करवामां आवे ते कोरटे ते फरियादीनूं काम चलाववाने सदर कोरटनी पासेथी रजा मागवी जोइये, अने जो ते फरियादी जिल्ला कोरटने ताबेनी कोई कोरटमां करवामां आवी होय, तो जे जिल्ला कोरटने ते ताबे छे ते जिल्ला कोरटनी मारफते रजा मागवा बाबत लखी मोकलवूं.

जुदी जुदी सदर कोरटोने ताबेना जिल्लाओमां रहेली स्थावर मिलकत बाबत फरियादी.

१३. जे जिल्लाओनी हदमां ते मिलकत आवेली छे ते जिल्ला जो जुदी जुदी सदर कोरटोने ताबे होय, तो जे जिल्लामां फरियादी करवामां आवी छे ते जिल्लो जे सदर कोरटने ताबे होय ते सदर कोरटने लखी मोकलवूं. अने ए प्रमाणे जे सदर कोरटने लखी मोकलवामां आवे ते सदर कोरट पेलो बीजो जिल्लो जे सदर कोरटने ताबे होय ते सदर कोरटनी संमतिथी ते काम चलाववानी रजा आपवाने मुख्तियार छे.

१४. कोरटनी हकूमतनी हद पर आवेली जमीन बाबतनी कोई फरियादीमां ए जमीन कोरटनी हकूमतनी मांहे आवेली नथी माटे ए फरियादी सांभळवी नहीं ए प्रमाणे प्रतिवादी हरकत करे, तो कोरट ते बाबतनो चुकादो करवाने मुख्तियार छे; अने जो कोरट एम ठरावे के ते जमीन हमारी हकूमतनी मांहे आवेली छे, तो तेणे ते फरियादीनी तजवीजनूं काम चलाववूं. परंतु जो एम देखाडी आपवामां आवे के बीजी कोरटनी हकूमत मांहेली कोईपण जमीनदारी, अथवा गाम, अथवा बीजा प्रसिद्ध भूप्रदेशनो ए जमीन भाग छे एहेवूं मुख्तियार सरकारे ठरावेलूं छे, तो जे कोरटमां फरियादी करी होय ते कोरटे अरजी काहाडी लाखवी, अथवा जे कोरटमां आपवी जोइये ते कोरटमां आपवा सारू वादीने ते पाछी आपवी.

कोरटनी हकूमतनी हद परनी कांई जमीन बाबत फरियादी होय, अने प्रतिवादी एम केहे के ए जमीन बीजी कोरटनी हकूमतमां छे तो.

शरत.

१५. फक्त हक ठराववानूंज हुकमनामूं अथवा हुकम कराबी लेवाने आ फरियादी करी छे एहेवी हरकत कोई लेशे तो ते चालशे नहीं, अने, हक ठराव्या उपरथी कांई हुकम न करतां, हक बाबत ठराव करवाने दिवानी कोरटो मुख्तियार छे.

हक ठराववानी फरियादी.

बाब. २ जो.

प्रथम नियम.

१६. कोईपण दिवानी कोरटने जे अरज करवी ते काम, तथा कोईपण दिवानी कोरटमां पक्षकारोने हाजर थवानूं काम, ते धणीथी जाते, अथवा तेहेना कबूल करेला मुख्तारथी, अथवा तेहेनी वती काम करवाने कायदा प्रमाणे नीमेला वकीलथी, थवूं जोइये; पण आ आक्टमां कोई ठेकाणे एथी बीजी रीते चालवानूं फरमावेलूं होय, तो ते ठेकाणे तेम चालवूं.

पक्षकारो जाते अथवा कबूल करेला मुख्तार अथवा वकीलनी मारफते हाजर थाय.

१७. पक्षकारोना जे कबूल करेला मुख्तारोथी अरज करवानूं तथा हाजर थवानूं काम करी शकाय तेओनी तफसील नीचे प्रमाणे:—

कबूल करेला मुख्तारो.

१. जे पक्षकार कोरटनी हकूमतनी मांहे नथी तेओनी तरफथी अरज करवानूं तथा हाजर थवानूं काम करवानो अख्तियार जेहेमां आपेलो छे एहेवां कुलमुख्तारनामां जे शखसोनी पासे होय ते शखसो.

जे शखसोनी पासे मुख्तारनामां होय ते.

२. जे पक्षकार कोरटनी हकूमतनी मांहे नथी तेओनी वती तथा तेओने नामे वेपार धंधो करनारा शखसो, ते वेपार धंधाने लगतीज बाबतमां, अने सदहूं अरज करवानूं तथा हाजर थवानूं काम करवाने कोई बीजो मुख्तार नहीं ठराव्यो होय तोज.

गेरहाजर शखसोनी वती जे शखसो वेपार धंधो करता होय ते.

३. कोईपण फरियादी अथवा इनसाफनां काम बाबत सरकारनी तरफथी काम करवाने पोताना ओहदाना सबबथी अथवा बीजी रीते जेओने अख्तियार होय ते शखसो.

जे शखसोने सरकारनी तरफथी काम करवानो अख्तियार मळ्यो होय ते.

४. कोईपण राजा अथवा स्वतंत्र सरदार, अंग्रेज सरकारनां राज्यमां अथवा राज्य बाहार रेहेतो होय, तेहेनी अरज उपरथी तेहेनी तरफथी फरियादी चलाववा अथवा जवाब करवा सारू सरकारना हुकमथी खसूस नीमेला शखसो.

कोई राजानी वती फरियादी चलाववाने जे शखसोने खसूस मुकरर कर्या होय ते.

आ आक्टमां कोई पक्षकारने जाते हाजर थवानूं फरमावेलूं होय त्यांहां, कोरट बीजो हुकम नहीं करे तो, ते पक्षकार पोताना कबूल करेला मुख्तारनी मारफते हाजर थई शके; अने जे काम जाते करवानूं कोई पक्षकारने आ आक्टमां फरमावेलूं होय अथवा रजा आपेली होय ते काम तेहेना कबूल करेला मुख्तारथी थई शके. कोरट बीजी रीते नहीं फरमावे तो, कोई फरियादीनी बाबतमां जे नोटिस अथवा हुकम कबूल करेला मुख्तारने आप्या अथवा पोंहोंचाडया होय ते ते फरियादी बाबत सघळां काममां खुद पक्षकारनेज आप्या अथवा पोंहोंचाडया होय एम समजवूं; अने पक्षकारने नोटिस अथवा हुकम पोंहोंचाडवा बाबत आ आक्टमां जे फरमावेलूं छे ते सदहूं कबूल करेला मुख्तारोने नोटिस तथा हुकम पोंहोंचाडवानां कामने पण लागू पडशे.

पक्षकारने जाते जे कामो करवानूं फरमाव्यूं होय ते कामो तेहेना कबूल करेला मुख्तार करी शके.

नोटिस वगेरे कबूल करेला मुख्तारोने पोंहोंचाडवा बाबत.

वकील ठरावना बाबत.

१८. सदर्हू अरज करवानूं अथवा हाजर थवानूं काम करवाने वकील ठरावनो ते लखीने ठरावनो, अने ते लेख कोरटमां दाखल करवो; अने कोरटमां दाखल थयो एटले ज्यांहां सुधी ते रद करीने बीजो लेख कोरटमां दाखल करवामां आवे त्यांहां सुधी तेहेने कायम गणवो.

वकीलोने नोटिस पोंहोंचाडवा बाबत.

कोईपण फरियादी बाबत नोटिस अथवा हुकम, कोई पक्षकारने जाते हाजर थवा सारू होय के नहीं, तोपण ते पक्षकारना वकीलने हाथोहाथ ते नोटिस अथवा हुकम पोंहोंचाड्या होय, अथवा तेहेनी आफिसमां अथवा हंमेशनां रेहेवानां घरमां पोंहोंचाड्या होय, तो जे पक्षकारनो ते वकील छे ते पक्षकारने ते बाबतनी बराबर जाण थई एम समजवूं, अने, कोरट बीजी रीते नहीं फरमावे तो, ते फरियादी बाबत सघळां काममां ते नोटिस अथवा हुकम ते पक्षकारने हाथोहाथ आप्या अथवा पोंहोंचाड्या एम समजवूं.

जे आफिसरो अथवा सोल्जरोने रजा मळी शके नहीं तेओनी वती हाजर थवानो तेओ कोई शखसने अख्तियार आपे.

१९. जो कोई फरियादीमां सरकारनो कोई आफिसर अथवा सोल्जर पक्षकार होय, अने जाते ते फरियादी चलाववाने अथवा तेहेनो जवाब करवाने तेहेने फरलो अथवा रजा मळी शकती नहीं होय, तो पोतानी वती ते फरियादी अथवा जवाबनूं काम आरंभवाने तथा चलाववाने ते पोतानां कुटुंब मांहेला अथवा बीजा कोई माणसने अख्तियार आपवाने मुख्तियार छे. ए अख्तियार जे आपवो ते लखीने आपवो, अने ते उपर पेला आफिसर अथवा सोल्जरे पोताना कमांडिंग आफिसरनी हजूरमां सही करवी, अने पछी ते कमांडिंग आफिसरे ते उपर सही करवी, अने ते लेख कोरटमां दाखल करवो. ते लेख कोरटमां दाखल थयो एटले ते अख्तियार बराबर रीते लखी आपेलो छे, तथा ते लखी आपनार शखसने जाते ते फरियादी चलाववाने अथवा जवाब करवाने सारू फरलो अथवा रजा मळी शकी नहीं, ए वातनूं कमांडिंग आफिसरनी सहीने पाकूं प्रमाण समजवूं.

ए प्रमाणे जे शखसने अख्तियार आप्यो होय ते जाते हाजर थाय, अथवा वकील करे.

२०. उपली कलममां लख्या प्रमाणे जे शखसने पोतानी तरफथी फरियादी चलाववाने अथवा जवाब करवाने कोई आफिसर अथवा सोल्जर अख्तियार आपे, ते शखस, अख्तियार आपनार आफिसर अथवा सोल्जर हाजर होय अने करी शके ते प्रमाणे, जाते ते फरियादी चलाववाने अथवा जवाब करवाने मुख्तियार छे; अने तेहेनी नजरमां आवे तो ते सदर्हू आफिसर अथवा सोल्जरनी तरफथी ते फरियादी चलाववाने अथवा जवाब करवाने कोरटनो एक वकील मुकरर करे. अने उपर मूजब कोई आफिसर अथवा सोल्जरे जे शखसने अख्तियार आप्यो होय तेहेने, अथवा ते आफिसर अथवा सोल्जरनी तरफथी काम करवाने ते शखसे जे वकील मुकरर कर्यो होय ते वकीलने, जे नोटिस अथवा हुकम पोंहोंचाडवामां आवे ते, ते फरियादी बाबत सघळां काममां, ते पक्षकारने हाथोहाथ अथवा तेणे मुकरर करेला वकीलने पोंहोंचाड्या एम समजवूं.

केटलीएक ओरतोने जाते नहीं हाजर थवानी छूट.

२१. देशनी रीतभात प्रमाणे जे ओरतोने चार लोकमां हाजर करवी नहीं जोइये, तेओने कोरटमां जाते हाजर थवानो हुकम करवो नहीं.

केटलाएक शखसोने जाते नहीं हाजर थवानी छूट आपवाने सरकार मुख्तियार छे.

२२. सरकारनी नजरमां आवे के फलाणा शखसनो मरतबो एटलो छे के कोरटमां जाते हाजर थवानो तेहेने हुकम थवो न जोइये, तो ते प्रमाणे तेहेने जाते हाजर थवानो हुकम करवो नहीं एम फरमाववाने, अने मरजीमां आवे त्यारे ते फरमावेलूं रद करवाने, सरकार मुख्तियार छे. जो एहेवा कोई शखसो होय, तो तेओ जे जिल्लानी मुख्य दिवानी कोरटनी हकूमतनी मांहे रेहेता होय ते कोरटने तेहेवा शखसोनां नाम वखते वखते सरकारे लखी मोकलवां, अने ते कोरटमां तथा ते जिल्लानी जुदी जुदी नीचली कोरटोमां तेहेवा शखसोनी एकेक टीप राखवी.

कोरटना हुकम पोंहोंचाडवानो खरच.

हुकम थता पेहेलां जोइती रकम कोरटमां भरवी.

२३. आ आक्टमां फरमाव्या मूजब जेजे हुकम करवा जोइये ते जे पक्षकारे अरज कर्या उपरथी करवामां आवे ते पक्षकारने खरचे पोंहोंचाडवा, पण कोरट कोई काममां बीजी रीते करवानूं फरमावे तो ते काममां तेम करवूं; अने ते हुकम पोंहोंचाडवाना खरचने माटे जेटली रकम जोइये तेटली हुकम थता पेहेलां कोरटमां भरवी.

अरजी, हकीकत, वगेरे उपर खोटो एकरार कऱ्यानी शिक्षा.

२४. जे अरजी, लखेली हकीकत, अथवा लखेली प्रतिज्ञानां साचापणां विषे एकरार करवानूं आ आक्टमां फरमावेलूं छे, ते अरजी, हकीकत, अथवा प्रतिज्ञामां एकरार करनार शखस जे वातने झूठी जाणे अथवा मानेछे, अथवा जे वात साची छे एहेवूं जाणतो अथवा मानतो नथी, एहेवी कांई वात जो लखी होय, तो ते शखस झूठी शाहेदी आपवा अथवा झुठो पुरावो बनाववानी बाबतमां शिक्षा करवाना ते वेळाना चालू कायदा मूजब शिक्षा पामवाने योग्य थशे.

बाब २ जो.

छेल्लूं हुकमनामूं थता सुधी फरियादी बाबत.

फरियादी करवा बाबत.

फरियादी करवी ते अरजी लखीने आपवी.

२५. जे फरियादी करवी तेहेना आरंभमां एक अरजी करवी, अने ते अरजी वादीए जाते, अथवा तेहेना कबूल करेला मुख्तारे, अथवा तेहेनी तरफथी काम करवाने कायदा प्रमाणे मुकरर करेला वकीले कोरटने आपवी; पण ए बाबत आ आक्टमां कोई ठेकाणे बीजी रीत करवानूं फरमावेलूं होय, तो त्यांहां तेम करवूं.

अरजीमां शी शी बीना लखवी.

२६. कोरटनी आगळनां काममां जे भाषा हंमेश वपराती होय ते भाषामां साफ रीते ते अरजी लखवी, अने ते मध्ये नीचेनी बीना आववी जोइये.

१ ली. वादीनूं नाम, वर्णन, तथा रेहेवानूं ठेकाणूं.

२ जी. निश्चय थई शके त्यांहां सुधी प्रतिवादीनूं नाम, वर्णन, तथा रेहेवानूं ठेकाणूं.

३ जी. जे दाद मागवी होय ते, दावानी बाबत, फरियादीनूं कारण तथा ते क्यारे उत्पंन थयूं ते; अने हंमेश एहेवी फरियादी करवाने कोई कायदामां जे मुद्दत बांधी होय ते मुद्दत जो फरियादीनूं कारण उत्पंन थया पछी वीती गई होय, तो ते कायदो नहीं लागू पडवानूं जे कारण देखाडवूं होय ते कारण.

एहेनां उदाहरण:—

जो खत अथवा बीजा लेखनी रूए लेहेणा रुपियानी फरियादी होय, तो आ प्रमाणे लखवूं:— रुपिया नूं तारीख नूं (एक खत लखी आपेलूं छे, अथवा बीजो लेख होय तो तेम लखवूं) तेहेमां ते रुपिया आपवाने तारीख नो दिवस ठरावेलो छे, तेहेनी रूए रुपिया लेहेणा निकळेछे ते अपावो. तेहेनी विगत नीचे प्रमाणे:—

मुद्दल	..
व्याज	..
ते मध्ये भऱ्या (जो भऱ्या होय तो) ..	
बाकी लेहेणा ..	

जो मुद्दतनो कोई कायदो नहीं लागू पडवा बाबतनो वादी दावो करे, तो आ प्रमाणे लखवूं:— "तारीख थी ते तारीख सुधी वादी काची उंमरनो हतो (अथवा जे बीजूं कारण होय ते लखवूं.)"

जो माल वेच्यो होय तेहेनां नाणां लेवानी फरियादी होय, तो आ प्रमाणे लखवूं :—
तारीख ने दिवसे मण (चोखा, गळी, खांड, अथवा बीजो जे माल वेच्यो होय ते लखवो) वेचाता आप्या तेहेना रुपिया नीचे लखेला आंकडा प्रमाणे तारीख ने दिवसे लेहेणा थया ते अपावो.

जो कांई नुकसान थयूं होय तेहेनी नुकसानी बाबत फरियादी होय, तो आ प्रमाणे लखवूं:— वादीने (आ ठेकाणे जे रीतनूं नुकसान थयूं होय ते लखवूं, अने पैसा संबंधी कांई नुकसान थयू होय तो तेहेनी विगत लखवी) नुकसान थयूं ते बाबत रुपिया अपावो.

४ थी. जो पैसा सिवाय बीजी मिलकत बाबतनी फरियादी होय, तो शुमार काहाडीने ते मिलकतनी किंमत लखवी.

तेहेनूं उदाहरणः—

जो सरकारने मेहसूल भरनारी मिलकत बाबत अथवा तेहेवी मिलकत मांहेला कांई भाग बाबत फरियादी होय, तो आ प्रमाणे लखवूं :— नामनी मिलकत जिल्ला मध्ये छे, तेहेनी जमाबंदीनो दर छे, अने तेहेनी किंमत शुमारे रुपियानी छे, ते मिलकत तारीख ने दिवसे वादीनी पासेथी (जोरजुलमथी अथवा दगलबाजीथी लई लीधी होय तो तेम लखवूं) लई लीधी छे; अथवा ते मिलकत आसरे तारीख ने दिवसे नी तरफथी वारसामां (अथवा बक्षिश अथवा खरीदीथी अथवा बीजूं जे कारण होय ते लखवूं) वादीने पोंहोंची छे ते अपावो.

५ मी. जो जमीन बाबत अथवा जमीन मांहेला कांई हक बाबत दावो होय, तो ते जमीननो भोगवटो केहेवी शरतथी छे ते, अथवा ते मांहेलो हक कही रीतनो छे ते, लखवूं जोइये; अने जे जमीन बाबतनो दावो होय ते जमीन कोई गाम अथवा बीजा प्रसिद्ध भूप्रदेशनो भाग होय तो, अथवा कोई घर, वाडी, अथवा एहेवी बीजी मिलकत बाबतनो दावो होय तो, तेहेनां बयानमां तेहेनी हद लखवी, अथवा बीजी रीते ते मिलकत बराबर ओळखी शकाय तेम लखवुं.

६ ठ्ठी. सरकारे अथवा सरकारनी उपर, तथा ओहदाना जोरथी सरकारना कोई अमलदारे अथवा अमलदारनी उपर, तथा कोई 'कार्पोरेशन' अथवा 'कंपनी' जेहेने पोताना कोई अमलदार अथवा ट्रस्टीनां नामथी वादी प्रतिवादी थवानो अख्तियार होय तेणे अथवा तेहेनी उपर,करेली सर्वे फरियादीओमां उपर लखेली १ ली तथा २ जी बीनाओमां वादीप्रतिवादीनां नाम तथा वर्णन लखवानूं फरमाव्यूं छे तेहेने ठेकाणे "सरकार," अथवा " ना कलेक्टर" ए प्रमाणे, अथवा बीजो अमलदार होय तो तेहेनूं नाम, अथवा ते कार्पोरेशननूं नाम, अथवा ते कंपनीना अमलदारनूं नाम अथवा ट्रस्टीओनां नाम लखवां. पण बीजे सघळे प्रसंगे सर्वे पक्षकारोनां नाम जरूर लखवां पडशे.

अरजी पर सही करवी तथा तेहेनां साचापणां बाबत एकरार करवो.

२७. अरजी उपर वादीए सही करवी तथा तेहेनो वकील होय तो तेणे पण सही करवी, अने तेहेनां साचापणां बाबत ते अरजीनी नीचे हेठळ लख्या प्रमाणे अथवा तेहेवी मतलबनो एकरार वादीए लखवो.

'उपली अरजीमां लखेलो वादी हूं (अ. ब.) एकरार करूं छऊं के ए अरजीमां जे वात लखी छे ते माहारा जाण्या तथा मान्या प्रमाणे साची छे.'

२८. दूरीना सबबथी अथवा बीजां मजबूत कारणने लीधे वादीथी अरजी उपर सही तथा एकरार नहीं थई शके एहेवूं होय, तो जे शखस कोरटनी नजरमां एकरार करवाने योग्य आवे ते शखसने वादीनी तरफथी अरजी उपर सही तथा एकरार करवा देवाने कोरट मुख्तियार छे. कार्पोरेशन अथवा कंपनी जेहेने पोताना अमलदार अथवा ट्रस्टीनां नामथी वादी प्रतिवादी थवानो अख्तियार होय तेणे करेली फरियादीओमां ते कार्पोरेशन अथवा कंपनीनी तरफथी तेहेना कोई डाइरेक्टर, अथवा सेक्रेटरी, अथवा जे बीजो मुख्य अमलदार ते मुकद्दमानी हकीकत बाबत जबानी आपवाने शक्तिमान् होय तेणे अरजी उपर सही तथा एकरार करवां.

दूरीना सबबथी वादीथी सही तथा एकरार नहीं थई शके तो.

कोई कार्पोरेशन अथवा कंपनीए करेली फरियादीमां कोई डाइरेक्टर अथवा सेक्रेटरीए अरजी पर एकरार करवो.

२९. उपर जे जे बीना लखवानूं फरमाव्यूं छे ते ते बीना जो नहीं लखी होय, अथवा नहीं फरमावेली बीना लखी होय, पछी ते फरियादीमां काम लागे एहेवी होय के नहीं तोपण, अथवा हकीकत नकामी लंबावी दीधी होय, अथवा उपर फरमाव्या मूजब अरजी पर सही तथा एकरार करवामां नहीं आव्यां होय, तो कोरट ते अरजी नामंजूर करवाने, अथवा, नजरमां आवे तो, ते अरजी सुधारवानी रजा आपवाने, मुख्तियार छे.

अरजीमां फरमावेली बीना न लखी होय, अथवा बीजां कारण होय, तो ते अरजी कोरट नामंजूर करे.

३०. वादीना लख्या प्रमाणे दावानी रकम अथवा बांधेलो आंक कोरटना अखतियारनी बाहार होय, तो जे कोरटमां आपवी जोइये ते कोरटमां आपवाने ते अरजी वादीने पाछी आपवी.

दावो कोरटना अख्तियारनी बाहार होय, तो अरजी पाछी आपवी.

३१. कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के दावानो आंक योग्य रीते बांध्यो नथी, अथवा, योग्य रीते बांध्यो छे पण, अरजी ओछी किंमतना छापेला कागळ पर लखी छे, अने कोरटे फरमाव्या पछी वादी ते अयोग्य आंकने सुधारे नहीं, अथवा जोइतो वधारे छापेलो कागळ पूरो पाडे नहीं, तो कोरटे ते अरजी नामंजूर करवी.

दावानी किंमत अयोग्य रीते अथवा ओछी बांधी होय, तो अरजी नामंजूर करवी.

३२. अरजी उपरथीज, अथवा वादीने सवाल करतां, कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के अरजीमां लखेली बाबत फरियादीनूं कारण बनती नथी, अथवा मुद्दत वीती गयाथी फरियादी करवानो हक बंध थयो छे, तो कोरटे ते अरजी नामंजूर करवी. परंतु, गमे तेम होय पण, योग्य दीसे तो अरजी सुधारवानी रजा आपवाने कोरट मुख्तियार छे.

कोरटने एहेवूं जणाय के वादीने फरियादी करवानूं कांई कारण नथी, अथवा मुद्दत थई गयेथी फरियादी करवानो हक बंध थयो छे, तो अरजी नामंजूर करवी.

अरजी सुधारवा बाबत.

३३. कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के फरियादीनूं कारण हमारी हकूमतनी हदमां उत्पन्न थयूं नथी, अथवा प्रतिवादी हमारी हकूमतनी हदमां रेहेतो नथी अथवा कमाईने सारू जाते मेहनत करतो नथी, अथवा दावो छे ते जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत बाबतनो छे अने ते जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत हमारी हदमां नथी, तो जे कोरटमां आपवी जोइये ते कोरटमां आपवाने ते अरजी कोरटे वादीने पाछी आपवी.

कोरटने एहेवूं जणाय के ए कामनो आपणने अख्तियार नथी, तो अरजी पाछी आपवी.

३४. हिंदुस्तान माहेलां अंग्रेजी राज्यनी बाहार जे शखस घणूंकरीने रेहेछे, अने तकरारी मिलकत सिवाय जेहेनी कांई जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत, अंग्रेजी राज्यमां नथी, एहेवा शखसे करेली फरियादी सांभळवी नहीं; पण अरजी आपती वखते, अथवा कोरट फरमावे तेटली मुद्दतमां, वादी ते फरियादीमां प्रतिवादीने जे खरच थाय ते सघळा खरचनो जामिन आपे, तो ते फरियादी सांभळवी. अने एहेवो जामिन आपवामां नहीं आवे, तो कोरटे अरजी वादीने पाछी आपवी.

वादी हिंदुस्तान माहेलां अंग्रेजी राज्यनी बाहार रेहेतो होय, तो अरजी आपती वखते तेणे खरचनो जामिन आपवो.

जामिन न आपे, तो अरजी नामंजूर करवी.

३५. फरियादीनूं काम चालतां कोईपण वखते कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के वादी (एकज होईने) हिंदुस्तान माहेलां अंग्रेजी राज्यनी बाहार रेहेछे, तो, ते फरियादीमां प्रतिवादीने जे खरच थयो होय तथा त्यारपछी जे थाय ते सघला खरचनो जामिन वादीए

वादी हिंदुस्ताननी बाहार रेहेछे एहेवूं जणाय, तो काम चालतां कोईपण वखते खरचनो जामिन लई शकाय.

आपवो, एहेवो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे. केटली मुद्दत सुधीमां वादीए जामिन आपवो ए बाबत कोरटे पोताना हुकममां फरमाववूं, अने ते मुद्दत सुधीमां एहेवो जामिन आपवामां नहीं आवे, तो कोरटे वादी हाजर थयो नहीं एम करीने तेहेनी उपर फेसलो करवो. परंतु ९७ मी कलममां फरमाव्या मूजब वादीने पोतानी फरियादी काहाडी लेवानी रजा आपवामां आवे तो तेम करवूं नहीं.

अरजी नामंजूर करवाना हुकम पर अपील.

३६. उपर लखेली कलमो मांहेली कोई कलम मूजब अरजी नामंजूर करी होय, तो ते अरजी नामंजूर करवाना हुकम उपर अपील चालशे. २९ मी तथा ३० मी कलममां लखेला कोई सबबो उपरथी अरजी नामंजूर करी होय, तो ते उपरथी फरियादीनां तेज कारण बाबत नवी अरजी आपवामां वादीने हरकत थशे नहीं.

जुदी जुदी कोरटोनी हकूमत मांहेली स्थावर मिलकतनी फरियादीमां केम करवूं.

३७. जे जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत बाबतनी फरियादी छे ते जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकतनो थोडो भाग ते कोरटनी हकूमतमां होय अने थोडो भाग कोई बीजी कोरट अथवा कोरटोनी हकूमतमां होय, तो ११ मी कलम, १२ मी कलम, अथवा १३ मी कलम, जे ते कामने लागू पडे, तेहेमां फरमावेली रीत मूजब कोरटे काम चलाववूं.

अरजी लेवा जेहेवी होय, तो फरमावेली बीना एक नोधमां नोधवी.

ते नोधनो नमूनो.

३८. अरजी लेवा जेहेवी छे एहेवूं कोरटनी नजरमां आवे, तो आ बाबनी २६ मी कलममां फरमावेली बीना "दिवानी मुकद्दमाओनी नोध" एहेवां नामनी एक चोपडी ए कारण सर राखीने तेहेमां नोधवी, अने अरजी जे प्रमाणे आपवामां आवे ते प्रमाणे अनुक्रमे दर सालनी रकमो पर नंबर पाडवा. आ आक्टनी पाछळ (अ) निशाणीनो नमूनो बतावेलो छे ते मूजब सदहूं नोध राखवी.

अरजी आपती वखते दस्तावेज कोरटमां हाजर करवो.

तेहेनी एक नकल अरजीनी साथे दाखल करवी.

असल दस्तावेज पर निशाणी करीने ते पाछो आपवो.

वादीनी इच्छा होय, तो नकलने ठेकाणे असल दाखल थई शके.

दस्तावेज अटकावी राखवानो कोरट हुकम करे.

अरजी दाखल करती वखते हाजर नहीं करेलो दस्तावेज पुरावामां नहीं लेवाय.

३९. वादी कोई दस्तावेज उपरथी फरियादी करतो होय, अथवा पोताना दावाना आधारमां ते दस्तावेजने पुरावा दाखल गणतो होय, तो अरजी आपती वखत तेणे ते दस्तावेज कोरटमां हाजर करवो, अने ते वखते अरजीनी साथे दाखल करवाने ते दस्तावेजनी एक नकल आपवी; जो ते दस्तावेज दुकानना चोपडा अथवा बीजा चोपडामांनी कांई रकम होय, तो ते चोपडो तथा जे रकम उपर वादी आधार राखेछे ते रकमनी एक नकल ए बे वानां वादीए कोरटमां हाजर करवां. पछी ओळखवाने माटे कोरटे तुरत ते दस्तावेज उपर निशाणी करवी, अने असल तथा नकलने मुकाबिल करीने असल दस्तावेज वादीने पाछो आपवो. जो वादीनी नजरमां योग्य आवे, तो नकलने ठेकाणे असल दस्तावेज दाखल करवा सारू आपवाने ते मुख्तियार छे. जो कोरटनी नजरमां पाकूं कारण आवे, तो हाजर करेलो दस्तावेज अटकावीने योग्य जणाय त्यांहां सुधी तथा तेहेवी शरतथी पोताना कोई अमलदारना कबजामां ते राखवानो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे. वादीए अरजी आपती वखते हाजर नहीं करेलो दस्तावेज मुकद्दमो रजूआत पर आवे ते वारे कोरटनी रजा सिवाय तेहेनी तरफथी पुरावामां लेवामां नहीं आवशे.

प्रतिवादीनी पासेनो कोई दस्तावेज हाजर कराववानी वादीनी मरजी होय तो.

४०. प्रतिवादीना कबजामां अथवा अख्तियारमां कोई दस्तावेज होय ते हाजिर करावववानी जो वादीनी मरजी होय, तो अरजी आपती वखते ते दस्तावेज केहेवी तरेहनो छे तेहेनूं बयान लखीने कोरटने आपवूं के ते हाजर करवानो प्रतिवादीने हुकम करवामां आवे.

प्रतिवादीने समन करवा बाबत.

अरजी नोधाय के प्रतिवादीने समन करवो.

४१. अरजी नोधवामां आवी एटले प्रतिवादीनी उपर जडजनी सही तथा कोरटनी मोहोर साथेनो एक समन करवो, अने तेहेमां एम फरमाववूं के फलाणे दिवसे तमे जाते हाजर थईने दावानो जवाब आपो, अथवा बराबर समजावेला तथा फरियादी बाबत सघळा जरूरियात सवालना जवाब दई शके एहेवा कोरटना वकीलनी मारफते तमे हाजर थाओ, अथवा

ने वकीलनी मारफते तमे हाजर थाओ तेहेनी साथे तेहेवा सघळा सवालना जवाब दई शके एहेवा बीजा कोई शखसने मोकलो. समन करती वखते कोरटे ठराववूं के मतिवादी हाजर थयेथी ते दिवसे फक्त इश्यु मुकररज करवो छे के ते मुकद्दमानो छेल्लो फेसलो करी लाखवो छे, अने जे ठराव होय ते प्रमाणे समनमां लखवूं.

समन करवो ते इश्यु मुकरर करवानो करवो, अथवा ते मुकद्दमानो छेल्लो निकाल करी लाखवानो करवो.

४२. मतिवादीए जाते हाजर थवूं एहेवूं फरमाववानूं कोरटने कांई कारण देखाय, तो समनमां लखेले दिवसे मतिवादीए जाते हाजर थवूं ए रीते समनमां फरमाववूं. ते दिवसे वादीए जाते हाजर थवूं एहेवूं फरमाववानूं कोरटने कांई कारण देखाय, तो तेहेने हाजर थवानो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे. परंतु जे ठेकाणे कोरट बेसेछे त्यांहांथी वगेर दगलबाजीए जो वादी अथवा मतिवादी पचास माईलथी वधारे दूर रेहेतो होय, तो तेहेने जाते हाजर थवानो हुकम करवो नहीं; पण जो ते कोरटनी हकूमतनी हदमां रेहेतो होय, तो तेहेवो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे.

मतिवादी अथवा वादीए जाते हाजर थवा बाबत.

जो ५० माइलनी अंदर रेहेतो होय तो.

अथवा कोरटनी हकूमतमां रेहेतो होय तो.

४३. मतिवादीना कबजा अथवा अख्तियार मांहेलो कोई दस्तावेज वादी जोवा मागतो होय, अथवा मतिवादी पोताना जवाबना आधारमां गुजारवानो विचार राखतो होय, ते हाजर करवानूं हाजर थवाना समनमां मतिवादीने फरमाववूं.

समनमां मतिवादीने दस्तावेज हाजर करवानो हुकम करवो.

४४. समन लखवो ते आ आक्टनी पाछळ (ब) निशाणीनो जे नमूनो बताव्यो छे ते प्रमाणे लखवो, अथवा तेहेमां ते मतलब आवे एहेवी रीते लखवो.

समननो नमूनो.

४५. मतिवादीने हाजर थवानो दिवस कोरटे ठराववो ते, मतिवादी क्यांहां रेहेछे, तथा तेहेने समन पोंहोंचाडतां केटली मुद्दत लागशे, ए वातनो विचार करीने ठराववो; अने दिवस ठराववो ते एहेवो ठराववो के ते दिवसे मतिवादीने जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर थईने जवाब करवानी घटती मुद्दत मळे.

मतिवादीने हाजर थवानो दिवस केम ठराववो.

४६. कोई कार्पोरेशन अथवा कंपनी जेहेने पोताना अमलदार अथवा ट्रस्टीओनां नामथी वादी तथा मतिवादी थवानो अख्तियार छे तेहेनी उपर करेली फरियादीओमां कोरटनी नजरमां योग्य आवे तो ते कार्पोरेशन अथवा कंपनीनो कोई डाइरेक्टर, अथवा सेक्रेटरी, अथवा बीजो मुख्य अमलदार जे ते फरियादी बाबद सघळा जरूरियात सवालना जवाब दई शके एहेवो होय तेहेने जाते हाजर थवानो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे.

कोई कार्पोरेशन अथवा कंपनी उपर करेली फरियादीओमां डाइरेक्टर अथवा सेक्रेटरीने जाते हाजर थवानो कोरट हुकम करे.

प्रतिवादीने समन पोंहोंचाडवा बाबत.

४७. समन नाजरने अथवा कोरटना बीजा योग्य अमलदारने आपवो, अने तेणे जाते अथवा पोताना हाथ नीचेनां कोई माणसनी मारफते ते पोंहोंचाडवो. ते समन बराबर पोंहोंचाड्यो ए वातनो जवाबदार ते अमलदार गणाशे.

समन कोरटना अमलदारे पोंहोंचाडवो.

४८. समन पोंहोंचाडवो ते एहेवी रीते के जडजनी सही तथा कोरटनी मोहोर साथेनी तेहेनी एक नकल मतिवादीने आपवी अथवा आपवा माडवी; अने एकथी वधारे मतिवादी होय तो दरेकने एकेक नकल आपवी अथवा आपवा माडवी.

शी रीते पोंहोंचाडवो.

घणा मतिवादी होय त्यारे केम.

४९. बनी शके त्यांहां सुधी समन मतिवादीने हाथोहाथ पोंहोंचाडवो; पण समन लेवाने तेणे कोई माणसने अख्तियार आप्यो होय, तो तेहेने समन पोंहोंचाड्यो एटले थयूं.

बनी शके त्यांहां सुधी मतिवादीने हाथोहाथ पोंहोंचाडवो.

मुख्तारने पोंहोंचाडयो तो बस.

५०. १७मी कलममां कबूल करेला मुख्तार लख्या छे ते सिवाय बीजो पण कोई शखस कोरटनी हकूमतमां रेहेतो होय तेहेने समन तथा बीजा हुकम लेवानो अख्तियार आपी शकाय.

समन लेवाने कोण मुख्तार थइ शके.

एहेवा मुख्तारनी निमणुक लखेली जोइये, अने कोरटमां दाखल थवी जोइये.

५१. एहेवा शखसने अख्तियार आपवो ते लखीने आपवो, अने ते लेख कोरटमां दाखल करवो; पण ते कुलमुख्तारनामूं होय, तो तेहेनी एक नकल कोरटमां दाखल करवी.

सरकारनो मुख्तार.

५२. दरेक कोरटमां जे सरकारी वकील होय तेहेने, जे कोरटमां ते सरकारी वकील होय ते कोरटमांथी सरकारनी उपर जेजे समन तथा बीजा इनसाफी हुकम थाय, ते लेवाने माटे सरकारे अख्तियार आपेलो माणस गणवो.

प्रतिवादी मळी शकतो न होय, अने तेहेनो कोई मुख्तार न होय, तो तेहेनां कुटुंबमांना कोई मरदने पोंहोंचाडवो.

५३. प्रतिवादी मळी शकतो नहीं होय, अने समन लेवाने तेणे कोईने अख्तियार आपेलो नहीं होय, तो तेहेनी साथे रेहेनार तेहेना कुटुंबमांना कोई पाकी उमरना मरदने समन पोंहोंचाडवो.

जे शखसने समन पोंहोंचाडवामां आवे तेहेनी हंमेश ते समननी पाछळ सही लेवी.

नहींतो पण समन बराबर रीते पोंहोंचाड्यो एम जाणवूं.

५४. प्रतिवादीने हाथोहाथ अथवा तेहेनी वती तेहेना ठरावेला अथवा बीजा शखसने समन पोंहोंचाड्यो के हंमेश असल समननी पाछळ अथवा कोरटनी मोहोरवाळी तेहेनी नकलनी पाछळ ते पोंहोंचाड्यानी पोंहोंच लखी ते उपर पोंहोंचाडनार अंमलदारे ते शखसनी सही लेवी. जो ते शखस पोंहोंच पर सही करवानी ना केहे तोपण बीजी रीते कोरटनी खातरी थाय एम समन पोंहोंचाड्यानी वात साबित करी आपवामां आवशे तो बस छे.

समन पोंहोंचाडी न शकाय, तो तेहेनी एक नकल घरना दरवाजा पर चोंहोंडवी.

लखेले ठेकाणे प्रतिवादी रेहेतो न होय, तो नथी पोंहोंचाडायो एहेवूं तेहेनी पाछळ लखीने ते समन पाछो मोकलवो.

बारत.

५५. प्रतिवादी मळी शकतो नहीं होय, अने समन लेवानो कोईने अख्तियार आपेलो नहीं होय, अने समन पोंहोंचाडी शकाय एहेवो बीजो कोई शखस पण नहीं होय, तो जे घरमां प्रतिवादी रेहेछे ते घरना बाहारना दरवाजा पर ते समननी नकल समन पोंहोंचाडनार अमलदारे चोंहोडवी; अने समनमां लखेलें ठेकाणे जो ते रेहेतो नहीं होय, तो हूं ए पोंहोंचाडी शक्यो नथी ए प्रमाणे ते समननी पाछळ लखीने जे कोरटमांथी निकळ्यो होय ते कोरटने समन पोंहोंचाडनार अमलदारे ते समन पाछो मोकलवो. परंतु ते समन पोंहोंचाडनार अमलदारने जाण थाय के प्रतिवादी मळी शके एहवूं छे, अथवा तेहेंनू घर समनमां लखेले ठेकाणे नहीं पण कोरटनी हकूमतमां बीजे ठेकाणे छे, तो ते अमलदार त्यांहां जईने समन पोंहोंचाडवाने मुख्तियार छे.

पोंहोंचाडाय, तो क्यारे तथा शीरीते पोंहोंड्यो ते समननी पाछळ लखवूं.

५६. समन पोंहोंचाडवामां आवे के क्यारे अने शी रीते ते पोंहोंचाड्यो ए वात ते समन पोंहोंचाडनार अमलदारे असल समननी पाछळ अथवा कोरटनी मोहोर साथेनी तेहेनी एक नकलनी पाछळ लखवूं.

वगर पोंहोंचाडे समन पाछो मोकलवामां आवे, अने कोरटनी खातरी थाय के समन न पोंहोंचे एहेवी युक्ति प्रतिवादी करतो रेहेछे तो ते पोंहोंचाडवानी वती बीजी कांई रीत करवानो हुकम कोरटे करवो.

५७. समन वगर पोंहोंचाडे कोरटने पाछो मोकलवामां आवे, अने वादी कोरटनी खातरी करी आपे के समन नहीं पोंहोंचे एहेवा हेतुथी प्रतिवादी कोरटना अमलदारने मळतो नथी एम मानवाने सारूं कारण छे, तो तेहेनी एक नकल कोरटनां मकानमां कोई प्रसिद्ध ठेकाणे चोंहोंडवी, अने प्रतिवादी छेल्लो क्यांहां रेहेतो हतो ए जाण्यामां होय तो जे घरमां ते छेल्लो रह्यो होय ते घरना दरवाजा पर पण एक नकल चोंहोंडवी एहेवो कोरटे हुकम करवो; अथवा कोरटनी नजरमां बीजी जे रीत योग्य जणाय ते रीते ते समन पोंहोंचाडवानो हुकम करवो. अने कोरटना हुकमथी समन पोंहोंचाड्याने ठेकाणे जे रीत करवामां आवशे तेहेने उपर बतावेली रीते ते समन पोंहोंचाड्यो एम सर्व प्रकारे गणवामां आवशे.

बीजी कांई रीत करवामां आवे, तो हाजर थवानी वखत ठराववी.

५८. उपली कलममां लखेला अख्तियार मूजब कोरटना हुकमथी समन पोंहोंचाडवामां एकने ठेकाणे बीजी रीत करवामां आवे, त्यारे प्रतिवादीने हाजर थवाने जेटली जोइये तेटली मुद्दत कोरटे ठराववी.

५९. जे कोरटमां फरियादी करी छे ते कोरटनी हकूमतमां नहीं पण कोई बीजी कोरटनी हकूमतमां प्रतिवादी रहेतो होय, अने समन लेवानो कोईने अख्तियार आपेलो नहीं होय, तो जे कोरटमां फरियादी करी छे ते कोरटे पोताना कोई अमलदार साथे अथवा टपालनी मारफते प्रतिवादी रेहेछे ते ठेकाणे जे कोरटनी हकूमत चालेछे अने जे कोरटथी वगर अडचणे समन पोंहोंचाडी शकाय एहेवी कोरटने ते समन मोकलवो, अने प्रतिवादीने हाज़र थवा सारू जोइये ते प्रमाणे मुद्दत ठराववी; अने जे कोरटने समन मोकलवामां आवे ते कोरटने ते समन पोंहोंचे के ते उपर फरमाव्या मुजब पोंहोंचाडवाने ते कोरटे पोताना नाज़रने अथवा बीजा योग्य अमलदारने आपवो; अने ते अमलदार समन पाछो मोकले एटले जे कोरटमांथी ते समन थयो होय ते कोरटने पाछो मोकलवो.

प्रतिवादी बीजी कोरटनी हकूमतमां रेहेतो होय, अने समन लेवानो कोईने अख्तियार आपेलो नहीं होय, तो समन शी रीते पोंहोंचाडवो

६०. प्रतिवादी हिंदुस्तान मांहेलां अंग्रेजी राज्यनी बाहार रेहेतो होय अने समन लेवानो तेणे कोईने अख्तियार आपेलो नहीं होय, तो प्रतिवादी ज्यांहां रेहेतो होय ते ठेकाणे तेहेने पोंहोंचे एहेवी रीतनूं सरनामूं करीने समन टपालनी मारफते तेहेने मोकलवो: ए प्रमाणे करवूं पडे त्यारे जे ठेकाणे कोरट बेसेछे ते ठेकाणूं तथा प्रतिवादी रेहेछे ते ठेकाणूं ए बेनी वचे टपालनी मारफते कागळ आवतां जतां केटला दिवस लागेछे ते उपर नजर पोंहोंचाडीने प्रतिवादीने हाजर थवानी मुद्दत ठराववी; अने, ते मुकद्दमानी रजूआतने माटे ठरावेले दिवसे,अथवा जे दिवस पर ते मुलतवी रारव्यो होय ते दिवसे, प्रतिवादी जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर नहीं थाय, तो कोरटनी नजरमां आवे तेप्रमाणे अने तेहेवी शरतथी माहारो मुकद्दमो चलाववानी महने रजा आपो,एहेवी कोरटने अरज़ करवाने वादी मुख्तियार छे, अने ते प्रमाणे फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे.

हिंदुस्तान मांहेलां अंग्रेजी राज्यनी बाहार प्रतिवादी रेहेतो होय, अने समन लेवानो कोईने अख्तियार आपेलो नहीं होय, तो समन शी रीते पोंहोंचाडवो.

हाजर थवानी वखत.

प्रतिवादी हाजर न थाय, तो कोरटनी नजरमां आवे तेहेवी शरतथी ते काम चलाववानूं फरमावे.

६१. जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत बाबतनी फरियादी होय, अने कोईपण कारणने लीधे समन प्रतिवादीने हाथोहाथ पोंहोंचाडातो नहीं होय, अने समन लेवानो प्रतिवादीए कोईने अख्तियार आपेलो नहीं होय, तो ते जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत प्रतिवादीना जे माणसना हवालामां होय ते माणसने समन पोंहोंचाडी शकाय.

स्थावर मिलकत बाबतनी फरियादी होय, तो, केटलांएक कामोमां, ते मिलकत बेहेना हवालामां होय ते शखसने समन पोंहोंचाडी शकाय.

६२. प्रतिवादी सरकारनी चाकरी करतो होय, अने कोरटनी नजरमां आवे क जे कचेरीमां प्रतिवादी नोकर छे ते कचेरीना उपरी अमलदारनी मारफते समन पोंहोंचाडवो सउथी ठीक पडशे, तो प्रतिवादीने पोंहोंचाडवाने सारू समननी एक नकल ते उपरी अमलदारने मोकलवाने कोरट मुख्तियार छे. प्रतिवादी आफिसर आथवा सोल्ज़र होय, तो जे टुकडीमां ते होय ते टुकडीना कमांडिंग आफिसरने समननी एक नकल कोरटे मोकलवी के ते प्रतिवादीने पोंहोंचाडे. जे आफिसरने समन मोकलवामां आवे तेणे, बनी शके तो, बे शखसना नामनो ते समन होय तेहेने पोंहोंचाडीने, तेहेनी पाछळ ते शखसनी पोंहोंच लखावी लईने कोरटने पाछो मोकलवो. जो कोईपण कारणने लीधे जे शखसनां नामनो होय तेहेने ते समन पोंहोंचाडी नहीं शकाय, तो शा कारणथी पोंहोंचाडायो नथी ते लखीने जे कोरटे ते समन मोकल्यो होय ते कोरटने ते पाछो मोकलवो. एहेवे प्रसंगे कोरटनी नजरमां बीजी जे रीत योग्य जणाय ते रीते कोरटे समन पोंहोंचाडवो.

सरकारी अमलदारोनं समन केम पोंहोंचाडाय.

आफिसर अथवा सोल्ज़रने केम पोंहोंचाडाय.

६३. कार्पोरेशन अथवा कंपनी जेहेने पोताना अमलदार अथवा ट्रस्टीओनेनामे वादी तथा प्रतिवादी थवानो अख्तियार होय तेहेनी उपर फरियादी करी होय, तो ते कंपनीनी रजिस्टर करावेली (आफिस होय तो ते) आफिसमां समन मुकी आववो, अथवा ते आफिसनूं सरनामूं करीने टपालनी मारफते कागळमां मोकलवो, अथवा ते कार्पोरेशन अथवा कंपनीना कोई डाइरेक्टर, सेक्रेटरी, अथवा बीजा मुख्य अमलदारने आपवो.

कार्पोरेशन अथवा कंपनीने केम पोंहोंचाडाय.

समनने ठेकाणे कागळ क्यारे मोकलाय.

६४. जे शखसने हाजर करवो होय तेहेनो मरतबो एहेवो होय के समन मोकलवाने ठेकाणे जडजनी सही तथा कोरटनी मोहोर साथेनो कागळ अथवा चिठ्ठी मोकलवी जोइये एम कोरटनी नजरमां आवे, तो उपला नियमोमां तेम करवाने कांई अडचण छे एम समजवूं नहीं. ते कागळ अथवा चिठ्ठीमां समनमां लखवानी सर्वे बीना लखवी, अने ते सर्व प्रकारे समन प्रमाणे गणाशे.

ते पोंहोंचाडाय केम.

६५. उपली कलमना आधार उपरथी समनने ठेकाणे कागळ अथवा चिठ्ठी मोकलवी ठरे, तो ते *टपालनी मारफते, अथवा ते कामने माटे कोरट पसंद* करे ते माणसनी साथे, अथवा कोरटनी नजरमां आवे तेहेवी बीजी रीते, मोकलवी; परंतु ते शखसे समन वगेरे हुकम लेवानो अख्तियार कोईने आप्यो होय, तो तेहेने ते आपी एटले बराबर रीते पोंहों-चाडी एम जाणवूं.

टपालनी मारफते मोकलेलो समन कागळ वगेरे बराबर रीते पोंहोंच्यो एहेनो पुरावो शुं.

६६. जेजे ठेकाणे एहेवूं फरमावेलूं छे के समन अथवा कागळ आथवा चिठ्ठी जे शखसनां नामनी होय ते शखसने टपालनी मारफते ते मोकली शकाय, तेंते ठेकाणे जो एम देखाडी आपवामां आवे के ते शखसने रेहेवानी जगानूं सरनामूं बराबर ते उपर लख्यूं हतूं, अने (पोस्ट आफिस चलाववा सारू, तथा पोस्टेजनी जकात ठराववा सारू, तथा पोस्ट आफिस संबंधी *गुन्हाओनी* सजा करवा सारू करेला) सन १८५४ना आक्ट १७ मानी कलम ३८ मी मूजब पोस्ट आफिसमां आपीने ते रजिस्टर करावी हती, तो, नथी पोंहोंची एहेवूं देखाडवामां नहीं आवे त्यांहां सुधी, ते समन, अथवा कागळ, अथवा चिठ्ठी, बराबर रीते पोंहोंची छे एम समजवूं.

सरकार तथा सरकारी अमलदारो उपरनी फरियादीओ बाबत.

सरकार उपरनी फरियादी होय, तो समन सरकारी वकीलने पोंहोंचाडवो.

हाजरी तथा जवाब.

६७. सरकार उपर फरियादी करी होय, तो समन सरकारी वकीलने पोंहोंचाडवो. योग्य अमलदारोनी मारफते सरकारने लखी मोकलतां तथा सरकारनी तरफथी हाजर थईने जवाब करवा बाबत सरकारमांथी सरकारी वकीलनी उपर लखाई आवतां जेटली मुद्दत जोइये तेटली मळे एहेवी रीते सरकारने फरियादीनी अरजीनो जवाब आपवानो दिवस कोरटे ठराववो; अने सरकारी वकील अरज करे, तो ते मुद्दत वधारी आपवाने कोरट मुख्तियार छे. वळी कोरटनी नजरमां एम आवे के फलाणो शखस ए फरियादी संबंधी सघळा जरूरियात सवालोना जवाब आपी शके एहेवो छे, तो तेहेने हाजर थवाने हुकम करवाने पण कोरट मुख्तियार छे.

ओहदानां जोरथी करेलां काम बाबत सरकारी अमलदारो उपर फरियादी होय, तो समन तेओने पोंहोंचाडवो.

६८. फरियादी कोई सरकारी अमलदार उपर करेली होय, अने वादी एम केहेतो होय के जे काम बाबत फरियादी करी छे ते काम ए अमलदारे पोताना सरकारी ओहदानां जोरथी करेलूं छे, तो समन उपर फरमाव्या मूजब ते अमलदारने पोंहोंचाडवो.

सरकारने लखी मोकलवा माटे अमलदारने कोरट मुद्दत वधारी आपे.

६९. समन पोंहोंच्या पछी जो ते अमलदारनी नजरमां एम आवे के अरजीनो जवाब देता पेहेलां सरकारने ए बाबत माहारे लखी जणाववूं जोइये, तो ते प्रमाणे सरकारने लखतां तथा सरकारनी तरफथी योग्य अमलदारोनी मारफते ते लखाण बाबत हुकम थई आवतां जेटला दिवस थाय तेटली मुद्दत समनमां लख्या कर्त्तां वधारी आपवानी अरज करवाने ते मुख्तियार छे; अने ए प्रमाणे अरज करवामां आवे, त्यारे कोरटनी नजरमां जरूर जणाय तेटली मुद्दत वधारी आपवाने ते कोरट मुख्तियार छे.

७०. ते फरियादीनो जवाब करवानूं काम सरकार माथे ले, तो हाजर थईने फरियादीनी अरजीनो जवाब आपवानो सरकारी वकीलने अखतियार आपवो; अने, ते अरज करे के, ते मूजब नोधमां लखी लेवानूं कोरटे फरमाववूं.

जवाब करवानूं सरकार माथे ले, तो सरकारी वकीले हाजर थईने अरज करवी के हूं हाजर थयो छौं एम नोधमां लखो.

७१. प्रतिवादीने हाजर थईने फरियादीनी अरजीनो जवाब आपवाने नोटिसमां ठरावेला दिवसनी अगाऊ अथवा ठरावेले दिवसे सरकारी वकील उपर मूजब अरज नहीं करे, तो खानगी शखसोनी वच्चे फरियादी होय ते प्रमाणे काम चलाववूं, पण फेसलो थता पेहेलां प्रतिवादीने पकडवानो हुकम करवो नहीं.

एहेवी अरज करवामां नहीं आवे, तो खानगी शखसोनी वच्चे फरियादी होय तेम काम चलाववूं.

पण फेसलो थता पेहेलां प्रतिवादीने पकडवो नहीं.

७२. एहेवा कोई मुकद्दमामां प्रतिवादीने जाते हाजर थवानूं कोरट फरमावे, अने प्रतिवादी कोरटनी खातरी करी आपे के सरकारी कामने नुकसान थया विना हूं माहारी नोकरी परथी गेरहाजर रही शकतो नथी, तो पछी कोरटे तेहेने हाजर करवो नहीं; पण गेरहाजर शाहेदनी शाहेदी लेवामां आवे ते प्रमाणे कोईपण रीते तेहेनी शाहेदी लेवामां आवशे.

केटलाएक काममां प्रतिवादीने जाते हाजर नहीं करे.

जे शखसो कोरटनी आगळ नथी तेओने फरियादीमां पक्षकार केम कराय.

७३. मुकद्दमानी कोईपण रजूआते कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के जे बाबतनी फरियादी करी छे तेहेमां जे शखसोनो हिस्सो अथवा हक पोंहोंचेछे, अथवा जे शखसो कांई हिस्सा अथवा हकनो दावो करेछे, अथवा हुकमनामांथी जे शखसोनी उपर कोईपण रीते असर थाय एम जणाय छे, ते शखसोने फरियादीमां पक्षकार कर्या नथी, तो, एक बीजो दिवस ठरावीने ते दिवसने माटे ते मुकद्दमो मुलतवी राखीने, ते शखसोने वादी अथवा प्रतिवादी, जे करवा घटे ते, करवानूं फरमाववाने कोरट मुखतियार छे. ए प्रमाणे करवामां आवे, त्यारे आ आकटमां प्रतिवादीने समन पोंहोंचाडवानी जे रीत फरमावेली छे ते प्रमाणे ते शखसोनी उपर कोरटे नोटिस मोकलवी.

काम मुलतवी राखीने कोरट एहेवो हुकम करे के फलाणा शखसोनो आ काममां कांई संबंध होय एहेवूं जणाय छे माटे तेओने पक्षकार करवा.

फेसलो थता पेहेलां पकडवा बाबत.

७४. जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत सिवायनी कोई फरियादीमां, वादीनूं नहीं चाले अथवा तेहेने दाहाडा लागे, अथवा पोतानी उपर जे हुकमनामूं थाय ते बजतां हरकत पडे अथवा दाहाडा लागे, एहेवा हेतुथी प्रतिवादी कोरटनी हकूमतमांथी बाहार जवानो होय, अथवा तेणे पोतानी सघळी अथवा थोडीघणी मिलकत वेची, अथवा कोईने आपी, अथवा कोरटनी हकूमतमांथी खसेडी होय, तो, फरियादी करती वखते, अथवा त्यार पछी छेल्लो फेसलो थता सुधी कोईपण वखते, ए मुकद्दमामां तेहेनी उपर जे फेसलो करवामां आवे ते प्रमाणे करवा सारू प्रतिवादी हाजर थाय एहेवो तेहेनी पासे जामिन लो, ए प्रमाणे कोरटने अरज करवाने वादी मुखतियार छे.

जंगम मिलकत बाबत फरियादी होय, अने प्रतिवादी हकूमतमांथी जनार होय, अथवा एहेवूं कांई बीजूं कारण होय, तो वादी जामिन लेवानी अरज करे.

७५. अरजदारने सवाल पूछवाथी तथा बीजी जरूर जणाय तेहेवी तपास करवाथी कोरटनी नजरमां एहवूं आवे के, वादीनूं नहीं चाले अथवा तेहेने दाहाडा लागे एहेवा हेतुथी प्रतिवादी हमारी हकूमतमांथी बाहार जवानो छे, अथवा जे हुकमनामूं थाय तेहेने बजवामां हरकत अथवा ढील करवाना हेतुथी पोतानी सघळी अथवा थोडीघणी मिलकत तेणे वेची, अथवा कोईने आपी, अथवा कोरटनी हकूमतमांथी खसेडी छे, एम मानवानूं सारू कारण छे, तो सारो अने पाको हाजरजामिन शा माटे नहीं आपवो तेहेनूं कारण देखाडवा सारू प्रतिवादीने कोरटनी आगळ हाजर करवानूं योग्य अमलदारनी उपर वारंट मोकलवाने कोटर मुखतियार छे.

प्रतिवादीए जामिन शा माटे न आपवो तेहेनूं कारण देखाडवा सारू प्रतिवादीने पकडी लाववानूं कोरट वारंट आपे.

प्रतिवादी कारण न बतावे, तो जामिन आपवानो कोरट हुकम करे.

७६. ते कारण जो प्रतिवादी नहीं बतावे, तो मुकद्दमो चाले ते दरमियानमां कोईपण वखते,अने तेहेनी उपर ते मुकद्दमामां जे हुकमनामूं थाय ते बजी रेहे त्यांहां सुधी जे वखत कोरट फरमावे ते वखत, हाजर थवा बाबत जामिन आपवानूं कोरटे प्रतिवादीने फरमाववूं; अने जामिने अथवा जामिनोए ए रीते लखी आपवूं के जो प्रतिवादी हाजर नहीं थाय तो तेहेनी उपर ते मुकद्दमामां जेटला रुपिया कोरट ठरावे तेटला रुपिया खरच साथे हमारे आपवा. आ कलममां फरमाव्या उपरथी कोरट जे हुकम करशे ते उपर प्रतिवादीनी अपील चालशे.

अपील.

जामिन आपवाने बदले कांई अवेज अनामत मुके.

७७. *हाजर थवा बाबत जामिन आपवाने बदले* जेटलो दावो करेलो होय ते तथा ते मुकद्दमानो खरच अदा थाय एटलां नाणां अथवा तेटली बीजी किमती मिलकत कोरटमां अनामत मुकवानूं प्रतिवादी केहे, तो ते वात कबूल करवाने कोरट मुख्तियार छे.

प्रतिवादी जामिन न आपे, तो तेहेने केद करवो.

७८. प्रतिवादी जामिन पण नहीं आपे अने पुरतो अवेज अनामत पण नहीं मुके, तो, ते मुकद्दमानो फेसलो थाय त्यांहां सुधी, अथवा, कोरट एम फरमावे तो, हुकमनामूं तेहनी उपर थाय तो, ते बजे त्यांहां सुधी, प्रतिवादीने केद करवामां आवे.

काचां कारण उपरथी पकडेला प्रतिवादीने नुकसाननो बदलो.

७९. कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के काचां कारण उपरथी प्रतिवादीने पकडवानी अरज करवामां आवी हती, तो, अथवा वादीनी फरियादी काहाडी नाखवामां आवे, अथवा गेरहाजरीना सबबथी अथवा बीजा सबबथी हुकमनामूं वादीनी उपर थाय, अने कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के फरियादी करवानूं सारूं कारण हतूं नहीं, तो, पकडवाथी प्रतिवादीने जे नुकसान थयूं होय तेहेना बदलामां एक हजार रुपिया सुधीनी रकम (प्रतिवादीनी अरज उपरथी) पोतानां हुकमनामांमां वादीनी उपर ठराववाने कोरट मुख्तियार छे. परंतु नुकसानीनी फरियादीमां जेटला रुपियानूं हुकमनामूं करी आपवानो ते कोरटनो अख्तियार होय ते कर्ता *वधारे रकम आ कलम उपरथी ते कोरटे* नुकसानना बदलामां अपाववी नहीं. आ कलम उपरथी जे बदलो अपाव्यामां आवशे तेणे करीने ते पकडवा बाबत नुकसानीनी फरियादी चालशे नहीं.

रकमनी हद.

प्रतिवादी हिंदुस्तानमांथी जवानो होय, तो कोरटने अरज करवा बाबत.

८०. कोई मुकद्दमामां प्रतिवादी हिंदुस्तान माहेलां अंग्रेजी राज्यमांथी बाहार जवानो होय, अने एटला दाहाडा बाहार रेहेवानो तेहेनो इरादो होय के तेथी तेहेनी उपर जे हुकमनामूं थाय ते हुकमनामूं बजाववामां वादीने हरकत अथवा ढील पडे, तो उपर मूजब कोरटने अरज करवाने वादी मुख्तियार छे, अने अरज करवामां आवे तो सर्व काम उपर फरमाव्या मूजब चलाववूं.

फेसलो थता पेहेलां जपती करवा बाबत.

जे हुकमनामूं थाय ते पूरूं करी आपवा सारू प्रतिवादी पासे जामिन लो, अने ते जामिन न आपे तो तेहेनी मिलकत जपत करो, ए प्रमाणे फेसलो थता पेहेलां वादी क्यारे अरज करी शके.

८१. पोतानी उपर जे हुकमनामूं थाय ते बजवामां हरकत अथवा ढील पडे एहेवा हेतुथी प्रतिवादी पोतानी सघळी अथवा थोडीघणी मिलकत वेचवानो अथवा कोईने आपवानो होय, अथवा जे कोरटमां फरियादी चालेछे ते कोरटनी हकूमतमांथी पोतानी कांई मिलकत खसेडवानो होय, तो, फरियादी करती वखते, अथवा त्यार पछी छेलो फेसलो थता सुधी कोईपण वखते, ए मुकद्दमामां तेहेनी उपर जे हुकमनामूं थाय ते पूरूं करवा सारू प्रतिवादीनी पासेथी पाको जामिन मागो, अने ते एहेवो जामिन नहीं आपे तो कोरटनो बीजो हुकम थता सुधी प्रतिवादीनी स्थावर के जंगम मिलकत जपत करवानो हुकम करो, ए प्रमाणे कोरटने अरज करवाने वादी मुख्तियार छे.

अरजी केम करवी.

८२. जे मिलकत जपत कराववी होय ते तथा तेहेनां दरेक नंग अथवा रकमनी किंमत अरजीमां लखवी; अने अरजी करती वखते वादीए प्रतिज्ञा करवी के प्रतिवादी उपर लखेला हेतुथी पोतानी मिलकत वेचवा, आपवा, अथवा खसेडवानो छे.

८३. अरजदारने सवाल पूछवाथी तथा जरूर जणाय तेहेवी बीजी तपास करवाथी कोरटनी खातरी थाय के, हुकमनामूं बजववामां हरकत अथवा ढील पडे एहेवा हेतुथी प्रतिवादि पोतानी मिलकत वेचवानो अथवा कोईने आपवानो अथवा केथां खसेडवानो छे, तो योग्य अमलदारनी उपर वारंट मोकलवाने कोरट मुख्तियार छे; ते एटला सारू के कोरट फरमावे ते वखते सदहूं मिलकत अथवा ते मिलकतनी किंमत अथवा तेहेनो जेटलो भाग हुकमनामूं पुरूं करवाने जोइये तेटलो कोरटनी आगळ हाजर करवा सारू हुकममां लख्या होय तेटला रुपियानो कोरट फरमावे तेटली मुदतमां प्रतिवादी जामिन आपे, अथवा तेम नहीं तो शामाटे जामिन तेणे आपवो नहीं तेहेनूं हाजर थईने कारण देखाडे, एहवूं ते अमलदार फरमावे. वळी कोरटनी नजरमां आवे तो अरजीमां जे मिलकत लखी होय ते सघळी अथवा तेहेमांनो कांईएक भाग बीजो हुकम थता सुधी जपत करवानूं पण वारंटमां फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे. केहेवी रीतनूं वारंट आपवूं.

८४. कोरटे ठरावेली मुदतमां प्रतिवादी कांई कारण न देखाडे, अथवा फरमावेलो जामिन न आपे, तो, जो जपती नहीं करी होय तो, अरजीमां लखेली मिलकत, अथवा हुकमनामूं पूरूं करवाने तेहेमांनो जेटलो भाग जोइये तेटलो, बीजो हुकम थता सुधी, जपत करवानूं फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे. अगर प्रतिवादी कारण देखाडे, अथवा फरमावेलो जामिन आपे, अने अरजीमां लखेली मिलकत अथवा तेहेमांना कांई भाग उपर जपती करी होय तो, ते जपती खसेडी लेवानो कोरटे हुकम करवो. प्रतिवादी कारण न बतावे, अथवा जामिन न आपे, तो मिलकत जपत थाय. जपती खसेडी लेवा बाबत.

८५. जपती करवी ते, पैसा बाबतनूं हुकमनामूं थयूं होय ते बजाववामां मिलकत जपत करवानी जे रीत पाछळ फरमावी छे ते मूजब, मिलकत कही जातनी छे ते जोईने ते प्रमाणे करवी. उपली कलम मूजब मिलकत जपत करवानो जे हुकम करवामां आवे ते उपर प्रतिवादीनी अपील चालशे. जपती केम करवी. अपील.

८६. हुकमनामूं थता पेहेलां जपत करेली मिलकत पर कांई दावो करवामां आवे, तो तेहेनी तजवीज, पैसा बाबतनूं हुकमनामूं थयूं होय ते बजाववामां जपत करेली मिलकत परना दावानी तजवीज करवानी जे रीत पाछळ फरमावी छे, ते मूजब करवी. फेसलो थता पेहेलां जपत करेली मिलकत परना दावानी तजवीज केम करवी.

८७. हुकमनामूं थता पेहेलां जपती करवामां आवे ते सर्व कामोमां, प्रतिवादी उपर फरमाव्या मूजब जामिन आपे तथा जपतीना खरचनो जामिन आपे तो, कोईपण वखते जपतीनो हुकम करनारी कोरटे ते जपती खसेडवानो हुकम करवो. जामिन आपे के जपती खसेडाय.

८८. कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के काचां कारण उपरथी जपतीनी अरज करवामां आवी हती, तो, अथवा वादीनी फरियादी काहाडी नाखवामां आवे, अथवा गेरहाजरीना सबबथी अथवा बीजा सबबथी हुकमनामूं वादीनी उपर थाय, अने कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के फरियादी करवानूं सारूं कारण हतूं नहीं, तो, प्रतिवादीनी मिलकत जपत करवाथी प्रतिवादीने जे खरच अथवा नुकसान थयूं होय तेहेना बदलामां योग्य जणाय तेटली एक हजार रुपिया सुधीनी रकम (प्रतिवादीनी अरज उपरथी) पोतानां हुकमनामांमां वादीनी उपर ठराववाने कोरट मुख्तियार छे. परंतु नुकसानीनी फरियादीमां जेटला रुपियानूं हुकमनामूं करी आपवानो कोरटनो अख्तियार होय ते करतां वधारे रकम आ कलम उपरथी कोरटे ते नुकसानना बदलामां अपाववी नहीं. आ कलम उपरथी जे बदलो अपाव्यामां आवशे तेणे करीने ते जपती बाबत नुकसानीनी फरियादी चालशे नहीं. काचां कारण उपरथी जपतीनी अरज करी होय, अथवा बीजा सबब होय, तो नुकसाननो बदलो अपाववा बाबत. शरत.

८९. हुकमनामूं थता पेहेलां करेली जपतीथी जे शखसो ते मुकद्दमामां पक्षकार नथी तेओना हकने नुकसान थशे नहीं, अने प्रतिवादीनी उपर कोईनूं हुकमनामूं थयूं होय तो ते शखसने ते हुकमनामूं बजाववामां ते जपत करेली मिलकत वेचवानी दरखास्त करवामां पण कांई हरकत थशे नहीं. जपती उपरथी जेओ पक्षकार नथी तेओना हकने नुकसान पोंहोंचशे नहीं, अने हुकमनामां बजववामां हरकत थशे नहीं.

दगलबाजीथी करावी ली-धेलूं हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त करवामां आवे, तो जपत करेली मिलकतनूं वेचाण कोरट बंध राखे.

९०. जे कोरटना हुकमथी हुकमनामूं थता पेहेलां मिलकत जपत थई होय ते कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के, जे हुकनामांना रुपिया वसूल करवा सारू ते मिलकत वेचवानी दरखास्त करी छे ते हुकमनामूं दगलबाजीथी अथवा बीजी अयोग्य रीते करावी लीधूं छे एम धारवानूं सारूं कारण छे, तो, ते कोरटनूं ते हुकमनामूं होय तो, ते बजाववामां ते मिलकत नहीं वेचवा देवाने कोरट मुख्तियार छे ; अने ते हुकमनामूं बीजी कोरटनूं होय, तो चालता मुकद्दमामां जे वादी छे ते सदर्हू हुकमनामूं रद कराववानो उपाय करे एटला माटे ते काम योग्य मुद्दत सुधी बंध राखवाने कोरट मुख्तियार छे.

केटलांएक खास काममां तकरारी जमीननो कबजो पक्षकारने तुरत अपाय.

९१. सरकारने मेहसूल भरनार जमीन बाबत अथवा (जमीन संबंधी केटलाएक हकनी मजबूती तथा जमीनदार, पटनी तालुकदार वगेरेओना अरस्परस हक ठरावता बाबत) बंगाळानां कायदानां पुस्तक मांहेला सन १८१९ना ८ मा कायदामां फरमाव्या मूजब जमीन संबंधी जे हक संक्षिप्त रीते वेची शकाय छे ते बाबत फरियादी होय, अने जे शखसनी पासे ते जमिननो कबजो अथवा ते हकनो भोगवटो होय ते शखस सरकारनूं मेहसूल अथवा जमीनदारनूं लेहेणूं थयलूं गणोत भरवामां कसूर करे, अने ते उपरथी हर्राजी करवानो हुकम करवामां आवे, तो जे पक्षकारनी पासे कबजो नथी ते पक्षकार हर्राजी थता पेहेलां लेहेणूं थयलूं मेहसूल अथवा गणोत आपे एटले (कोरटनी नजरमां आवे तो जामिन लईने अथवा न लेतां) तेहेने तुरत ते जमीननो कबजो अथवा हकनो भोगवटो आपवो; अने ए प्रमाणे जे रुपिया भर्या होय ते कोरटनी नजरमां आवे तेटलां व्याज सुद्धां हुकमनामांमां प्रतिवादीनी उपर ठराववाने, अथवा ते फरियादीमां जे छेलूं हुकमनामूं थाय तेहेमां जे हिसाब नक्की करवानूं फरमाववामां आवे ते मध्ये कोरट फरमावे तेटलां व्याज साथे सदर्हू भरेला रुपिया मजरे आपवाने, कोरट मूख्तियार छे.

ताकीद बाबत.

नुकसान थतूं अटकाववा तथा बीजां कारण सारू कह्यां काममां ताकीद अपाय.

अथवा वसूल करनार के वहिवट करनार ठरावी शकाय.

कलेक्टरने वसूल करनार अथवा वहिवट करनार क्यारे ठरावाय.

९२. कोईपण मुकद्दमामां कोरटनी खातरी करी आपवामां आवे के जे मिलकत बाबत ते मुकद्दमामां तकरार छे ते कोई पक्षकार बरबाद अथवा खराब करशे, अथवा कोईने आपी देशे, एहेवी देहशत छे, तो फलाणां काम बाबत तमारी उपर फरियाद थई छे ते काम तमारे करवूं नहीं, एहेवी रीतनी ते पक्षकारने ताकीद मोकलवाने, अथवा ते मिलकत बरबाद अथवा खराब करवाथी अथवा ते कोईने आपी देवाथी तेहेने अटकाववाने कोरटने योग्य जणाय तेहेवा बीजा हुकम फरमाववाने, कोरट मुख्तियार छे. अने जे जे काममां कोरटने एम जणाय के तकरारी मिलकतनो सारी रीते वहिवट करवा माटे अथवा ते साचववा माटे कोई उपज वसूल करनार अथवा वहिवट करनार ठराववो जोइये, तो त ठराववाने कोरट मुख्तियार छे, अने, जरूर होय तो, जे शखसना कबजा अथवा हवालामां ते मिलकत होय तेहेनी पासेथी लईने ते उपज वसूल करनार अथवा वहिवट करनारना हवालामां सोंपवाने कोरट मुख्तियार छे, अने ते मिलकतनो वहिवट करवा अथवा ते साचववा तथा सुधारवा सारू, तथा तेहेनूं भाडूं तथा उपज वसूल करवा सारू, तथा ते भाडूं तथा उपज खरचवा सारू, कोरटने योग्य जणाय तेहेवो अख्तियार सदर्हू उपज वसूल करनार अथवा वहिवट करनारने आपवाने कोरट मुख्तियार छे. ते मिलकत सरकारने मेहसूल भरनारी जमीन होय, अने कोरटनी नजरमां एम आवे के जे लोकोनूं लागतूं वळगतूं छे तेओना हकमां कलेक्टर वहिवट करशे तो फायदो थशे, तो ते जमीननी उपज वसूल करनार तथा तेहेना वहिवट करनार दाखल कलेक्टरने ठराववाने कोरट मुख्तियार छे. पण एहेवां कामने माटे कलेक्टरोने ठराववा नहीं एम्रमाणे साधारण हुकम करीने सरकारे मने करी होय, अथवा कोई मुकरर काममां कलेक्टरने उपज वसूल करनार दाखल ठराववानी मने करी होय, तो तेम करवूं नहीं.

९३. करार तोडवाथी अथवा बीजूं नुकसान करवाथी प्रतिवादीने अटकाववानी कोई फरियादीमां, नुकसानीनो दावो कर्यो होय के नहीं तोपण, फरियादी कर्या पछी कोईपण वखते, फेसलो थता पेहेलां के फेसलो थया पछी, प्रतिवादी ते करार फरीथी तोडे नहीं, अथवा ते तोडवानां काममां के जे गेरवाजबी काम बाबत फरियाद करी होय ते काममां जारी रेहे नहीं, अथवा ते करार कोईपण रीते तोडे नहीं, अथवा ते मिलकत के हक संबंधी तेहेवी तरेहनूं कांई नुकसान करे नहीं, एटला माटे, ताकीद मागवानी कोरटने अरज करवाने वादी मुख्तियार छे. अने ते ताकीद केटली मुद्दत सुधी अमलमां रेहेशे ते बाबत, तथा हिसाब राखवा बाबत, तथा जामिन आपवा बाबत, वगेरे, कोरटने योग्य अने वाजबी जणाय तेहवी शरत करीने ताकीद आपवाने कोरट मुख्तियार छे. अने ते ताकीद माने नहीं, तो कांई मुकरर काम करावया बाबतनूं हुकमनामूं अमलमां आवे ते मूजब ते नहीं माननारने केद करीने ते ताकीद अमलमां लावी शकाय. परंतु ते ताकीदी हुकमथी जे पक्षकार नाराजी होय तेणे कोरटने अरजी कर्या उपरथी ते हुकम बंध करवाने, अथवा तेहेमां फेरफार करवाने, अथवा ते रद करवाने, कोरट मुख्तियार छे.

करार तोडातो बंध करावा वगेरेनी फरियादीमां.

प्रतिवादी ते करार फरीथी तोडे नहीं अथवा ते तोडवानां काममां जारी रेहे नहीं एहवी ताकीद.

शरत.

९४. उपली बे कलमोमांनी कोई कलम उपरथी जे हुकम करवामां आवशे ते उपर प्रतिवादीनी अपील चालशे.

अपील.

९५. दरेक काममां ताकीद आपता पेहेलां योग्य जणाय तेटली मुद्दत ठरावीने ते ताकीदनी अरजी बाबत साहामा पक्षकारने नोटिस आपवानूं फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे.

ताकीद आपता पेहेलां साहामा पक्षकारने योग्य मुद्दत सर नोटिस आपवानूं कोरट फरमावे.

९६. कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के काचां कारण उपरथी ताकीदनी अरज करवामां आवी हती, तो, अथवा वादीनो दावो काहाडी नाखवामां आवे, अथवा गेरहाजरीना सबबथी अथवा बीजा सबबथी हुकमनामूं वादीनी उपर थाय, अने कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के फरियादी करवानूं सारूं कारण हतूं नहीं, तो, ते ताकीद करवाथी प्रतिवादीने खरच अथवा नुकसान थयूं होय तेहेना बदलामां योग्य जणाय तेटली एक हजार रुपिया सुधीनी रकम (प्रतिवादीनी अरज उपरथी) पोतानां हुकमानामांमां वादीनी उपर ठराववाने कोरट मुख्तियार छे. परंतु नुकसानीनी फरियादीमां जेटला रुपियानूं हुकमनामूं करी आपवानो कोरटनो अखतियार होय ते कर्ता वधारे रकम आ कलम उपरथी ते नुकसानना बदलामां अपाववी नहीं. आ कलम उपरथी जे बदलो अपाव्यामां आवशे तेणे करीने ते ताकीद करवा बाबत नुकसानीनी फरियादी चालशे नहीं.

वगर कारणे ताकीद कराव्या बाबत प्रतिवादीने नुकसाननो बदलो.

शरत.

फरियादी काहाडी लेवा तथा मांडी वाळवा बाबत.

९७. छेल्लो फेसलो थता पेहेलां कोईपण वखते वादी कोरटनी खातरी करी आपे के हमणां ए फरयादी काहाडी लईने एज बाबत नवी फरियादी करवानी छूट आपवानां पाकां कारण छे, तो, खरच वगेरे बाबत कोरटने योग्य जणाय तेहेवी शरत करीने, ते प्रमाणे करवा देवाने कोरट मुख्तियार छे. जे नवी फरियादी करशे तेहेमां पेहेली फरियादी करीज नहीं होय ए रीते वादीने फरियादी संबंधी मुद्दतना नियम लागू पडशे. कोरटनी रजा विना जो वादी फरियादी चलावतो बंध थाय, तो तेज बाबत तेहेनीथी नवी फरियादी थई शकशे नहीं.

वादीने कोरट फरियादी काहाडी लेवा दे, तथा बीजी फरियादी करवानी छूट आपे.

९८. माहोमांहे बंदोबस्त अथवा समजूत करीने कोई फरियादी मांडी वळाय, अथवा ते फरियादीनी बाबतमां प्रतिवादि वादीनूं मन मनावे, तो ते बंदोबस्त अथवा

बंदोबस्त अथवा समजूत करीने मांडी वाळवा बाबत

फरियादी मांडी वळाय, तो अरजी उपरना स्टांपना करना रुपिया पाछा आपवानूं कोरट सर्टिफिकेट आपे.

समजूत, अथवा मन मनाववूं दफ्तरमां नोंधीने फरियादीनो ते प्रमाणे निकाल करवो. ए प्रमाणे बंदोबस्त, समजूत, अथवा मन मनाववूं थयूं होय तेहेनो मतलब लखीने वादी अरजी आपे, अने ते प्रमाणे बंदोबस्त, समजूत, अथवा मन मनाववूं थयूं छे एहेवी कोरटनी खातरी थाय, तो कोरटे वादीने एक सर्टिफिकेट आपवूं. ते एहेवी तरेहनूं आपवूं के, इश्यु मुक्कर थता पेहेलां अरजी आपवामां आवी होय तो, फरियादीनी अरजी परना स्टांपना करना पूरेपूरा रुपिया ते सर्टिफिकेट उपरथी वादीने कलेक्टरनी पासेथी पाछा मळे, अने इश्यु मुक्कर थया पछी पण शाक्षी लेता पेहेलां आपवामां आवी होय तो, नीमे रुपिया पाछा मळे. परंतु पक्षकारोनूं मांडी वाळवूं एहेवी रीतनूं होय के हुकमनामूं करवूं पडे, अने ते बजाववानो हुकम कोरटमांथी करावी शकाय, तो सदहूं सर्टिफिकेट आपवूं नहीं.

शरत.

पक्षकारोनूं मृत्यु थाय, अथवा तेओनूं लग्न थाय, अथवा तेओ देवाळूं काहाडे के 'ला' ले, ते बाबत.

केटलाएक काममां मृत्युथी मुकद्दमो बंध पडे नहीं.

९९. जो फरियादीनूं कारण वादी अथवा प्रतिवादीना मुआ पछी बीजा कोईने अथवा बीजा कोईनी उपर पोंहोंचतूं होय, तो वादी अथवा प्रतिवादीना मरणथी मुकद्दमो बंध पडशे नहीं.

केटलाएक वादी अथवा प्रतिवादीओमांनो एक मरी जाय, अने फरियादीनुं कारण बाकी रहेलाओने के बाकी रहेलाओनी उपर पोंहोंचतूं होय, तो केम करवूं.

१००. जो बे अथवा वधारे वादी के प्रतिवादी होय, अने तेओमांनो एक मरी जाय, अने फरियादीनूं कारण जो बाकी रहेला वादी अथवा वादीओने एखलानेज, अथवा बाकी रहेला प्रतिवादी अथवा प्रतीवादीओनी एखलानी उपरज, पोंहोंचतूं होय, तो ते बाकी रहेला वादी अथवा वादीओनी अरज उपरथी, ते बाकी रहेला प्रतिवादी अथवा प्रतिवादीओनी उपर, ते मुकद्दमानूं काम चालशे.

केटलाएक वादीओमांनो एक मरी जाय, अने फरियादीनूं कारण बाकी रहेलाने तथा मरनारना वारसवकीलने पोंहोंचतूं होय, तो केम करवूं.

१०१. जो बे अथवा वधारे वादी होय, अने तेओमांनो एक मरी जाय, अने फरियादीनूं कारण बाकी रहेला वादी अथवा वादीओने एखलानेज नहीं, पण तेओने तथा मरनार वादीना वारसवकीलने बंनेने, पोंहोंचतूं होय, तो, मरनार वादीना वारसवकीलनी अरज उपरथी, ते मुकद्दमानी नोंधमां ते मरनार वादीने ठेकाणे ते वारसवकीलनूं नाम दाखल करवाने कोरट मुख्तियार छे; अने ते बाकी रहेला वादी अथवा वादीओ तथा ते मरनार वादीना वारसवकीलनी अरज उपरथी ते मुकद्दमानूं काम चालशे. अगर मरनार वादीनां वारसवकीलपणांनो दावो करनार कोई शखस कोरटने अरज नहीं करे, तो बाकी रहेला वादी अथवा वादीओनी अरज उपरथी ते मुकद्दमानूं काम चालशे, अने मरनार वादीनो वारसवकील ते बाकी रहेला वादी अथवा वादीओनी साथे शामिल थईने तेओनी अरज उपरथी मुकद्दमानूं काम चाल्यूं होय एहेवी रीते ते मुकद्दमामां जे फेसलो थाय तेहेमां ते वारसवकीलनूं पोंहोंचशे, अने ते फेसलो तेहेनी उपर लागू पडशे.

एकनोएक अथवा बाकी रेहलो एकनोएक वादी मरी जाय, तो केम करवूं.

१०२. एकनोएक वादी होय ते, अथवा बीजा मुआ पछी बाकी रहेलो एकनोएक वादी होय ते, मरी जाय, तो, ते वादीना वारसवकीलनी अरज उपरथी, ते मुकद्दमानी नोंधमां ते वादीने ठेकाणे ते वारसवकीलनूं नाम दाखल करवाने कोरट मुख्तियार छे, अने ते परथी मुकद्दमानूं काम आगळ चालशे; अगर कोरटनी नजरमां योग्य जणाय तेटली मुद्दतमां ते मरनार एकनाएक वादी अथवा बाकी रहेला एकनाएक वादीनां वारसवकीलपणांनो दावो करनार कोई शखस कोरटने उपर प्रमाणे अरज नहीं करे, तो ते मुकद्दमो बंध थाय एहेवो हुकम करवाने, तथा

तेहेनो जवाब करवामां प्रतिवादीने जे घटतो खरच थयो होय ते अपाववाने, कोरट मुख्‌तियार छे; ए खरच जे कोरट अपावे ते मरनार एकनाएक वादी अथवा बाकी रहेला वादीनी मालमिलकतमांथी वसूल करवो. अने प्रतिवादीनी अरज उपरथी कोरटनी नजरमां योग्य जाणय, तो, खरच बाबत करवी घटे तेहेवी शरतथी, मरनार एकनाएक वादी अथवा बाकी रहेला वादीना वारसवकीलने बोलाववाने तकरारी बाबतोनो छेल्लो फेसलो करवा सारू मुकद्दमानूं काम चलाववानो ते मुकद्दमानी कैफियत मूजब वाजबी अने योग्य जणाय तेहेवो बीजो हुकम करवाने पण कोरट मुख्‌तियार छे.

१०३. मरनार वादीनो वारसवकील कोण ए बाबत कांई तकरार उठे, तो बीजा मुकद्दमामां ते वातनो कायदा प्रमाणे फडचो थाय त्यांहां सुधी ते मुकद्दमो मुलतवी राखवाने, अथवा ते मुकद्दमानूं काम चलाववा सारू कोहेने वारसवकील गणवो ए वात ते मुकद्दमानी रजूआते अथवा त्यार पेहेलां ठराववाने, कोरट मुख्‌तियार छे.

मरनार वादीनो वारसवकील कोण ए बाबत तकरार उठे, तो केम करवूं.

१०४. जो बे अथवा वधारे प्रतिवादी होय, अने तेओमांनो एक मरी जाय, अने फरियादीनूं कारण बाकी रहेला प्रतिवादी अथवा प्रतीवादीओनी एखलानी उपरज नहीं पोंहोंचतूं होय तो, अने वळी एकनोएक प्रतिवादी अथवा एकनोएक बाकी रहेलो प्रतिवादी मरी जाय त्यारे पण, तेहेना मुआ पछी फरियादी चाली शकती होय तो, जे शखस ते प्रतिवादीनो वारसवकील छे एहेवूं वादी केहेतो होय, अने जेहेने ते प्रतिवादीने ठेकाणे प्रतिवादी करवानी तेहेनी मरजी होय, ते शखसनूं नाम, वर्णन, तथा रेहेवानूं ठेकाणूं, ए सर्वे लखीने कोरटने एक अरजी करवाने वादी मुख्‌तियार छे; अने ते अरजी उपरथी कोरटे ते मुकद्दमानी नोधमां ते प्रतिवादीने ठेकाणे ते वारसवकीलनूं नाम दाखल करवूं, अने एक दिवस मुकरर करीने ते दिवसे ते मुकद्दमानो जवाब करवाने हाजर थवा सारू तेहेनी उपर समन मोकलवो; अने त्यार पछी, ते मुकद्दमा मांहेलां आगलां काममां असलथीज प्रतिवादी कर्यो होय अने ते वारसवकील पक्षकार थयो होय ते प्रमाणे, ते मुकद्दमानूं काम आगळ चालशे.

केटलाएक प्रतिवादीओमांनो एक, अथवा एकनोएक, के बाकी रहेलो एकनोएक, मरी जाय, तो केम करवूं.

१०५. कोई स्त्री वादी अथवा प्रतिवादी होय तेहेनूं लग्न थयाथी मुकद्दमो बंध पडशे नहीं, पण लग्न थया छतां पण मुकद्दमानूं काम चालीने फेसलो थाय, अने ते उपरथी हुकमनामूं एखली स्त्रीनी उपर बजे; अने ते काम एहेवी तरेहनूं होय के स्त्रीनां करेलां करजनो जवाबदार कायदा मूजब तेहेनो धणी थाय, तो, कोरटनी परवानगीथी, ते हुकमनामूं धणीनी उपर पण बजी शके; अने स्त्रीनी तरफनो फेसलो थाय, अने हुकमनामांना रुपिया अथवा जे बाबत हुकमनामूं थयूं होय ते वस्तु कायदा मूजब तेहेना धणीने पोंहोंचती होय, तो, कोरटनी परवानगीथी, तेहेना धणीनी अरज उपरथी हुकमनामूं बजाववानो हुकम करवामां आवे.

कोई स्त्री वादी के प्रतिवादी होय तेहेनूं लग्न थयाथी मुकद्दमो बंध पडे नहीं.

१०६. जे मुकद्दमो मागनाराओना लाभने माटे 'असाइनी' चलवी शके, ते मुकद्दमो चलाववामां प्रतिवादी एहेवो वांधो ले के वादीए देवाळू काहाडयूं छे, अथवा 'ला' लीधी छे, तो ते वांधो मंजूर गणवो नहीं; पण ते मुकद्दमो चलाववाने तथा कोरट फरमावे तेटली घटती मुद्दतमां खरचनो जामिन आपवाने 'असाइनी' ना पाडे, तो ते वांधो मंजूर गणवो. हुकममां जेटली मुद्दत बांधी होय तेटली मुद्दतमां अगर 'असाइनी' ते मुकद्दमो चलाववामां अने जामिन आपवामां कसूर करे, अथवा ए बे वानां करवाने ना पाडे, तो, ते कसूर कर्या पछी अथवा ना पाडया पछी आठ दिवसमां, प्रतिवादी जवाब करीने वादीए देवाळूं काहाडयूं अथवा 'ला' लीधी माटे ए मुकद्दमो बंध थवो जोइये एहेवी कोरटने अरज करवाने मुख्‌तियार छे.

देवाळूं काहाड्याथी अथवा 'ला' लीधाथी मुकद्दमो क्यारे बंध नहीं पडे.

हाजर करवानी नोटिस, अने ते केम पोंहोंचाडवी ते बाबत.

बे नोटिस लखीने कोरटना योग्य. अमलदारने आपवी.

१०७. कोई पक्षकारनी मरजी होय के फलाणा बीजा पक्षकारनी पासे अथवा तेहेना अख्तियारमां जे दस्तावेज, लखत, अथवा बीजी वस्तु छे एहेवूं ते मानेछे ते मुकद्दमानी कोईपण रजूआतने वखते हाजर करवामां आवे, अने ते दस्तावेज, लखत, अथवा बीजी वस्तु ४० मी तथा ४३ मी कलमोमां फरमाव्या मूजब हाजर करवानो हुकम आगळ थयो नहीं होय, तो जे पक्षकारनी पासे अथवा अख्तियारमां ते दस्तावेज, लखत, अथवा बीजी वस्तु छे एहेवूं ते मानेछे तेहेनी पासे ते हाजर करावनानी बे नोटिस लखीने जेम बने तेम जलदी तेणे कोरटने आपवी; अने ते नोटिसो मांहेली एक कोरटमां दाखल करीने बीजी ते पक्षकारने पोंहोंचाडवा सारू कोरटे नाजर अथवा बीजा योग्य अमलदारने आपवी.

जे पक्षकारे पोतानी वती काम करवाने कोई वकील कर्यो नथी तेहेने नोटिस वगेरे इनसाफनां काम संबंधी हुकमो केम पोंहोंचाडवा.

१०८. जे जे काममां कोई पक्षकारे पोतानी वती काम करवाने वकील मुकरर कर्यो नहीं होय, ते ते काममां सघळी नोटिसो तथा इनसाफनां काम संबंधी बीजा हुकमो ते पक्षकारने पोंहोंचाडवा ते, हाजर थईने जवाब आपवानो समन प्रतिवादीने पोंहोंचाडवानी जे रीत आगळ फरमावी छे, ते रीते पोंहोंचाडवा.

पक्षकारोनूं हाजर थवूं, अने तेओनां नहीं हाजर थवाना परिणाम बाबत.

पक्षकारोए जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर थवूं जोइये.

१०९. समनमां प्रतिवादीने हाजर थईने जवाब देवानो जे दिवस ठराव्यो होय, ते दिवसे पक्षकारोए जाते अथवा वकीलनी मारफते कोरटनां मकानमां हाजर रेहेवूं, अने बीजो दिवस ठरावीने ते दिवस पर कोरट ते मुकद्दमो सांभळवो मुलतवी नहीं राखे तो तेज वखते ते सांभळवामां आवशे.

बंने पक्षकार हाजर न थाय, तो मुकद्दमो काहाडी लाखवो, पण वादी फरीथी फरियादी करी शकशे.

अने नहीं हाजर थयानूं पाकूं कारण बतावे तो कोरट नवो समन करे.

११०. प्रतिवादीने हाजर थईने जवाब देवानो जे दिवस ठराव्यो होय ते दिवसे, अथवा त्यार पछीना बीजा जे दिवस पर ते मुकद्दमो सांभळवो मुलतवी राख्यो होय ते दिवसे, कोरट रीत सर बोलावे ते वखते बंने पक्षकार जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर नहीं थाय, तो मुकद्दमो काहाडी लाखवो. आ कलममां फरमाव्या मूजब ज्यारे कोई मुकद्दमो काहाडी लाखवामां आवे, त्यारे, मुद्दतना नियमथी हरकत नहीं होय तो, वादी नवी फरियादी करवाने मुख्तियार छे. अने नहीं हाजर थयानूं पाकूं कारण हतूं एहेवी कोरटनी खातरी ते त्रीश दिवसनी मुद्दतमां करी आपे, तो दाखल करेली अरजी उपरथीज नवो समन करवाने कोरट मुख्तियार छे.

एखलो वादीज हाजर थाय, अने समन बराबर पोंहोंचाड्यो साबित थाय, तो कोरट एकतरफी काम चलावे.

काम मुलतवी राख्यूं होय एहेवे दिवसे प्रतिवादी हाजर थईने आगळ नहीं हाजर थयानूं कारण देखाडे, तो तेहेनो जवाब कोरट सांभळे.

१११. वादी जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर थाय, अने प्रतिवादी जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर नहीं थाय, अने कोरटनी खातरी थाय एहेवी रीते साबित करवामां आवे के समन बराबर पोंहोंचाड्यो हतो, तो ते मुकद्दमो कोरटे एकतरफी सांभळवा मांडवो. पछी कोई बीजा दिवस पर ते मुकद्दमानूं सांभळवूं मुलतवी रेहे ते दिवसे हाजर थईने प्रतिवादी आगळ शा माटे हाजर थयो नहीं तेहेनूं सारूं अने पाकूं कारण देखाडे, तो, खरच आपवा वगेरे बाबतोमां कोरट फरमावे तेहेवी शरतथी, हाजर थवानो जे दिवस ठराव्यो हतो ते दिवसे हाजर थयो होय ए प्रमाणे, ते फरियादीनो तेहेनो जवाब सांभळवाने कोरट मुख्तियार छे.

एखलो वादीज हाजर थाय, अने समन बराबर पोंहोंचाड्यो साबित न थाय, तो बीजो समन करवानो कोरट हुकम करे.

११२. वादी जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर थाय, अने प्रतिवादी जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर नहीं थाय, अने आगळ फरमावेली कोईपण रीते समन बराबर पोंहोंचाड्यो हतो ए वात कोरटनी खातरी थाय एहेवी रीते साबित करवामां नहीं आवे, तो सदहू रीतोमांनी कोईपण रीत मूजब प्रतिवादीनी उपर बीजो समन करवानूं फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे.

११३. वादी जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर थाय, अने प्रतिवादी जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर नहीं थाय, अने कोरटनी खातरी थाय एहेवी रीते बतावी आपवामां आवे के प्रतिवादीने समन पोंहोंचाड्यो तो हतो, पण समनमां ठरावेले दिवसे हाजर थईने प्रतिवादी जवाब दई शके एटली जोइती मुदत रही नहीं हती, तो बीजो दिवस ठरावीने ते दिवस पर ते मुकद्दमानूं सांभळवूं कोरटे मुतलवी राखवूं, अने प्रतिवादीने ते दिवसनी नोटिस आपवानूं फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे.

एखलो वादीज हाजर थाय, अने समन पोंहोंचाड्यो साबित थाय, पण ते वखत सर पोंहोंचाड्यो नहीं होय, तो कोरट ते काम सांभळवूं मुलतवी राखीने प्रतिवादीने नोटिस आपवानूं फरमावे.

११४. प्रतिवादी जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर थाय, अने वादी जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर नहीं थाय, तो गेरहाजरीना सबबथी वादीनी उपर कोरटे फेसलो करवो; पण प्रतिवादी जो दावो कबूल करे, तो तेम न करतां ते कबूलात उपरथी कोरटे प्रतिवादीनी उपर फेसलो करवो. ज्यारे गेरहाजरीना सबबथी वादीनी उपर फेसलो करवामां आवे, त्यारे दावानां तेज कारण उपरथी वादीनी नवी फरियादी चालशे नहीं.

एखलो प्रतिवादीज हाजर थाय, अने ते दावो कबूल नहीं करे, तो वादीनी गेरहाजरीना सबबथी तेहेनी उपर कोरटे फेसलो करवो.

एहेवो फेसलो थया पछी फरीथी फरियादी चालशे नहीं.

११५. बे अथवा वधारे वादी होय, तो तेओमांना एक अथवा वधारेने बीजा अथवा बीजाओनी वती हाजर थईने जवाब करवानो तथा काम करवानो अख्तियार आपी शकाय; अने तेमज बे अथवा वधारे प्रतिवादी होय, तो तेओमांना एक अथवा वधारेने बीजा अथवा बीजाओनी वती हाजर थईने जवाब करवानो तथा काम करवानो अख्तियार आपी शकाय. परंतु ते अख्तियार हंमेश लखेलो जोइये, अने ते लेख कोरटमां दाखल करवो जोइये; अने कोरटमां दाखल कर्‍यो एटले जे शखसने हाजर थईने जवाब करवानो तथा काम करवानो अख्तियार तेहेमां आपेलो होय ते शखस ते कोरटनो वकील होय ए प्रमाणे सर्व प्रकारे ते लेखने गणवो.

घणा वादी के प्रतिवादी होय, तो दरेक जण पोतानी वती हाजर थवानो बीजाओने अख्तियार आपे.

११६. बे अथवा वधारे वादी होय, अने तेओमांनो एक अथवा वधारे जाते अथवा कोई वकीलनी मारफते अथवा बराबर अख्तियार पामेला कोई सहवादीनी मारफते हाजर थाय, अने तेओमांनो बीजो अथवा बीजा जाते के कोई वकीलनी मारफते के बराबर अख्तियार पामेला कोई सहवादीनी मारफते हाजर नहीं थाय, तो, सर्व वादी हाजर थया होय ए प्रमाणे, हाजर थयला वादी अथवा वादीओनी अरज उपरथी, ते मुकद्दमानूं काम चलाववाने, तथा ते मुकद्दमानी केफियत मूजब वाजबी अने योग्य जणाय तेहेवो हुकम करवाने, कोरट मुख्तियार छे; अने बे अथवा वधारे प्रतिवादी होय, अने तेओमांनो एक अथवा वधारे जाते अथवा कोई वकीलनी मारफते अथवा बराबर अख्तियार पामेला कोई सहप्रतिवादीनी मारफते हाजर थाय, अने तेओमांनो बीजो अथवा बीजा जाते के कोई वकीलनी मारफत के बराबर अख्तियार पामेला कोई सहप्रतिवादीनी मारफते हाजर नहीं थाय, तो कोरटे ते मुकद्दमानूं काम चलावीने फेसलो करवो, अने, फेसलो करती वखते, जे प्रतिवादी अथवा प्रतिवादीओ हाजर थया नहीं होय तेओनी बाबतमां मुकद्दमानी केफियत मूजब वाजबी अने योग्य जणाय तेहेवो हुकम करवो.

केटलाएक वादीओमांनो एक अथवा वधारे हाजर न थाय तेहेनो परिणाम.

केटलाएक प्रतिवादीओमांनो एक अथवा वधारे हाजर न थाय तेहेनो परिणाम.

११७. ४२ मी कलममां फरमाव्या मूजब जे वादी अथवा प्रतिवादीने जाते हाजर थवानो हुकम अथवा समन थयो होय, ते जो जाते हाजर नहीं थाय, अने ते प्रमाणे हाजर नहीं थयानूं कोरटनी खातरी थाय तेहेवूं पाकूं कारण नहीं देखाडे, तो, जाते अथवा वकीलनी मारफते नहीं हाजर थनार वादी तथा प्रतिवादीए प्रत्येकने लागू पडे एहेवा नियम आगली कलमोमां लखेला छे ते सर्वे, ते वादी अथवा प्रतिवादीने लागू पडशे.

मुकद्दमा मांहेला जे पक्षकारने समन कर्‍यो होय, अथवा जाते हाजर थवानो हुकम कर्‍यो होय, ते पाकूं कारण न देखाडतां हाजर न थाय तेहेनो परिणाम.

११८. जाते नहीं हाजर थयानूं कारण वादी अथवा प्रतिवादी देखाडे तेहेनी पुष्टि करवाने सादा कागळ उपर प्रतिज्ञा लखीने ते आपे, तो कोरटे ते लेवी, पण फरियादीनी अरजीनी साचाईनो एकरार करवानी जे रीत आगळ फरमावेली छे ते प्रमाणे ते प्रतिज्ञा उपर सही करीने ते वादी अथवा प्रतिवादीए तेहेनी साचाईनो एकरार करवो जोइये.

बतावेलां कारणनी पुष्टिमां कोरटे प्रतिज्ञा लेवी.

एकतरफी फेसला उपर, तथा वादीनी गेरहाजरीथी थयला फेसला उपर, अपील चालशे नहीं.

११९. जे प्रतिवादी हाजर थयो नहीं होय तेहेनी विरुद्ध थयला एकतरफी फेसला उपर, तथा गेरहाजरीनी कसूरना सबबथी वादीनी विरुद्ध थयला फेसला उपर, अपील चालशे नहीं. पण जे जे काममां प्रतिवादीनी विरुद्ध एकतरफी फेसलो करवामां आवे, ते ते काममां जे कोरटे फेसलो कर्यो होय ते कोरटने योग्य मुद्दत सर, एटले फेसलो अमलमां लाववानो हुकम बज्या पछी त्रीश दिवस सुधीमां, ते फेसलो रद करवानो हुकम कराववा सारू अरज करवाने प्रतिवादी मुख्तियार छे; अने समन बराबर पोंहोंचाड्यो हतो नहीं, अथवा जे दिवसे मुकद्दमो रजू थयो ते दिवसे कांई पाकां कारणने लीधे प्रतिवादी हाजर थई शक्यो नहीं, एम कोरटनी खातरी थाय एहेवी रीते साबित करवामां आवे, तो ते फेसलो रद करवानो कोरटे हुकम करवो, अने ते मुकद्दमानूं काम चलाववानो एक दिवस ठराववो. जे जे काममां गेरहाजरीना सबबथी वादीनी विरुद्ध फेसलो करवामां आवे, ते ते काममां, ते फेसलानी तारीखथी त्रीश दिवसमां, ते रद करवानो हुकम कराववा सारू अरज करवाने वादी मुख्तियार छे; अने जे दिवसे ते मुकद्दमो रजू थयो ते दिवसे कांई पाकां कारणने लीधे वादी हाजर थई शक्यो नहीं, एम कोरटनी खातरी थाय एहेवी रीते साबित करवामां आवे, तो गेरहाजरीना सबबथी थयलो फेसलो रद करवानो कोरटे हुकम करवो, अने ते मुकद्दमानूं काम चलाववानो एक दिवस ठराववो. पण साहामावाळा पक्षकारने ते बाबत नोटिस नहीं आपी होय, तो उपर फरमावी तेहेवी अरज उपरथी कोई फेसलो रद करवो नहीं. आ कलम उपरथी जे जे काममां फेसलो रद करवानो कोरट हुकम करे, ते हुकम छेल्लो समजवो; पण अपील चाली शके एहेवां सर्वे कामोमां कोरट अरज नामंजूर करे, तो, बे कोरटमां ते मुकद्दमामां थयला छेला फेसला उपर अपील चाली शकती होय ते कोरटमां, ते नामंजूरियतना हुकम उपर अपील चालशे; परंतु छेला फेसला उपर अपील करवाने जे मुद्दत ठरावी छे तेटली मुद्दतमां अपील करवी, अने जे कोरटमां अरजीओने स्टांप जोइतो होय ते कोरटमां अरजीओने जेटली किंमतनो छापेलो कागळ जोइये तेटली किंमतना छापेला कागळ उपर अपीलनी अरजी लखवी.

प्रतिवादीनी उपर थयलो एकतरफी फेसलो क्यारे अने केम रद थई शके.

वादीनी उपर गेरहाजरीथी थयलो फेसलो क्यारे अने केम रद थई शके.

साहामावळा पक्षकारने नोटिस आप्या सिवाय कोई फेसलो रद करवो नहीं.

फेसलो रद करवानो हुकम छेलो समजवो.

अपील चाली शके एहेवां कामोमां नामंजूरियतना हुकम पर अपील चालशे.

शरत.

लखेली हकीकत बाबत.

मुकद्दमानी पेहेली रजूआते पक्षकारो लखेली हकीकत आपे.

हकीकत छापेला कागळ पर लखवी.

१२०. मुकद्दमानी पेहेली रजूआते पक्षकारो अथवा तेओना वकीलो पोतपोताना मुकद्दमा बाबत लखेली हकीकत आपवाने मुख्तियार छे, अने कोरटे ते हकीकत लईने दफ्तरमां दाखल करवी. ए हकीकत जे लखवी ते जे कोरटमां अरजीओने स्टांप जोइतो होय ते कोरटमां अरजीओने जेटली किंमतनो छापेलो कागळ जोइये तेटली किंमतना छापेला कागळ उपर लखवी.

साहामा दावानी विगत हकीकतमां लखवी.

१२१. लेहेणां बाबतनी फरियादीमां प्रतिवादीनी जो एहेवी मरजी होय के वादीनी पासे माहारूं आटलूं लेहेणूं निकळेछे तेहेनो हूं वादीनी उपर साहामो दावो करूं, तो पोताना दावानी विगत लखीने तेणे एक लखेली हकीकत आपवी, अने ते उपरथी कोरटे ते बाबत तजवीज करवी. परंतु जेटली रकमनो दावो सांभळवानो कोरटने अधिकार छे तेथी वधारे रकमनो दावो जो प्रतिवादीनो होय तो तेणे तेटली उपरनी रकम मुकी देवी, नहीं तो कोरटे तेहेनो साहामो दावो सांभळवो नहीं.

वादीना दावा कर्ता साहामो दावो वधारे होय, तो जेटलो वधारे होय तेटलो मुकी देवो.

कोरटे माग्या सिवायनी कांई लखेली हकीकत पेहेली रजूआत पछी लेवी नहीं.

कोरट कोईपण वखते लखेली हकीकत मागी शके.

१२२. मुकद्दमानी पेहेली रजूआत पछी कोरटे माग्या विनानी कांई लखेली हकीकत लेवी नहीं. पण छेलो फेसलो थता पेहेलां कोईपण वखते पक्षकारो मांहेला कोईपण पक्षकार पासे लखेली हकीकत, अथवा, तेणे एक आपी होय तो, बीजी लखेली हकीकत, मागवाने कोरट मुख्तियार छे. कोरट ज्यारे एहेवी हकीकत मागे, त्यारे ते सादा कागळ उपर लेवामां आवशे.

लखेली हकीकत केम तैयार करवी.

१२३. लखेली हकीकत मुकद्दमा प्रमाणे बनी शके तेम टूंकामां लाववी, अने तेहेमां दलील लखवी नहीं, अने एक बीजाना जवाब दाखल पण कांई लखवूं नहीं; पण जे पक्षकारथी

અથવા જેહેની તરફથી લખેલી હકીકત આપવામાં આવે તેહેના ધાર્યા પ્રમાણે જે બીના પોતાના મુકદ્દમાને જરૂરની હોય, અને જે કોરટ ફરમાવે તો સાબિત થઈ શકશે એહેવૂં તે ધારતો હોય, તેજ માત્ર બને ત્યાંહાં સુધી તે હકીકતમાં લખવી. ફરિયાદીની અરજીઓ ઉપર સહી તથા એકરાર કરવાનૂં આગળ ફરમાવ્યૂં છે તે રીતે લખેલી હકીકત ઉપર સહી કરવી તથા તેહેનાં સાચાપણાંનો એકરાર કરવો, અને તે પ્રમાણે સહી તથા એકરાર કર્યા વગરની લખેલી હકીકત લેવામાં આવશે નહીં.

લખેલી હકીકત પર સહી કરવી તથા તેહેનાં સાચાપણાંનો એકરાર કરવો.

૧૨૪. કોરટની નજરમાં એહેવૂં આવે કે ફલાણા પક્ષકારે અથવા તેહેની તરફથી આપેલી લખેલી હકીકતમાં દલીલો લખેલી છે, અથવા તેહેમાં અમથૂં લંબાણ કરેલૂં છે, અથવા મુકદ્દમામાં નહીં લાગૂ પડે એહેવી વાતો લખેલી છે, તો, પછી તે હકીકત તે પક્ષકારે વગર માગે આપી હોય કે કોરટે માગ્યા ઉપરથી આપી હોય તોપણ, તે નામંજૂર કરીને તેહેની પાછળ નામંજૂરિયતનો હુકમ લખીને તે પક્ષકારને પાછી આપવાને કોરટ મુખ્તિયાર છે; અને સદરહૂ કારણો માંહેલાં કોઈપણ કારણને લીધે જે પક્ષકારની લખેલી હકીકત નામંજૂર કરવામાં આવી હોય, તે પક્ષકારથી કોરટે માગ્યા વિના અથવા કોરટે સાફ રજા આપ્યા વિના બીજી લખેલી હકીકત અપાશે નહીં.

દલીલો ભરેલી, લંબાણવાળી, તથા નકામી હકીકત કોરટ નામંજૂર કરે.

પક્ષકારોની જબાની લેવા બાબત.

૧૨૫. જે પક્ષકાર જાતે હાજર થયો હોય, અથવા જે કોરટમાં હાજર હોય, તે પક્ષકારને, અથવા જે પક્ષકાર કોઈ વકીલની મારફતે હાજર થયો હોય તેહેના વકીલને, અથવા તે મુકદ્દમા સંબંધી સઘળા જરૂરિયાત સવાલોના જવાબ દઈ શકે એહેવો બીજો શખસ તે વકીલની સાથે આવેલો હોય તો તે શખસને, મુકદ્દમાની પેહેલી રજૂઆતે, અને, જરૂર પડે તો, કોઈ પાછળની રજૂઆતે, મોહોડાના સવાલ કરીને જબાની લેવાને કોરટ મુખ્તિયાર છે. એ જબાની જે લેવી તે (વકીલ સિવાય બીજાને) કસમ આપીને, અથવા પ્રતિજ્ઞા કરાવીને, અથવા શાહેદોની શાહેદી લેવા બાબત જે કાયદો તે વખતે ચાલતો હોય તેહેમાં ફરમાવ્યા મૂજબ બીજી રીતે લેવી. તે જબાનીનો સાર લખી લેવો, અને તે દફતરમાં ગણાશે.

પક્ષકાર વગેરેની મુખજબાની.

કસમ.

જબાનીનો સાર લખી લેવો.

૧૨૬. જે પક્ષકાર જાતે હાજર થયો હોય, અથવા કોરટમાં હાજર હોય, અને, કાયદા સર કારણ વિના, કોરટે તે પક્ષકારને પૂછવા યોગ્ય ધારેલા તે મુકદ્દમા સંબંધી જરૂરના સવાલનો જવાબ આપવાની ના કેહે, તો તેહેની વિરુદ્ધ ફેસલો કરવાને, અથવા તે મુકદ્દમાની કેફિયત મૂજબ યોગ્ય જણાય તેહેવો બીજો હુકમ તે મુકદ્દમા સંબંધી કરવાને, કોરટ મુખ્તિયાર છે.

કોઈ પક્ષકાર જવાબ દેવાની ના કેહે તેહેનો પરિણામ.

૧૨૭. જે પક્ષકાર કોઈ વકીલની મારફતે હાજર થયો હોય તેહેનો વકીલ તે મુકદ્દમા સંબંધી કાંઈ જરૂરિયાત સવાલનો જવાબ દેવાની ના કેહે અથવા ન દઈ શકે, અને કોરટની નજરમાં એહેવૂં આવે કે જે પક્ષકારની તરફથી એ વકીલ આવેલો છે તેણે એ સવાલનો જવાબ દેવો જોઈયે, અને તેહેને ખુદ એ સવાલ પૂછ્યો તો તે જવાબ દઈ શકશે એહેવૂં સંભવે છે, તો, એક બીજા દિવસ પર તે મુકદ્દમાનૂં સાંભળવૂં મુલતવી રાખીને, તે દિવસે તે પક્ષકારને જાતે હાજર થવાનૂં ફરમાવવાને કોરટ મુખ્તિયાર છે; અને એ પ્રમાણે ઠરાવેલે દિવસે, કાયદા સર કારણ વિના, જે પક્ષકારને હાજર થવાનૂં ફરમાવ્યૂં હોય તે પક્ષકાર જાતે હાજર ન થાય, તો તેહેની વિરુદ્ધ ફેસલો કરવાને, અથવા તે મુકદ્દમાની કેફિયત મૂજબ યોગ્ય જણાય તેહેવો બીજો હુકમ તે મુકદ્દમા સંબંધી કરવાને, કોરટ મુખ્તિયાર છે.

વકીલ જવાબ દેવાની ના કેહે અથવા જવાબ ન દઈ શકે તેહેનો પરિણામ.

દસ્તાવેજ હાજર કરવા બાબત.

૧૨૮. પક્ષકારોએ અથવા તેઓના વકીલોએ મુકદ્દમાની પેહેલી રજૂઆતે પોતાનો સર્વ પ્રકારનો દસ્તાવેજી પુરાવો, જે કોરટમાં દાખલ નહીં થઈ ચુક્યો હોય તે, પોતાની સાથે લઈ આવવો, અને કોરટ માગે ત્યારે હાજર કરવા સારૂ તૈયાર રાખવો, અને તેમજ જે દસ્તાવેજો,

દસ્તાવેજી પુરાવો પેહેલી રજૂઆતે હાજર કરવો.

लखतो, अथवा बीजी वस्तुओ मुकद्दमानी रजूआत पेहेलां घटती मुद्दत सर तेओने प्रत्येकने आपेली कोई नोटिसमां लखेली होय ते सर्वे पण साथे लाववी; अने मुकद्दमो चाल्या पछी पाछळथी कोईपण प्रकारनो दस्तावेजी पुरावो पक्षकारो अथवा तेओमांना कोई हाजर करवा मागे ते कोरटे लेवो नहीं, पण पेहेली रजूआते ते पुरावो शा माटे हाजर कर्यो नहीं तेहेनूं कोरटनी खातरी थाय एहेवूं सबळ कारण देखाडवामां आवे तो लेवो.

हाजर करेला दस्तावेज कोरटे लईने तपासवा.

ते नामंजूर करवा बाबत.

१२९. पक्षकारोए हाजर करेला सर्वे दस्तावेज कोरटे लईने तपासवा; पण तपासतां कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के फलाणो दस्तावेज लागू पडे एहेवो नथी अथवा बीजां कारण सर लेवा लायक नथी, तो ते कारण दफ्तरमां लखीने ते दस्तावेज नामंजूर करवाने कोरट मुखतियार छे.

ओछा स्टांपना दस्तावेज लई शकाय, जो जेटलो स्टांप ओछो होय तेटलो स्टांप तथा दंडना रुपिया आपवामां आवे तो.

शरत.

१३०. हाजर करेलो दस्तावेज जो एहेवी तरेहनूं खत, लेख, अथवा लखत होय के तेहेनी उपर ते वखतना चालता कोई कायदा अथवा आक्ट मूजब स्टांपनो कर लागू पडे, अने कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के ते खत, लेख, अथवा लखत स्टांप उपर छतां स्टांप जोइये तेटलो नथी, तोपण, जे पक्षकार ते हाजर करतो होय, अथवा हाजर कराववा मागतो होय, ते स्टांप जेटलो ओछो होय तेटला रुपिया तथा तेथी दशगणो दंड कोरटमां भरे, तो, बीजां कारण सर सर्वे वाजबी वांधा कायम रेहेतां, ते खत, लेख, अथवा लखतने कोरटे पुरावामां लेवूं. परंतु जो कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के ते खत, लेख, अथवा लखत उपर ओछो स्टांप जाणी जोईने स्टांपना कायदामांथी बची जवाना इरादाथी कराव्यो हतो एहेवूं मानवाने योग्य कारण छे, तो ते खत, लेख, अथवा लखत नामंजूर करवाने कोरट मुखतियार छे.

आवेला पैसानो हिसाब राखवो.

दर महिने तेहेनूं पत्रक कलेक्टरने मोकलवूं.

१३१. उपर लख्या मूजब जे रुपिया भरवामां आवे ते वात, तथा केटला रुपिया भर्या छे ते रकम, कोरटमां राखेली एक चोपडीमां नोंधवी, अने वळी ते खत, लेख, अथवा लखतनी पाछळ पण ते लखीने ते उपर कोरटना जडजे सही करवी. जे रुपिया ए प्रमाणे स्टांपना अथवा दंडना आव्या होय तेहेनूं एक पत्रक कोरटे ते जिल्लाना मेहसूलना कलेक्टरने हर महिनानी आखरे मोकलवूं, अने ते पत्रकमां ते रुपियानो प्रकार बताववो, तथा फरियादीनो नंबर तथा वादीप्रतिवादीनां नाम लखवां, तथा जे पक्षकारनी पासेथी रुपिया आव्या होय तेहेनूं नाम लखवूं, तथा ओळखवाने सारू ते दस्तावेजनी (तारीख होय तो) तारीख तथा बयान लखवां; अने ते रुपिया मेहसूलना कलेक्टरने, अथवा बीजा जे शखसने ते कामने सारू कलेक्टर ठरावे तेहेने, कोरटे भरवा; अने ते खत, लेख, अथवा लखत आगळ लखेला शेरा साथे हाजर करेथी, उपर लख्या प्रमाणे जे रुपिया भर्या होय तेहेने बदले ते खत, लेख, अथवा लखत उपर मेहसूलना कलेक्टरे अथवा बीजा योग्य अमलदारे जोइये तेटलो बीजो स्टांप मरावी आपवो.

मंजूर करेला दस्तावेज पर निशाणी करीने ते दाखल करवा.

- शरत.

१३२. हाजर करेलो दस्तावेज जो कोरट लईने पुरावामां मंजूर करे, तो तेउपर मुकद्दमानो नंबर, तथा वादीप्रतिवादीनां नाम, तथा ते हाजर करनार पक्षकारनूं नाम, तथा कही तारीखे ते हाजर करवामां आव्यो छे, ए वात तेहेनी पाछळ लखीने तेहेने दफतरमां दाखल करवो. पण दुकानना चोपडा मांहेली अथवा बीजा चोपडा मांहेली कांई रकम गुजारवी होय, तो जे पक्षकारनी तरफथी ते चोपडो हाजर करवामां आवे तेणे ते रकमनी एक नकल आपवी, अने ते नकल पाछळ उपर मूजब लखीने तेहेने दफ्तरमां दाखल करवी, अने ते चोपडो हाजर करनार पक्षकारने पाछो आपवो.

दस्तावेज हाजर करवा अथवा दाखल करवा बाबत स्टांपनो कर लागू पडशे नहीं.

१३३. कोई दस्तावेज हाजर करवा अथवा दाखल करवा बाबत कांई स्टांपनो कर लेवामां आवशे नहीं. कोई कायदा अथवा आक्टमां एथी जुदूं फरमाव्यूं होय तो ते पर ध्यान राखवूं नहीं.

१३४. कोई दस्तावेज कोरट नामंजूर करे, तो तेहेनी पाछळ १३२ मी कलममां फरमाव्या मूजब लखीने "नामंजूर कर्यो" ए प्रमाणे लखवूं, अने तेहेनी नीचे जडजे सही करवी. पछी जे पक्षकारे ते हाजर कर्यो होय तेहेने ते पाछो आपवो, पण कांई विशेष कारण सर (जेमके खोटो बनावेलो छे एहेवा शक उपरथी) तेहेने अटकावी राखवो कोरटनी नजरमां योग्य जणाय, तो ते पाछो आपवो नहीं.

नामंजूर करेला दस्तावेज पर निशाणी करीने ते पाछा आपवा.

केटलांएक कारणसारू कोरट ते अटकावी राखे.

१३५. ते मुकद्दमामां थयला फेसला उपर अपील करवानी मुद्दत वीती गई एटले, अथवा ते फेसला उपर अपील करवामां आवी होय, तो ते अपीलनो छेल्लो निकाल थया पछी, कोईपण पक्षकारे अथवा बीजा शखशे ते मुकद्दमामां जे दस्तावेज हाजर कर्यो होय ते तेहेने पाछो लेवानी मरजी होय, तो, जे कोरटमां ते दस्तावेज होय ते कोरटने अरज करेथी, तेहेने ते पाछो मळशे, पण हुकमनामांनी शरतथी ते दस्तावेजनो फरीथी खप पडे नहीं एहेवूं थयूं होय, अथवा इनसाफनी मतलब सर ते अटकावी राखवानूं कोरटे फरमाव्यूं होय, तो ते पाछो मळशे नहीं.

पुरावामां लीधेलो दस्तावेज, अपील करवानी मुद्दत वीती गया पछी पाछो अपाय.

१३६. हाजर करेलो दस्तावेज जे कोरटमां होय ते कोरटनी नजरमां विशेष कारण सर उपली कलममां लखेली मुद्दत पेहेलां ते पाछो आपवानो हुकम करवो योग्य जणाय, तो ते पाछो आपवाने कोरट मुख्तियार छे. पण एम ज्यारे करवामां आवे, त्यारे हंमेश अरजदारना खरचथी थयली बराबर सहीवाळी एक नकल असलने ठेकाणे मुकद्दमानां दफ्तरमां मुकवी.

विशेष कारण होय, तो ते मुद्दत पेहेलां पण दस्तावेज पाछो अपाय.

तेहेनी सहीवाळी नकल राखवी.

१३७. इन्साफनी कोरटे एक वार लईने पुरावामां मंजूर करेलो दस्तावेज ज्यारे पाछो आपवामां आवे, त्यारे ते कारण सर राखेली एक चोपडीमां ते लेनार धणीए तेहेनी पोंहोंच लखी आपवी.

पाछा आपेला दस्तावेजनी पोंहोंच आपवी.

१३८. पोतानां दफ्तरमांथी अथवा बीजी सरकारी कचेरी के कोरटमांथी बीजा कोई मुकद्दमा अथवा कामनूं दफ्तर अथवा बीजा कोई सरकारी कागळ तपासेथी आपणी आगळ जे मुकद्दमो चालेछे तेहेनी केफियत साफ जाहेर थशे तथा इन्साफनां कामने मदद थशे एहेवूं जणाय, तो कोईपण दिवानी कोरट, पोतानीज मेळे, अथवा मुकद्दमा मांहेला वादीप्रतिवादीमांथी कोईनी अरज उपरथी, ते दफ्तर अथवा कागळ मगावीने तपासवाने मुख्तियार छे. (पण राज्यप्रकरण संबंधी कागळो जे हाजर करवा ए काम देशकल्याणनी रीतथी उलटूं छे ते मगाववा नहीं).

पोतानां दफ्तरमांथी, अथवा बीजी सरकारी कचेरी के कोरटमांथी, कोरट कागळ मगावी शके.

राज्यप्रकरण संबंधी कागळो नहीं.

इश्शु मुकरर करवा बाबत.

१३९. मुकद्दमानी पेहेली रजूआते कायदानी अथवा हकीकतनी कही बीना बाबत पक्षकारोने तकरार छे ए वात कोरटे तपासीने मुकरर करवी, अने पछी कायदानी अथवा हकीकतनी जे इश्शुनो ठराव करेथी मुकद्दमानो खरो फेसलो थाय एहेवूं होय ते इश्शु तैयार करीने दफ्तरमां नोंधवी. पक्षकारो अथवा तेओना वकीलोनी मुखजबानीमां, तथा पक्षकारोए अथवा तेओना वकीलोए कांई लखेली हकीकत आपेली होय तेहेमां, अगर कांई तफावत होय, तोपण इश्शु जे तैयार करवी ते मुखजबानीमां कहेली हकीकत उपरथी तैयार करवाने कोरट मुख्तियार छे.

इश्शु तैयार करवा बाबत.

१४०. जे शखसो कोरटनी आगळ हाजर छे ते सिवाय कोई बीजा शखसनी जबानी लीधा वगर, अथवा ते शखसोए नहीं हाजर करेलो कोई दस्तावेज वांच्या वगर, इश्शु बराबर तैयार थई शके नहीं एहेवूं कोरटनी नजरमां आवे, तो, एक बीजो दिवस ठरावीने ते दिवस पर इश्शु मुकरर करवानूं काम मुलतवी राखवाने, तथा समन अथवा बीजो योग्य हुकम करीने ते शखसने हाजर करवाने, अथवा जे शखसना हाथमां ते दस्तावेज होय तेहेनी पासे ते हाजर कराववाने, कोरट मुख्तियार छे.

इश्शु तैयार करता पेहेलां कोरट शाहेदोनी शाहेदी ले अथवा दस्तावेज तपासे.

इश्यु सुधारवा बाबत· नवी इश्यु तैयार करवा बाबत.

१४१. मुकद्दमानो फेसलो थता पेहेलां कोईपण वखते कोरटनी नजरमां योग्य जणाय तेहेवी शरतथी इश्यु सुधारवाने अथवा नवी इश्यु तैयार करवाने कोरट मुख्तियार छे, अने पक्षकारोनी वच्चे खरेखरी जे तकरारनी बाबत होय तेहेनो फेसलो करवासारू इश्युमां जे जे सुधारो करवो जरूर पडे ते ए प्रमाणे करवो.

पक्षकारोए मळीने ठरावेली इश्यु बाबत.

एकमत थईने हकीकत अथवा कायदानी बाबत पक्षकारो इश्युना आकारमां लखी आपे.

१४२. कोई मुकद्दमा मांहेला पक्षकारो जो एकमत थाय के आपणी वच्चे हकीकतनी *अथवा कायदानी फलाणी बाबत अथवा बाबतोनो ठराव थवो जोइये*, तो ते बाबत तेओ इश्युना आकारमां लखी आपे, अने एहेवूं करारनामूं करे के, ए इश्युनो कोरट हा के नानो ठराव करेथी ते करारनामांमां लखेला, अथवा इश्युमां लख्या उपरथी कोरट ठरावे तेटला, रुपिया एक पक्षकारे बीजा पक्षकारने आपवा, अथवा, तेहेवो ठराव करेथी, करारनामांमां लखेली मुकद्दमा मांहेली तकरारी मिलकत एक पक्षकारे बीजा पक्षकारने आपवी, अथवा, तेहेवो ठराव करेथी, करारनामांमां लखेलूं, तथा तकरारी बाबतनी साथे निस्बत राखतूं कांई कायदेसर काम एक अथवा वधारे पक्षकारोए करवूं, अथवा कांई काम न करवूं. ए करारनामां उपर कांई स्टांपनो कर लागू पडशे नहीं.

कोरटनी खातरी थाय के करारनामां पर विनंतरकटे सही थई छे, तो ते उपरथी कोरट हुकमनामूं करी आपे.

१४३. पक्षकारोने अथवा तेओना वकीलोने सवाल पूछतां, तथा योग्य जणाय तेहेवी शाहेदी लेतां, कोरटनी खातरी थाय के करारनामां पर पक्षकारोए बराबर रीते सही करी छे, तथा ए बाबतनो ठराव थवामां पक्षकारोनूं बराबर लागे वळगे छे, अने ते तजवीज करीने ठरावबा लायक छे, तो दफ्तरमां नोंधीने तेहेनी तजवीज करीने पोतेज इश्यु तैयार करी होय ते प्रमाणे तेहेनो ठराव करवाने कोरट मुख्तियार छे, अने ते इश्युना ठराव अथवा चुकादा उपरथी, उपर मूजब नक्की करेली अथवा ठरावेली रकम बाबत, अथवा करारनामांनी शरत मूजब बीजी तरेहनो फेसलो करवाने कोरट मुख्तियार छे; अने मुकद्दमामां तकरार थईने फेसलो थयो होय ए प्रमाणे ते फेसला उपरथी हुकमनामूं थईने ते बजी शकशे.

पेहेली रजूआतेज मुकद्दमानो निकाल क्यारे करवामां आवे.

कायदानी अथवा हकीकतनी कोई बाबतमां पक्षकारोने तकरार न होय तां.

१४४. मुकद्दमानी पेहेली रजूआते जो कोरटनी नजरमां आवे के कायदानी अथवा हकीकतनी कोई बाबतमां पक्षकारोने तकरार नथी, तो एकदम फेसलो आपवाने कोरट मुख्तियार छे.

कायदानी अथवा हकीकतनी बाबतमां पक्षकारोने तकरार होय तो·

कोरटनी खातरी थाय, तो ते इश्युनो ठराव करीने फेसलो आपे.

१४५. ज्यारे कायदानी अथवा हकीकतनी कोई बाबतमां पक्षकारोने तकरार होय, अने उपर लख्या प्रमाणे कोरटे इश्यु तैयार करी होय, त्यारे अगर कोरटनी खातरी थाय के मुकद्दमानो फेसलो करवाने ते कायदानी अथवा हकीकतनी इश्यु बाबत जे दलील अथवा पुरावो पक्षकारो अथवा तेओना वकीलो एकदम बतावी शके ते कर्ता वधारेनी जरूर नथी, तो, ते दलील तथा पुरावो सांभळ्या पछी, ते इश्यु अथवा इश्युओनो ठराव करवाने, अने, ते ठराव फेसलो करवाने बस होय तो, ते मूजब फेसलो करवाने, कोरट मुख्तियार छे, पछी समन फक्त इश्यु मुकरर करवानेज कर्यो होय, के मुकद्दमानो छेल्लो निकाल करवाने कर्यो होय, तेहेनी कांई फिकर नहीं; पण कोरटनी उपर मूजब खातरी न थाय, तो ते मुकद्दमो सांभळवानूं काम मुलतवी राखीने कोरटे एक दिवस ठरावबो के ते दिवसे पक्षकारो जोइये ते प्रमाणे बीजो पुरावो हाजर करे अथवा बीजी दलील बतावे· परंतु समन जो मुकद्दमानो छेल्लो निकाल करवानो कर्यो होय, अने जे पुरावा उपर पोते भरोसो राखतो होय ते पुरावो बेमांथी एकू पक्षकार पाकां कारण विना हाजर करवामां कसूर करे, तो एकदम फेसलो आपवाने कोरट मुख्तियार छे.

छेलो निकाल करवानो समन होय, त्यारे केम करवूं.

काम मुलतवी राखवा बाबत.

१४६. मुकद्दमो चालतो होय एहेवामां कोईपण वखते पाकुं कारण देखाडवामां आवे, तो वादीप्रतिवादीने अथवा ते बेमांथी हर कोईने मुदत आपीने मुकद्दमो साभळवानूं काम वखते वखते मुलतवी राखवाने कोरट मुख्तियार छे; अने एम करवामां आवे, त्यारे हंमेश ते मुकद्दमो फरीथी सांभळवानो कोरटे दिवस ठराववो. परंतु, कोरट बीजी रीते नहीं फरमावे तो, एहेवां सघळां कामोमां मुकद्दमो मुलतवी राखवाथी थयलो खरच मुदत मागनार पक्षकारे आपवो पडशे. कोरट मुदत आपे अथवा बीजा दिवस पर मुलतवी राखे. शरत.

१४७. जे दिवस पर मुकद्दमो सांभळवानूं काम मुलतवी राख्यूं होय ते दिवसे जो वादीप्रतिवादी अथवा ते बेमांनो हर कोई जाते अथवा वकीलनी मारफते हाजर नहीं थाय, तो ११०, ११२, तथा ११४, ए कलमोमांनी जे कलम लागू पडे ते कलममां फरमावेली रीत मुजब ते मुकद्दमानो निकाल करवाने, अथवा ते मुकद्दमानी कैफियत मुजब वाजबी अने योग्य जणाय एहेवो बीजो हुकम करवाने, कोरट मुख्तियार छे. ठरावेले दिवसे पक्षकारो हाजर न थाय, तो कोरटे केम करवूं.

१४८. मुकद्दमा मांहेला वादी के प्रतिवादी जेहेने मुदत आपी होय ते अगर पोतानो पुरावो हाजर करवामां, अथवा पोताना शाहेदोने हाजर करवामां, अथवा जे बीजूं काम करवा सारू मुदत आपी होय ते काम करवामां, कसूर करे, तो, ते कसूर छतां पण, कोरटे दफ्तर उपरथी ते मुकद्दमानो फेसलो करवो. कोई पक्षकार पुरावो अथवा शाहेद हाजर न करे, तो कोरटे केम करवुं.

शाहेदोने समन करवा बाबत.

१४९. प्रतिवादीने थयलो समन जो मुकद्दमानो छेलो निकाल करवानो होय तो ते समन थया पछी कोईपण वखते, अने ते समन मात्र इश्युओ मुकरर करवानो होय तो ते इश्युओ दफ्तरमां नोंधाया पछी, पक्षकारोए अथवा तेओना वकीलोए कोरटने अरज करेथी, शाहेदी आपवाने अथवा दस्तावेज हाजर करवाने हाजर थवाना समन शाहेदो अथवा बीजा शखसो उपरना तेओने मळी शकशे, अने एहेवा कोईपण समनमां जोइये तेटला शखसोनां नाम लखी शकाशे. समननी अरज.

१५०. शाहेदी आपवाने अथवा दस्तावेज हाजर करवाने हाजर थवानो समन कोई शाहेद अथवा बीजा शखस उपर करवानी अरजी बाबत कांई स्टांपनो कर लेवामां आवशे नहीं. कोई कायदा अथवा आक्टमां एथी जुदूं फरमाव्यूं होय, तो ते पर ध्यान राखवूं नहीं. समननी अरजी पर स्टांपनो कर लागू पडशे नहीं.

१५१. जे शखस समननी अरज करे तेणे कोरटनी नजरमां योग्य जणाय तेटली रकम दरेक शाहेद अथवा समनमां लखेला बीजा शखसना आववा जवा वगेरेना खरचने सारू, एटले जे कोरटमां तेहेने तेडवो होय ते कोरट सुधी आववा तथा त्यांहांथी पाछा जवा, तथा एक दिवस हाजर रेहेवा संबंधी खरचने सारू, भरवी. जो ते कोरट ताबानी कोरट होय, तो एहेवा खरचनो दर ठराववामां ते कोरट जे कोरटने नजदीक ताबे होय ते कोरटे कांई नियम ठराव्या होय तो ते उपर ध्यान राखवूं. ए प्रमाणे जे रकम कोरटमां भरवामां आवे ते समन हाथोहाथ पोंहोंचाडवामां आवे तो ते वखते ते शाहेद अथवा बीजा शखसने आपवी. कोरटनी नजरमां एहेवूं जणाय के शाहेद अथवा बीजा शखसने आववा जवा वगेरेना खरचने सारू कोरटमां भरेली रकम ते खरच पूरो पडे एटली नथी, तो ते कारण सर ते शाहेद अथवा बीजा शखसने कोरटनी नजरमां जरूर जणाय एटली बीजी रकम आपवानूं फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे, अने, ते आपवामां कसूर थाय तो, जे शखसे ते आपवी एहेवो हुकम थयो होय, ते शखसनो माल जपत करी वेची ते रकम वसूल करवाने, अथवा ते शाहेदनी शाहेदी लीधा वगर तेहेने रजा आपवाने, कोरट मुख्तियार छे. शाहेदने अथवा समन करेला बीजा शखसने एक दिवस कर्ता वधारे मुदत सुधी राखवो जरूर पडे, तो तेटली वधारे मुदत सुधी

समन थता पेहेलां शाहेदोनो खरच आपवो.
खरचनो दर.
शाहेदने खरच आपवो.
रकम जोइये तेटली न होय तो.
शाहेदनो राखवो पडे तो तेहेनो खरच.

रेहेवानो खरच पूरो पडे एटली रकम कोरटमां भरवानूं जे पक्षकारनी अरज उपरथी तेहेने समन कर्यो होय तेहेने वखते वखते फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे, अने, ते रकम भरवामां कसूर थाय तो, ते शाहेदनी शाहेदी लीधा वगर तेहेने रजा आपवानो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे.

क्यारे, क्यांहां, अने शा कारण माटे, हाजर थवूं ए वात समनमां लखवी.

१५२. शाहेद अथवा बीजा शखसने हाजर थवाना दरेक समनमां कहीं जगे तथा क्यारे तेणे हाजर थवूं ते लखवूं, अने तेणे हाजर थवूं ते शाहेदी आपवाने के दस्तावेज़ हाजर करवाने, के ए बंने कारण सर, ए वात पण तेहेमां लखवी; अने ते शाहेद अथवा बीजा *शखस पासे जे दस्तावेज हाजर कराववो होय तेहेनूं खुलासावार बयान समनमां लखवूं.*

दस्तावेज हाजर करवानो समन.

१५३. मुकद्दमामां पक्षकार होय के नहीं तोपण कोईपण शखसने शाहेदी आपवानो समन नहीं करतां दस्तावेज हाजर करवानो समन थई शके; अने जे शखसने मात्र दस्तावेज़ हाजर करवानोज समन कर्यो होय, ते शखस जाते आवीने दस्तावेज हाजर न करतां बीजा कोई पासे ते दस्तावेज हाजर करावे, तो तेणे ते समन मान्य कर्यो एम जाणवूं.

शाहेदने समन पोंहोंचाडवा बाबत.

शी रीते अने क्यारे समन पोंहोंचाडवो.

१५४. शाहेद अथवा बीजा शखसने जे समन पोंहोंचाडवो ते एहेवी रीते के ते असल तेहेने देखाडीने तेहेनी एक नकल तेहेने आपवी अथवा आपवा मांडवी; अने ते शाहेद अथवा बीजा शखसने हाजर थवानो जे दिवस समनमां लख्यो होय तेथी एटला दिवस अगाडी ते समन पोंहोंचाड़वो के ते शखसने तैयारी करवाने तथा जे ठेकाणे तेहेने हाजर थवानूं होय ते ठेकाणे आववाने योग्य मुदत मळी आवे.

समन शाहेदने हाथोहाथ, अथवा तेहेनां कुटुंबमांना कोई मरदने, पोंहोंचाडवो.

१५५. बनी शके त्यांहां सुधी जे शखसने हाजर करवो होय तेहेने हाथोहाथ समन पोंहोंचाडवो; पण ज्यारे ते मळी शके नहीं, त्यारे तेहेनी साथे रेहेनार तेहेनां कुटुंबमांना कोई पाकी उंमरना मरदने समन पोंहोंचाडवो.

समन पोंहोंचाडी न शकाय, तो कोरटने पाछो मोकलवो.

१५६. जे शखसने हाजर करवो होय ते मळी शके नहीं, अने तेहेनां कुटुंबमांनो कोई पाकी उंमरनो मरद होय नहीं के समन तेहेने पोंहोंचाडवामां आवे, तो पोंहोंचाडी शकायो नथी एहेवो शेरो लखीने ते समन जे कोरटमांथी थयो होय ते कोरटने पोंहोंचाडनार अमलदारे पाछो मोकलवो.

क्यारे तथा शी रीते पोंहोंचाड्यो ए वात समननी पाछळ लखवी.

१५७. समन पोंहोंचाडवामां आवे एटले हंमेश पोंहोंचाडनार अमलदारे असल समननी पाछळ ते क्यारे पोंहोंचाड्यो तथा शी रीते पोंहोंचाड्यो ए वात लखवी.

बीजी कोरटनी हकूमतमां रेहेनार शाहेदने समन केम पोंहोंचाडवो.

१५८. जे शखसने हाजर करवो होय ते जे कोरटमां मुकद्दमो चालेछे ते कोरटनी नहीं पण बीजी कोरटनी हकूमतमां रेहेतो होय, तो जे कोरटमां मुकद्दमो चालेछे ते कोरटे शाहेद रेहेतो होय ते ठेकाणे जे कोरटनी हकूमत चालती होय अने जे घणी सेहेलथी पोंहोंचाडी शके ते कोरटने समन मोकलवो; अने जे कोरटने समन मोकलवामां आवे ते कोरटे ते पोंहोंचतां वारने उपर फरमावेली रीते पोंहोंचाडवा सारू पोताना नाजर अथवा बीजा योग्य अमलदारने आपवो; अने पोंहोंचाडनार अमलदार ते समन पाछो मोकले के, ते जे कोरटमांथी प्रथम थयो होय ते कोरटने पाछो मोकलवो.

शाहेद नाहासी जाय, तो तेहेनी मिलकत जपत थाय.

१५९. कोई शखसने शाहेदी आपवाने अथवा दस्तावेज हाजर करवाने हाजर थवानो समन उपर लखेली बे रीतोमांथी एकू रीते पोंहोंचाडी शकाय नहीं, अने ते बाबत पोंहोंचाडनार

अमलदारे लखी मोकल्या उपरथी, तथा ते शाहेदनी शाहेदी अथवा ते दस्तावेज हाजर करवो जरूर छे, अने समन पोंहोंची शके नहीं एहेवा हेतुथी ते शाहेद अथवा बीजो शखस नाहासी गयोछे अथवा संताई बेठो छे, एहेवूं साबित करवामां आवे, तो फलाणे दाहाडे तथा फलाणे ठेकाणे शाहेदी आपवा अथवा ते दस्तावेज हाजर करवाने ते शखसे हाजर थवूं, एहेवी रीतनूं जाहेरनामूं ते शखसनां घर अथवा रेहेवानां ठेकाणां पर नजर पडे एहेवी कोई जगे चोंहोंडाववाने कोरट मुख्तियार छे; अने ते जाहेरनामामां लखेले दिवसे तथा ठेकाणे ते शखस हाजर न थाय, तो जे पक्षकारनी अरज उपरथी समन करवामां आव्यो होय तेहेनी अरज परथी कोरटनी नजरमां योग्य जणाय तेटली ते शखसनी स्थावरजंगम मिलकत जपत करवानो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे; पण जपतीनो खरच तथा नीचेनी कलममां फरमाव्या मूजब ते शखस जे दंडने योग्य थाय ते दंड ए कर्ता कांई वधारे मिलकत जपत करवी नहीं.

शाहेद हाजर थाय, तो कोरटे तेहेनुं केम करवूं.

१६०. मिलकत जपत थया पछी ते शाहेद अथवा बीजो शखस हाजर थईने कोरटनी खातरी करी आपे के समन नहीं पोंहोंचे एहेवा हेतुथी हूं नाहासी गयो अथवा संताई रह्यो नोहतो, अने वखत सर जाहेरनामामां लखेले ठेकाणे हाजर थई शकूं एटली वेहेली महने ते जाहेरनामांनी खबर पडी नोहती, तो ते मिलकत उपरथी जपती खसेडवानो कोरटे हुकम करवो, अने जपतीना खरच बाबत योग्य जणाय तेहेवो हुकम करवो. जो ते शाहेद अथवा बीजो शखस हाजर नहीं थाय, अथवा, हाजर थया छतां, समन नहीं पोंहोंचे एहेवा हेतुथी हूं नाहासी गयो अथवा संताई रह्यो नोहतो, तथा उपर प्रमाणे जाहेरनामांनी महने खबर पडी नोहती, एहेवी कोरटनी खातरी नहीं करी आपे, तो ते जपतीना सबबथी थयलो सघळो खरच, तथा समन नहीं पोंहोंचे एहेवा हेतुथी नाहासी जाय अथवा संताई रेहे एहेवा शाहेदने शिक्षा करवा बाबत जे कायदो ते वखते चालतो होय ते कायदामां फरमाव्या मूजब सदहूं शाहेद अथवा बीजा शखसने कोरट जे दंड करे ते, वसूल करी लेवा सारू जपत करेली मिलकत अथवा ते मांहेलो कांई एक भाग वेचवानो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे. जो ते शाहेद अथवा बीजो शखस सदहूं खरच तथा दंडना रुपिया कोरटमां भरे, तो ते मिलकत उपरथी जपती खसेडवानो कोरटे हुकम करवो.

पक्षकारोनी शाहेदो माफक शाहेदी लेवा बाबत.

मुकदमामांनो जे पक्षकार जाते हाजर होय तेहनी शाहेदी तेहेनी तरफथी अथवा साहामावाळानी तरफथी लई शकाय.

१६१. ज्यारे मुकदमामांनो कोई पक्षकार ते मुकदमानी कोई पण रजूआत पर जाते हाजर होय, त्यारे, जाणे ते पक्षकार न होय एहेवी रीते, पोतानी तरफथी अथवा ते मुकदमामांना बीजा कोई पक्षकारनी तरफथी तेहेनी शाहेदनी माफक शाहेदी लई शकाय.

कोई पक्षकारनी शाहेद तरीके शाहेदी लेवा सारू खास अरज करवी जोइये.

१६२. जो मुकदमामांना कोई पक्षकारनी मरजी बीजा कोई तेज मुकदमामांना पक्षकारने शाहेदनी माफक बोलाववानी होय तो, तेणे जाते, अथवा पोताना वकीलनी मारफते, ते पक्षकारने हाजर थवानो हुकम थवा सारू, कोरटने एक खास अरज करवी, अने तेहेना आधारमां कोरटनी खातरी थाय एहेवां पाकां कारण बताववां, नहीं तो समन करवामां आवशे नहीं.

कोरट पेहेलां कारण बताववाने नोटिस करे.

१६३. समननो हुकम करता पेहेलां, योग्य जणाय तो, फलाणे दिवसे तमे हाजर थाओ, अने तमे आ माटे आवीने शाहेदी आपो नहीं तेहेनूं कारण देखाडो, एहेवी नोटिस ते पक्षकार अथवा तेहेना वकीलने अपाववाने कोरट मुख्तियार छे; अने वळी, जरूर होय तो, सारां अने पाकां कारण सर, ते कामनी मुदत वधारी आपवाने पण कोरट मुख्तियार छे.

देखाडेलां कारणनी पुष्टिमां कोरटे लखेली प्रतिज्ञा लेवी.

१६४. देखाडेलां कारणनी पुष्टिमां, फरियादीनी अरजीओनां साचापणांनो एकरार करवानी जे रीत आगळ फरमावी छे ते रीते, अगर ते पक्षकार सादा कागळ पर प्रतिज्ञा लखीने

ते उपर सही तथा साचापणांनो एकरार करीने ते जाते अथवा पोताना वकीलनी मारफते कोरटने आपे, तो कोरटे ते लेवी.

काई पाकुं कारण बताववामां न आवे, तो समन करवो.

१६५. ठरावेले दिवसे, अथवा त्यार पछीना जे दिवस सुधी ते कामने सारू मुद्दत वधारी आपी होय ते दिवसे, कांई पाकुं कारण देखाडवामां नहीं आवे, तो ते पक्षकारे हाजर थईने शाहेदी आपवी एहेवो कोरटे हुकम करवो.

कोरट कोईपण वखते अने पोतानीज मेळे शाहेदने समन करे.

१६६. इनसाफनी मतलब सर फलाणा पक्षकारनी शाहेदी लेवी जोइये, अथवा तेहेनी पासे अथवा तेहेना अख्तिआरमां फलाणो दस्तावेज छे ते जोवो जोइये, एहेवूं कोरटनी नजरमां आवे, तो, फलाणे दिवसे शाहेदी आपवाने अथवा तमारी पासे के तमारा अख्तिआरमां फलाणो दस्तावेज छे ते हाजर करवाने तमे हाजर थजो, एहेवो समन, पोतानीज मेळे, मुकद्दमो चालतां कोईपण वखते, करावावाने, तथा शाहेदनी माफक ते पक्षकारनी शाहेदी खुल्ली कोरटमां लेवाने अथवा बीजी रीते फरमावीने ते रीते ते पक्षकारनी शाहेदी लेवाडवाने, कोरट मुख्तियार छे.

शाहेदोनूं हाजर थवूं, तथा नहीं हाजर थवानो परिणाम.

शाहेदी आपवाने समन करेला शखसोए हाजर थवूं जोइये.

१६७. जे शखसने कोई मुकद्दमामां हाजर थईने शाहेदी आपवानो समन करवामां आवे, तेहेने ते कारण सर समनमां लखेले वखते तथा ठेकाणे हाजर थवूं पडशे.

शाहेद हाजर न थाय तेहेनो परिणाम.

१६८. जे शखसने शाहेदी आपवानो अथवा दस्तावेज हाजर करवानो समन १५५ मी कलममां लखेली बे रीतोमांथी एकूरीते पोंहोंचाड्यो होय ते शखस अगर कायदासर कारण विना ते समन मान्य करवामां कसूर करे, तो ते शखसने पकडीने पोतानी आगळ हाजर करवानो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे. जो ते शखस नाहासी जाय अथवा संताई रेहे, अने तेथी तेहेने पकडीने कोरटनी आगळ हाजर करी नहीं शकाय, तो जे शाहेद अथवा बीजा शखसने समन पोंहोंचाडी नहीं शकाय तेहेनी बाबतमां १५९ तथा १६० मी कलमोमां फरमावेली रीत तथा नियमो प्रमाणे तेहेनी मिलकत जपत करीने वेचवा योग्य थशे.

शाहेदी आपवानी ना केहे तेहेनो परिणाम.

१६९. जो कोई शाहेद कोरटमां हाजर थईने अथवा हाजर छतां कोरट फरमावे त्यारे कायदासर कारण विना शाहेदी आपवानी अथवा तेहेनी पासेनो के कबजा मांहेलो दस्तावेज जे उपर मूजब समनमां लख्यो होय ते हाजर करवानी ना केहे, तो कोरटनी नजरमां योग्य जणाय तेटली मुद्दत सुधी ते शाहेदने एकांत केद करवाने कोरट मुख्तियार छे; पण ते दरमियानमां शाहेदी आपवी अथवा दस्तावेज हाजर करवो ते कबूल करे तो तेहेने छोडी मुकवो. ते मुद्दत वीता पछी पण, अगर ते शाहेद नानी नाज केहे तो, शाहेदी आपवानी ना केहेनार शखसोने शिक्षा करवानो जे कायदो ते वखते चालतो होय, ते कायदा मूजब तेहेनी उपर अमल करवाने कोरट मुख्तियार छे.

कोई पक्षकार शाहेदी आपवा न आवे अथवा शाहेदी आपवानी ना केहे तेहेनो परिणाम.

१७०. मुकद्दमामांना कोई पक्षकारने शाहेदी आपवा अथवा दस्तावेज हाजर करवा हाजर थवानो हुकम करवामां आव्यो होय, ते अगर कायदासर कारण विना ते हुकम मान्य करवामां कसूर करे तो, अथवा कोरटमां हाजर थईने अथवा हाजर छतां कोरट फरमावे त्यारे, कायदासर कारण विना, शाहेदी आपवानी, अथवा तेहेनी पासेनो के कबजा मांहेलो दस्तावेज जे उपर मूजब समनमां लख्यो होय ते हाजर करवानी ना केहे तो, कसूर करनार अथवा ना केहेनार पक्षकारनी विरुद्ध फेसलो करवाने, अथवा ते मुकद्दमानी केफियत मूजब ते मुकद्दमा संबंधी जे बीजो हुकम करवो कोरटनी नजरमां योग्य जणाय ते करवाने कोरट मुख्तियार छे.

समन नहीं कर्या छतां पण जे शखस कोरटमां हाजर होय तेहेने शाहेदी आपवानूं कोरट फरमावे.

१७१. जे शखस कोरटमां हाजर होय, पछी ते पक्षकार होय के नहीं, तेहेने हाजर थईने शाहेदी आपवानो अथवा पोतानी पासेनो कोई दस्तावेज हाजर करवानो समन कर्यो होय एहेवी रीते तथा तेज नियम सर शाहेदी आपवानूं तथा ते वखते अने ते ठेकाणे तेहेनी पासे जे दस्तावेज

होय ते हाजर करवानूं तेहेने फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे, अने कोरटनो हुकम ते न माने, तो, पक्षकार होय तो पक्षकार प्रमाणे अने शाहेद होय तो शाहेद प्रमाणे, उपली कोईपण कलममां फरमाव्या मूजब कोरटथी तेहेना उपर अमल थवाने ते योग्य थशे.

क्यारे अने शी रीते शाहेदोनी शाहेदी लेवी.

१७२. मुकद्दमो सांभळवाने जे दिवस ठराव्यो होय ते दिवसे, अथवा जे बीजा दिवस पर ते सांभळवानूं काम मुलतवी राख्यूं होय ते दिवसे, जडजनी हजूरमां, ते सांभळे एहेवी रीते, तथा तेहेना फरमाव्या मूजब अने निगेहबानी नीचे, जे शाहेदो हाजर होय ते शाहेदोनी शाहेदी खुली कोरटमां मोहोडांना सवाल पूछीने लेवी. जे कामोमां उपली कोरटने अपील चालती होय ते कामोमां प्रत्येक शाहेदे आपेली शाहेदी कोरटनी आगळ चालतां कामोमां जे भाषा हंमेश वपराती होय ते भाषामां जडजे अथवा जडजनी हजूरमां तेहेना फरमाव्या मूजब अने निगेहबानी नीचे लखी लेवी. ते घणूंकरीने सवाल जवाबनी रीते नहीं पण एक हकीकतनी रीते लखी लेवी, अने ते पूरी थई रेहे के जडज तथा शाहेदनी रूबरू, तथा मुकद्दमा मांहेला पक्षकारो अथवा तेओना वकीलो, अथवा तेओमांना जे हाजर होय तेओना देखतां वांची संभळाववी, अने जरूर पडे तो सुधारवी, अने ते पर जडजे सही करवी. जे भाषामां शाहेदी आपी होय तेथी जुदी भाषामां जो ते लखी लीधी होय, अने जे भाषामां ते लखी लीधी होय ते भाषा जो शाहेद समजतो नहीं होय, तो लखी लीधेली जबानी जे भाषामां असल आपी होय ते भाषामां ते समजाववानूं केहेवाने शाहेद मुख्तियार छे. मुकद्दमा मांहेला जे पक्षकारो हाजर होय ते सर्वे, तथा गेरहाजर होय तेहेना वकीलो, अगर कबूल करे, तो अंग्रेजीमां आपेली शाहेदी अंग्रेजी भाषामांज पोताने हाथे लखी लेवाने जडज मुख्तियार छे. कांई विशेष कारण कोरटनी नजरमां देखाय तो, अथवा कोई पक्षकार के तेहेनो वकील अरज करे तो, कांई मुकरर सवाल जवाब लखी लेवाने, अथवा लखावी लेवाने कोरट मुख्तियार छे. शाहेदने कोई सवाल पूछवामां वादीप्रतिवादीमांथी कोई शखस अथवा तेहेना वकील हरकत करे, अने कोरट ते सवाल पूछवा दे, तो ते सवाल जवाब लखी लेवा, अने हरकत करी होय ते, तथा हरकत करनार पक्षकारनूं नाम, तथा ते हरकतनी बाबतमां कोरटे करेलो ठराव, ए सघळी वात जबानी लेती वखते लखी मुकवी. जबानी आपतां शाहेदनी रीत विषे जरूर जणाय तेहेवो अभिप्राय कोरटे दफ्तरमां लखवो. जे कामोमां जडज पोते शाहेदी लखी लेतो न होय ते कामोमां प्रत्येक शाहेदनी शाहेदी लेवाती जाय तेम ते शाहेदनी जबानीनी मतलबनी एक याददाश्त जडजे करवी. ते याददाश्त जडजे पोताने हाथे लखीने ते उपर सही करवी, अने तेहेने दफ्तरनी साथे राखवी. जे कामोमां उपली कोरटने अपील चालती न होय ते कामोमां शाहेदोनी जबानी लंबाणथी विगतवार लखी लेवानी जरूर नथी; पण प्रत्येक शाहेदनी शाहेदी लेवाती जाय तेम जडजे ते शाहेदनी जबानीनी मतलबनी एक याददाश्त करवी, अने ते याददाश्त जडजे पोताने हाथे लखीने ते उपर सही करवी, अने ते दफ्तरमां गणाशे. उपर फरमाव्या मूजब अगर जडजथी याददाश्त न थाय, तो ते न थवानूं कारण तेणे दफ्तरमां लखवूं, अने जे कामोमां अपील चालती न होय ते कामोमां जडजे खुली कोरटमां मोहोडेथी कहीने तेहेवी याददाश्त लखावीने ते उपर सही करवी, अने ते याददाश्त दफ्तरमां गणाशे.

मुकद्दमानी रजूआते शाहेदोनी शाहेदी खुली कोरटमां लेवी.

जे कामोमां अपील चालती होय ते कामोमां शाहेदी केम लखी लेवी.

जबानी क्यारे समजाववी जोइये.

शाहेदी अंग्रेजीमां क्यारे लखी लेवाय.

सवाल पर करेली हरकत.

प्रत्येक शाहेदनी शाहेदी लेवाती जाय तेम ते शाहेदीनी मतलबनी याददाश्त जडजे करवी.

अपील नहीं चालती होय एहेवां कामोमां शाहेदी केम लखी लेवी.

जडजथी शाहेदीनी याददाश्त न थई शके, तो तेहेनूं कारण दफ्तरमां लखवूं.

१७३. कोई शाहेद कोरटनी हकूमतनी बाहार जनार होय, अथवा तेहेनी शाहेदी तुरत लेवानूं बीजूं सारूं अने पाकूं कारण कोरटनी खातरी थाय एहेवी रीते देखाडवामां आवे, तो, वादी अथवा प्रतिवादीनी अरज उपरथी अथवा शाहेदनी अरज उपरथी, फरियादी थया पछी कोईपण वखते, तुरत अथवा ते कारण सर कोई दिवस ठरावीने ते दिवसे, ते शाहेदनी शाहेदी

पाकां कारण माटे कोई शाहेदनी शाहेदी तुरत लई शकाय.

लेवाने कोरट मुख्तियार छे. ते दिवस जो पक्षकारोनी गेरहाजरीमां ठराव्यो होय तो तेओने तेहेनी बराबर नोटिस आपवी. ते शाहेदनी शाहेदी लेवी तथा तेहेनी जबानी लखी लेवी ए काम उपर फरमाव्या मूजब करवूं; अने ए प्रमाणे लखी लीधेली जबानी मुकद्दमानी कोईपण रजूआते पुरावामां वांची शकाय.

शाहेदनी शाहेदी सोगंद उपर, अथवा प्रतिज्ञा उपर, अथवा ते वखतना चालता कायदा प्रमाणे लेवी.

१७४. सर्वे शाहेदोनी शाहेदी लेवी ते सोगंद उपर अथवा प्रतिज्ञा उपर अथवा शाहेदोनी शाहेदी लेवा बाबत जे कायदो ते वखते चालतो होय तेहेमां बीजी जे रीत फरमावी होय ते रीत मूजब लेवी.

गेरहाजर शाहेदोनी शाहेदी लेवा तथा स्थानिक तजवीज करवानां कमिशन बाबत.

कह्यां काममां कोरटे शाहेदोनी शाहेदी लेवानूं कमिशन मोकलवूं.

१७५. कोरट भराती होय त्यांहांथी सो माइल कर्ता दूर ठेकाणे रेहेनार कोई शाहेदनी शाहेदी लेवी होय, अथवा ते शाहेद मांदगी के नबळाईना सबबथी कोरटमां जाते शाहेदी आपवाने हाजर थई शकतो न होय, अथवा दरज्जानां कारणथी के स्त्री छे एटला माटे तेहेने जाते कोरटमां नहीं हाजर थवानी छूट होय, तो, पोतानीज मेळे, अथवा मुकद्दमा मांहेला कोई पक्षकारनी अरज उपरथी, के ते शाहेदनी अरज उपरथी, लखेला प्रश्नो पूछीने अथवा बीजी रीते ते शाहेदनी शाहेदी लेवाने कमिशन मोकलवानो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे; अने शाहेदी लेवा बाबत योग्य अने वाजबी जणाय ते रीते तेज हुकममां अथवा त्यार पछीना हुकममां फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे.

शाहेद कोरटनी हकूमतमां रेहेतो होय तो.

कमिशन मोकलनार कोरटनी हकूमतमां अगर ते शाहेद रेहेतो होय, तो ते कमिशन ते कोरटना कोईपण अमलदारनी उपर, अथवा कोई नीचली कोरटनी उपर अथवा कमिशन मोकलनार कोरटनी नजरमां ठराववा योग्य जणाय तेहेवा बीजा कोई शखस अथवा शखसो पर मोकलवूं.

शाहेद कोरटनी हकूमतनी बाहार तथा सुप्रीम कोरटनी हकूमतनी बाहार पण सदर कोरटनी हकूमतनी मांहे रेहेतो होय तो.

कमिशन मोकलनार कोरटनी तथा राणी साहेबनी सुप्रीम कोरटनी हकूमतनी बाहार, पण सदर कोरटनी हकूमतनी मांहे कोई जगे पर ते शाहेद रेहेतो होय, तो जे कोरटनी हकूमतमां ते शाहेद रेहेतो होय अने जे कोरट घणी सेहेलथी ते कमिशन बजावी शके ते कोरटनी उपर घणूंकरीने कमिशन मोकलवूं; पण विशेष कारण होय, तो कमिशन मोकलनार कोरटनी नजरमां ठराववा योग्य जणाय तेहेवा बीजा शखस अथवा शखसो उपर कमिशन मोकलवाने कोरट मुख्तियार छे.

शाहेद सुप्रीम कोरटनी हकूमतमां रेहेतो होय तो.

१७६. राणी साहेबनी सुप्रीम कोरटनी हकूमतमां शाहेद रेहेतो होय, तो (कलकत्ता, मद्रास, तथा मुंबई मध्ये थोडी रकमनां लेहेणां वधारे सेहेलथी वसूल करवा सारू पसार करेला) सन १८५० ना ९ मा आक्ट मूजब स्थापेली कोर्ट आव् स्माल काजिजनी उपर घणूंकरीने कमिशन मोकलवूं; पण विशेष कारण होय, तो कमिशन मोकलनार कोरटनी नजरमां ठराववा योग्य जणाय तेहेवा बीजा शखस अथवा शखसो उपर कमिशन मोकलवाने कोरट मुख्तियार छे.

शाहेद सदर कोरटनी के सुप्रीम कोरटनी हकूमतमां नहीं, पण अंग्रेजी राज्यमां अथवा अंग्रेज सरकार जोडे मैत्री राखनार कोई एतद्देशीय राजा रजवाडाना मुलकमां होय तो.

१७७. सदर कोरटनी के राणी साहेबनी सुप्रीम कोरटनी हकूमतमां नहीं, पण हिंदुस्तान मांहेलां अंग्रेजी राज्यमां अथवा अंग्रेज सरकार जोडे मैत्री राखनार कोई एतद्देशीय राजा रजवाडाना मुलकमां कोई जगे पर रेहेनार शाहेदनी शाहेदी लेवी होय, अने कोरटनी खातरी थाय के ते शाहेदनी शाहेदी जरूर छे, तो, पोतानीज मेळे, अथवा मुकद्दमा मांहेला कोई पक्षकारनी अरज उपरथी, ते शाहेदनी शाहेदी लेवाने कमिशन मोकलवाने कोरट मुख्तियार छे; परंतु जो ते मुकद्दमो जिल्लानी मुख्य दिवानी कोरटने ताबेनी कोई कोरटमां चालतो होय, तो ते ताबेनी कोरटे कमिशन मोकलवूं नहीं, पण तेणे लखी मोकल्या उपरथी ते जिल्लानी मुख्य दिवानी कोरट कमिशन मोकलवाने मुख्तियार छे.

MEMO.

The Continuation of this Goozerathee Translation of Act VIII. of 1859 will be issued with subsequent "GOVERNMENT GAZETTES."

28*th December* 1859.

These pages of Translation of Act VIII. of 1859 should be continued on the file for 1859 of *Bombay Government Gazette.*

१७८. सदर्हू राज्यनी बाहार तथा अंग्रेजी सरकार जोडे मैत्री राखनार एतद्देशीय राजा रजवाडाना मुलुकनी बाहार कोई जगे पर रेहेनार शाहेदनी शाहेदी लेवी होय, अने जे मुकद्दमामां तेहेनी शाहेदी लेवी होय ते जो सदर कोरटमां चालतो होय, अने ते कोरटनी खातरी थाय के ते शाहेदनी शाहेदी जरूर छे, तो, पोतानीज मेळे, अथवा ते मुकद्दमा मांहेला कोई पक्षकारनी अरज उपरथी, ते शाहेदनी शाहेदी लेवाने कमिशन मोकलवाने ते कोरट मुख्तियार छे; जो ते मुकद्दमो सदर कोरटमां नहीं चालतो होय, तो जे कोरटमां चालतो होय ते कोरटे लखी मोकल्या उपरथी कमिशन मोकलवाने सदर कोरट मुख्तियार छे. एहेवे सर्व प्रसंगे सदर कोरटनी नजरमां ठराववा योग्य जणाय तेहेवा कोईपण शखस अथवा शखसो उपर कमिशन मोकलवाने ते कोरट मुख्तियार छे.

शाहेद सदर्हू राज्यनी बाहार तथा अंग्रेज सरकार जोडे मैत्री राखनार एतद्देशीय राजा रजवाडाना मुलुकनी बाहार होय तो.

१७९. कमिशन बराबर रीते बजाव्या पछी ते कमिशन मूजब जे शाहेदनी शाहेदी लीधी होय तेहेनी जबानी सुधां कमिशन जे कोरटमांथी मोकल्यूं होय ते कोरटने पाछूं मोकलवूं; पण कमिशन मोकलवाना हुकममां कोरटे बीजी रीते पाछूं मोकलवानूं फरमाव्यूं होय, तो ते हुकममां फरमाव्या मूजब करवूं; अने ते कमिशन तथा ते उपर करेलो रिपोर्ट तथा ते कमिशन उपरथी जे शाहेदनी शाहेदी लीधी होय तेहेनी जबानी, ए हंमेश मुकद्दमानां दफ्तरमां गणाशे. पण जबानी आपनार कोरटनी हकूमतनी बाहार छे, अथवा मरी गयो छे, अथवा मांदगी के नबळाईना सबबथी जाते शाहेदी आपवाने हाजर थई शकतो नथी, अथवा कोरट भरायछे त्यांहांथी वगर तरकटे सो माइल कर्ता वधारे दूर छे, अथवा दरज्जानां कारणथी के स्त्री छे एटला माटे तेहेने जाते कोरटमां नहीं हाजर थवानी छूट छे, एहेवूं पुरवार करी आपवामां नहीं आवे, तो, जे पक्षकारनी विरुद्ध कमिशन उपरथी लीधेली जबानी वांचवानी अरज करवामां आवे ते पक्षकारनी अनुमति विना, ते वांचवी नहीं; पण उपर लखेली बीनाओ मांहेली कोई बीनानो पुरावो नहीं मागवाने, तथा जे कारणो परथी जबानी लेवामां आवी छे ते कारणो हाल नाबूद थयां छे एहेनो पुरावो आप्या छतां पण कोई शाहेदनी जबानी वांचवानूं फरमाववाने, कोरट मुख्तियार छे.

शाहेदोनी जबानी साथे कमिशन पाछूं मोकलवूं.

जबानी पुरावामां क्यारे वांचवी.

१८०. कोई मुकद्दमामां अथवा बीजां इनसाफनां काममां कोरटनी नजरमां एहवूं आवे के, तकरारी बाबतोनी सफाई करवा सारू, अथवा दरमियान उपज के नुकसाननी रकम नक्की करवा सारू, स्थानिक तजवीज करवी जरूर अथवा योग्य छे, तो तेहेवां कमिशनो बजाववाने ठरावेला कोरटना अमलदार पर, अथवा, तेहेवो कोई अमलदार न होय तो, बीजा कोई योग्य शखस पर, कमिशन मोकलीने तेहवी तजवीज करीने कोरटने रिपोर्ट करवानूं फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे. एहेवे सर्व प्रसंगे, निमणुकना हुकममां बीजी रीते फरमाव्यूं न होय तो, पक्षकारो अथवा तेओमांना कोई पक्षकार जे शाहेदोने हाजर करे तेओनी, तथा खुद पक्षकारोनी, तथा पोताने सोंपेली बाबतमां जे बीजा शखसोने बोलावीने तेओनी शाहेदी लेवी पोतानी नजरमां योग्य जणाय ते शखसोनी, शाहेदी लेवाने, तथा तजवीजनी बाबतमां लागू पडे एहेवा दस्तावेजो तथा बीजा कागळो मगावीने तपासवाने पण, कमिशनर मुख्तियार छे; अने कमिशनरना फरमाव्या उपरथी जे शखसो हाजर न थाय, अथवा शाहेदी आपवाने अथवा कांई दस्तावेजो के बीजा कागळो हाजर करवाने जे शखसो ना केहे, ते शखसोने, कोरटनी हजूरमां तजवीज थता मुकद्दमाओमां तेहेवीज तकसीरने सारू जे नुकसान, दंड, तथा शिक्षा थाय, तेहेवांज नुकसान, दंड, तथा शिक्षा, कमिशनरना रिपोर्ट पर कोरटना हुकमथी थशे. जरूर जणाय तेहेवूं स्थानिक अवलोकन कर्‍या पछी, तथा जडजनी हजूरमां शाहेदोनी जबानी लखी लेवानी जे रीत आगळ फरमावी छे ते रीते पोते लीधेली जबानी लख्या पछी, ते जबानी तथा पोतानो रिपोर्ट कमिशनरे पोतानी सही करीने कोरटने मोकलवो. ते रिपोर्ट तथा जबानी मुकद्दमामां पुरावा तरीके लेवाशे अने दफ्तरमां गणाशे; पण कमिशनरने सोंपेली अथवा तेणे पोताना रिपोर्टमां

स्थानिक तजवीजने सारू कमिशन.

रिपोर्ट तथा जबानीओने मुकद्दमामां पुरावामां लेखवां,

पण कमिशनरनी खुद जबानी लेवामां आवे.

लखेली कोईपण वात बाबत, अथवा तेहेनी तजवीजनी रीत बाबत, खुल्ली कोरटमां खुद कमिशनरनी जबानी लेवाने, कोरट, अथवा, कोरटनी रजाथी, ते मुकद्दमा मांहेला पक्षकारो के तेओमांना कोईपण पक्षकार, मुख्तियार छे.

हिसाब तपासवा तथा नक्की करवाने कमिशनर ठराववामां आवे.

१८१. कोई मुकद्दमामां अथवा बीजां इनसाफनां काममां कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के हिसाब तपासवानी अथवा नक्की करवानी जरूर छे, तो ते तपासवा अथवा नक्की करवा सारू उपर लख्या छे तेहेवा अमलदार अथवा बीजा शखसने कमिशनर ठराववाने, तथा ते तपास अथवा नक्की करवानूं काम चाले त्यांहां सुधी पक्षकारोए अथवा तेओना मुख्तारोए अथवा वकीलोए कमिशनरनी आगळ हाजर थवूं ए रीते फरमाववाने, कोरट मुख्तियार छे. एहेवे सर्व प्रसंगे, कमिशनरने वाकेफ थवा सारू, तथा तेणे पोतानूं काम बराबर चलाववा सारू, आगळ चालेलां काम मांहेला जे कागळ पत्रो आपवा जरूर जणाय ते कोरटे कमिशनरने आपवा, तथा जरूर जणाय तेहेवा विगतवार तेहेने हुकम करवा; अने कमिशनर तपास करवामां जे काम चलावे तेज मात्र तेणे मोकलवूं के तेहेने तपासने सारू सोंपेली बाबत पर पोतानो अभिप्राय पण तेणे लखी मोकलवो, ए विषे ते हुकममां साफ फरमाववूं. कमिशनरनी आगळ चालेलूं काम ते मुकद्दमामां पुरावामां लेवामां आवशे, पण कोरटने ते नापसंद पडवानूं कांई कारण होय, तो, ते पुरावामां न लेतां, कोरटे जरूर जणाय तेहेवी बीजी तजवीज करीने ते मुकद्दमानी केफियत मूजब खरो अने वाजबी जणाय तेहेवो छेल्लो फेसलो अथवा हुकम करवो.

स्थानिक तजवीज अथवा हिसाब तपासवानां कामोमां कमिशन मोकल्या पेहेलां कमिशननो खरच कोरटमां भरवो जोइये.

१८२. शाहेदी लेवा सारू अथवा स्थानिक तजवीज करवा सारू अथवा हिसाब तपासवा सारू ज्यारे कमिशन मोकलवामां आवे ,त्यारे जे पक्षकारनी अरज उपरथी अथवा जेहेना फायदा सारू कमिशन मोकलवामां आवे तेणे, ते कमिशनना खरचने सारू कोरटने योग्य जणाय तेटली रकम कमिशन मोकल्या पेहेलां कोरटमां भरवी, एहेवो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे.

फेसला तथा हुकमनामां बाबत.

फेसलो क्यारे कही संभळाववो.

१८३. गुजारेला कागळो वांच्या पछी, तथा शाहेदोनी शाहेदी लीधा पछी, तथा पक्षकारो जाते अथवा पोतपोताना वकीलोनी मारफते जे केहे ते सांभळ्या पछी, कोरटे पोतानो फेसलो कही संभळाववो. फेसलो खुल्ली कोरटमां तुरत अथवा पक्षकारोने किंवा तेओना वकीलोने ते बाबत घटती नोटिस आपीने कोई बीजे दिवसे कही संभळाववो.

फेसलो जडजनी स्वभाषामां लखवो.
शरत.

१८४. फेसलो जडजनी स्वभाषामां लखवो. परंतु जो जडजनी स्वभाषा अंग्रेजी न होय, अने अंग्रेजी भाषामां साफ समज पडे एहेवी रीते पोतानो फेसलो लखी शके एटलूं ते भाषानूं जडजने ज्ञान होय, अने स्वभाषा कर्ता अंग्रेजीमां पोतानो फेसलो लखवानी तेहेनी खुशी होय, तो ते फेसलो अंग्रेजीमां लखे.

फेसलामां शूंशूं लखवूं.

१८५. जे बाबत अथवा बाबतो ठराववानी होय ते, तथा ते उपर करेलो ठराव, तथा ते ठरावनां कारण, एटलां वानां फेसलामां लखवां; अने फेसलो कही संभळावती वखते खुल्ली कोरटमां जडजे ते पर तारीख लखीने सही करवी. कोरटमां रोज चालती भाषामां नहीं पण कोई बीजी भाषामां फेसलो लख्यो होय, त्यारे कोरटमां रोज चालती भाषामां ते फेसलानो तरजुमो करीने ते तरजुमा पर पण जडजे सही करवी.

फेसलानो तरजुमो करवो.

दरेक इश्यु पर कोरटे ठराव लखवो.
शरत.

१८६. इश्यु तैयार करी होय ते सर्व मुकद्दमाओमां प्रत्येक जुदी जुदी इश्यु पर कोरटे पोतानो ठराव लखवो, पण तेओ मांहेली एक अथवा वधारे इश्यु उपर करेलो ठराव जो ते मुकद्दमानो चुकादो करवाने बस होय, तो तेम करवानी जरूर नथी.

१८७. प्रत्येक पक्षकारनो खरच कोणे आपवो, पोते पोतानो आपवो, के एकनो बीजाए आपवो, अने सघळो आपवो के केटलो आपवो, ए वात हंमेश फेसलामां फरमाववी; अने जेम योग्य जणाय तेम खरच अपाववाने तथा पक्षकारोने माथे लाखवाने कोरटने कुल मुख्तारियत छे. खरच कोणे आपवो ते फेसलामां फरमाववूं.

१८८. मुकद्दमा संबंधी तथा ते मुकद्दमा मध्ये थयलूं हुकमनामूं अमलमां लावतां वादी तथा प्रतिवादीने थयलो सर्व जरूरियात खरच, जेहेवो के स्टांपनो खरच, प्रतिवादीओने तथा शाहेदोने समन करवानो, तथा बीजा हुकमोनो, तथा दस्तावेजोनी नकलो मेळववानो खरच, वकीलोनी फी, शाहेदोनो खरच, तथा शाहेदी लेवामां अथवा स्थानिक तजवीजमां अथवा हिसाब तपासवामां कमिशनरोनो खरच, ए सघळा खरचने मुकद्दमानो खरच गणवो. खरचमां शूं शूं लेवूं.

१८९. जे तारीखे फेसलो थाय ते तारीख हुकमनामां पर लाखवी. मुकद्दमानी नोधमां लख्या प्रमाणे मुकद्दमानो नंबर, पक्षकारोनां नाम तथा वर्णन, तथा दावानी विगत, एटली वीना हुकनामांमां लखवी, अने शूं दाद आपी छे अथवा मुकद्दमानो शो चुकादो कर्यो छे, ए पण तेहेमां स्पष्ट रीते लखवूं. वळी मुकद्दमामां केटलो खरच थयो छे, तथा ते कया पक्षकारे अने केटलो केटलो आपवो, ते पण तेहेमां लखवूं, अने ते उपर जडजे सही करीने कोरटनी मोहोर करवी. हुकमनामूं.

१९०. जमीन अथवा हद बतावेली बीजी स्थावर मिलकत बाबत फरियादी होय, अने ते मिलकतनो मात्र एक भाग अपाववानूं हुकमनामूं थाय, तो जेटली जमीन अथवा मिलकत अपाववामां आवे तेहेनी हद हुकमनामांमां लखवी. स्थावर मिलकतनो कांई भाग अपाववानूं हुकमनामूं.

१९१. जंगम मिलकत बाबत फरियादी होय, अने ते मिलकत अपाववानूं हुकमनामूं थाय, तो ते नहीं आपी शकाय तो तेहेने बदले आपवाना रुपिया पण हुकमनामांमां लखवा. जंगम मिलकत अपाववानूं हुकमनामूं.

१९२. करार तोड्यानी नुकसानी बाबत फरियादी होय, अने कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के ते करार पूरो करवाने प्रतिवादी शक्तिमान् छे, तो, वादीनी अनुमतिथी, मुद्दत ठरावीने तेटली मुद्दतमां, ते करार एमनो एम पूरो करवानूं हुकमनामूं करी आपवाने कोरट मुख्तियार छे, अने एहेवूं हुकमनामूं करे त्यारे ते करार प्रतिवादी पूरो न करे तो तेहेना बदलामां नुकसानी दाखल तेणे केटला रुपिया आपवा ते कोरटे हुकमनामांमां फरमाववूं. करार तोड्यानी नुकसानी बाबत हुकमनामूं.

१९३. कांई वादीना लेहेणा रुपिया बाबत फरियादी होय, तो जे मुद्दल रकम अपावे तेहेनूं फरियादीनी तारीखथी ते रुपिया आपवानी तारीख सुधी कोरटने योग्य जणाय तेटला दरनूं व्याज आपवानूं हुकमनामांमां फरमाववाने कोरट मुखतियार छे. पैसा बाबतनी फरियादीओमां, जे मुद्दल रकम अपावे तेहेनूं हुकमनामांमां कांई व्याज पण आपवानो हुकम थई शके.

१९४. रुपिया आपवा बाबतनां सर्व हुकमनामांओमां कांई पाकूं कारण जणाय, तो व्याज साथे अथवा वगर व्याजे ते रुपियाना हफता आपवानो हुकम करवाने कोरट मुखतियार छे. हफता आपवा.

१९५. अगर प्रतिवादीने वादीना दावानी साहामां पोतानां कांई लेहेणां बाबत साहामो दावो करवा दीधो होय, तो वादीना केटला रुपिया लेहेणा छे ते, तथा प्रतिवादीना (कांई होय तो) केटला रुपिया लेहेणा छे ते, हुकमनामांमां लखवूं, अने बने पक्षकारोमांथी जे- साहामो दावो करवा दीधो होय तो.

हुकमनामांनो असर.

हेनूं जेटलूं लेहेणूं जणाय तेणे तेटलूं वसूल करवा बाबतनूं ते हुकमनामूं थशे. ते हुकमनामांमां जो कांई रकम प्रतिवादीने अपाववामां आवे, तो प्रतिवादीए वादीनी उपर जुदी फरियादी करीने ते रकमनो दावो कर्यो होय ते प्रमाणे ते हुकमनामांनी असर थशे, अने तेज नियमो तेहेने लागू पडशे.

जमीन बाबत फरियादी होय, तो तेहेनी दरमियान उपज तथा व्याज आपवानूं हुकमनामांमां फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे.

१९६. जमीन बाबत अथवा भाडूं उत्पंन थाय एहेवी बीजी मिलकत बाबत फरियादी होय, तो ते जमीन अथवा बीजी मिलकतनी दरमियान उपज अथवा भाडूं फरियादीनी तारीखथी ते हुकमनामांवाळाने कबजो आपवानी तारीख सुधीनूं, तथा ते उपर कोरटने योग्य जणाय तेटला दरनूं व्याज आपवानूं हुकमनामांमां फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे.

दरमियान उपजनी रकम कोरट हुकमनामूं करता पेहेलां ठरावे अथवा ते तजवीज करवी बाकी राखे.

१९७. जमीन बाबत तथा फरियादीनी तारीख पेहेलां कोई मुद्दतना दरमियानमां उत्पंन थयली उपज बाबत फरियादी होय, तो जमीन बाबतनूं हुकमनामूं करता पेहेलां कोरट ते उपजनी रकम ठरावे, अथवा, तेहेनी नजरमां वधारे सुगम जणाय तो, जमीन बाबत हुकमनामूं करीने ते दरमियान उपजनी रकम बाबत तजवीज करवी हुकमनामूं बजता सुधी मुलतवी राखे.

हुकमनामां तथा फेसलानी सही साथेनी नकलो आपवी.

१९८. कोरटने अरज करे एटले, तथा ते वेळाए चालता कोईपण कायदा मूजब जोइता छापाना कागळ हाजर करे एटले, पक्षकारोने अथवा तेओना वकीलोने हुकमनामां तथा फेसलानी सही साथेनी नकलो आपवामां आवशे. ए अरज जे करवी ते मोहोडेथी अथवा सादा कागळ उपर लखीने करी शकाय.

बाब ४ थो.

हुकमनामां बजाववा बाबत.

स्थावर मिलकत बाबत हुकमनामूं.

१९९. जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत बाबत हुकमनामूं होय, तो जे पक्षकारने ते आपवानूं हुकमनामांमां ठराव्यूं होय तेहेने ते स्वाधीन करवी.

जंगम मिलकत बाबत अथवा करार पूरो करवा बाबत अथवा नुकसानी आपवा बाबत हुकमनामूं.

२००. कांई अमुक जंगम मिलकत बाबत, अथवा कांई करार पूरो करवा बाबत, अथवा बीजूं कांई काम करवा बाबत, हुकमनामूं होय, तो ते बजाववामां, बनी शके तो, ते जंगम मिलकत जपत करीने जे पक्षकारने आपवानूं ठराव्यूं होय तेहेने स्वाधीन करवी, अथवा जे पक्षकारभी उपर हुकमनामूं थयूं होय तेहेने केद करवो, अथवा कोरटनो बीजो हुकम थता सुधी तेहेनी मिलकत पर टांच मारीने ते टांच रेहेवा देवी, अथवा जरूर होय तो ते पक्षकारने केद करवो तथा तेहेनी मिलकत पर टांच मारवी ए बंने वानां करवां; अथवा एम नहीं तो आटला रुपिया नुकसानी आपे एहेवूं हुकमनामांमां फरमाव्यूं होय, तो पैसा बाबत हुकमनामूं बजाववानूं पाछळ फरमाव्यूं छे ते मूजब ते रुपिया वसूल करवा.

पैसा बाबत हुकमनामूं.

२०१. पैसा बाबत हुकमनामूं होय, तो ते बजाववामां जे शखसनी उपर ते हुकमनामूं थयूं होय तेहेने केद करवो, अथवा तेहेनी मिलकत जपत करीने वेचवी, अथवा जरूर होय तो ए बंने वानां करवां; अने जो ते शखस प्रतिवादी नहीं पण कोई बीजो होय, तो तेहेनी उपर पण, आ बाबमां फरमाव्या मूजब प्रतिवादीनी उपर हुकमनामूं बजे तेज रीते, ते हुकमनामूं बजावी शकाय. सरकारनी उपर अथवा सरकारनी तरफथी काम करनार कोई अमलदारनी उपर थयलूं हुकमनामूं होय, अने ते पूरूं करी आपवानूं जेहेनूं काम छे ते

अमलदार गफलत करे अथवा ते पूरूं करी आपवानी ना केहे, तो सरकारनो हुकम मळवा सारू ते बाबतनो कोरटे सदर कोरटनी मारफते रिपोर्ट करी मोकलवो, अने ते हुकमनामूं बजाववानो हुकम करवो नहीं, पण ते रिपोर्ट कऱ्यानी तारीखथी त्रण मासनी मुद्दत सुधी ते हुकमनामूं पूरूं थया वगरनूं रेहे, तो पछी ते बजाववानो हुकम करवो.

२०२. खत उपर सही करवा बाबत अथवा वेचाय-एहेवा लेखनी पाछळ शेरो करवा बाबत हुकमनामूं होय, अने ते खत पर सही करवानूं अथवा वेचाय एहेवा लेखनी पाछळ शेरो करवानूं जे पक्षकारने फरमाव्यूं होय ते पक्षकार गफलत करे अथवा ते प्रमाणे करवानी ना केहे, तो सही के शेरो करावेथी जे पक्षकारने गुण थतो होय ते पक्षकार हुकमनामांमां फेरमाव्या मूजब (कायदा प्रमाणे कांई स्टांप जोइये तो) बराबर स्टांप उपर सही करवाने सारू ते खत अथवा वेचाय एहेवा लेख उपर शेरो लखीने कोरटने आपे, अने ते उपर जडजनी सहीथी जे पक्षकारने सही के शेरो करवानूं फरमाव्यूं होय ते पक्षकारे सही अथवा शेरो कऱ्या जेटली असर थशे.

खतो उपर सही तथा वेचाय एहेवा लेखो उपर शेरा करवा बाबत हुकमनामां.

२०३. कोई मरनार शखसना वारसवकील पर हुकमनामूं होय, अने ते हुकमनामूं मरनार शखसनी मिलकत मध्येथी रुपिया आपवा एहवूं होय, तो ते बजाववामां तेहेवी कांई मिलकत होय ते पर टांच मारीने ते वेचवी, अने तेहेवी मिलकत कांई हाथ लागी शके नहीं, तथा जे मिलकते प्रतिवादीना हाथमां आवी हती एहेवूं साबित थाय ते मिलकत बराबर रीते कामे लगाडी एहेवी प्रतिवादीथी कोरटनी खातरी न थाय, तो खुद प्रतिवादी परज हुकमनामूं थयूं होय ए रीते ते हुकमनामूं जेटली मिलकत तेणे बराबर रीते कामे लगाडी न होय तेटले दरज्जे प्रतिवादी उपर बजावी शकाय.

मरनार शखसोना वारसवकीलो पर हुकमनामूं.

२०४. कोई शखस जामिन तरीके कांई हुकमनामूं अथवा तेहेनो कांई भाग पूरो करी आपवाने जवाबदार थयो होय, तो प्रतिवादीनी उपर जे रीते हुकमनामूं बजावाय तेज रीते, जेटले दरज्जे ते जवाबदार थयो होय तेटले दरज्जे, ते शखसनी उपर ते हुकमनामूं बजावी शकाय.

जामिनो पर हुकमनामूं.

२०५. नीचे लखेली मिलकत हुकमनामूं बजाववामां जप्त करीने वेची शकाय, एटले, जमीन, घर, माल, पैसा, बेंकनोट, चेक, हुंडी, नाणांनी चिठ्ठी, सरकारी कागळिया, खतो, अथवा पैसा संबंधी बीजा लेख, लेहेणूं, कोई रेलवे कंपनी, बेंक, अथवा बीजी छोटी कंपनी के कार्पोरेशनना भंडोळ अथवा एकठी पूंजी मांहेला शेर, तथा प्रतिवादीनी बीजी सघळी मिलकत स्थावर तथा जंगम, पछी ते प्रतिवादीना पोतानां नाम पर होय के तेहेनी वती ट्रस्टी दाखल बीजा शखसनी पासे होय.

कही मिलकत हुकमनामूं बजाववामां जप्त करीने वेची शकाय.

२०६. हुकमनामां उपरथी रुपिया जे भरवा ते जे कोरटनूं काम ते हुकमनामूं बजाववानूं छे ते कोरटमां भरवा, पण ते कोरट अथवा हुकमनामूं जेणे कऱ्यूं होय ते कोरट बीजी रीते फरमावे तो तेम करवूं. हुकमनामूं थोडूंघणूं अथवा सघळूं मांडी वाळवूं कोरट कबूल राखशे नहीं, पण ते कोरटनी मारफते मांडी वळायूं होशे, अथवा जेहेनी तरफनूं हुकमनामूं थयूं होय ते शखसे के जेहेनां नाम पर ते करी आप्यूं होय ते शखसे कोरटने ते बाबत जाहेर कऱ्यूं होशे, तो कोरट ते कबूल राखशे.

हुकमनामां उपरथी रुपिया भरवा वगेरे.

हुकमनामूं कोरटनी मारफते मांडी वाळवूं.

हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त.

२०७. जे पक्षकारनी तरफनूं हुकमनामूं थयूं होय ते पक्षकारनी मरजी ते हुकमनामूं बजाववानी होय, त्यारे जे कोरटनूं काम ते हुकमनामूं बजाववानूं होय ते कोरटमां

हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त केम करवी.

तेणे जाते अथवा मुकद्दमा मांहेला पोतानी वकीलनी मारफते अथवा ते बाबतमां तेहेनी वती काम करवाने बराबर रीते ठरावेला बीजा वकीलनी मारफते दरखास्त करवी. अगर हुकमनामांवाळा बे अथवा वधारे होय, अने तेओमांना एक अथवा वधारेने दरखास्त करवा देवानूं कोरटने पाकूं कारण जणाय, तो ते अथवा तेओ दरखास्त करी शके; अने एहेवे प्रसंगे बीजा हुकमनामांवाळाओना हक जाळववा सारू जरूर जणाय तेहेवो हुकम कोरटे करवो.

हुकमनामांनी मालिकी असल हुकमनामांवाळा पासेथी बीजा शखस पासे जाय, तो दरखास्त कोणे करवी.

२०८. हुकमनामांनी मालिकी लखतथी अथवा कायदाना अमलथी असल हुकमनामांवाळा पासेथी बीजा कोई शखस पासे जाय, तो ते हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त जे शखसनी पासे मालिकी गई होय ते शखसे अथवा तेहेना वकीले करवी; अने ते दरखास्त मंजूर राखवी कोरटने योग्य जणाय, तो असल हुकमनामांवाळाए दरखास्त करी होय तेज रीते ते हुकमनामूं बजी शके.

साहामसाहामां हुकमनामां.

२०९. तेज पक्षकारोनी वच्चे पैसा आपवा बाबतनां साहामसाहामां हुकमनामां होय, तो जे पक्षकारनूं हुकमनामूं वधारे रकमनूं थयूं होय तेज पक्षकारे, अने ओछी रकम बाद करतां बाकी रेहे तेटलीज रकमने सारू, ते हुकमनामूं बजाववानो हुकम कराववो, अने ते ओछी रकमनी भरपाई वधारे रकमनां हुकमनामां पर करवी, अने तेमज ओछी रकमनां हुकमनामां पर पण भरपाई करवी. अने जो बंने रकम बराबर होय, तो बंने हुकमनामां पर भरपाई करवी.

जे हुकमनामां तेज कोरटमां थयां होय तेओने तथा जे हुकमनामां ते कोरटमां बजाववा सारू मोकल्यां होय तेओने पण उपला नियम लागू पडशे.

कोई कोरटमां जेहेनी तरफनूं हुकमनामूं थयूं होय तेहेनी उपर, तेज कोरटमां, जे शखस अथवा शखसो उपर ते हुकमनामूं थयूं होय ते शखस अथवा शखसोनी फरियादी चालती होय, अने कोरटने वाजबी ने योग्य जाणय, तो, चालती फरियादीमां हुकमनामूं थता सुधी, बिनशरते अथवा पोताने वाजबी जणाय तेहेवी शरतथी, उपलूं हुकमनामूं बजाववूं बंध राखवाने कोरट मुख्तियार छे.

जे शखसनी उपर हुकमनामूं थयूं होय ते हुकमनामूं बज्या पेहेलां गुजरी जाय, तो तेहेना वारसवकील पर अथवा तेहेनी मिलकत पर दरखास्त करवी.

२१०. जे शखसनी उपर हुकमनामूं थयूं छे ते कदापि ते हुकमनामूं पूरेपूरूं बजी रह्या पेहेलां गुजरी जाय, तो ते गुजरी जनार शखसना वारसवकील पर अथवा तेहेनी मिलकत पर ते हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त थई शके; अने, ते दरखास्त मंजूर राखवी कोरटने योग्य जणाय तो, ते मूजब हुकमनामूं बजाववाने ते मुख्तियार छे.

वारसवकील पर हुकमनामूं केम बजाववूं.

२११. जो वारसवकील पर हुकमनामूं बजाववानो हुकम करवामां आवे, तो पैसा बाबत हुकमनामूं होय अने ते पैसा कोई मरनार शखसनी मिलकतमांथी आपवाना होय ते हुकमनामूं बजाववानी जे रीत २०३ जी कलममां फरमावी छे ते रीते उपलूं हुकमनामूं बजाववूं.

हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त केम लखवी.

२१२. हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त लखेली जोइये, अने तेहेमां पत्रकनी रीते नीचे लखेली वीगत लखवी, एटले, फरियादीनो नंबर, पक्षकारोनां नाम, हुकमनामांनी तारीख, हुकमनामां उपर अपील करी छे के नहीं ते, अने तकरारी बाबत संबंधी पक्षकारोनी मांहो-

माहे कांई गोठवण हुकमनामूं थया पछी थई छे के नहीं, अने थई छे तो शी थई छे ते; हुकमनामांनी रूए मागणां अथवा नुकसानी बाबतना लेहेणा रुपिया, अथवा हुकमनामांमां बीजी जे दाद आपी होय, ते; खरच अपाव्यो होय, तो तेहेनो आंकडो; जेहेनी उपर हुकमनामूं अमलमां लाववूं होय ते शखसनूं नाम; अने कोरटनी मदद कही रीते जोइये छे ते, एटले, जे मिलकत बाबत हुमकनामूं कर्यूं होय ते मिलकतनो कोरटे कबजो अपाववो, के जेहेनूं नाम लख्यूं होय ते शखसने पकडीने केद करवो, के तेहेनी मिलकत जपत करवी, के शूं करवूं ते लखवूं.

२१३. प्रतिवादीनी कांई जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत जपत करवा बाबत दरखास्त होय, तो ते दरखास्तनी साथे ते मिलकतनी एक टीप अथवा यादी आपवी, अने ते यादीमां ते मिलकतनूं एहेवूं बयान करवूं के ते मिलकत ओळखी शकाय, अने तेहेमां प्रतिवादीनो हिस्सो अथवा हक्क केटलो छे ते पण, वादी मानतो होय तथा खबर काहाडतां तेहनाथी नक्की थई शक्यूं होय ते प्रमाणे, लखवूं. अने ते मिलकत सरकारने मेहसूल भरती होय, अथवा मेहसूल भरनार मिलकतनो ते मिलकत कांई भाग होय, तो, ते केटलूं मेहसूल भरेछे ते, तथा नोधायला मालिकोनां नाम, तथा तेओना हिस्सा (नोधाया होय तो ते), एटली बाबतनो कलेक्टरनी कचेरीनी नोधमांथी एक सही थयलो इंतेखाब ते जपतीनी दरखास्तनी साथे आपवो. स्थावर मिलकत जपत करवा बाबत दरखास्त होय, तो बीजी शी बीना लखवी.

२१४. प्रतिवादीनी जंगम मिलकत अथवा तेहेनो कांई भाग जपत करवा बाबत दरखास्त होय, त्यारे तेहेनी साथे जे मिलकत जपत करवी होय तेहेनां बराबर बयानवाळी एक टीप अथवा यादी आपवी; अथवा दरखास्त करनार एहेवी मभम दरखास्त करे के हुकमनामांना तथा खरचना रुपिया जेटली किंमतनी प्रतिवादीनी जंगम मिलकत ज्यांहां जडे त्यांहां जपत करो. जंगम मिलकत जपत करवा बाबतनी दरखास्त करवी, ते मभम करवी, अथवा जपत करवी होय ते मिलकतनी याद तेहेनी साथे आपवी.

२१५. उपर लखेली विगतवाळी, अथवा तेओमांनी ते मुकद्दमामां लागू पडे एहेवी विगतवाळी हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त लीधा पछी कोरटे ते दरखास्तने मुकद्दमानां दफतरमां राखेलां असल हुकमनामां साथे मेळवी जोवी, अने जो ते विगत मळे तो मुकद्दमानी नोधमां ते दरखास्त तथा ते कही तारीखे आपी छे ते तारीख नोधवी. जो ते विगत असल हुकमनामां साथे नहीं मळे, तो कोरटे ते दरखास्त अगर तो दरखास्त करनार शखसने सुधारवाने पाछी आपवी, अथवा, ते शखसनी अनुमतिथी, पोते तेहेमां करवो जोइये ते सुधारो कराववो. जो ते दरखास्त मंजूर करवामां आवे, तो ते दरखास्तमां लख्या मूजब हुकमनामूं बजाववानो कोरटे हुकम करवो. दरखास्त लीधा पछी कोरटे शूं करवूं.

केटलांएक कामोमां वारंट करता पेहेलां करवानी तजवीज.

२१६. हुकमनामांनी तारीख अने ते बजाववानी दरखास्त करवामां आवे तेहेनी वच्चे जो एक वर्ष कर्तां वधारे मुद्दत थई गई होय, अथवा मुकद्दमा माहेला असल पक्षकारना वारस के वकील पर ते हुकमनामूं अमलमां लाववानी दरखास्त करी होय, तो जे शखसनी उपर हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त करी होय ते शखसने कोरटे नोटिस आपवी, अने तेहेमां कोरटे मुद्दत ठरावीने एम लखवूं के ए हुकमनामूं तमारी उपर शा माटे बजाववूं नहीं तेहेनूं तमे आटली मुद्दतमां कारण बतावो. परंतु आगळ कांई दरखास्त करी होय ते उपर थयला छेल्ला हुकमनी तारीखथी एक वर्षनी मांहे बीजी दरखास्त करवामां आवी होय, तो हुकमनामांनी तारीख अने ते बजाववानी बीजी दरखास्त एओनी वच्चे एक वर्ष कर्तां वधारे मुद्दत थई गई छे एहेवा सबब उपरथी उपर मूजब नोटिस करवानी कांई केटलांएक विशेष कामोमां, हुकमनामूं शा माटे न बजाववूं तेहेनूं कारण देखाडवा सारू नोटिस आपवी.

शरत.

जरूर नथी; अने वळी ते दरखास्त कोइ वारस अथवा वकील पर होय, तोपणं, जो तेज शखस पर हुकमनामूं बजाववानी आगळ दरखास्त करी होय, अने ते उपरथी हुकमनामूं बजाववानो कोरटे हुकम कऱ्यो होय, तो, उपर मूजब नोटिस करवानी कांई जरूर नथी.

नोटिस कऱ्या पछी शूं करवूं.

२१७. नोटिस कऱ्या पछी जो ते शखस जाते अथवा कोई वकीलनी मारफते हाज़र थाय नहीं, अथवा ते हुकमनामूं तुरत शा माटे न बजाववूं एहेनूं कोरटनी खातरी थाय तेहेवूं पाकुं कारण ते बतावे नहीं, तो कोरटे ते तुरत बजाववानो हुकम करवो. जो ते शखस जाते अथवा कोई वकीलनी मारफते हाजर थाय, अने ते तुरत हुकमनामूं बजाववानी बाबतमां कांई हरकत बतावे, तो ते मुकद्दमानी केफियत मूजब वाजबी अने योग्य जणाय तेहेवो हुकम कोरटे करवो.

जंगम मिलकत जपत करवानी मभम दरखास्त.

२१८. प्रतिवादीनी जंगम मिलकत जपत करो एहेवी मभम दरखास्त करी होय तो, कोरटने योग्य जणायेथी, जपतीनो हुकम करता पेहेलां, प्रतिवादी सिवाय बीजा कोई शखसनी मिलकत जपत थयेथी जे नुकसान थाय तेटला माटे, कोरटने योग्य जणाय तेटली रकमनो कोरटनी मरजी लायक जामिन आपवानो अरजदारने हुकम करवाने कोरट मुखतियार छे.

हुकम करता पेहलां जपत करवानी मिलकत बाबत कोरट केटली एक तजवीज करे.

२१९. ए प्रमाणे जंगम मिलकत जपत करवानो हुकम करता पेहेलां, अथवा फेसलो थया पछी हुकमनामूं पूरेपूरूं बज्या पेहेलां कोईपण वखते वादीनी अरज उपरथी, कोरट, जे शखसनी उपर दरखास्त थई होय ते शखसने समन करीने ते फेसलो बजाववामां कही मिलकत जपत करी शकाय एहेवी छे ते बाबत तेहेनी जबानी लेवाने मुखतियार छे. वळी पोतानी मेळेज, अथवा जतवीज थवामां जे शखसनूं लागतूं वळगतूं होय ते शखसनी अरज उपरथी, ते मिलकत बाबत कोरटने जरूर जणाय तेहेवा बीजा कोई शखसने समन करीने तेहेनी जबानी लेवाने, तथा ते मिलकत बाबत तेहेना कबजा अथवा अखतियारमां जे खतो तथा दस्तावेजो होय ते सर्वे हाजर करवानूं ते समन करेला शखसने फरमाववाने, कोरट मुखतियार छे.

फेसलो थया पछी पक्षकारोने तथा शाहेदोने समन करीने तेओनी जबानी लेवी तेहेने कह्या नियमो लागू पडे.

२२०. फेसलो थया पछी कोईपण वखते कोई पक्षकार अथवा बीजा शखसने हाजर थवा सारू समन करवामां आवे, त्यारे हंमेश इश्यु नोधाया पछी पक्षकारोने तथा शाहेदोने समन करीने तेओनी जबानी लेवामां जे नियमो लागु पडेछे तेज नियमो फेसलो थया पछी समन करेला पक्षकार अथवा शाहेदोने लागू पडशे.

वारंट आपवा बाबत.

वारंट क्यारे आपवूं.

२२१. जरूर होय त्याहां आगली सर्व जरूरियात तजवीज कऱ्या पछी, कोरटने एम न करवानूं कांई कारण न जणाय तो, ते हुकमनामूं बजाववानां वारंटो जोइये ते कोरटे आपवां.

बजाववानो छल्लो दिवस वारंटमां लखवो, अने ते क्यारे तथा शी रीते बजाव्यूं छे ते तेहेनी पाछळ लखवूं.

२२२. हुकमनामूं बजाववानां वारंट उपर ते वारंट आप्यानी तारीख लखवी, अने ते उपर जडजे सही करवी तथा कोरटनी मोहोर करीने नाजर अथवा कोरटना बीजा योग्य अमलदारने आपवूं. वारंटमां एक दिवस लखवो के ते दिवसे अथवा ते दिवस पेहेलां ते वारंट बजाववूं, अने कहो दिवसे तथा कही रीते ते वारंट बजाववामां आव्यूं छे ते नाजर अथवा बीजा योग्य अमलदारे वारंटनी पाछळ लखवूं, अने जो ते बज्यूं नहीं होय तो शा कारण माटे बज्यूं नथी ते लखवूं. अने जे कोरटमांथी ते वारंट आप्यूं होय ते कोरटमां ते वारंट सदहूं शेरा साथे पाछूं मोकलवूं.

स्थावर मिलकत बाबतनां हुकमनामां बजाववा विषे.

२२३. कोई घर अथवा जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत बाबतनूं हुकमनामूं होय, अने ते घर अथवा जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत प्रतिवादीना कबजामां होय, अथवा तेहेनी वती कोई बीजा शखसना कबजामां होय, अथवा फरियादी थया पछी प्रतिवादीए उत्पन्न करेला हकथी दावो करनार कोई त्रीजा शखसना कबजामां होय, तो ते अपाववानो कोरटे हुकम करवो, ते एहेवी रीते के जे शखसने ते घर अथवा जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत आपवानूं हुकमनामांमां फ़रमाव्यूं होय ते शखसने, अथवा ते शखस कबजो लेवाने पोतानी वती जेहेने ठरावे तेहेने, कबजो अपाववो, अने जरूर पडे तो जे शखस ते मिलकत आपवानी ना कहे तेहेने त्यांहांथी खसेडवो.

स्थावर मिलकत ज्यारे प्रतिवादीना कबजामां होय, अथवा तेहेनी मारफते जे शखसनो हक थयो होय ते शखसना कबजामां होय, त्यारे ते शी रीते अपाववी.

२२४. जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत बाबत हुकमनामूं होय, अने ते जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत रैयतना अथवा कबजो राखवानो हक होय एहेवा बीजा शखसोना कबजामां होय, तो कोरटे ते अपाववानो हुकम करवो, ते एहेवी रीते के ते जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत पर कोई प्रसिद्ध ठेकाणे ते वारंटनी एक नकल चोंहोंडवी, अने केटलेएक सारे ठेकाणे दांडी पीटीने, अथवा शिरस्ता प्रमाणे बीजी रीते, जे शखसोना कबजामां ते मिलकत होय तेओने ते मिलकत बाबत थयलां हुकमनामांनी मतलब जाहेर करवी.

रैयतना कबजामां होय, त्यारे ते शी रीते अपाववी.

२२५. सरकारने मेहसूल भरनारी कांई मिलकतनी वेंहेंचण बाबत अथवा तेहेवी कोई अविभक्त मिलकतना कांई भागना जुदा कबजा बाबत हुकमनामूं होय, तो कोरटना हुकम मूजब तथा सरकारने मेहसूल भरनारी मिलकतनी वेंहेंचण करवा बाबतना चालता नियमो प्रमाणे कलेक्टरे ते मिलकतनी वेंहेंचण करवी अथवा ते भाग जुदो करवो.

मिलकतनी वेंहेंचण अथवा भागनी जुदाई केम करवी.

२२६. जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत बाबतनूं हुकमनामूं बजाववामां, जो ते बजावनार अमलदारने कोई शखस हरकत अथवा अटकाव करे, तो ते हरकत अथवा अटकाव करे त्यारथी एक महिनानी मुद्दतमां कोईपण वखते जेहेनी तरफनूं ते हुकमनामूं थयलुं होय ते शखस कोरटने अरज करे. पछी ते फरियादनी तजवीज करवा सारू कोरटे एक दिवस ठराववो, अने जे शखसनी उपर ते फरियाद करवामां आवी होय ते शखसने तेहेनो जवाब आपवाने समन करवो.

स्थावर मिलकत बाबतनूं हुकमनामूं बजाववामां अटकाव.

२२७. जो कोरटनी खातरी थाय के ते अटकाव के हरकत प्रतिवादीथी अथवा तेहेनी उसकेरणीए कोई बीजा शखसथी थई, अने ते एहेवा सबब उपरथी के ए जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत हुकमनामांमां आवी नथी, अथवा एहेवा बीजा कोई सबब उपरथी थइ होय, तो कोरटे ते फरियाद बाबत तजवीज करीने ते मुकद्दमानी कैफियत मूजब योग्य जणाय तेहेवो हुकम करवो.

प्रतिवादी अटकाव करे तो.

२२८. कोरटने योग्य जणाय तेहेवी ते मुकद्दमानी हकीकत बाबत तजवीज करतां जो कोरटनी खातरी थाय के हरकत अथवा अटकाव कांई वाजबी कारण विना कर्यो हतो, अने फरियाद करनारने जे मिलकत आपवानूं हुकमनामांमां फरमावेलूं छे ते मिलकतनो तेहेने खरेखरो कबजो मळवामां हजू प्रतिवादी अथवा तेहेनी उसकेरणीथी कोई बीजो शखस हरकत अथवा अटकाव करेछे, तो, वादीनी अरज परथी, ते हरकत अथवा अटकाव बंध करवाने जरूर होय एटली त्रीश दिवसनी मुद्दत सुधी ते प्रतिवादी अथवा बीजा शखसने एकांत केद करवाने कोरट मुख्तियार छे. अने ए प्रमाणे थयेथी तेहेवी हरकत अथवा अटकाव करनारने शिक्षा करवा बाबतनो जे कायदो ते वखते चालतो होय ते कायदा मूजब ते प्रतिवादी अथवा बीजा शखस उपर काम चलाववामां कांई अडचण थशे नहीं.

फरियाद करनारने हरकत करवी जारी राखे तो प्रतिवादीने शूं करवूं.

प्रतिवादी सिवाय बीजो कोई शखस बिनतरकटे दावो करतो होय तेहेनी हरकत.

२२९. जो कोरटनी खातरी थाय के ते हुकमनामूं बजाववामां हरकत अथवा अटकाव प्रतिवादी सिवाय बीजा कोई शखसे कर्यो छे, अने ते बीजो शखस बिनतरकटे एहेवो दावो करे के माहारे पोताने हिसाबे अथवा प्रतिवादी सिवाय कोई त्रीजा शखसनी वती ए मिलकतनो कबजो माहारी पासे छे, तो, हुकमनामांवाळाने वादी गणीने तथा दावो करनारने प्रतिवादी गणीने तेओनी वच्चे फरियादी होय ते प्रमाणे ते दावाने नंबर पाडीने नोधवो, अने आ आक्टमां फरमाव्या मूजब दावो करनारनी उपर हुकमनामांवाळाए ते मिलकत बाबत फरियादी करी होय ते प्रमाणे तथा तेहेवा अख्तियारथी कोरटे ते दावानी तजवीज करवी, अने मुकद्दमानी केफियत मूजब योग्य *जणाय तेहेवो हुकम हुकमनामूं बजाववूं बंध राखवा बाबतनो अथवा हुकमनामूं बजाववानो करवो.* पण तेम करेथी तेहेवी हरकत अथवा अटकाव करनारने शिक्षा करवा बाबतनो जे कायदो ते वखते चालतो होय ते कायदा मूजब ते दावो करनारनी उपर काम चलाववामां कांई अडचण थशे नहीं.

केटलांएक कामोमां जे शखसना कबजामांथी स्थावर मिलकत लई लेवामां आवे ते शखस जो एहेवी तकरार करे के ए मिलकतनो कबजो लेवानो हुकमनामांवाळानो हक नथी, तो कोरटे शूं करवूं.

२३०. कोई हुकमनामूं बजाववामां प्रतिवादी सिवाय बीजा कोई शखसना कबजामांथी कांई जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत लई लेवामां आवे, अने ते बीजो शखस एहेवी तकरार करे के ते हुकमनामां उपरथी माहारी पासेथी ते मिलकतनो कबजो लेवानो हुकमनामांवाळानो कांई हक नथी केमके ते मिलकत बिनतरकटे माहारे पोताने हिसाबे अथवा प्रतिवादी सिवाय कोई त्रीजा शखसनी वती माहारा कबजामां हती, तथा ए मिलकत हुकमनामांमां आवेली नथी, अथवा आवेली छे तो जे मुकद्दमामां ते हुकमनामूं थयूं तेहेमां हूं कांई पक्षकार नहीं हतो, तो तेहेनी पासेथी कबजो गयानी तारीखथी एक महिनामां ते कोरटने अरज करे; अने अरजदारने सवाल पूछतां जो कोरटने एहेवूं जणाय के अरजी करवानूं ठीक कारण छे, तो अरजदारने वादी तथा हुकमनामांवाळाने प्रतिवादी गणीने तेओनी वच्चे फरियादी होय ए प्रमाणे ते अरजी उपर नंबर लखीने ते नोधवी, अने ते मिलकत बाबत हुकमनामांवाळानी उपर अरजदारे फरियादी करी होय ते प्रमाणे तथा तेहेवा अख्तियारथी कोरटे ते तकरारी बाबतनी तजवीज करवी.

उपली बे कलमो मूजब करेला फेसला उपर अपील.

२३१. उपली बे कलमो मांहेली कोई कलम मूजब करेलो कोरटनो फेसलो साधारण फरियादीमां करेला हुकमनामां जेटलो बळवान गणाशे, अने हुकमनामांओ पर अपील चाले छे ते नियम प्रमाणे ते फेसलानी उपर अपील चालशे; अने दावानां तेज कारण उपरथी तेज शखसोनी वच्चे अथवा तेओनी तरफथी जेओने हक मळेलो होय तेओनी वच्चे कोई कोरटमां नवी फरियादी चालशे नहीं.

पैसा बाबतना हुकमनामां मिलकत जपत करीने बजाववा विषे.

पैसा बाबतनूं हुकमनामूं बजाववामां मिलकत जपत करवी ते नीचे मूजब.

२३२. पैसा बाबतनूं हुकमनामूं होय, अने जे शखसनी उपर ते हुकमनामूं करवामां आव्यूं होय तेहेनी मिलकत परथी तेहेना रुपियां वसूल करवाना होय, तो कोरटे ते मिलकत नीचे मूजब जपत कराववी.

प्रतिवादीना कबजामां जे जंगम मिलकत होय ते जपत करवी ते तेहेनी पासेथी कबजो लईने.

२३३. ज्यारे मिलकतमां माल, मता, अथवा प्रतिवादीना कबजा मांहेली बीजी जंगम मिलकत होय, त्यारे तेहेनी जपती तेहेनो कबजो लईने करवी, अने ते मिलकत नाजरे अथवा बीजा अमलदारे पोताना हवालामां अथवा पोताना हाथ नीचेना कोई शखसना हवालामां राखवी, अने ते बराबर रीते राखवानो जवाबदार ते नाजर अथवा बीजो अमलदार गणाशे.

जे जंगम मिलकत पर बीजा शखसनो हक पूरो थया पछी प्रतिवादीनो हक छे ते मिलकतनी मनेई हुकमथी जपती.

२३४. ज्यारे मिलकतमां माल, मता अथवा बीजी जंगम मिलकत होय, अने ते पर प्रतिवादीनो हक होय, पण तेहेना कर्ता पेहेलो हक ते मिलकत कबजामां राखवानो कोई बीजा शखसनो होय, तो तेहेनी जपती एक लखेला हुकमथी करवी, अने तेहेमां एहेवी मने करवी के जे शखसना कबजामां ते मिलकत छे ते शखस ते मिलकत प्रतिवादीने हवाले करे नहीं.

२३५. જ્યારે મિલકતમાં જમીન, ઘર, અથવા બીજી સ્થાવર મિલકત હોય, ત્યારે તેહેની જપતી એક લખેલા હુકમથી કરવી, અને તેહેમાં એહેવી મને કરવી કે પ્રતિવાદી તે મિલકત કોઈને વેચાણ, બક્ષિશ, અથવા બીજી કોઈ રીતે આપે નહીં, અને કોઈ શખસ તે મિલકત તેહેની પાસેથી વેચાણ અથવા બક્ષિશમાં અથવા બીજી કોઈ રીતે લે નહીં. સ્થાવર મિલકતની મનેઈ હુકમથી જપતી.

२३६. જ્યારે મિલકતમાં વેચાય એહેવા લેખ સિવાયના લેહેણા રુપિયા, અથવા કોઈ રેલવે કંપનીના, કે કોઈ બેંકના, અથવા બીજી મ્હોટી કંપની કે કાર્પોરેશનના શેર હોય, ત્યારે તેહેની જપતી એક લખેલા હુકમથી કરવી, અને તેહેમાં એહેવી મને કરવી કે, કોરટનો બીજો હુકમ થતા સુધી, લેણદારે તે રુપિયા લેવા નહીં, અને દેણદારે તે રુપિયા કોઈ શખસને પણ આપવા નહીં, અથવા એહેવી મને કરવી કે જે શખસનાં નામ પર તે શેર હોય તે શખસે તે શેર કોઈ બીજાને નામે ચહડાવી આપવા નહીં તથા તેહેનૂં કાંઈ વ્યાજ લેવૂં નહીં, અને તે કંપની અથવા કાર્પોરેશનના કારભારી, સેક્રેટરી, અથવા બીજા યોગ્ય અમલદારે તેહેવો બીજો હુકમ થતા સુધી તે શેર બીજા શખસને નામે ચહડવા દેવા નહીં તથા તેહેનૂં વ્યાજ આપવૂં નહીં. વેચાય એહેવા લેખ સિવાયના લેહેણા રુપિયા તથા મ્હોટી કંપની વગેરેના શેરની મનેઈ હુકમથી જપતી.

२३७. જ્યારે મિલકતમાં પૈસા અથવા પૈસા સંબંધી દસ્તાવેજ હોય, અને તે પૈસા કે દસ્તાવેજ કોઈ ઇનસાફની કોરટમાં અથવા કોઈ સરકારી અમલદારના હાથમાં અનામત હોય, અને તે પૈસા અથવા તે દસ્તાવેજનાં નાણાં પ્રતિવાદીને અથવા તેહની વતી કોઈને હાલ અથવા હવે પછી આપી શકાય એહેવાં હોય, ત્યારે તેહેની જપતી તે કોરટ અથવા અમલદારને નોટિસ આપીને કરવી, અને તે નોટિસમાં નોટિસ કરનાર કોરટે એહેવૂં લખવૂં કે હમારો બીજો હુકમ થતા સુધી એ પૈસા અથવા દસ્તાવેજ તમારી પાસે રાખજો. પરંતુ જો તે પૈસા અથવા દસ્તાવેજ કોઈ ઇનસાફની કોરટમાં અનામત હોય, અને તે ઉપર હક કોહોનો છે અથવા પેહેલો હક કોહોનો છે, એહેવી તકરાર, હુકમનામાંવાળા તથા પ્રતિવાદી સિવાય કાંઈ લખત અથવા ટાંચની ઉપરથી અથવા બીજી કોઈ રીતે તે પૈસા અથવા દસ્તાવેજમાં માહારો હક છે એહેવો દાવો કરનાર કોઈ બીજો શખસ, એઓની વચ્ચે ઉઠે, તો જે કોરટમાં તે પૈસા અથવા દસ્તાવેજ અનામત હોય તે કોરટે તે તકરારનો ફેસલો કરવો. પૈસા અથવા તે સંબંધી દસ્તાવેજ કોઈ ઇનસાફની કોરટમાં કે સરકારી અમલદાર પાસે અનામત હોય તેહેની જપતી નોટિસથી.

શરત.

२३८. જ્યારે મિલકતમાં વેચાય એહેવો લેખ હોય, ત્યારે તેહેની જપતી તે કબજામાં લઈને કરવી, અને નાજરે અથવા બીજા અમલદારે તે કોરટમાં લાવવો, અને તે લેખ કોરટનો બીજો હુકમ થતા સુધી રાખવો. વેચાય એહેવા લેખની જપતી કબજો લઈને કરવી.

२३९. જ્યારે માલ, મતા, અથવા બીજી જંગમ મિલકત પ્રતિવાદીના કબજામાં નહીં હોય, ત્યારે કોરટનાં મકાનમાં કોઈ પ્રસિદ્ધ ઠેકાણે તે લખેલો હુકમ ચોંહોંડવો, અને જે શખસની પાસે તે મિલકત હોય તેહેને તે હુકમની એક નકલ આપવી અથવા રજિસ્ટર કરાવીને ટપાલની મારફતે મોકલવી. જમીન, ઘર, અથવા બીજી સ્થાવર મિલકત હોય, ત્યારે તે લખેલો હુકમ તે જમીન, ઘર, અથવા બીજી મિલકત પરની અથવા તેહેની પાસેની કોઈ જગે પર મ્હોટેથી વાંચી સંભળાવવો, અને કોરટનાં મકાનમાં કોઈ પ્રસિદ્ધ ઠેકાણે ચોંહોંડવો; અને તે મિલકત જમીન અથવા જમીન માંહેલો કાંઈ હક હોય, ત્યારે જે જિલ્લામાં તે જમીન હોય તે જિલ્લાના કલેક્ટરની કચેરીમાં પણ તે લખેલો હુકમ ચોંહોંડવો. લેહેણૂં હોય, ત્યારે તે લખેલો હુકમ કોરટનાં મકાનમાં કોઈ પ્રસિદ્ધ ઠેકાણે ચોંહોંડવો, અને તે હુકમની નકલ દરેક દેણદારને આપવી અથવા રજિસ્ટર કરાવીને ટપાલની મારફતે મોકલવી. અને કોઈ રેલવે કંપની, અથવા બેંક, અથવા બીજી મ્હોટી કંપની કે કાર્પોરેશનના ભંડોલ અથવા એકઠી પૂંજી માંહિલા શેર હોય, તો ઉપર ફરમાવ્યૂં છે તેજ પ્રમાણે તે લખેલો હુકમ કોરટનાં મકાનમાં કોઈ પ્રસિદ્ધ ઠેકાણે ચોંહોંડવો; અને તે હુકમની એક નકલ તે કંપની અથવા કાર્પોરેશનના કારભારી, સેક્રેટરી, અથવા બીજા યોગ્ય અમલદારને આપવી અથવા રજિસ્ટર કરાવીને ટપાલની મારફતે મોકલવી. જ્યારે મનેઈ હુકમથી જપતી કરવામાં આવે ત્યારે તે હુકમ જાહેર કેમ કરવો.

જપતી થયા પછી મિલકત ખાનગી રીતે કોઈને અપાય, તો તે રદ બાતલ સમજવૂં.

૨૪૦. કબજો લઈને જપતી કરી હોય, અથવા ઉપર લખ્યા પ્રમાણે લખેલા હુકમથી જપતી કરી હોય, અને તે લખેલા હુકમથી જપતી કર્યાની વાત ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બરાબર રીતે જાણ અને પ્રસિદ્ધ કરી હોય, ત્યાર પછી જપત કરેલી મિલકત વેચાણ, બક્ષિશ, અથવા બીજી રીતે અપાશે, તથા જપતી કાયમ હોય તે દરમિયાનમાં પ્રતિવાદીને તે લેહેણા રુપિયા અથવા શેરોનૂં વ્યાજ આપવામાં આવશે, તો તે સઘળૂં રદ બાતલ ગણાશે.

માગનારને રુપિયા આપવાની જે દેણદારને મને કરી હોય તે દેણદારે રુપિયા આપવા બાબત.

૨૪૧. જે જે કામમાં માગનારને તેહેનાં લેહેણા રુપિયા આપવાની દેણદારને મને કરી હોય, તે સઘળાં કામોમાં તે તે દેણદાર તે રુપિયા કોરટમાં ભરવાને મુખ્તિયાર છે, અને તે કોરટમાં ભર્યા કે જે શખસનો તે લેવાનો હક્ક છે તેહેને આપ્યા એમ ગણાશે.

પૈસા અથવા બેંકનોટ વાદીને આપવાનૂં કોરટ ફરમાવે.

અથવા જપત કરેલી બીજી મિલકત વેચીને તેહેની કિંમત તેહેને આપવાનૂં ફરમાવે.

૨૪૨. ઉપલી કલમો પ્રમાણે જપતીનાં સઘળાં કામોમાં, જપતી કાયમ હોય તે દરમિયાનમાં કોઈ પણ વખતે, જપત કરેલી મિલકતમાં જેટલા પૈસા અથવા બેંકનોટ હોય તે અથવા તેહેમાંનો જોઇયે એટલો ભાગ, હુકમનામૂં બજાવવાની દરખાસ્ત કરનાર શખસને આપવા, અથવા જપત કરેલી મિલકત માંહેલો પૈસા તથા બેંકનોટ સિવાયનો બીજો ભાગ, અથવા હુકમનામૂં પૂરૂં થવાને તેહેમાંથી જરૂર હોય એટલો ભાગ, વેચીને તેહેની ઉપજેલી કિંમત અથવા તેહેમાંથી જોઇયે તેટલી, તે શખસને આપવી, એહેવૂં ફરમાવવાને કોરટ મુખ્તિયાર છે.

જપત કરેલી મિલકતમાં લેહેણૂં અથવા સ્થાવર મિલકત હોય, તો વહિવટ કરનાર ઠરાવાય.

કોરટની ખાતરી થાય કે હુકમનામાં જેટલા રુપિયા ગિરો વગેરેથી મળી શકે, તો જમીનનૂં વેચાણ કોરટ બંધ રાખે.

વહિવટ કરનારે હિસાબ આપવો.

૨૪૩. જપત કરેલી મિલકતમાં હુકમનામાંના રુપિયાનો જે શખસ જવાબદાર છે તેહેનૂં લેહેણૂં હોય, અથવા જમીન, ઘર, કે બીજી સ્થાવર મિલકત હોય, તો તે મિલકતનો એક વહિવટ કરનાર ઠરાવવાને કોરટ મુખ્તિયાર છે, અને તે વહિવટ કરનારને તે લેહેણાં બાબત ફરિયાદી કરવાનો, તથા તે જમીન અથવા બીજી સ્થાવર મિલકતનૂં ભાડૂં અથવા બીજી ઉપજ નિપજ વસૂલ કરવાનો, તથા તે કારણ માટે જરૂર પડે તેહેવાં ખત અથવા લેખો પર સહી કરવાનો, તથા તે હુકમનામાંના તથા ખરચના રુપિયા અદા કરવામાં તે ભાડૂં અથવા ઉપજ નિપજ કામે લગાડવાનો, કોરટ અખ્તિયાર આપે; અથવા, જો જપત કરેલી મિલકત જમીન હોય, અને જે શખસની ઉપર હુકમનામૂં થયૂં છે તે કોરટની એહેવી ખાતરી કરી આપે કે તે જમીન ગિરો મુકેથી, અથવા કેટલીએક મુદ્દત સુધી ભાડે અથવા ગણોતે આપેથી, અથવા તે જમીનનો કાંઈ ભાગ અથવા માહારી બીજી મિલકત ખાનગી રીતે વેચેથી, એ હુકમનામાં જેટલા રુપિયા મળી આવશે એહેવૂં ધારવાનૂં સારૂં કારણ છે, તો, તે શખસની અરજ ઉપરથી, તે શખસ તેટલા રુપિયા મેળવી શકે એટલા માટે, કોરટને યોગ્ય જણાય એટલી મુદ્દત સુધી, વેચાણ બંધ રાખવાને કોરટ મુખ્તિયાર છે. જે કામમાં આ કલમ ઉપરથી વહિવટ કરનાર ઠરાવવામાં આવે, તે કામમાં કોરટ ફરમાવે તે પ્રમાણે વખતે વખતે તે વહિવટ કરનારે ઉપજ તથા ખરચનો બરાબર હિસાબ આપવો પડશે.

જમીનનૂં જાહેર રીતે વેચાણ થતૂં બંધ રાખવાનો અખ્તિયાર કોરટ કલેક્ટરને ક્યારે આપે.

જામિન આપેથી.

૨૪૪. જે જિલ્લામાં સરકારને મેહસૂલ, ભરનારી જમીન ૨૪૮ મી કલમમાં ફરમાવ્યા પ્રમાણે ઘણૂંકરીને કલેક્ટરથી વેચાતી હોય, તે જિલ્લામાં જપત થયલી મિલકત તેહેવી જમીન અથવા તેહેવી જમીનમાંનો કાંઈ ભાગ હોય, અને કલેક્ટર કોરટને એહવૂં કેહે કે જાહેર રીતે તે જમીન અથવા ભાગ વેચવામાં હરકત જેહવૂં છે, અને તે જમીન અથવા ભાગ થોડી મુદ્દત સુધી કોઈને લખી આપેથી થોડા દાહાડામાં એ હુકમનામૂં પૂરૂં થઈ શકશે, તો, તે હુકમનામાંના રુપિયાનો અથવા તે જમીન અથવા ભાગની કિંમતનો જામિન આપેથી, તે જમીન અથવા ભાગ જાહેર રીતે નહીં વેચતાં કલેક્ટરની ભલામણ મૂજબ તે હુકમનામૂં પૂરૂં કરી આપવાનો બંદોબસ્ત કરવા સારૂં કલેક્ટરને અખ્તિયાર આપવાને કોરટ મુખ્તિયાર છે.

હુકમનામૂં પૂરૂં કરી આપ્યા પછી જપતી ખસેડી લેવાનો હુકમ.

૨૪૫. જેટલા રુપિયાનૂં હુકમનામૂં થયૂં હોય તેટલા રુપિયા તથા મુકદ્દમાનો ખરચ તથા જપતી કરવામાં થાય તે સઘળો ખરચ જો કોરટમાં ભરવામાં આવે, અથવા હુકમનામૂં બીજી રીતે પૂરૂં કરી અપાય, તો જપતી ખસેડી લેવાનો હુકમ કરવો; અને જો પ્રતિવાદીની ખુશી હોય, અને ખરચના જોઇયે એટલા રુપિયા તે કોરટમાં ભરે, તો, જપતીની વાત જાહેર કરવા

सारू आगळ जे रीत फरमावी छे ते प्रमाणे, ते हुकम थाय ते पण जाहेर करवो; अने ते हुकमनामूं बजाववानूं काम छेक बंध राखवा सारू जे करवूं जोइये ते करवूं.

जपतीवाळी मिलकत परना दावा बाबत.

जपत करेली मिलकत परना दावा तथा ते मिलकतनां वेचाण बाबत हरकत करवामां आवे तेहेनी तजवीज केम करवी.

२४६. कांई जमीन अथवा बीजी स्थावर के जंगम मिलकत हुकमनामूं बजाववामां अथवा फेसलो थया पेहेलांना कोई जपतीना हुकमथी जपत करवामां आवी होय, ते मिलकत उपर कोई दावो करे, अथवा ते संबंधी एहेवी हरकत ले के प्रतिवादी उपर थयलूं हुकमनामूं बजाववामां ए मिलकत वेची शकाय एहेवी नथी, तो, जाणे दावो करनारने मुकद्दमामां असलथीज प्रतिवादी कर्यो होय एहेवा अख्तियारथी, तथा वळी असल प्रतिवादीने समन करवा बाबत २२० मी कलममां जे अख्तियार आपेलो छे ते अख्तियारथी, नीचली कलममां लखेली शरत पर नजर राखीने, कोरटे ते बाबतनी तजवीज करवी. अने जो कोरटनी खातरी थाय के जपती करती वखते ते जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत के जंगम मिलकत, जे शखसनी उपर दरखास्त करी छे ते शखसना कबजामां, अथवा तेहेनी वती ट्रस्टी दाखल कोई बीजा शखसना कबजामां, अथवा रैयत अथवा खेडुत अथवा तेहेने गणोत के भाडूं आपनार कोई बीजा शखसोना कबजामां नहीं हती, अथवा एम जणाय के ते मिलकत ते शखसना कबजामां हती खरी, पण पोताने हिसाबे अथवा पोतानी मिलकत माफक नहीं, पण कोई बीजा शखसनी वती अथवा ट्रस्टी दाखल तेहेना कबजामां हती, तो ते मिलकत उपरथी जपती खसेडवानो कोरटे हुकम करवो. पण जो कोरटनी खातरी थाय के जपती करती वखते ते जमीन अथवा बीजी स्थावर के जंगम मिलकत, जे शखसनी उपर दरखास्त करी छे ते शखसना कबजामां, बीजा कोई शखसनी वती नहीं पण, पोतानी मिलकत माफक हती, अथवा तेहेनी वती ट्रस्टी दाखल कोई बीजाना कबजामां हती, अथवा रैयत अथवा खेडुत अथवा तेहेने गणोत के भाडूं आपनार बीजा शखसोना कबजामां हती, तो कोरटे दावो नामंजुर करवो. आ कलम उपरथी कोरट जे हुकम करे ते हुकम पर अपील चालशे नहीं, पण जे शखसनी विरुद्ध हुकम थाय ते शखस ते हुकमनी तारीखथी एक वर्षनी मुद्दतमां कोईपण वखते पोतानो हक साबित करवा सारू फरियादी करवाने मुखत्यार छे.

दावा तथा हरकत जेम बने तेम जलदी करवां जोइये.

२४७. दावो अथवा हरकत करवी ते जे कोरटे जपतीनो हुकम कर्यो होय ते कोरटमां जेम बने तेम जलदीथी करवो; अने जे मिलकत बाबत दावो अथवा हरकत करवामां आवे ते मिलकत वेचवानी जाहेरखबर आपी होय तो (कोरटने जरूर जणायेथी) उपली कलममां फरमाव्या मुजब तजवीज करवा सारू ते वेचाण बंध राखी शकाय. पण जो एहेवूं जणाय के इनसाफनां काममां अटकाव करवाना हेतुथी जाणी जोईने तथा वगर कारणे ते दावो अथवा हरकत करतां वार लगाडी छे, तो उपर लखेली तजवीज करवी नहीं. तजवीज नहीं करवानो जे हुकम करवामां आवे ते हुकम पर अपील चालशे नहीं, अने दावो करनारने शिरस्ता प्रमाणे फरियादी करीने पोतानो दावो साबित करवो पडशे.

हुकमनामां बजाववामां वेचाण बाबत.

वेचाण जाहेर हराजीथी करवूं.

वेचाय एहेवा लेख तथा म्होटी कंपनीओना शेर बीजी रीते वेचवा.

सरकारने मेहसूल भरनार जमीननूं कलेक्टरथी वेचाण.

२४८. हुकमनामां बजाववामां जे मिलकतनूं वेचाण करवूं पडे ते कोरटना एक अमलदारे अथवा बीजा जे शखसने कोरट ठरावे तेणे करवूं, अने हंमेश ते वेचाण नीचे लख्या प्रमाणे जाहेर हराजी करीने करवूं. पण अगर वेचवानी मिलकत ते वेचाय एहेवा लेख, अथवा कोई रेलवे कंपनीना, अथवा बेंकना, अथवा बीजी म्होटी कंपनी के कार्पोरेशनना शेर होय, तो, जाहेर हराजी करीने तेहेनूं वेचाण करवानूं फरमाववाने बदले, ते लेख अथवा शेर बजार भावे वेचवानो कोई दलालने अख्तियार आपवाने कोरट मुखत्यार छे. जो वेचवानी मिलकत सरकारने मेहसूल भरनारी जमीन होय, अने सरकार फरमावे, तो कोरटे लखी मोकलेथी तेहेनूं वेचाण कलेक्टरे करवूं.

हरांजी करीने वेचवानी जाहेर खबर.

२४९. हुकमनामूं बजाववामां स्थावर के जंगम मिलकत हरांजी करीने वेचवानो इरादो होय त्यारे हंमेश फलाणे वखते फलाणे ठेकाणे फलाणी मिलकत वेचवानी छे, अने, ते मिलकत सरकारने मेहसूल भरती मिलकत अथवा तेहेनो भाग होय तो, ते पर सरकारनी जमाबंदीनो दर आटलो ठरावेलो छे, तथा आटला रुपिया वसूल करवा सारू ते वेचवानो हुकम थयो छे ए वगेरे कोरटनी नजरमां जरूर जणाय तेहेवी बीजी बीनानी जिल्लामां चालती भाषामां एक जाहेरखबर आपवी. ते जाहेरखबरमां एहेवी पण खबर आपवी के ए मिलकत मध्ये प्रतिवादीनो जे हक, दावो, तथा हिस्सो होय, ते मात्र वेचवानो छे. ए जाहेरखबर जे आपवी ते जे ठेकाणे मिलकत जपत करी होय ते ठेकाणे दांडी पीटीने अथवा शिरस्ता प्रमाणे बीजी रीते आपवी ; अने तेहेवीज तरेहनूं एक जाहेरनामूं जे जडजे वेचाण करवानो हुकम कर्यो होय ते जडजनी कोरटनां मकानमां, तथा जे शेहेर अथवा गाममां जपती थई होय ते शेहेर अथवा गाममां कोई प्रसिद्ध ठेकाणे चोंहोंडवूं. जे मिलकत वेचवानो हुकम कर्यो होय ते मिलकत अगर कांई जमीन अथवा जमीन मांहेलो कांई हक होय, तो जे जिल्लामां ते जमीन होय ते जिल्लाना कलेक्टरनी कचेरीमां पण, तथा वेचाणनो हुकम करनार कोरट मुख्य दिवानी कोरटने तावेनी कोरट होय तो ते जिल्लानी मुख्य दिवानी कोरटनां मकानमां पण ते जाहेरनामूं चोंहोंडवूं. स्थावर मिलकतनूं वेचाण ओछामां ओछा त्रीश दिवस वीती गया विना न करवूं, अने जंगम मिलकतनूं वेचाण ओछामां ओछा पंदर दिवस वीती गया विना न करवूं. ए मुद्दत गणवी ते वेचाणना हुकम करनार जडजनी कोरटनां मकानमां जाहेरनामूं चोंहोंडयानी तारीखथी गणवी.

वेचाण क्यारे करवूं.

केटलांएक कामोमां जपती तथा वेचाणना हुकम एकी वखते थई शके.

२५०. जपती करवानी मिलकतमां माल, मता, अथवा लेहेणां सिवायनी बीजी जंगम मिलकत होय, त्यारे प्रत्येक काममां वेचाणनो हुकम करनार कोरटने योग्य जणाय ते प्रमाणे त जपती तथा वेचाणना हुकम एक पछी एक ए प्रमाणे अथवा एकी वखते करवाने ते कोरट मुख्तियार छे.

जंगम मिलकत वेचवानी तथा तेहेनी किंमत आपवानी रीत.

२५१. जंगम मिलकत वेचाय त्यारे हंमेश ते वेचाणने वखते अथवा त्यार पछी ते वेचाण करनार अमलदार फरमावे ते वखते प्रत्येक भागनी किंमत आपवी, अने ते न आप्यामां आवे तो ते मिलकत तुरत फरीथी वेचवी. किंमतना रुपिया आप्या के वेचाण करनार अमलदारे तेहेनी पोंहोंच आपवी, अने ते वेचाण पाकूं थयूं एम गणाशे.

कांई गेरशिरस्ते काम चाल्यूं होय तेथी वेचाण खोटूं थशे नहीं. पण जे शखसने नुकसान थाय तेहेने फरियादी करेथी नुकसानी मळी शकशे.

२५२. हुकमनामूं बजावतां जंगम मिलकतनां वेचाणमां कांई गेरशिरस्ते काम चाल्याथी ते वेचाण खोटूं थशे नहीं; पण ते गेरशिरस्तानां कामथी कोई शखसने नुकसान थाय, तो तेहेने कोरटमां फरियादी करेथी नुकसानी मळी शकशे.

स्थावर मिलकतना खरीददारे केटलो अवेज अनामत मुकवो.

२५३. स्थावर मिलकतनूं वेचाण थाय त्यारे हंमेश जे शखस खरीददार ठरे तेणे पोतानी मागणीनी रकममांथी सेंकडे पचीस टका तुरत तारण दाखल आपवा पडशे, अने ते न आपे तो ते मिलकत तुरत पाछी वेचाशे.

पूरेपूरा रुपिया क्यारे भरवा.

२५४. जे दिवसे वेचाण थयूं होय त्यारथी पंदरमा दिवसना सूर्यास्त पेहेलां खरीददारे ते मिलकतनी किंमतना पूरेपूरा रुपिया भरवा, अने ते पंदरमो दिवस अगर रविवार होय, के सरकारी रजानो दिवस होय, तो ते पंदरमा दिवस पछी जे दिवसे रजा खुले ते दिवसे भरवा ; अने ते मुद्दतमां अगर ते भरवामां नहीं आवे, तो ते तारणमांथी वेचाणनो खरच बाद जतां बाकी जे रेहेशे ते दंड दाखल सरकार खाते वसूल थशे, अने ते मिलकत फरीथी वेचाशे, अने पछी ते मिलकत उपर के ते फरी वेचेथी उपजेला रुपियाना कांई भाग पर आगला खरीददारनो कांई दावो रेहेशे नहीं. आखरे जे वेचाण थाय ते वेचाणथी आगला खरीददारनी मागणी कर्ता ओछा रुपिया उपजे, तो, कोरटनूं हुकमनामूं बजावीने पैसा वसूल करवानी रीत प्रमाणे, ते बाकीना रुपिया आगला खरीददार पासेथी वसूल करवामां आवशे.

नहीं भरे तो केम.

ते फरी वेचतां नुकसान थाय तेहनो जवाबदार आगलो खरीददार.

२५५. किंमतना रुपिया नहीं भरेथी स्थावर मिलकतनूं जे फरी वेचाण करवूं ते असल वेचाणने माटे फरमावेलूं छे ते रीतनूं तथा तेटली मुद्दतनूं नवूं जाहेरनामूं करीने पछी करवूं.

स्थावर मिलकत फरीथी वेचवा बाबतनूं जाहेरनामूं.

२५६. स्थावर मिलकतनूं कोई वेचाण कोरट मंजूर करे त्यांहां सुधी पाकूं थशे नहीं. ते वेचाणनी जाहेरखबर आपवामां अथवा ते वेचाण करवामां कांई घणूं गेरशिरस्ते काम थयूं होय, तो ते सबब उपरथी ते वेचाण रद करवानी ते वेचाणनी तारीखथी त्रीश दिवस सुधीमां कोईपण वखते कोरटने अरज थई शके; पण ते गेरशिरस्ते काम थयेथी महने खरेखात नुकसान थयूं एहेवूं कोरटनी खातरी थाय तेम अरजदार साबित करे, तोज ते सबब उपरथी वेचाण रद करवामां आवशे.

वेचाणनी मंजूरियत.

२५७. उपली कलममां लखी छे तेहेवी अरज करवामां नहीं आवे, अथवा तेहेवी अरज थयां छतां हरकत नामंजूर करवामां आवे, तो ते वेचाण मंजूर करवानो कोरटे हुकम करवो; अने तेमज जो अरज करवामां आवे, अने हरकत मंजूर करवामां आवे, तो गेरशिरस्ते काम थयाना सबब उपरथी ते वेचाण रद करवानो कोरटे हुकम करवो. हरकत मंजूर करवामां आवे, तो वेचाण रद करवानो हुकम छेल्लो समजवो; हरकत नामंजूर करवामां आवे, तो वेचाण मंजूर करवाना हुकम पर अपील चालशे; अने ते हुकम पर अपील करवामां नहीं आवे, तो ते हुकमने छेल्लो समजवो, अने ते उपर अपील करवामां आवे, तो अपीलमां जे हुकम करवामां आवे ते हुकमने छेल्लो समजवो; अने जे शखसनी विरुद्ध ते हुकम करवामां आवे ते शखसथी पोताना दावो साबित करवाने फरियादी कराशे नहीं.

गेरशिरस्ते काम थयूं छे एहेवी हरकत लेवामां नहीं आवे, अथवा कोरट ते हरकत मंजूर नहीं राखे, तो वेचाण पाकूं थशे.

वेचाण रद करवाना हुकमपर क्यारे अपील चालशे.

२५८. स्थावर मिलकतनूं वेचाण ज्यारे रद करवामां आवे, त्यारे प्रत्येक काममां योग्य जणाय, ने कोरट फरमावे, ते प्रमाणे व्याज साथे अथवा वगर व्याजे किंमतना रुपिया खरीददारने पाछा मळशे.

वेचाण रद करवामां आवे, तो किंमत खरीददारने पाछी आपवी.

२५९. उपर लख्या प्रमाणे स्थावर मिलकतनूं वेचाण पाकूं थया पछी, जे शखस ते वेचाणमां खरीददार ठर्‍यो होय ते शखसने कोरटे एक सर्टिफिकेट आपवूं, ते एहेवी मतलबनूं के ए वेचेली मिलकत मांहेनो मतिवादीनो हक, दावो, तथा हिस्सो ए शखसे खरीद कीधो छे, अने ते सर्टिफिकेट ते हक, दावा, तथा हिस्सानां वेचाण बाबतनूं मजबूत लखत गणाशे.

जमीनना खरीददारने सर्टिफिकेट आपवूं.

२६०. वेचाण वखते जे शखस खरो खरीददार ठर्‍यो होय ते शखसनूं नाम सर्टिफिकेटमां लखवूं, अने जे शखसनूं नाम सर्टिफिकेटमां लखवामां आवे ते शखसनी उपर जो फरियादी करवामां आवे, एहेवा सबब उपरथी के करार करेलो हतो ते प्रमाणे ए शखसनूं नाम वापर्‍यूं पण खरीदी तो सर्टिफिकेटमां लखेला शखसने माटे नहीं पण बीजा शखसने माटे करी छे, तो ते फरियादी काहाडी लाखवी, अने खरच वादीने माथे लखवो.

सर्टिफिकेटमां खरा खरीददारनूं नाम लखवूं.

२६१. जो वेचेली मिलकतमां माल, मता, अथवा बीजी, जंगम मिलकत होय, अने ते मतिवादीना कबजामां होय, अथवा ते मिलकत तुरत कबजामां लेवानो मतिवादीनो हक होय, अने ते जपत करेली होय, तो ते मिलकत खरीददारने हवाले करवी.

मतिवादीना कबजा मांहेली जंगम मिलकत अपाववा बाबत.

२६२. जो वेचेली मिलकतमां माल, मता, अथवा बीजी जंगम मिलकत होय, अने ते पर मतिवादीनो हक होय, पण तेहेना कर्ता पेहेलो हक ते मिलकत कबजामां राखवानो कोई बाजा शखसनो होय, तो, बनी शके त्यांहां सुधी, खरीददारने ते अपाववी, ते एहेवी रीते के जे शखसना कबजामां ते मिलकत होय ते शखसने नोटिस आपवी, अने तेहेमां तेहेने एहेवी मने करवी के तमारे एहेना खरीददार सिवाय बीजा कोई शखसने ए मिलकतनो कबजो आपवो नहीं.

जे जंगम मिलकत पर बीजा शखसनो हक पूरो थया पछी मतिवादीनो हक छे ते मिलकत अपाववा बाबत.

प्रतिवादी वगेरेना कबजा मांहेली स्थावर मिलकत अपाववा बाबत.

२६३. जो वेचेली मिलकतमां घर, जमीन, अथवा बीजी स्थावर मिलकत होय, अने ते मिलकत प्रतिवादीना कबजामां अथवा तेहेनी वती कोई शखसना कबजामां होय, 'अथवा ते मिलकतनी जपती थया पछी प्रतिवादीए उत्पन्न करेला हकथी दावो करनार कोई शखसना कबजामां होय, तो कोरटे तेहेनो कबजो अपाववानो हुकम करवो, ते एहेवी रीते के जे शखसने ते घर, जमीन, अथवा बीजी स्थावर मिलकत वेची होय तेहेने, अथवा पोतानी वती ते मिलकतनो कबजो लेवा सारू जे शखसने ते ठरावे तेहेने ते मिलकतनो कबजो अपाववो, अने, जरूर पडे तो, कोई शखस ते मिलकतनो कबजो आपवानी ना कहे तो तेहेने त्यांहांथी खसेडवो.

रैयत वगेरेना कबजा मांहेली स्थावर मिलकत अपाववा बाबत.

२६४. जो वेचेली मिलकतमां जमीन अथवा बीजी स्थावर मिलकत होय, अने ते मिलकत रैयतना अथवा कबजो राखवानो हक होय एहेवा बीजा शखसोना कबजामां होय, तो कोरटे ते अपाववानो हुकम करवो, ते एहेवी रीते के ते जमीन पर अथवा बीजी स्थावर मिलकत पर कोई प्रसिद्ध ठेकाणे ते वेचाणनां सर्टीफिकेटनी एक नकल चोंहोंडाववी, अने कोई सारे ठेकाणे दांडी पीटीने अथवा शिरस्ता प्रमाणे बीजी रीते ते मिलकत जेहेना कबजामां होय ते लोकोने जाहेर करवूं के प्रतिवादीनो हक, दावो, तथा हिस्सो खरीददारने वेचायो छे.

वेचाय एहेवा लेख सिवायनूं लेहेणूं होय ते तथा म्होटी कंपनीओना शेर अपाववा बाबत.

२६५. जो वेचेली मिलकतमां वेचाय एहेवा लेख सिवायनूं लेहेणूं, अथवा कोई रेलवे कंपनीना के बेंकना अथवा बीजी म्होटी कंपनी के कार्पोरेशनना शेर होय, तो ते अपाववा, ते एहेवी रीते के कोरटे एक लखेलो हुकम करवो, अने तेहेमां एहेवी मने करवी के लेणदारे ते लेहेणा रुपिया लेवा नहीं, अने देणदारे ते रुपिया खरीददार सिवाय बीजा कोई शखस के शखसोने आपवा नहीं, अथवा एहेवी मने करवी के जे शखसनां नाम पर ते शेर होय ते शखसे पेला खरीददार सिवाय बीजा कोई शखसने नामे ते शेर चहडावी आपवा नहीं, तथा तेहेनूं कांई व्याज लेवूं नहीं, अने ते कंपनी अथवा कार्पोरेशनना कारभारी, सेक्रेटरी, अथवा बीजा योग्य अमलदारे पेला खरीददार सिवाय बीजा कोई शखसने नामे ते शेर चहडवा देवा नहीं, तथा बीजा कोईने व्याज आपवूं नहीं.

वेचाय एहेवा लेख जपत करेला होय ते अपाववा बाबत.

२६६. ज्यारे वेचेली मिलकतमां जपत करेला वेचाय एहेवा लेख होय, त्यारे ते खरीददारने हवाले करवा.

पैसा संबंधी लेख तथा शेर बीजाने नामे चहडावी आपवा बाबत.

२६७. कांई वेचाय एहेवो लेख अथवा कोई म्होटी कंपनी के कार्पोरेशननो शेर बीजाने नामे चहडावी आपवामां जे शखसनां नाम पर ते होय तेहेनो शेरो अथवा कांई खत पर तेहेनी सही जोइती होय, तो ते लेख अथवा शेरनां सर्टीफिकेट उपर शेरो करवाने, अथवा ते कारण माटे जरूर होय तेहेवा बीजा दस्तावेज उपर सही करवाने, जडज मुखतियार छे. ते शेरो अथवा सही आ प्रमाणे अथवा एहेवी मतलबनी करवी.—"ई. फ. वादीने अ. ब. प्रतिवादी एओना मुकद्दमा मध्ये, अ. ब. नी वती क. ड. (फलाणी कोरटना जडज सही." ते लेख अथवा शेर बीजाने नामे चहडता सुधी तेहेनूं चहडेलूं व्याज लेवाने तथा तेहेनी पोंहोंच आपवाने सारू कोई शखसने, हुकम करीने, ठराववाने जडज मुखतियार छे; अने उपर लख्या प्रमाणे शेरो करवामां आवे, अथवा दस्तावेज के पोंहोंच पर सही करवामां आवे, ते काम सर्व प्रकारे धणीए पोतेज कर्यूं होय एम गणाशे.

खरीददारने मिलकतनो कबजो लेवामां हरकत अथवा अटकाव थाय ते बाबत.

२६८. कांई स्थावर मिलकत हुकमनामूं बजाववामां वेचाय ते खरीद करनारने ते मिलकतनो कबजो लेवामां जो कांई हरकत अथवा अटकाव थाय, तो जे शखसनी तरफनूं हुकमनामूं थाय अने तेहेने जे मिलकत हुकमनामामां अपावी होय तेहेने ते मिलकतनो कबजो लेवामां हरकत अथवा अटकाव थाय ते बाबत २२६ मी, २२७ मी, अने २२८ मी कलमोमां फरमावेला नियम ते खरीददारनी बाबतमां लागू पडशे.

प्रतिवादी सिवाय बीजा दावा करनारोनो अटकाव.

२६९. अगर एम जणाय के प्रतिवादी सिवाय कोई बीजा शखसे कबजो आपवामां हरकत अथवा अटकाव कर्यो, अने ते बीजो शखस एहेवो दावो करे छे के ए वेचेली

मिलकतनो हूं मालिक छउं, अथवा गिरोदार छउं, अथवा महने भाडानामूं लखी आपेलूं छे, अथवा माहारो बीजी रीते हक छे माटे ए मिल्कत कबजामां राखवानो माहारो हक छे, तो, अथवा एहेवो दावो करनार शखसनी पासेथी कबजो लईने खरीददारने आप्यो होय, तों, खरीददारनी अथवा उपलो दावो करनारनी फरियाद उपरथी, ते फरियादनी बाबत तजवीज करीने ते मुद्दतमानी केफियत मूजब योग्य जणाय तेहेवो हुकम कोरटे करवो; पण ते हरकत अथवा अटकाव थयानी तारीखथी अथवा दावो करनार शखसनी पासेथी कबजो लई लीधानी तारीखथी एक महिनामां ते फरियाद थई होय तो ए प्रमाणे करवूं. जे हुकम करवामां आवे ते पर अपील चालशे नहीं, पण जे शखसनी विरुद्ध हुकम करवामां आवे ते शखस ते हुकमनी तारीखथी एक वर्ष सुधीमां कोईपण वखते पोतानो हक साबित करवा सारू फरियादी करवाने मुख्तियार छे.

२७०. ज्यारे हुकमनामूं बजाववामां कांई मिलकत वेचवामां आवे, त्यारे जे पैसा उपजे तेहेमांथी पोतानां नाणां पेहेलां वसूल करवानो हक जे शखसनी अरज उपरथी ते मिलकत जपत थई होय तेहेनो छे, पछी तेहेना कर्ता आगळनूं हुकमनामूं बजाववामां कोई बीजा शखसे तेज मिलकतनी पाछळथी जपती करावी होय तेहेनी कांई फिकर नहीं.

जपती करावनार मागनारने जपत करेली मिलकतमांथी नाणां पेहेलां आपवां.

२७१. जे शखसनी अरज उपरथी मिलकत जपत थई होय ते शखसनां नाणां ते मिलकत वेचतां उपजेला रुपियामांथी पूरेपूरां अपातां जो कांई बाकी रेहे, तो जे शखसोए वेंहेंचणनो हुकम थता पेहेलां पोतानां हुकमनामां बजाववाना हुकम कराव्या छतां तेओनां हुकमनामां पूरां थयां न होय ते शखसोने ते बाकी रहेलूं फाळा पडतूं वेंहेंची आपवूं. परंतु कांई मिलकत गिरोना हक सुद्धां वेचाय, तो ते वेचाणथी जे उपजे तेहेमांथी कांई भाग लेवानो गिरोदारनो हक पोंहोंचशे नहीं.

वेंहेंचणनो हुकम थता पेहेलां जे हुकमनामांवाळाओए पोतानां हुकमनामां बजाववाना हुकम कराव्या होय तेओने बाकी वधे ते फाळा पडतूं वेंहेंची आपवूं.

गिरोवाळी मिलकत वेचवामां आवे तो.

२७२. कोई हुकमनामांवाळानी अरज उपरथी कोरटने एम जणाय के जे बीजां हुकमनामां परथी मिलकत जपत करी छे ते हुकमनामूं दगलबाजीथी अथवा बीजी अयोग्य रीते करावी लीधूं छे, तो, ते बीजूं हुकमनामूं पोतानूं होय तो, ते जपत करेली मिलकतनी उपजेली रकममांथी पेला अरजदारना रुपिया आपी शकाय तेटला तेहेने आपवानो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे, अने ते बीजी कोरटनूं हुकमनामूं होय तो जे कोरटे ते हुकमनामूं कर्यूं होय ते कोरटने सदर्हू अरजदार अरज करीने तेहेवो हुकम करावे एटला माटे काम बंध राखवाने पण कोरट मुख्तियार छे.

दगलबाजीथी करावी लीधेलां हुकमनामां उपरथी जपत करेली मिलकत वेचतां जे उपज्यूं होय तेहेमांथी, अरज करवामां आवे तो, कोरट बीजा हुकमनामांवाळाने रुपिया आपवानूं फरमावे.

पैसा बाबतनां हुकमनामां बजाववामां पकडवा बाबत.

२७३. पैसा बाबतनूं हुकमनामूं बजाववामां वारंट उपरथी जे सखसने पकड्यो होय तेहेने कोरटनी आगळ हाजर करे के ते पोतानो छुटको थवा सारू अरज करी शके, एहेवा सबब उपरथी के ए करज सघळूं के थोडूंवगू अदा करवाने हाल माहारी पासे कांई छे नहीं, अथवा, जो कांई मिलकत होय तो, एहेवा सबब उपरथी के माहारी पासे जे कांई मिलकत छे ते कोरटने स्वाधीन करवाने हूं खुशी छउं. (पोताने तथा पोतानां कुटुंबने पेहेरवानां जरूरियात कपडां, तथा पोताना धंधानां जरूरियात ओजार सिवाय) अरजदारनी सर्व प्रकारनी मिलकतनी पूरेपूरी विगत अरजीमां लखवी: पछी ते मिलकत हाल तेहेना कबजामां होय के हवे पछी मळवानी होय, अने ते तेहेनी एखलानी होय के बीजाओनो तेहेमां भाग होय, अथवा तेहेनी वती ट्रस्टीओनी पासे होय, तोपण तेहेनी विगत लखवी, अने ते मिलकत क्यो क्यो ठेकाणे छे ते पण लखवूं, अथवा एम लखवूं के उपर लखेली बातल करेली मिलकत सिवाय अरजदार पासे बीजी कांई मिलकत छे नहीं, अने फरियादीनी अरजीओ पर सही तथा एकरार करवानूं आगळ फरमाव्यूं छे ते प्रमाणे अरजदारे अरजी पर सही करवी तथा साचापणांनो एकरार करवो.

आ कारण उपरथी छोडी देवानी अरज थई शके.

अरजीमां शूं लखवूं.

साचापणांनो एकरार.

अरजी उपरथी कोरटे केम करवूं.

२७४. एहेवी अरजी करवामां आवे त्यारे वादी अथवा तेहेना वकीलना देखतां कोरटे अरजदारने तेहेनी ते वखतनी हालत विषे तथा हुकमनामांना रुपिया पछी आपवानी तेहेनी शक्ति विषे सवाल पूछवा, अने वादीने फरमाववूं के प्रतिवादीनी जे मिलकत छे ते मिलकत उपर तूं ताहारूं हुकमनामूं केम बजावतो नथी तेहेनूं, तथा प्रतिवादीने शा माटे छोडी नहीं देवो तेहेनूं कारण देखाड; अने जो वादी ते बाबतनूं कारण न देखाडे, तो प्रतिवादीने केदमांथी छोडी देवानो हुकम करवाने कोरट मुख्तियार छे. वादी अथवा प्रतिवादी जे केहे तेहेनी तजवीज करवानी कोरटने जरूर जणाय, तो ते तजवीज चालतां सुधी कोरटना जे अमलदारने वारंट बजाववानूं काम सोंप्यूं होय ते अमलदारनी फीना जोइये एटला रुपिया प्रतिवादी अनामत मुके तो, कोरट ते अमलदारना हवालामां प्रतिवादीने राखे; अथवा जो प्रतिवादी ए तजवीज चाले ते दरमियानमां कोरट फरमावे ते वखते हाजर थवानो सारो अने पाको जामिन आपे, अने ते जामिन अथवा जामिनो एहेवूं लखी आपे के ए शखस हाजर नहीं थयेथी वारंटमां लखेला रुपिया हमारे आपवा, तो तेहेवा जामिन लईने कोरट प्रतिवादीने छोडी मुके.

दगलबाजीथी मिलकत छुपावी वगेरे साबित थाय, तो प्रतिवादीने फरीथी पकडी शकाय.

२७५. जो एहेवूं बतावी आपवामां आवे के प्रतिवादीए पोतानी अरजीमां कांई वात छुपावी छे, अथवा पोतानी हालनी अथवा हवे पछी मळवानी अथवा पोतानी वती ट्रस्टी दाखल बीजा कोईनी पासेनी मिलकत विषे तेहेमां जाणी जोईने कांई खोटी हकीकत लखी छे, अथवा तेणे पोतानी कांई मिलकत दगलबाजीथी संताडी, अथवा कोईने आपी के केथां खसेडी अथवा दगलबाजीनूं कांई बीजूं काम कीधूं छे, तो उपली कलम प्रमाणे तेहेने छोडी दीधाथी तेहेने फरीथी पकडीने केद करवामां, कांई अडचण थशे नहीं; अने जे मिलकत ते वखते प्रतिवादीना कबजामां होय अथवा जे तेहेने त्यार पछी मळे ते मिलकत पण जपत करीने वेचवामां ते छूटो एटला उपरथी कांई अडचण थशे नहीं.

केद करीने हुकमनामां बजाववा बाबत.

प्रतिवादी जेलमां होय तेहेनी खोराकीनो खरच केम ठराववो अने पूरो पाडवो.

२७६. ज्यारे हुकमनामूं बजाववामां प्रतिवादीने जेलमां मोकलवामां आवे, त्यारे तेहेनी खोराकीने सारू कोरटने जरूर जणाय तेटली महिनानी रकम कोरटे ठराववी. ते रकम रोजना चार आनाथी वधारे ठराववी नहीं. अने जे शखसनी दरखास्त उपरथी हुकमनामूं बज्यूं होय ते शखसे, दर महिनानी पेहेली तारीख पेहेलां, महिनानी रकम कोरटना योग्य अमलदारने अथवा जे जेलमां प्रतिवादी केद होय ते जेलना अमलदारने आगळथी आपवी. तेहेमां पेहेली रकम जे आपवी ते प्रतिवादीने जेलमां मोकल्या पेहेलां चालता महिनाना जेटला दिवस बाकी रह्या होय तेटला दिवसने माटे आपवी.

मांदगीना सबबथी अथवा बीजां विशेष कारण सर कोरट ते रकम फेरवी शके.

२७७. मांदगीना सबब उपरथी, अथवा बीजां विशेष कारण सर, कोरटने जरूर जणाय तेटली महिनानी रकम ठराववाने कोरट मुख्तियार छे, पण ते रकम रोजना छ आनाथी वधारे ठराववी नहीं. ए रकम ठराववानो हुकम योग्य कारण बतावेथी वखते वखते फरी तपासीने फेरवी शकाय.

प्रतिवादीने छोडी मुकवा बाबत.
२ वर्ष कर्ता वधारे केद राखवो नहीं.
५०० रुपिया कर्ता वधारे रकमनूं हुकमनामूं न होय, तो ६ महिना.
५० रुपियाथी वधारे न होय, तो ३ महिना.

२७८. हुकमनामूं छेक पूरूं थाय, अथवा जे शखसनी दरखास्त उपरथी प्रतिवादीने केद करवामां आव्यो होय ते शखस अरज करे, अथवा ते शखस उपर फरमाव्या मूजब खरच आपवामां चूक करे, के ते वखते प्रतिवादीने छोडी मुकवो. हुकमनामां बाबत कोई शखसने बे वर्ष कर्ता वधारे मुद्दत सुधी केद राखवो नहीं, अने **पांच सेंह रुपिया** कर्ता वधारे रकमनूं हुकमनामूं नहीं होय, तो छ महिना कर्ता वधारे मुद्दत सुधी केद राखवो नहीं, अने **पचास रुपिया** कर्ता वधारे रकमनूं हुकमनामूं नहीं होय, तो त्रण महिना कर्ता वधारे मुद्दत सुधी केद राखवो नहीं.

खोराकीनो खरच हुकमनामांनी रकममां मेळववो.

२७९. प्रतिवादी जेलमां होय तेहेनी खोराकीने माटे वादीए आपेली रकम हुकमनामांना खरचमां मेळववी, अने आगला नियमो प्रमाणे प्रतिवादीनी मिलकत जपत करी तथा वेचीने ते

रकम वसूल थई शकशे; पण ते आपेली रकम बाबत प्रतिवादीने केदमां रखाशे अथवा पकडाशे नहीं.

२८०. हुकमनामां उपरथी जे शखसने केद कर्यो होय ते शखस पोतानो छुटकारो थवा सारू कोरटने अरजी करवाने मुख्तियार छे. ते अरजीमां (पोतने तथा पोतानां कुटुंबने पेहेरवानां जरूरियात कपडां, तथा पोताना धंधानां जरूरियात ओजार सिवाय) अरजदारनी सर्व प्रकारनी मिलकतनी पूरेपूरी विगत लखवी, पछी ते मिलकत हाल तेहेना कबजामां होय के हवे पछी मळवानी होय, अने ते तेहेनी एखलानी होय के बीजाओनो तेहेमां भाग होय, अथवा तेहेनी वती ट्रस्टीओनी पासे होय, तोपण तेहेनी विगत लखवी, अने ते मिलकत कयो कयो ठेकाणे छे ते पण लखवूं; अने फरियादीनी अरजीओ पर सही तथा एकरार करवानूं आगळ फरमाव्यूं छे ते प्रमाणे ए अरजी पर अरजदारे सही करवी तथा साचापणांनो एकरार करवो.

करजदारनी सवळी मिलकत स्वाधीन करीने छुटवानी अरज थई शके.

२८१. एहेवी अरजी करवामां आवे, त्यारे प्रतिवादीनी मिलकतनी विगतनी एक नकल कोरटे वादीने अपावबी, अने योग्य मुद्दत ठरावबी के तेटली मुद्दतमां वादी ते मिलकत सघळी अथवा थोडीघणी जपत करावीने वेचावे, अथवा एहेवूं साबित करे के, हुकमनामूं पूरूं कर्या सिवाय पोतानो छुटकारो थवाना हेतुथी, प्रतिवादिए जाणी जोईने कांई मिलकत अथवा ते मांहेलो पोतानो हक के हिस्सो छुपाव्यो छे, अथवा तेणे दगलबाजीथी कांई मिलकत कोईने आपी के केथां खसेडी छे, अथवा कांई बीजूं दगलबाजीनूं काम कर्यूं छे. जो, ते ठरावेली मुद्दतमां, वादीथी उपली वात साबित नहीं थाय, तो कोरटे प्रतिवादीने छोडी मुकवो. जो, ते ठरावेली मुद्दतमां, अथवा त्यार पछी कोई वखते, कोरटनी खातरी थाय एहेवी रीते, वादी साबित करी आपे के, उपर लखेलां कांईपण काम प्रतिवादिए कर्यां छे, तो, वादीनी अरज उपरथी, कोरटे प्रसंग प्रमाणे प्रतिवादीने जेलमां राखवो, अथवा मोकलवो, पण ते हुकमनामां बाबत जो ते बे वर्ष सुधी केद रही चुक्यो होय, तो तेम करवूं नहीं; अने वळी कोरटने योग्य जणाय, तो कायदा प्रमाणे काम चलाववा सारू प्रतिवादीने माजिस्ट्रेट पासे मोकलवाने पण कोरट मुख्तियार छे.

एहेवी अरजी थाय, त्यारे शूं करवूं.

प्रतिवादीए कांई दगो कर्यो अथवा मिलकत छुपावी एहेवूं वादीथी साबित न थाय, तो प्रतिवादीने छोडी मुकवो.

दगो कीधो होय अथवा मिलकत छुपावी होय, तो प्रतिवादीने बे वर्ष सुधी केद राखवो;

अने वळी तेहेनी उपर फोजदारीमां काम चलावाय.

२८२. प्रतिवादीने एकवार छोडी मुक्यो के तेज हुकमनामां बाबत, उपली कलमना आधार सिवाय बीजी कोई रीते, फरीथी तेहेने केद कराशे नहीं, पण हुकमनामूं छेक पूरूं थई रेहे त्यांहां सुधी, साधारण नियम प्रमाणे, तेहेनी मिलकत जपत करीने वेची शकाशे, परंतु जो हुकमनामूं एक सो रुपिया कर्ता ओछी रकमनूं होय, अने आ आक्ट पसार थया पछीनी तारीखनां कांई काम बाबत होय, तो तेम थशे नहीं. ज्यारे हुकमनामूं एक सो रुपिया कर्ता ओछी रकमनूं होय, अने उपर प्रमाणेनी तारीखनां कांई काम बाबत होय, त्यारे जे प्रतिवादीने उपर लख्या प्रमाणे छोडी मुकवामां आवे ते प्रतिवादी हवे पछी ते हुकमनामांनी जवाबदारीथी छूटो थयो छे एम कोरट फरमावे.

प्रतिवादीने छोडी मुकवामां आवे, तोपण तेहेनी मिलकत पर हुकमनामूं बजे.

२८३. दरमियान उपज केटली थई ए वात हुकमनामांमां लख्या प्रमाणे हुकमनामूं बजती वखत ठराववानी बाकी राखी होय ते, अथवा फरियादी थई त्यारथी ते हुकमनामूं बजता सुधी जे बाबतनी फरियादी होय ते बाबत संबंधी जे दरमियान उपज अथवा व्याज देवूं थाय ते संबंधी सघळी वातोनो, अने तेमज हुकमनामांने पेटे जे रकमो आपेली केहेवाती होय ते रकमो संबंधी वातोनो अथवा एहेवी बीजी वातोनो ठराव जुदी फरियादीथी नहीं पण हुकमनामूं बजावनारे कोरटना हुकमथी करवामां आवशे; अने कोरट जे हुकम करे ते हुकम उपर अपील चालशे.

दरमियान उपज तथा व्याज तथा हुकमनामांने पेटे आपेली रकमोनी बाबत केम ठराववी.

जे कोरटे हुकमनामूं कर्यूं होय ते कोरटनी हकूमतनी बाहार ते हुकमनामूं बजाववा बाबत.

२८४. हिंदुस्तान मांहेला अंग्रेजी राज्यना कोईपण भागमांनी अथवा गवर्नर जेनरल्

एक कोरटनूं हुकमनामूं

बीजी कोरटनी हकूमतमां केम बजावाय.

आव् इंडिया इन् कौन्सिलना हुकमथी कोई परदेशी राजा अथवा सरकारना मुलुकमां स्थापेली कोई दिवानी कोरटनूं हुकमनामूं जे कोरटनूं काम ते बजाववानूं छे ते कोरटनी हकूमतमां बजी शके नहीं, तो तेहेवी बीजी कोरटनी हकूमतमां नीचे प्रमाणे ते बजावी शकाय.

ते बजाववानी दरखास्त.

२८५. एहेवो प्रसंग आवे, त्यारे ते हुकमनामूं बजाववानूं काम जे कोरटनूं होय ते कोरटने वादी एहेवी दरखास्त करवाने मुख्तियार छे के, फलाणी कोरट पासे ए हुकमनामूं बजाववानी माहारी इच्छा छे, माटे ते कोरट पर ए हुकमनामांनी एक नकल, तथा तमारी हकूमतमां ए हुकमनामूं पूरूं थयूं नथी एहेवूं सर्टिफिकेट, तथा ए हुकमनामूं बजाववाना करेला तमारा हुकमनी एक नकल मोकलो.

हुकमनामांनी तथा ते बजाववाना हुकमनी नकल मोकलवी.

२८६. ते प्रमाणे न करवानूं कांई पाकूं कारण न होय, तो कोरटे ते नकलो तथा सर्टिफिकेट तैयार कराववां; अने ते उपर जडजे सही करीने तथा कोरटनी मोहोर करीने जे कोरटने मोकलवानूं दरखास्त करनारे लख्यूं होय ते कोरट जो तेज जिल्लामां होय तो ते कोरटने मोकलवां, नहीं तो जे जिल्लामां हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त करनारनी इच्छा होय ते जिल्लानी मुख्य असल दिवानी कोरटने मोकलवां; अने जे कोरटने एहेवी नकलो तथा सर्टिफिकेटो मोकलवामां आवे ते कोरटे ते फेसला बाबत, अथवा ते बजाववाना हुकम बाबत, अथवा तेहेनी नकलो बाबत, अथवा कोई कोरटनी मोहोर के हकूमत बाबत, अथवा कोई जडजनी सही बाबत, कांई पुरावो न मागतां ते नकलो तथा सर्टिफिकेटो दाखल करवां, पण कांई विशेष कारण होय, तो ते एक हुकममां लखीने कोरट उपली बाबतनो पुरावो मागे.

हुकमनामूं अथवा मोकलेलो बीजो हुकम ते कोरटनो होय ए प्रमाणे बजाववो.

२८७. जे कोरटने कोई हुकमनामांनी अथवा हुकमनामूं बजाववाना हुकमनी नकल उपर लख्या प्रमाणे हुकमनामूं बजाववा सारू मोकली होय ते कोरटमां ते दाखल थाय एटले, तेज कोरटनूं ते हुकमनामूं अथवा हुकमनामूं बजाववानो हुकम होय एम समजवूं, अने ते कोरट जो जिल्लानी मुख्य असल दिवानी कोरट होय, तो ते कोरट पोते ते बजावे, अथवा जे तावेनी कोरटने ते बजाववानूं काम सोंपे ते बजावे.

जे कोरटने अरज करवामां आवे ते कोरटे हुकमनामूं केम बजाववूं.

२८८. उपर लख्या प्रमाणे ज्यारे कोई कोरटने बीजी कोरटनूं हुकमनामूं बजाववानी अरज करवामां आवे, त्यारे जे कोरटने ते अरजी करवामां आवे, अथवा ते अरजी मोकलवामां आवे, ते कोरटे तेहेवां कामोमां पोतानी जे रीत होय ते प्रमाणे ते हुकमनामूं बजाववूं; पण, जो ते हुकमनामां उपरथीज एहेवूं मालम पडे नहीं के जे कोरटे ए हुकमनामूं कर्यूं छे ते कोरटने ए करवानो अख्तियार नहीं हतो तो, सदरहू कोरटने ते हुकमनामांनी मजबूती बाबत तजवीज करवानो अख्तियार नथी.

हुकमनामूं बजाववामां गेरवाजबी अथवा गेरशिरस्ते काम करवामां आवे, तो जे कोरटने अरज करवामां आवी होय ते कोरटे ते काम करनारने शिक्षा करवी.

२८९. जे कोरटने उपर लख्या प्रमाणे अरज करवामां आवी होय, अथवा हुकमनामूं बजाववा सारू अरज मोकलवामां आवी होय, ते कोरटे ते हुकमनामूं बजाववामां जे गेरवाजबी तथा गेरशिरस्ते काम करवामां आवे ते बाबत तजवीज करीने ते काम करनारने शिक्षा करवी; अने तेज कोरटनूं ते हुकमनामूं होय ते प्रमाणे हुकम नहीं माननारा तथा ते हुकमनामूं बजावामां अटकाव करनारा सघळा शखसोने शिक्षा करवामां आवशे.

जे कोरटने अरज करी होय ते कोरट केटलांएक कारण सर हुकमनामूं बजाववूं बंध राखे अथवा मिलकत पाछी आपवानो के प्रतिवादीने छोडी मुकवानो हुकम करे.

२९०. जे कोरटने एहेवी अरजी करवामां आवी होय ते कोरटने सारू अने पाकूं कारण देखाडवामां आवे तो, योग्य मुद्दत सुधी, ते हुकमनामूं बजाववूं बंध राखवाने ते कोरट मुख्तियार छे, ते एटला सारू के जे कोरटे ते हुकमनामूं कर्यूं होय ते कोरट पासे, अथवा ते हुकमनामां बाबत के ते बजाववा बाबत जे कोरटने अपीलनो अख्तियार होय ते कोरट पासे, ते हुकमनामूं बंध राखवानो हुकम, अथवा ते हुकमनामां बाबत के ते हुकमनामूं बजाववा बाबत बीजो जे हुकम, जो असल कोरटे हुकमनामूं बजाववानो हुकम कर्यो होय, अथवा ते कोरटने हुकमनामूं बजाववानी अरज करवामां आवी होय, ने ते असल कोरट अथवा अपील

These pages of Translation of Act VIII. of 1859 should be continued on the file for 1859 of *Bombay Government Gazette.*

कोरट करी शके, तेहेवो हुकम कराववाने प्रतिवादी अरज करी शके; अने हुकमनामूं बजाववाना हुकम उपरथी जो प्रतिवादीने पकड्यो होय, अथवा तेहेनी मिलकत जपत करी होय, तो, ते अरजीनो निकाल थता सुधी, जे कोरटे हुकमनामूं बजाववानो हुकम कर्‍यो होय ते कोरट प्रतिवादीने छोडवानो अथवा तेहेनी मिलकत पाछी आपवानो हुकम करे.

२९१. उपली कलम प्रमाणे हुकमनामूं बजाववूं बंध राखवानो अथवा मिलकत पाछी आपवानो अथवा प्रतिवादीने छोडी देवानो हुकम करता पेहेलां, प्रतिवादी पासे पोताने योग्य जणाय तेहेवो जामिन मागवाने अथवा तेहेनी साथे तेहेवी शरत करवाने कोरट मुखत्यार छे.

हुकमनामूं बजाववूं बंध राखता पेहेलां कोरट प्रतिवादी पासे जामिन मागे, अथवा तेहेनी साथे शरत करे.

२९२. जे कोरटमां हुकमनामूं थयूं होय ते कोरटनो अथवा उपर लखेली अपील कोरटनो हुकम थाय ते, हुकमनामूं बजाववानी अरज जे कोरटने करी होय ते कोरटे कबूल राखवो पडशे, अने ते छेल्ली कोरटनो हुकम जे शखसो बजावता होशे तेओने माथे पछी कांई जवाबदारी रेहेशे नहीं.

जे कोरटे हुकमनामूं कर्‍यूं होय ते कोरटनो अथवा अपील कोरटनो हुकम जे कोरटने अरज करी होय ते कोरटे कबूल राखवो पडशे.

२९३. २९० मी कलममां लख्या प्रमाणे कोई प्रतिवादीने छोडी दीधो होय, तेहेने ते हुकमनामूं बजावतां फरी पकडवामां कांई अडचण थशे नहीं.

छोडी दीधेला प्रतिवादीने पाछो पकडी शकाय.

२९४. कोई कोरट बीजी कोरटनूं हुकमनामूं बजाववा बाबत जे हुकम करशे ते सघळा हुकमने, जाणे तेज कोरटे असल हुकमनामूं कर्‍यूं होय ते प्रमाणे, अपील संबंधी सघळा नियम लागू पडशे.

आ आक्ट प्रमाणे हुकमनामूं बजाववाना हुकम पर कही अपील चालशे.

२९५. कोई हुकमनामूं बजाववामां पकडवानूं वारंट अथवा बीजो हुकम कोई ग्यारिसन, छावणी, मिलिटरी स्टेशन, अथवा मिलिटरी बजारनी हदमां बजाववो होय, तो जे अमलदारने ते वारंट अथवा बीजो हुकम बजाववानूं काम सोंप्यूं होय ते अमलदारे ते कमांडिंग आफिसर पासे, अथवा, ते नहीं होय तो, ते *ग्यारिसन, छावणी, स्टेसन, अथवा मिलिटरी* बजारमां जे सीनियर आफिसर हाजर होय तेहेनी पासे, लई जवो; अने ते वारंट अथवा बीजो हुकम हाजर करवामां आवे के ते कमांडिंग आफिसर अथवा सीनियर आफिसरे तेहेनी पाछळ पोतानी सही करवी, अने, ते पकडवानूं वारंट होय तो, वारंटमां जे शखसनूं नाम लख्यूं होय ते शखस जो पोतानी हकूमतनी हदमां होय तो तेहेने पकडावीने, वारंटमां लख्या प्रमाणे, जे दिवानी अमलदारने ते वारंट बजाववानूं काम सोंपेलूं होय तेहेने स्वाधीन कराववो.

पकडवानां वारंट अथवा हुकमनामां बजाववाना बीजा हुकम लश्करी छावणी वगेरेमां शी रीते बजाववा.

२९६. आ बाबमां जे नियम लखेला छे ते, मिलकतनां वेचाण बाबत अथवा पैसा आपवा बाबत कोई दिवानी काममां दिवानी कोरट इनसाफनी रीते जे हुकम करशे ते बजाववामां लागू पडशे.

आ बाबमां लखेला नियम दिवानी काम संबंधी सघळा हुकमने लागू पडशे.

बाब ५ मो.

नादारोनी फरियादी बाबत.

२९७. दावा उपर जे कोरटनो अधिकार होय ते कोरटमां नादारीमां फरियादी नीचे लखेला नियम प्रमाणे थई शके.

फरियादीओ नादारीमां थई शके.

२९८. नात बाहार थया बाबत, अथवा निंदा बाबत, अथवा गाळ बाबत, अथवा शरीर पर हुमलो थया बाबत, नुकसानीना रुपिया मळवा सारू नादारीमां फरियादी कराशे नहीं.

कही फरियादी बातल करी छे.

२९९. नादारीमां फरियादी करवानी परवानगी मागवानी कोरटने अरज करवी ते आठ आनानी किंमतना छापाना कागळ उपर अरजी लखीने आपवी.

अरजी छापेला कागळ उपर करवी.

अरजीमां शूं लखवूं.

३००. फरियादीनी अरजीओमां जे बीना लखवानूं आ आक्टनी २६ मी कलममां फरमावेलूं छे ते बीना ए अरजीमां लखवी, अने तेहेनी साथे अरजदारनी स्थावर के जंगम जे कांई मिलकत होय तेहेनी किंमतनो आसरो लखीने एक यादी बांधवी, अने फरियादीनी अरजीओ पर सही तथा साचापणांनो एकरार करवानूं आगळ फरमावेलूं छे ते प्रमाणे ए अरजी पर सही करवी तथा साचापणांनो एकरार करवो.

अरजी केम आपवी.

अरजदार बाई माणस होय, तो तेहेनी जबानी केम लेवी.

३०१. ए अरजी अरजदारे जाते कोरटने आपवी; पण जो अरजदार कोरटनी खातरी करी आपे के मांदगीना सबबथी हूं जाते कोरटमां हाजर थई शकतो नथी, अथवा अरजदार कोई बाई माणस होय के जेहेने देशनी रीतभात मूजब चार लोकमां हाजर थवानी जरूर पाडवी न जोइये, तो ते अरज बाबत सर्व जरूरियात सवालोना जवाब दई शके एहेवा बराबर रीते अख्तियार पामेला मुख्तारे ते अरजी आपवी, अने जे धणीनो ते मुख्तार होय ते धणी जाते हाजर थयो होय अने तेहेने जे प्रमाणे सवाल करवामां आवे तेमज ते मुख्तारने सवाल करवामां आवशे.

रीत सर न होय, तो अरजी नामंजूर करवी.

३०२. उपली बे कलमोमां फरमावेली रीत सर अरजी लखी अथवा आपी न होय, तो कोरटे ते अरजी नामंजूर करवी.

रीत सर होय, तो कोरटे शूं करवूं.

अरजी मुख्तारे आपी होय, तो गेरहाजर शाहेदनी माफक अरजदारनी जबानी लेवानूं फरमाववाने कोरट मुख्तियार छे.

३०३. अरजी रीत सर लखी होय तथा बराबर रीते आपी होय, तो दावानी केफियत बाबत तथा अरजदारनी मिलकत बाबत कोरटे अरजदारने, अथवा अरजदारनी तरफथी कोई मुख्तार होय तो तेहेने, सवाल करवा. जो अरजी मुख्तारे आपी होय, अने कोरटने योग्य जणाय, तो गेरहाजर शाहेदोनी शाहेदी लेवानूं आगळ फरमावेलूं छे ते प्रमाणे अरजदारनी जबानी लेवी एहेवूं फरमाववाने पण कोरट मुख्तियार छे.

कोरट अरज नामंजूर करे.

३०४. ए प्रमाणे जबानी लेतां कोरटनी नजरमां एहेवूं जणाय के प्रतिवादी, अथवा फरियादीनी बाबत, हमारा अख्तियारनी मांहे नथी, अथवा मुद्दतना कायदाथी दावो चाली शकतो नथी, अथवा अरजदारे लखेली बीनामां फरियादी चाले एहेवूं वाजबी कारण नथी, अथवा (उपली कोईपण हरकत न होय तोपण) एम जणाय के फरियादी करवाने तथा चलाववाने जोइये तेटलो स्टांपनो खरच आपी शके एटली पूंजी माहारी पासे नथी एहेवूं अरजदारथी बतावायूं नथी, अथवा आ बाबनो फायदो मेळववा सारू अथवा दगलबाजीथी अरजदारे थोडीएक मुद्दत पर कांई मिलकत वेची अथवा आपी दीधी छे एम जणाय, तो कोरटे अरजदारने नादारीमां फरियादी करवा देवी नहीं.

साहामा पक्षकारने नोटिस आपवी.

३०५. ए प्रमाणे जबानी लेतां उपली कलममां लखेलां कोईपण कारण सर अरज नामंजूर करवानो कांई सबब कोरटने जणाय नहीं, तो, पोतानी नादारी बाबत अरजदार जे पुरावो आपे ते लेवाने, तथा अरजदार नादार नथी एहेवो जे पुरावो साहामो पक्षकार लावे ते सांभळवाने, कोरटे एक दिवस ठराववो (अने साहामा पक्षकारने ते दिवसनी नोटिस ओछामां ओछा दश दिवस अगाऊ आपवी).

उपरटपके तजवीज करीने कोरटे छेलो हुकम करवो.

३०६. ते काम सांभळवाने ठरावेले दिवसे अथवा त्यार पछी कोरटनां काममांथी परवार मळे के तुरत, कोरटे साहामा पक्षकारे करेली हरकतोनो विचार करवो, अने जे पक्षकारे जे शाहेद हाजर कऱ्या होय ते शाहेदोनी शाहेदी लेवी अने तेओनी शाहेदीनी मतलबनी एक याददास्त करवी, अने अरजदारने नादारीमां फरियादी करवाने रजा आपवी अथवा ना केहेवी.

कोरट स्थानिक तजवीज करवानूं फरमावे.

३०७. ते काममां छेलो हुकम करता पेहेलां, योग्य जणाय तो, आ आक्टनी १८० मी कलममां फरमाव्या मूजब अरजदारनी मिलकत विषे, अथवा जे मिलकतनो ते दावो करतो होय ते मिलकतनी किंमत विषे, स्थानिक तजवीज करवाने कोरट मुख्तियार छे.

३०८. अरजदारनी अरजी मंजूर करवामां आवे अने ते उपर नंबर पडे, तो तेहेने नोंधीने ते मुकद्दमामां फरियादीनी अरजी माफक गणवी, अने बीजी साधारण फरियादीमां जे रीते काम चाले ते रीते सर्व प्रकारे ते फरियादीनूं काम चलाववूं. पण कांई अरजी बाबत, अथवा वकालतनामां बाबत अथवा ते मुकद्दमा संबंधी के तेहेमां जे हुकमनामूं थाय ते बजाववा संबंधी कांई बीजां काम बाबत, स्टांपनो बीजो कस्सो कर वादीने आपवो पडशे नहीं. अरज मंजूर करवामां आवे, तो कोरटे काम केम चलाववूं.

३०९. मुकद्दमानो फेसलो थयेथी, वादीने अगर नादारीमां फरियादी करवा दीधी न होत तो तेहेने स्टांपना केटला रुपिया आपवा पडत तेहेनो कोरटे हिसाब करवो, अने, मुकद्दमानो खरच जे रीते वसूल करवामां आवे तेज रीते जे पक्षकारे ते रुपिया आपवा एहेवूं हुकमनामांमां फरमाव्यूं होय ते पक्षकारनी पासेथी सरकार ते रुपिया वसूल करशे. मुकद्दमानो फेसलो थयेथी खरच केम गणवो.

३१०. नादारीमां फरियादी करवानी कोरट रजा नहीं आपे, तो दावानां तेज कारण बाबत तेहेवी रीतनी अरजी फरीथी थई शकशे नहीं; पण, फरियादीओ करवानी मुद्दत बाबतना कायदाथी हरकत नहीं होय तो, दावानां तेज कारण बाबत चालती रीत मूजब फरियादी करवाने वादी मुख्तियार छे. नादारीमां फरियादी करवानी कोरट एकवार रजा न आपे, तो फरीथी तेहेवी रीतनी अरज चालशे नहीं.

३११. आ बाबमां लख्या प्रमाणे करेला कोरटना हुकमो पर अपील चालशे नहीं. आ बाब उपरथी थयला हुकमो पर अपील चालशे नहीं.

बाब ६ ठो.

लवादी पर सोंपवा बाबत.

३१२. कोई मुकद्दमा मांहेला पक्षकारोनी खुशी एहेवी होय के ए मुकद्दमामां आपणी जे वांधानी वातो छे ते अथवा तेओमांनी थोडीघणी एक अथवा वधारे लवाद के लवादोने छेल्लो चुकादो करवा सारू सोंपवी, तो ते प्रमाणे ते वात सोंपवानो हुकम थवा बाबत, छेल्लो फेसलो थता पेहेलां कोईपण वखते, कोरटने अरज करवाने तेओ मुख्तियार छे. पक्षकारोनी अरज उपरथी लवादी पर सोंपवा बाबत.

३१३. अरज पक्षकारोए जाते अथवा लखत करीने तेज काम सर जेओने अख्तियार आप्यो होय एहेवा तेओना वकीलोए करवी. ते लखत अरज करती वेळाए कोरटमां गुजारवूं; अने मुकद्दमा मांहेलां कामनी साथे तेहेने दाखल करवूं. अरज केम करवी.

३१४. लवाद अथवा लवादोनी निमणुक पक्षकारोए एकमत थईने करवी. अगर लवाद अथवा लवादोनी निमणुक बाबत पक्षकारो एकमत न थाय, अथवा जे शखस के शखसोने तेओ नीमे ते लवादी कबूल करवानी ना केहे, अने पक्षकारोनी एहेवी खुशी होय के कोरट निमणुक करे, तो कोरटे लवाद अथवा लवादो ठराववा. लवादोनी निमणुक.

३१५. मुकद्दमा मांहेली वांधानी जे बाबतनो लवाद अथवा लवादो पासे चुकादो कराववो होय ते बाबत कोरटे पोतानी मोहोर साथे हुकम करीने ते लवाद अथवा लवादोने सोंपवी, अने निवाडो करी आपवाने योग्य जणाय तेटली मुद्दत बांधवी, अने ते बांधेली मुद्दत हुकममां लखवी. सोंपणनो हुकम.

३१६. बे अथवा वधारे लवादोने सोंपण होय, तो लवादोनो अभिप्राय जुदो जुदो पडे तेहेने माटे हुकममां बंदोबस्त करवो, एटले सरपंच मुकरर करवो, अथवा घणानां मतथी चुकादो करवो एहेवूं फरमाववूं, अथवा सरपंच मुकरर करवानो लवादोने अख्तियार आपवो, अथवा पक्षकारो एकमत थईने केहे ते प्रमाणे, अथवा, तेओ एकमत न थाय तो, कोरट ठरावे ते प्रमाणे, बीजी रीते, बंदोबस्त करवो. सोंपण बे अथवा वधारेने होय, तो तेओनो अभिप्राय जुदो पडे त्यारे केम करवूं ते हुकममां फरमाववूं.

लवादोनो अख्तियार.

३१७. कोरटना हुकमथी लवादी पर सोंपण थाय त्यारे, पोतानी आगळ तजवीज थता मुकद्दमाओमां जे हुकमो करवानो कोरटने अख्तियार छे, ते हुकमो लवाद अथवा लवादोनी अथवा सरपंचनी जे पक्षकारों तथा शाहेदोनीं जबानी लेवानी मरजी होय तेओनी उपर कोरटे करवा; अने ते हुकम मूजब जे शखसो हाजर न थाय, अथवा जे बीजी कांई कसूर करे, अथवा शाहेदी आपवानी ना केहे, अथवा ते मुकद्दमानी तजवीज चालतां लवाद अथवा लवादोनूं के सरपंचनूं अपमान करे, ते शखसोने कोरटनी आगळ तजवीज थता मुकद्दमाओमां एहेवीज तकसीरोने माटे जे नुकसान, दंड, तथा शिक्षा थाय, तेहेवांज नुकसान, दंड, तथा शिक्षा लवाद अथवा लवादो, अथवा सरपंचना लख्या उपरथी कोरट हुकम करशे ने ते शखसोने करवामां आवशे.

निवाडो करवानी मुदत वधारवा विषे.

३१८. जोइतो पुरावो अथवा खबर नहीं मळवाथी अथवा बीजां सारां अने पाकां कारण सर जो लवाद अथवा लवादोथी हुकममां लखेली मुदतमां निवाडो नहीं थई शक्यो होय, तो, योग्य जणायेथी, वखते वखते निवाडो करी आपवानी मुदत वधारी आपवाने कोरट मुख्तियार छे. जे काममां सरपंच ठराव्यो होय, ते काममां निवाडो कर्या विना असल मुदत अथवा वधारी आपेली मुदत लवादो वीती जवा दे, अथवा तेओ कोरटने के सरपंचने लखीने नोटिस आपे के हमे एकमत थई शकता नथी, तो ते लवादोने बदले ते लवादीनूं काम करवाने सरपंच मुख्तियार छे. पण कोरटे आपेली मुदतमां आ निवाडो कर्यो नथी एटलांज कारण उपरथी ते निवाडो रद करवामां आवशे नहीं, पण जो एहेवूं साबित थाय के निवाडो करतां जे ढील थई ते लवाद अथवा लवादोए के सरपंचे रुश्वत लीधी अथवा बदचाल चलावी तेथी थई, तो, अथवा लवादी रद करीने मुकद्दमो पाछो मगाववानो कोरटनो हुकम थया पछी निवाडो कर्यो होय तो, ते रद करवामां आवशे.

लवादो अथवा सरपंचनूं मृत्यु थाय, अथवा ते अशक्त थाय, अथवा काम करवानी ना केहे, तो कोरट तेओने ठेकाणे बीजाओने ठरावे.

३१९. जे काम कोरटना हुकमथी लवादी पर सोंपायूं होय, ते काममां अगर लवाद अथवा लवादो अथवा सरपंच गुजरी जाय, अथवा काम करवाने अशक्त थाय के ना केहे, तो ते मरनार, ना केहेनार, अथवा अशक्त थनार, शखस अथवा शखसोने ठेकाणे नवो लवाद अथवा लवादो अथवा सरपंच ठराववाने कोरट मुख्तियार छे. सोंपणना हुकममां लख्याथी लवादोने सरपंच ठराववानो अख्तियार आप्यो होय, अने तेओ सरपंच ठरावे नहीं, तो पक्षकारो मांहेलो कोईपण पक्षकार लवादोने सरपंच ठराववानी लखेली नोटिस आपे; अने ते नोटिस पोंहोंच्या पछी सात दिवसमां जो कोई सरपंच ठराव्यामां आवे नहीं, तो, जे पक्षकारे उपर मूजब नोटिस आपी होय तेणे अरज कर्या उपरथी तथा ते नोटिस पोंहोंची छे ए बाबतनी कोरटनी खातरी थाय तेहेवो पुरावो आपेथी, सरपंच ठराववाने कोरट मुख्तियार छे. आ कलम मूजब ज्यारे निमणुक करवामां आवे, त्यारे जे लवाद अथवा लवादो अथवा सरपंचनी निमणुक थाय तेओने जाणे तेओनां नाम सोंपणना असल हुकममां दाखल कर्यां होय ए प्रमाणे ते सोंपणनी बाबतमां काम करवानो अख्तियार छे.

निवाडो कोरटमां केम आपवो.

३२०. कोई मुकद्दमामां लवाद अथवा लवादो के सरपंच निवाडो करे के, निवाडो करनार शखस अथवा शखसोनी ते पर सही थईने ते निवाडो ते मुकद्दमा मध्ये चालेलां सर्वे काम तथा जबानीओ तथा गुजारेला दस्तावेजो सुद्धां कोरटमां आपवो.

लवाद खास हकीकत लखीने आपे.

३२१. कोरटना हुकमथी लवादी पर सोंपायलां कोई काममां योग्य जणाय, अने तेम न करवूं एहेवूं फरमाव्यूं न होय, तो, कोरटनो अभिप्राय लेवा सारू, सघळो निवाडो अथवा तेहेमांनो कांई भाग खास हकीकत तरीके लखी आपवाने लवाद अथवा लवादो अथवा सरपंच मुख्तियार छे.

कोरटने अरज करेथी केटलांएक कारण सर कोरट निवाडामां ओछूंवत्तूं अथवा सुधारो करे.

३२२. वादी अथवा प्रतिवादी अरज करे, अने कोरटने जणाय के निवाडानो कोई भाग लवादोने नहीं सोंपेली बाबत पर छे, अने ते भाग बीजा भागथी जुदो पाडी शकातो होय, अने सोंपेली बाबत पर करेला चुकादा पर कांई असर करतो न होय, तो, अथवा ते निवाडानी

पद्धतिमां कांई कसर होय, अथवा तेहेमां एहेवी कांई देखइती भूल होय के तेहेने चुकादामां फेरफार न थतां सुधारी शकाय, तो ते निवाडामां ओछुंवत्तुं अथवा सुधारो करवाने कोरट मुख्तियार छे. वळी लवादीना खरच बाबत कांई तकरार निकळे, अने ते बाबत निवाडामां पुरतो बंदोबस्त कर्यो न होय, तो, वादी अथवा प्रतिवादीनी अरज उपरथी, ते खरच बाबत पोताने वाजवी जणाय तेहेवो हुकम करवाने पण कोरट मुख्तियार छे.

अने लवादीना खरच बाबत हुकम करे.

३२३. नीचे लखेलां कोईपण कारण सर, पोताने योग्य जणाय तेहेवी शरतथी, तेज लवाद अथवा लवादोने अथवा सरपंचने फरीथी विचार करवा सारू ते निवाडो अथवा लवादी पर सोंपेली बाबतो मांहेली कोईपण बाबत पाछी मोकलवाने कोरट मुख्तियार छे. एटले ;—

कया कारण सर निवाडो अथवा लवादी पर सोंपेली बाबतो मांहेली कोई बाबत फरीथी विचारकरवा सारू कोरट पाछी मोकली शके.

जो लवादी पर सोंपेली बाबतो मांहेली कांईएक बाबतोनो निवाडामां चुकादो नहीं कर्यो होय तो, अथवा लवादी पर नहीं सोंपेली बाबतोनो चुकादो कर्यो होय, तो.

जो निवाडो एहेवो अनिश्चित होय के ते बजी नहीं शके, तो.

जो निवाडो कायदासर नथी एहेवी हरकत निवाडा उपरथीज जणाई आवती होय, तो.

३२४. लवादोए अथवा सरपंचे रुश्वत लीधी छे अथवा बदचाल चलावी छे एहेवा सबब सिवाय कोई निवाडो रद करावामां आवशे नहीं. निवाडो रद कराववानी अरज करवी ते, कोरटमां ते निवाडो आप्या पछी दश दिवसमां करवी.

रुश्वतनां कारण विना निवाडो रद करवो नहीं.

निवाडो रद करवानी अरज.

३२५. उपर फरमाव्या प्रमाणे निवाडो अथवा लवादी पर सोंपेली बाबतो मांहेली कांई बाबतो फरीथी विचार करवा सारू पाछी मोकलवानूं कारण कोरटनी नजरमां नहीं आवे, अने ते निवाडो रद कराववाने कांई अरज करवामां नहीं आवी होय, अथवा कोरटे ते अरज नामंजूर करी होय, तो ते निवाडा मूजब, अथवा, खास हकीकत तरीके निवाडो करीने कोरटमां आप्यो होय तो, ते खास हकीकत उपर पोतानो अभिप्राय होय ते मूजब, कोरटे फेसलो करवो; अने ए प्रमाणे जे फेसलो आपवामां आवे ते उपरथी हुकमनामूं थशे, अने कोरटमां बीजां हुकमनामांओनी माफकज ते हुकमनामूं बजाववामां आवशे. ज्यारे निवाडा मूजब फेसलो आपवामां आवे, त्यारे हंमेश ते फेसलो छेल्लो समजवो.

निवाडा प्रमाणे फेसलो करवो.

३२६. कोई शखसो एहेवूं करारनामूं करे के आपणी वांधानी बाबतो अथवा तेओमांनी कांईएक ते करारनामां मध्ये लखेला अथवा ते बाबतमां अधिकार होय एहेवी कोई कोरट ठरावे ते शखस अथवा शखसोने लवादीथी चुकववाने सोंपवी, तो ते करारनामूं तेहेवी कोरटमां दाखल कराववानी अरज ते करारनामूं करनारा शखसो अथवा तेओमांना कोई करी शके. एहेवी अरज करवामां आवे, त्यारे कोरटनी नजरमां जरूर जणाय तेहेवी नोटिस अरजदारो सिवाय बीजा कोई शखसो ते करारनामूं करनार होय तेओने आपवानूं कोरटे फरमाववूं, अने ते नोटिसमां एम लखवूं के ए करारनामूं शा माटे दाखल करवूं नहीं तेहेनूं तमे आटली मुद्दतमां कारण बतावो. ए अरजी लखवी ते फरियादीनी अरजीओ जेटली किंमतना स्टांप उपर लखवानूं फरमाव्यूं छे तेहेना चतुर्थांश जेटली किंमतना कागळ उपर लखवी. ते अरजी अगर करारनामूं करनार सघळा शखसोए आपी होय, तो जे शखसोनो हक होय अथवा हकनो जेओ दावो करता होय तेओमांना एक अथवा केटलाएकोने वादी गणीने, तथा बीजा अथवा बीजाओने प्रतिवादी गणीने, अने, सघळाओए अरजी नहीं आपी होय तो, अरजदारने वादी गणीने, तथा बीजा शखसोने प्रतिवादी गणीने, तेओनी वच्चे फरियादी होय ए प्रमाणे ते अरजीपर नंबर पाडीने ते नोंधवी. ते करारनामांनी विरुद्ध कांई पाकूं कारण देखाडवामां नहीं आवे, तो ते करारनामूं दाखल करवूं, अने ते उपरथी लवादी पर सोंपवानो हुकम करवो. आ बाबमां जे जुदी जुदी वातो फरमावी छे ते, कोई दाखल करेलां करारनामांनी शरतथी उलटी नहीं होय तेटली, कोरटे करेला सोंपणना हुकम उपरथी चालेलां सर्व कामने तथा लवादोना निवाडाने तथा ते निवाडो बजाववामां लागू पडशे.

लवादी पर सोंपवानूं कोई शखसोए करेलूं करारनामूं कोरटमां दाखल थाय.

आ बाबमां फरमावेली वात लागू पडशे.

कोरटनी मारफत वगर लवादी पर सोंपेली बाबतमां थयलो निवाडो कोरटमां दाखल करवा बाबत.

३२७. कांई बाबत कोई इनसाफनी कोरटनी मारफत वगर लवादी पर सोंपाई होय, अने तेहेमां निवाडो थयो होय, तो निवाडानी तारीखथी छ महिनामां जे बाबतनो ते निवाडो छे ते बाबतमां जे कोरटनो अधिकार होय ते कोरटने, निवाडाथी लाभ थतो होय ते शखस निवाडो कोरटमां दाखल करववानी अरज करवाने मुखतियार छे. अरजदार सिवाय ते लवादीमां जे बीजा पक्षकारो होय तेओने नोटिस आपवानूं कोरटे फरमाववूं, अने ते नोटिसमां ए प्रमाणे लखवूं के ए निवाडो कोरटमां शा माटे दाखल नहीं करवो तेहेनूं तमे आटली मुद्दतमां कारण बतावो. ते वखतना चालता कायदा मूजब अरजीओने माटे जे कोरटमां स्टांप जोइतो होय ते कोरटमां जेटलो स्टांप जोइये तेटला स्टांप उपर ए अरजी लखवी, अने अरजदारने वादी तथा बीजा पक्षकारोने प्रतिवादी गणीने तेओनी वच्चे फरियादी होय ए प्रमाणे ते अरजी पर नंबर पाडीने ते नोधवी. ते निवाडानी विरुद्ध कांई पाकूं कारण बताववामां नहीं आवे, तो ते निवाडो दाखल करवो, अने आ बाबमां फरमाव्या मूजब करेला निवाडा माफक ते निवाडो बजावी शकाय.

ते निवाडो बजाववो.

बाब ७ मो.

करारनामां उपरथी काम.

जे शखसोनूं लागतूं वळगतूं होय ते दिवानी कोरट पासे चुकादो करावववाने शी रीते बाबतो काहाडी शके.

अधिकारवाळी कोईपण कोरट पासे चुकादो कराववाने हकीकत अथवा कायदानी बाबत काहाडी शकाय.

३२८. कोई हकीकतनी अथवा कायदानी बाबतनो चुकादो थवामां जे शखसो तालुक राखता होय अथवा तालुक राखवाने दावो करता होय, तेओ एहेवी तरेहनूं करारनामूं करी शके के, उपली हकीकतनी अथवा कायदानी बाबतनो कोरट हा के नानो ठराव करेथी, तेओए ठरावेला अथवा कोरट ठरावे तेटला रुपिया तेओमांना एक जणे बीजाने आपवा; अथवा करारनामांमां लखेली कांई स्थावर के जंगम मिलकत तेओमांना एक जणे बीजाने आपवी अथवा करारनामांमां लखेलूं कांई कायदेसर काम तेओमांना एक जणे अथवा वधारे जणाओए करवूं, अथवा कांई काम न करवूं. एहेवां करारनामां उपर फरियादीनी अरजीओने माटे फरमावेलो स्टांपनो कर लागू पडशे. कांई स्थावर के जंगम मिलकत आपवा बाबत, अथवा कांई काम करवा अथवा न करवा बाबत, करारनामूं होय, तो जे मिलकत आपवानी छे अथवा जेहेनी साथे ते करारनामांमां लखेलूं काम निस्बत राखतूं होय ते मिलकतनी किंमतनो आंक ते करारनामांमां लखवो.

करारनामूं दाखल करीने फरियादी होय ते प्रमाणे नंबर पाडवो.

३२९. ते बाबतमां अधिकार होय एहेवी कोरटमां ते करारनामूं दाखल करी शकाय, अने ते दाखल थाय के, जे शखसो तालुक राखता होय अथवा तालुक राखवानो दावो करता होय तेओमांना कोई अथवा एकने वादी, तथा बीजाओने अथवा बीजाने प्रतिवादी, गणीने तेओनी वच्चे फरियादी होय ए प्रमाणे, ते उपर नंबर पाडीने ते नोधवूं; अने जे शखस अथवा शखसोए ते आप्यूं होय ते सिवाय ते करारनामूं करनार बीजा सघळा शखसोने नोटिस आपवी.

करारनामूं करनारा शखसो पर कोरटनो अमल चालशे.

३३०. करारनामूं दाखल थया पछी करारनामूं करनार सघळा शखसो उपर कोरटनो अमल चालशे, अने ते करारनामांमां लखी आपेली वात तेओने कबूल राखवी पडशे.

ते काम सांभळीने तेहेनो निकाल करवा बाबत.

३३१. साधारण मुकद्दमानी माफक सांभळवाने ते काम टीपमां लखवूं; अने पक्षकारो अथवा तेओना वकीलोने सवाल पूछतां, अथवा पोतानी नजरमां योग्य जणाय तेहेवो पुरावो लेतां, जो कोरटनी खातरी थाय के करारनामां पर पक्षकारोए बराबर रीते सही करी छे, अने तेहेमां लखेली हकीकतनी अथवा कायदानी बाबतमां तेओ खरेखरो तालुक राखेछे, अने ते तजवीज करवा अथवा ठराववा लायक छे, तो ते दफतरमां नोंधीने तेहेनी तजवीज करवी, अथवा ते सांभळवी, अने साधारण फरियादी होय ते प्रमाणे ते विषे पोतानो ठराव अथवा अभिप्राय आपवो; अने ते हकीकतनी अथवा कायदानी बाबतनो पोते ठराव करेथी, पक्षकारोए ठरावेली, अथवा उपर

લખ્યા પ્રમાણે નક્કી કરેલી રકમનો, અથવા કરારનામાંમાં લખ્યા પ્રમાણે બીજી બાબતનો, ફેસલો આપવો, અને એ પ્રમાણે જે ફેસલો આપવામાં આવે તે ઉપરથી જાણે પ્રતિવાદીનો જવાબ તકરાર વગેરે થઈને મુકદ્દમામાં ફેસલો થયો હોય તે પ્રમાણે હુકમનામું થઈને બજી શકશે.

બાબ ૮ મો.

અપીલ બાબત.

૩૩૨. અસલ ઇનસાફની કોરટોનાં હુકમનામાંઓ ઉપર, તે કોરટોનાં હુકમનામાંઓ ઉપર અપીલ સાંભળવાનો અખતિયાર હોય એહેવી કોરટોમાં, અપીલ ચાલશે; પણ આ અથવા બીજા કોઈ ચાલતા કાયદા કે આક્ટમાં કોઈ બાબતમાં સાફ મને કરી હોશે, તો ત્યાંહાં અપીલ ચાલશે નહીં. અપીલ સદર કોરટમાં ચાલે, તો તે કોરટના ત્રણ અથવા વધારે જડજોએ કોરટ કરવી અને તે અપીલ સાંભળીને તેહેનો ફેસલો કરવો.

સાફ મને કરી હોશે તે કામોમાં અપીલ ચાલશે નહીં, બાકી સર્વે હુકમનામાંઓ ઉપર ચાલશે.

સદર કોરટમાં અપીલ ત્રણ અથવા વધારે જડજોએ સાંભળવી.

અપીલ કેમ કરવી.

૩૩૩. અપીલો યાદદાશ્તની માફક કરવી, અને તે યાદદાશ્ત અપીલ કોરટમાં નીચે લખેલી મુદતમાં આપવી, નહીં તો બાંધેલી મુદતમાં તે ન આપ્યાનું અપીલ કોરટની ખાતરી થાય એહેવું પાકું કારણ અપીલ કરનારે દેખાડવું. તે મુદત એ પ્રમાણે છે કે, જિલ્લા કોરટમાં અપીલ ત્રીશ દિવસમાં કરવી, અને સદર કોરટમાં અપીલ નેવુ દિવસમાં કરવી. એ દાહાડા ગણવા તે ફેસલો કહી સંભળાવ્યો હોય તે દાહાડાથી ગણવા, પણ તે દાહાડો બાદ કરવો, તથા અપીલ કરવી હોય તે હુકમનામાંની નકલ મળતાં જેટલી મુદત લાગે તે મુદત પણ બાદ કરવી.

અપીલ કરવી તે ઠરાવેલી મુદતમાં અપીલ કોરટને એક યાદદાશ્ત કરીને આપવી.

૩૩૪. અપીલની યાદદાશ્તમાં અપીલ કરવી હોય તે ફેસલા ઉપર હરકત લેવાનાં કારણો સંક્ષેપે કલમવાર લખવાં; તેહેમાં કાંઈ દલીલ અથવા હકીકત લખવી નહીં; અને ઉપલાં કારણો પર અનુક્રમે નંબર લખવા. લખી આપ્યા સિવાયનું હરકત લેવાનું બીજું કાંઈ કારણ કોરટની રજા વિના અપેલંટે કાહાડવું નહીં અને કોરટે સાંભળવું નહીં, પણ અપીલનો ફેસલો કરવામાં અપેલંટે બતાવેલાં કારણો સિવાય બીજાં કારણોનો વિચાર કરવાની કોરટને મને નથી.

યાદદાશ્તમાં શું લખવું.

૩૩૫. અપીલની યાદદાસ્ત નીચેના નમુના પ્રમાણે અથવા તેહેવી મતલબની લખવી, અને તેહેની સાથે અપીલ કરવી હોય તે હુકમનામાંની એક નકલ બાંધવી.

યાદદાશ્તનો નમૂનો.

અપીલની યાદદાશ્ત.

(નામ વગેરે નોંધમાં હોય તે પ્રમાણે)———વાદી.

(નામ વગેરે નોંધમાં હોય તે પ્રમાણે)———પ્રતિવાદી.

સદર્હૂ [અપેલંટનૂં નામ] વાદી [અથવા પ્રતિવાદી] ઉપલા મુકદ્દમા મધ્યે——— ની તારીખ———નાં,———એ કરેલાં, હુકમનામાં પર———ની સદર કોરટમાં [અથવા જિલ્લા કોરટમાં હોય તો———ની જિલ્લા કોરટમાં] અપીલ કરેછે, અને તેહેનાં કારણો નીચે પ્રમાણે છે, [આ ઠેકાણે તે કારણ લખવાં.]

૩૩૬. અગર તે યાદદાશ્ત ઉપર ફરમાવેલી રીત મુજબ લખી નહીં હોય, તો તે નામંજૂર કરવાને, અથવા સુધારવા સારૂ પક્ષકારને પાછી આપવાને, કોરટ મુખતિયાર છે. અગર ફરમાવેલી મુદતમાં તે યાદદાશ્ત આપવામાં નહીં આવે, તથા ઢીલ થયાનું કાંઈ પાકું કારણ બતાવવામાં નહીં આવે, તો તે અપીલ નામંજૂર કરવી.

યાદદાશ્ત રીત સર નહીં હોય અથવા બરાબર રીતે આપી નહીં હોય તો.

सघळा वादी अथवा प्रतिवादीओने लागू पडे एहेवां कारण उपरथी हुकमनामूं थयूं होय, तो ते आखूं हुकमनामूं तेओमांनो कोईएक वादी अथवा प्रतिवादी अपील करीने फेरवाबी शके.

३३७. जो कोई मुकद्दमामां बे अथवा वधारे वादी के बे अथवा वधारे प्रतिवादी होय, अने ते सर्वने लागू पडे एहेवां कांई कारण उपरथी नीचली कोरट चुकादो करे, तो ते वादी अथवा प्रतिवादीओमांनो हर कोई सघळां हुकमनामां उपर अपील करी शके, अने अपील कोरट सर्व वादी अथवा प्रतिवादीओना लाभमां ते हुकमनामूं फेरववाने अथवा तेहेमां ओछूं-वत्तूं करवाने मुख्तियार छे.

अपील थई होय ते हुकमनामां बजाववा तथा तेओने बजाववानूं काम बंध राखवा बाबत.

हुकमनामूं बजवानूं काम अपीलथी बंध थशे नहीं, पण पाकूं कारण देखाडवामां आवे तो बंध राखी शकाय.

हुकमनामूं बजाववूं बंध राखवानो हुकम करता पेहेलां अपील कोरटनो हुकम अथवा हुकमनामूं बराबर रीते पूरूं करी आपवा बाबतनो कोरटे जामिन लेवो.

३३८. कोई हुकमनामां उपर अपील करवामां आवी होय, तो तेटलांज कारण उपरथी ते हुकमनामूं बजवूं बंध थशे नहीं; पण पाकूं कारण देखाडवामां आवे, तो ते बजाववूं बंध राखवानो हुकम करवाने अपील कोरट मुख्तियार छे. अपील करवानी ठरावेली मुद्दत वीती गया पेहेलां हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त करवामां आवे, अने अपील करी छे एहेवी खबर नीचली कोरटने नहीं मळी होय, तो, पाकूं कारण देखाडेथी, हुकमनामूं बजाववूं बंध राखवाने ते नीचली कोरट मुख्तियार छे. हुकमनामूं बजाववूं बंध करवानो हुकम करता पेहेलां, ते हुकम करनार कोरटे बे पक्षकारनी उपर हुकमनामूं थयूं होय ते पक्षकारनी पासे अपील कोरटनो हुकम अथवा हुकमनामूं बराबर रीते पूरूं करी आपवा बाबतनो जामिन लेवो.

जे हुकमनामां उपर अपील थई होय ते हुकमनामूं बजाववानो हुकम करनार कोरट मिलकत पाछी आपवा वगेरे बाबतनो जामिन ले.

३३९. जे हुकमनामां उपर अपील थई होय ते हुकमनामूं बजाववानो हुकम ज्यारे करवामां आवे, त्यारे हुकमनामूं बजाववामां जे मिलकत लेवामां आवे ते मिलकत अथवा तेहेनी किंमत पाछी आपवा बाबतनो, तथा अपील कोरटनो हुकम अथवा हुकमनामूं बराबर रीते पूरूं करी आपवा बाबतनो, जामिन लेवाने जे कोरटे हुकमनामूं कर्यूं होय ते कोरट मुख्तियार छे.

सरकार पासेथी अथवा सरकारी अमलदार पासेथी एहेवो जामिन मागवो नहीं.

३४०. सरकारना हुकमथी तथा सरकारने खरचे जे फरियादीओ चाली होय अथवा जेहेना जवाब थया होय तेहेवी फरियादीओमां कोई वखत उपली बे कलमोमां लख्यो छे तेहेवो जामिन सरकार पासे अथवा कोई सरकारी अमलदार पासे मागवो नहीं.

हुकमनामांओ पर थयली अपीलोमां काम चलाववा बाबत.

अपील केम नोधवी.

नोधनो नमूनो.

३४१. फरमावेली रीत सर तथा बांधेली मुद्दतमां अपीलनी याददास्त आपवामां आवे के, अपील कोरटे अथवा ते कोरटना योग्य अमलदारे तेहेनी पाछळ ते आप्यानी तारीख लखवी, अने ते काम सर 'अपीलनी नोध' एहेवां नामनी एक चोपडी राखीने ते चोपडीमां ते अपील नोधवी. आ आक्टनी पाछळ (क) निशाणीनो नमूनो बताव्यो छे ते नमूना मूजब ते नोध राखवी.

आपील कोरटनी नजरमां आवे, तो अपेलंटनी पासे खरचनो जामिन मागे.

शरत.

३४२. रिस्पांडेंटने हाजर थईने जवाब आपवानूं फरमावता पेहेलां अपेलंटनी पासेथी अपील कोरट पोतानी नजरमां आवे तो खरचनो जामिन मागे, नहीं तो नहीं. पण जे जे काममां अपेलंट हिंदुस्तान मांहेलां अंग्रेजी राज्यनी बाहार रेहेतो होय, अने जे मिलकत बाबत ते अपील छे ते सिवाय तेहेनी कांई जमीन के बीजी स्थावर मिलकत ते राज्यनी हदमां न होय, ते ते काममां हंमेश कोरटे खरचनो जामिन मागवो; अने अपीलनी याददास्त आपती वखते अथवा कोरट फरमावे तेटली बीजी मुद्दतमां जो जामिन आपवामां नहीं आवे, तो कोरटे अपील नामंजूर करवी.

अपील कोरटे अपील नोध्यानी खबर नीचली कोरटने मोकलवी.

नीचली कोरटे अपील कोरटने कागळो मोकलवा.

३४३. अपीलनी याददास्त नोधवामां आवे के, अपील कोरटे ते बाबतनी खबर नीचली कोरटने मोकलवी. जे कोरटनां दफ्तर अपील कोरटमां रखातां नथी ते कोरटनां हुकमनामां उपर अपील होय, तो, अपीलनी खबर पोंहोंचेथी, बनी शके तेटली जलदी करीने, ते मुकद्दमा मांहेला सर्वे जरूरियात कागळो, अथवा अपील कोरटे नाम लईने मगावेला कागळो, नीचली

कोरटे अपील कोरटने मोकली देवा. वादी अथवा प्रतिवादीने कोई गुजारेला दस्तावेजोनी नकलो करावीने नीचली कोरटमां रखाववी होय, तो ते दस्तावेजोनां नाम सुद्धां एक नोटिस लखीने ते नीचली कोरटने आपे, अने ते नोटिस आपनार पक्षकारने खरचे ते दस्तावजोनी नकलो तैयार करीने नीचली कोरटमां राखवी.

वादी अथवा प्रतिवादीने गुजारेला जे दस्तावेजोनी नकलो करावीने नीचली कोरटमां रखाववी होय ते दस्तावेजोनी ते नोटिस आपे.

३४४. अपील कोरटे ते अपील सांभळवा सारू एक दिवस ठराववो. ते दिवस रिस्पांडंटने रेहेवानी जगा उपर, तथा अपीलनी नोटिस पोंहोंचाडतां केटली वार लागशे ते उपर, नजर पोंहोंचाडीने एहेवी रीते ठराववो के, ते दिवसे रिस्पांडंटथी जाते अथवा कोई वकीलनी मारफते हाजर थई शकाय एटली तेहेने मुदत मळे.

अपील संभाळवानो दिवस केम ठराववो.

३४५. जे दिवस अपील सांभळवा सारू ठराव्यो होय ते दिवसनी नोटिस अपील कोरटमां चोंहोंडवी, अने तेहेवी एक नोटिस अपील कोरटे नीचली कोरटने मोकलवी, अने प्रतिवादीने हाजर थईने जवाब करवानो समन पोंहोंचाडवा सारू आगळ जे रीत फरमावी छे तेज मूजब ते नोटिस रिस्पांडंटने पोंहोंचाडवी, अने ते समन तथा ते पोंहोंचाडवानां काम संबंधी जे नियमो छे ते सर्वे ए नोटिस पोंहोंचाडवानी बाबतमां लागू पडशे. रिस्पांडंटने आपवानी नोटिसमां एम लखवूं के अपील सांभळवा सारू फलाणो दिवस ठराव्यो छे, ते दिवसे जो तमे अपील कोरटमां हाजर थशो नहीं, तो तमारी गेरहाजरीमां मुकद्दमो एकतरफी सांभळीने तेहेनो चुकादो करवामां आवशे. पण पोतानी वती अपील कोरटमां हाजर थवाने रिस्पांडंटे कोई वकील ठराव्यो होय, तो ते वकीलने नोटिस आपी के थयूं.

अपील सांभळवाना दिवसनी नोटिस प्रसिद्ध करवा तथा पोंहोंचाडवा बाबत.

नोटिसमां शूं लखवूं.

३४६. अपील सांभळवा सारू ठरावेले दिवसे अथवा अपील सांभळवानूं काम त्यार पछीना बीजा जे दिवस पर मुलतवी राख्यूं होय ते दिवसे जो अपेलंट जाते के कोई वकीलनी मारफते हाजर नहीं थाय, तो ते अपील तेहेनी गेरहाजरीना सबबथी काहाडी लाखवी. जो अपेलंट जाते के कोई वकीलनी मारफते हाजर थाय, अने रिस्पांडंट जाते के कोई वकीलनी मारफते हाजर न थाय, तो तेहेनी गेरहाजरीमां अपील एकतरफी सांभळवी.

नहीं हाजर थयानो परिणाम.

३४७. अपेलंटे काम नहीं चलाव्या उपरथी जो कोई अपील काहाडी लाखवामां आवे, तो, ते काहाडी लाखवानी तारीखथी त्रीश दिवसमां, ते अपील पाछी दाखल करावा सारू अपील कोरटने अरज करवाने अपेलंट मुख्तियार छे; अने जो कोरटनी खातरी थाय एहेवो पुरावो आपवामां आवे के अपीलनूं काम रजूआत पर आव्यूं ते वेळाए कांई पाका कारणने लीधे अपेलंटथी हाजर थई शकायूं नहीं, तो ते अपील पाछी दाखल करवाने कोरट मुख्तियार छे.

अपेलंटे काम नहीं चलाव्या उपरथी काहाडी लाखेली अपीलो पाछी दाखल करवा बाबत.

३४८. अपील सांभळवामां आवे, त्यारे नीचली कोरटना फेसला उपर रिस्पांडंटे जुदी अपील करी होय अने हरकत ले ते प्रमाणे ते फेसला उपर हरकत लेवाने ते मुख्तियार छे.

रिस्पांडंटे जुदी अपील करी होय ए रीते नीचली कोरटना फेसला उपर हरकत करवाने ते मुख्तियार छे.

३४९. असल कोरटोमां फेसलो आपवानी रीत आगळ फरमावी छे ते मूजब अपील कोरटे अपील सांभळ्या पछी पोतानो फेसलो आपवो.

अपील कोरटे फेसलो केम आपवो.

३५०. फेसलो नीचली कोरटनूं हुकमनामूं बहाल राखे अथवा रद करे अथवा तेहेमां ओछूंवत्तूं करे. पण फेसलो करवामां अथवा मुकद्दमामां कांई दरमियानी हुकम कर्यो होय तेहेमां कांई भूल के खामी होय, अथवा तेहेमां कांई गेरशिरस्ते काम थयूं होय, पण ते मुकद्दमानी केफियत के कोरटना अधिकार साथे संबंध राखतूं न होय, तो ते सबब उपरथी कोई हुकमनामूं रद करवूं नहीं अथवा तेहेमां ओछूंवत्तूं करवूं नहीं, अने कांई काम एटला सबब उपरथी नीचली कोरटमां पाछूं पण मोकलवूं नहीं.

गेरशिरस्ते कांई काम थयूं होय, तो तेटला परथी हुकमनामूं रद करवूं नहीं.

अपील कोरट कांई काम क्यारे नीचली कोरटमां पाछुं मोकली शके.

३५१. नीचली कोरटे मुकद्दमानो निकाल कांई मूळ आरंभनी वात उपरथीज कर्यो होय, अने तेथी करीने पक्षकारोना हकनी बाबतमां अपील कोरटने जरूर जणाय तेहेवो हकीकतनो कांई पुरावो लेवामां आव्यो न होय, अने ते मूळ आरंभनी वात उपर करेलूं नीचली कोरटनूं हुकमनामूं अपीलमां हुकमनानूं थाय तेथी रद थाय, तो, अपील कोरटने योग्य जणायेथी, ते काम अपीलमां थयलां हुकमनामांनी एक नकल साथे नीचली कोरटने पाछुं मोकलवाने अपील कोरट मुख्तियार छे, अने अपील कोरट एम लखी मोकले के आ मुकद्दमाने नोंध मांहेला एहेना असल नंबर पर पाछो राखीने तथा तेहनी कैफियतनी तजवीज करीने हुकमनामूं करवूं.

उपर प्रमाणे होय, तोज काम पाछुं मोकली शकाय.

३५२. उपली कलममां फरमाव्यूं छे ते सिवाय बीजां कांई कारण सर बीजो फेसलो करवा सारू कांई काम नीचली कोरटने पाछुं मोकलवाने अपील कोरट मुख्तियार नथी.

पुरावो जोइये एटलो होय, तो अपील कोरटे फेसलो करवोज जोइये, पछी नीचली कोरटे बीजां कारण परथी चुकादो कर्यो होय तो तेहेनी कांई चिंता नहीं.

३५३. नीचली कोरटनां दफ्तरमां एटलो पुरावो रहेलो होय के ते उपरथी अपील कोरट पोतानी खातरजमाथी फेसलो करी शके, तो अपील कोरटे ते काममां छेलो फेसलो करवो, पछी नीचली कोरटे कांई बीजां कारण उपरथीज फेसलो कर्यो होय तो तेहेनी कांई चिंता नहीं.

अपील कोरटे मोकलेली इश्यूओनी तजवीज नीचली कोरटे करवा बाबत.

३५४. नीचली कोरटे कांई इश्यु काहाडी अथवा तपासी न होय, अथवा कैफियत तपासीने मुकद्दमानो खरो फेसलो थवामां अपील कोरटने जरूर जणाय एहेवी कांई हकीकतनी बाबतनो ठराव कर्यो न होय, अने, ते इश्यु अथवा हकीकतनी बाबतमां अपील कोरटथी ठराव थई शके एटलो पुरावो दफ्तरमां नहीं होय, तो नीचली कोरटथी तजवीज थवा सारू इश्यु अथवा इश्युओ तैयार करीने ते नीचली कोरटने तजवीज करवा सारू मोकलवाने अपील कोरट मुख्तियार छे. ते प्रमाणे ते मोकले के नीचली कोरटे ते इश्यु अथवा इश्युओनी तजवीज करवी, अने ते बाबत पर पोतानो ठराव करीने ते पुरावा सुद्धां अपील कोरटने मोकलवो; अने ते ठराव तथा पुरावो मुकद्दमा मांहेलां दफ्तरमां गणाशे. अने अपील कोरट ठरावे तेटली मुदतमां वादी अथवा प्रतिवादी ते ठराव उपर हरकत लेवानी याददाश्त दाखल करवाने मुख्तियार छे. अने ते मुदत वीती गया पछी अपील कोरटे ते अपीलनो फेसलो करवो.

अपील कोरट नवो पुरावो क्यारे मागी शके.

३५५. कोई अपील मांहेला पक्षकारोथी अपील कोरटमां दस्तावेजो के शाहेदो गुजारीने नवो पुरावो आपी शकाशे नहीं; पण एहेवूं जणाय के लई शकाय एहेवो पुरावो लेवानी नीचली कोरटे ना कही, अथवा मनमानतो फेसलो करी शकवाने अपील कोरटने कांई दस्तावेज हाजर कराववा होय, अथवा शाहेदो तपासवा होय तो, अथवा बीजूं कांई पाकूं कारण होय, तो ते नवा दस्तावेज लेवा देवाने तथा जरूरियात शाहेदोनी शाहेदी लेवा देवाने अपील कोरट मुख्तियार छे, पछी ते शाहेदोनी शाहेदी नीचली कोरटमां आगळ लेवाई होय के नहीं तेहेनी कांई चिंता नहीं. पण ज्यारे अपील कोरट नवो पुरावो ले, त्यारे ते लेवानां कारण कोरटनां दफ्तरमां नोंधवां.

नवो पुरावो केम लेवो.

३५६. ज्यारे नवो पुरावो लेवानी रजा आपवामां आवे, त्यारे ते पुरावो पोते ले, अथवा ते पुरावो लईने अपील कोरटमां मोकली देवानूं नीचली अथवा बीजी कोई कोरटने लखी मोकले, अथवा कोई शखसने तेम करवाने अख्तियार आपे, एहेवो अपील कोरटने अख्तियार छे. वळी ते पुरावो शी रीते लेवो ते फरमाववानो पण अपील कोरटने अख्तियार छे.

बाबतो मुकरर करवी.

३५७. ज्यारे नवो पुरावो लेवानी रजा आपवामां आवे, त्यारे कही बाबत अथवा बाबतो विषेज पुरावो लेवो ते बाबत अथवा बाबतो हंमेश मुकरर करीने अपील कोरटे पोतानां दफ्तरमां नोंधवी.

अपील कोरटनो अख्तियार.

३५८. मुदत आपवी, मुकद्दमो सांभळवानूं काम मुलतवी राखवूं, पक्षकारोने अथवा तेओना वकीलोने सवाल पूछवा, खरच अपाववो, वगेरे बाबतो संबंधी असल कोरटोने आगळ लख्या प्रमाणे जे अख्तियार छे ते सर्वे अख्तियार अपील कोरटने पण छे.

३५९. अपील कोरटनो फेसलो खुली कोरटमां कही संभळाववो. जे बाबत अथवा बाबतो ठराववानी होय ते, तथा ते उपर करेलो ठराव, तथा ते ठरावनां कारण, एटलां वानां फेसलामां लखवां, अने फेसलो कही संभळाववी वखते ते उपर तारीख लखीने जडजे अथवा जे जडजोनूं मत तेहेनी साथे मळतूं होय ते जडजोए सही करवी. फेसलो अंग्रेजी भाषामां लखवो; पण समज पडे एहेवो फेसलो अगर जडज ते भाषामां लखवाने शक्तिमान् न होय, तो फेसलो जडजनी स्वभाषामां लखवो. जे भाषामां फेसलो लखवामां आवे ते भाषा जो कोरटनी आगळ चालतां काममां रोज वपराती न होय, तो फेसलानो ते वपराती भाषामां तरजुमो करीने ते तरजुमा उपर जडज अथवा जडजोए सही करवी. जे जडजनूं मत कोरटना फेसलाथी जुदूं होय तेणे पोतानो अभिप्राय लखी आपवो, अने ते अभिप्राय दफ्तरमां दाखल करवो.

अपील कोरटनो फेसलो.

कही भाषामां ते लखवो.

मत जुदूं पडे, तो ते दफ्तरमां दाखल करवूं.

३६०. जे तारीखे फेसलो कर्यो होय ते तारीख अपील कोरटनां हुकमनामां पर लखवी. तेहेमां मुकद्दमानो नंबर, पक्षकारोनां एटले अपेलंट तथा रिस्पांडेंटनां नाम तथा वर्णन, तथा अपीलनी याददास्त, एटलां वानां लखवां, अने शूं दाद आपी छे, अथवा अपीलनो शो बीजो चुकादो कर्यो छे, ए पण तेहेमां स्पष्ट रीते लखवूं. वळी अपीलमां केटलो खरच थयो छे, तथा ते खरच तथा असल मुकद्दमानो खरच कया पक्षकारोए अने केटलो केटलो आपवो, ते पण तेहेमां लखवूं. जे जडज अथवा जडजोए हुकमनामूं कर्यूं होय ते जडज अथवा जडजोए ते हुकमनामां पर सही करवी, अने ते पर कोरटनी मोहोर करवी. अगर कोरटना जडजोनो अभिप्राय जुदो पडे तो कोरटना फेसलाथी जे जडजनो अभिप्राय जुदो होय तेणे हुकमनामां पर सही करवानी कांई जरूर नथी; पण ते जडजनो अभिप्राय हुकमनामांमां लखवो. असल कोरटनां हुकमनामां बाबत आगळ फरमाव्यूं छे ते प्रमाणे हुकमनामांनी सहीवाळी नकलो पक्षकारोने आपवी.

हुकमनामांमां शूं शूं लखवूं.

३६१. हुकमनामांनी अथवा अपीलनो निकाल करनार बीजो जे हुकम थाय ते हुकमनी एक नकल ते पर अपील कोरटनी अथवा ते कोरटना योग्य अमलदारनी सही तथा कोरटनी मोहोर करीने मुकद्दमामां जे कोरटनां करेलां पेहेलां हुकमनामां पर अपील करी होय ते कोरटने मोकलवी, अने ते नकल ते मुकद्दमा मांहेलां असल कामनी साथे दाखल करवी, अने मुकद्दमानी असल नोंधमां अपील कोरटनो फेसलो नोंधवो.

हुकमनामांनी एक सहीवाळी नकल नीचली कोरटने मोकलवी.

३६२. अपील कोरटनूं हुकमनामूं बजाववानी दरखास्त जे कोरटे ते मुकद्दमामां पेहेलूं हुकमनामूं कर्यूं होय ते कोरटने करवी, अने ते कोरटे ते हुकमनामूं असल काममां थयलां हुकमनामां बजाववानी जे रीत तथा जे नियमो आगळ बताव्या छे ते रीते तथा ते नियमो प्रमाणे बजाववूं.

हुकमनामूं केम बजाववूं.

हुकमो उपर अपील.

३६३. कोई मुकद्दमो चालतां तथा ते मुकद्दमा संबंधी हुकमनामूं थता पेहेलां थयला कोईपण हुकम उपर अपील चालशे नहीं; पण जो हुकमनामां उपर अपील करवामां आवे, तो मुकद्दमानी केफियत बाबत अथवा कोरटना अधिकार संबंधी ते हुकममां कांई भूल के खामी होय, अथवा गेरशिरस्ते कांई काम थयूं होय, ते वात अपीलनी याददास्तमां हरकतनां कारण दाखल लखी शकाय.

हुकमनामूं थता पेहेलां थयला हुकम उपर अपील चालशे नहीं, पण हुकमनामां उपर अपील करवामां आवे तो ते हुकममां कांई भूल अथवा खामी होय ते बतावीने हरकत थई शके.

३६४. हुकमनामूं थया पछी ते बजाववा संबंधी थयला कोई हुकम पर अपील चालशे नहीं; पण अपील चालशे एहेवूं स्पष्ट आगळ ज्यांहां फरमाव्यूं होय, त्यांहां चालशे.

हुकमनामूं थया पछी ते बजाववा संबंधी थयला हुकम पर अपील चालशे नहीं, पण चालशे एहेवूं फरमाव्यूं होय त्यांहां चालशे.

दंड अथवा केद करवा बाबतना हुकमो पर अपील.

३६५. दंड बाबत अथवा ते वसूल करवा बाबत अथवा आ आक्ट उपरथी कोईने केद करवा बाबत थयला हुकमो पर अपील चालशे, (पण हुकमनामूं बजाववामां केद करवानो हुकम थयो होय, तो ते उपर अपील चालशे नहीं).

हुकमो पर करेली अपीलोमां काम केम चलाववूं.

३६६. जे कोई हुकम उपर अपील करवानी छूट छे, ते पर अपील करवानी मुदत तथा तेहेमां शी रीते काम चलाववूं ए बाबतमां हुकमनामां उपर अपील करवा संबंधी जे रीत बतावी छे तेज रीत सर्व प्रकारे लागू पडशे.

बाब ९ मो.

नादारीमां अपील करवा बाबत.

नादारीमां कोण अपील करी शके.

३६७. कोई मुकद्दमा मांहेलो जे पक्षकार ते मुकद्दमामां थयलां हुकमनामां उपर अपील करवा सारू जोइये तेटलो स्टांपनो खरच आपी शकतो न होय, तेहेने ते हुकमनामां उपर नादार तरीके अपील करवानी रजा आपी शकाय, पण आगला बाबमां तथा ५ मा बाबमां जे नियमो लखेला छे ते सर्वे लागी शके तेटला लागू पडशे.

अरजी कोहोने अने क्यारे आपवी.

३६८. नादारीमां अपील करवानी रजा मागवानी अरजी जो अपील जिल्ला कोरटमां थती होय तो एक **रुपियानी** किंमतना छापेला कागळ पर लखवी, अने सदर कोरटमां अपील थती होय तो बे **रुपियानी** किंमतना छापेला कागळ पर लखवी, अने ते अरजी अपीलनी याददास्त आपवाने जे मुदत ठरावेली छे तेटली मुद्दतमां अपील कोरटने आपवी.

अरजीमां शुं शुं लखवूं.

३६९. अपीलनी याददास्तमां जे बीना लखवानूं फरमाव्यूं छे ते बीना ए अरजीमां आववी जोइये, अने ए अरजी तेज रीते लखवी. तेहेनी साथे अरजदारनी जे स्थावर के जंगम मिलकत होय तेहेनी एक टीप ते मिलकतनी किंमतनो आसरो लखीने बांधवी, अने जे फेसला तथा हुकमनामां उपर ते अपील करतो होय ते फेसला तथा हुकमनामांनी नकलो पण तेहेनी साथे बांधवी.

ते उपरथी काम केम चलाववूं.

३७०. अरजी तथा नीचली कोरटनो फेसलो अने हुकमनामूं वांचवा उपरथी जो अपील कोरटनी नजरमां एम आवे के, नीचली कोरटनो फेसलो कायदाथी के कायदा समान बळवान कोई रिवाजथी उलटो छे, अथवा बीजी रीते खोटो के गेरवाजवी छे, एम विचारवानूं कांई कारण जणातूं नथी, तो ते कोरटे अरज नामंजूर करवी. सदहू सबबो मांहेला कोईपण सबब उपरथी अगर ते अरजी नामंजूर करवामां नहीं आवे, तो अरजदारनी नादारी बाबत तजवीज करवी, अने ते तजवीज अपील कोरट पोते करी शके अथवा जे कोरटना फेसला उपर अपील थाय ते कोरट अपील कोरटना हुकम उपरथी करे. पण जो नीचली कोरटमां ते अरजदारने नादारीमां फरियादी करवा दीधी होय, तो, अपील कोरटने विशेष कारण जणाया विना, तेहेनी नादारी बाबत फरी तजवीज करवानी कांई जरूर नथी.

अपील कोरटना हुकमनी असर.

३७१. नादारीमां अपील करवानी रजा मागवानी अरजी उपर अपील कोरट जे हुकम करे, ते हुकम पछी अरजी मंजूर करवानो के नामंजूर करवानो होय पण ते छेल्लो समजवो; परंतु जो ते अरजी नामंजूर करवामां आवे, तो, कोरटने योग्य जणायेथी, हुकमनामांओ उपर अपील करवाने फरमावेली किंमतना स्टांप उपर अपील करवा सारू ते अरजदारने योग्य मुद्दत आपवाने अपील कोरट मुख्तियार छे.

बाब १० मो.

स्पेश्यल अपील बाबत.

३७२. कोई चालता कायदाथी मने नहीं होशे, तो सदर कोरटने ताबेनी कोरटोए रेग्युलर अपीलमां करेला सघळा फेसला उपर सदर कोरटमां स्पेश्यल अपील आ कारण उपरथी चालशे के, फेसलो कोई कायदाथी अथवा कायदा समान बळवान कोई रिवाजथी उलटो छे, अथवा मुकद्दमो चलाववामां अथवा तेहेनी तजवीज करवामां कायदा संबंधी एहेवी कांई म्होटी भूल अथवा चूक थई छे के जेथी मुकद्दमानी कैफियत बाबत फेसलो करवामां भूल अथवा चूक थई होय. ए सिवाय बीजां कांई कारण उपरथी स्पेश्यल अपील चालशे नहीं. — स्पेश्यल अपील कह्यां कारणो परथी चालशे.

३७३. अपीलनी याददाश्त आपवानी जे मुद्दत ठरावेली छे ते मुद्दतमां स्पेश्यल अपील दाखल करवानी अरजी सदर कोरटमां आपवी, अने तेहेनी साथे नीचली अपील कोरटना तथा असल कोरटना फेसला तथा हुकमनामांनी नकलो आपवी. ए अरजी रेग्युलर अपीलने सारू फरमावेली किंमतना छापेला कागळ पर लखवी; पण अपील चलाववाने जोइये तेटलो स्टांपनो खरच आपवाने जो अरजदार अशक्त होय, तो सदर कोरट तेहेने नादार तरीके अपील करवा देवाने मुखतियार छे, पण हुकमनामां उपर नादारीमां अपील करवा संबंधी ९ मा बाबमां लखेला सर्व नियमो लागी शके तेटला तेहेने लागू पडशे. — अरजी सदर कोरटमां आपवी.

३७४. जे फेसला पर अपील करवी होय ते पर हरकत लेवानां कारणो संक्षेपे अरजीमां लखवां, तेहेमां कांई दलील अथवा हकीकत लखवी नहीं, अने उपला कारणो पर अनुक्रमे नंबर लखवा. लखी आप्या सिवायनूं हरकत लेवानूं बीजूं कांई कारण कोरटनी रजा विना अरजदार बतावशे तो ते सांभळवामां आवशे नहीं; पण जे कारण उपरथी स्पेश्यल अपील चाली शके एहेवां कोईपण कारण उपरथी फेसलो करवाने कोरट मुखतियार छे. — अरजीमां शुं शुं लखवूं.

३७५. अगर अरजी आगळ फरमावेली रीत मूजब लखी नहीं होय, तो ते नामंजूर करवाने, अथवा सुधारवा सारू पक्षकारने पाछी आपवाने, कोरट मुखतियार छे. ते अरजी बराबर रीते लखी होय, तो ते कारण सर आ आक्टनी पाछळ (ड) निशाणीनो एक नमूनो बताव्यो छे ते मूजब राखेली चोपडीमां ते अरजी नोधवी, अने बीजी सर्व रीते रेग्युलर अपीलनी माफक ते काम चलाववूं, अने रेग्युलर अपील संबंधी आगळ फरमावेला सर्व नियमो लागी शके तेटला ए कामने लागू पडशे. — अरजीनूं कोरटे शूं करवूं.

बाब ११ मो.

फेसलो फरी तपासवा बाबत.

३७६. असल कोरटनां जे हुकमनामां पर उपली कोरटमां अपील करवामां नहीं आवी होय एहेवां हुकमनामांथी, अथवा अपीलमां जिल्ला कोरटनां करेलां जे हुकमनामां पर सदर कोरटमां स्पेश्यल अपील दाखल करवामां नहीं आवी होय एहेवां हुकमनामांथी, अथवा सदर कोरटनां जे हुकमनामां पर राणी साहेबनी सभामां अपील करवामां नहीं आवी होय, अथवा, अपील थया छतां, ते मुकद्दमा मांहेला कागळ पत्र राणी साहेबनी सभाने मोकलवामां नहीं आव्या होय एहेवां हुकमनामांथी, कोई शखसनी — फेसलानी फरी तपास.

नवो पुरावो मालम पडेथी वगेरे.

नजरमां एम आवे के महने नुकसान थयूं, अने आगळ जाण्यामां नहीं होय, अथवा ते हुकमनामूं थयूं ते वखते नहीं हाजर थई शक्यो होय एहेवो कांई नवो पुरावो अथवा बाबत मालम पडेथी, अथवा बीजां कांई सारां अने पाकां कारण उपरथी, ते शखसनी एहेवी खुशी होय के माहारी उपर थयलो फेसलो फरी तपासाववो, तो जे कोरटे ते हुकमनामूं कर्यूं होय ते कोरटने ते फेसलो फरी तपासवानी अरज करवाने ते मुखतियार छे.

केटली मुद्दतमां तथा केटली किंमतना कागळ उपर अरजी करवी.

३७७. ए अरजी हुकमनामांनी तारीखथी नेवू दिवसमां करवी, नहीं तो ते मुद्दतमां नहीं कर्यानूं कोरटनी खातरी थाय एहेवूं वाजबी अने योग्य कारण अरजी करनार शखसे बताववूं. ए अरजी जो उपर लखेली मुद्दतमां करवामां आवे, तो जे कोरटमां स्टांप जोइतो होय ते कोरटमां अरजीओने सारू जेटली किंमतनो छापेलो कागळ फरमावेलो होय तेटली किंमतना छापेला कागळ उपर ते अरजी लखवी; पण जो ते मुद्दत वीती गया पछी करवामां आवे, तो फरियादीनी अरजीओने सारू जेटली किंमतनो छापेलो कागळ फरमावेलो होय तेटली किंमतना छापेला कागळ उपर ते अरजी लखवी.

फरी तपासनी अरजी उपर मंजूरियतनो अथवा नामंजूरियतनो जे हुकम करे ते छेलो समजवो.

३७८. जो कोरटनी नजरमां एहेवूं आवे के फरी तपास करवानां कांई पाकां कारण नथी, तो कोरटे ते अरजी नामंजूर करवी, पण जो तेहेनी नजरमां एहेवूं आवे के, फलाणी देखइती भूल के चूक सुधारवा सारू, अथवा बीजी रीते इनसाफनां कामने सारू, फरी तपास जे मागी छे ते जरूर छे, तो कोरटे फरी तपासनी अरजी मंजूर करवी; अने फरी तपासनी अरजी मंजूर करे के नामंजूर करे पण कोरट जे हुकम करे ते छेलो समजवो. परंतु जे हुकमनामूं फरी तपासवानी अरजी करवामां आवी होय ते हुकमनामांनी पुष्टि करवाने साहामा पक्षकारने कांई केहेवूं होय तो ते हाजर थईने केहे एटला माटे तेहेने आगळथी नोटिस आप्या विना कोई फेसलो फरी तपासवानी अरजी मंजूर करवी नहीं.

शरत.

फेसलो फरी तपासवानी अरजी सदर कोरटमां करवी होय, तो जे जडज अथवा जडजोए हुकमनामूं कर्यूं होय ते जडज अथवा जडजोने करवी.

३७९. फेसलो फरी तपासवानी अरजी जे कोरटने आपवामां आवे ते कोरटमां जो बे अथवा वधारे जडजो होय, अने जे जडज अथवा जडजोए ते हुकमनामूं कर्यूं होय ते, अथवा हुकमनामूं बे अथवा वधारे जडजोए कर्यूं होय त्यारे जो ते जडजोमांनो कोई, फरी तपासनी अरजी आपवामां आवे त्यारे ते कोरटमांज जडज होय, अने अरजी थया पछी छ महिनानी मुद्दत सुधी जे फेसला बाबतनी ते अरजी छे ते फेसलानो विचार करवामां तेमने पोतानी गेरहाजरी अथवा बीजां कारणथी हरकत न थाय, तो ते कोरटना कोई बीजा जडज अथवा जडजोने ते अरजीनी केफियतनो विचार करीने ते उपर हुकम अथवा अभिप्राय लखवानो अखतियार नथी.

फरी तपासनी अरजी मंजूर कर्या पछी कोरटे शूं करवूं.

३८०. कोई फेसलो फरी तपासवा बाबतनी अरजी मंजूर करवामां आवे, तो ते वीती मुकद्दमानी अथवा (अपील कोरटमां होय तो) अपीलनी नोंधमां नोंधवी, अने मुकद्दमानी केफियत मुजब ते काम फरी सांभळवा बाबत योग्य जणाय तेहेवो हुकम कोरटे करवो.

बाब १२ मो.

परचूरण.

ताबेनी दिवानी कोरटोने माटे वहिवट चलाववानानियमो

३८१. ताबेनी दिवानी कोरटोनूं काम तथा तेओनो वहिवट चलाववा सारू साधारण नियमो करीने मोकलवानो सदर कोरटने अखतियार छे, अने ते कोरटो माहेला जे कामने माटे

નમૂના કરવા જરૂર જણાય તે કામને માટે, તથા સઘળા ચોપડા, નોંધ, તથા હિસાબ અમલદારોએ રાખવાના તેઓને માટે, નમૂના તૈયાર કરવાનો તથા વખતે વખતે, તે નિયમો તથા નમૂના ફેરવવાનો પણ, સદર કોરટને અખ્તિયાર છે; પણ તે નિયમ તથા નમૂના આ આક્ટ અથવા કોઈ બીજા ચાલૂ કાયદાના હુકમથી ઉલટા ન જોઇયે.

વગેરે કરવાનો સદર કોરટને અખ્તિયાર છે.

પણ તે નિયમ આ અથવા બીજા કોઈ કાયદાથી ઉલટા ન જોઇયે.

૩૮૨. કમિશન ઉપરથી શાહેદની શાહેદી લેવા બાબત, તથા હુકમનામાં કરનારી કોરટોની હકૂમતની બાહાર હુકમનામાં બજાવવા બાબત જે, ફરમાવેલૂં છે તે સિવાય આ આક્ટનો કોઈ ભાગ બાદશાહી ફરમાનથી સ્થાપેલી કોઈ ઇનસાફની કોરટમાં, અથવા કલકત્તા, મદ્રાસ, તથા, મુંબઈ મધ્યે થોડી રકમનાં લેહેણાં વધારે સેહેલથી વસૂલ કરવા સારૂ સ્થાપેલી કોઈ કોરટમાં ચાલશે નહીં.

આક્ટ કેટલીએક બાબતોમાંજ સુપ્રીમ કોરટને તથા પ્રેસિડેન્સીની સ્માલ કાજ કોરટને લાગૂ પડશે.

૩૮૩. મદ્રાસના કાયદાનાં પુસ્તકમાં ફરમાવ્યા પ્રમાણે દિવાની કામોમાં વિલેજ મુનસફ અથવા વિલેજ કે ડિસ્ટ્રિક્ટ પંચાયત એઓની હકૂમત અથવા કામ ચલાવવાની રીતમાં; અથવા મિલિટરી કોર્ટ આવ્ રિકેસ્ટની હકૂમત અથવા કામ ચલાવવાની રીતમાં; અથવા ફોર્ટ સેંટ જાર્જ તથા મુંબઈ એ પ્રેસિડેન્સીઓનાં લશ્કર જે છાવણી તથા સ્ટેશનમાં હોય ત્યાંહાંનાં મિલિટરી બજારમાં ન્હાની ન્હાની ફરિયાદીઓ ચુકવવા સારૂ તે પ્રત્યેક પ્રસિડેન્સીના ચાલૂ કાયદા પ્રમાણે અખ્તિયાર આપીને ઠરાવેલા આફિસરની હકૂમત અથવા કામ ચલાવવાની રીતમાં; અથવા ફોર્ટ સેંટ જાર્જ પ્રેસિડેન્સીમાં ચાલૂ કાયદા પ્રમાણે લશ્કરી માણસો ઉપરની ફરિયાદીઓ પંચાયત સાંભળેછે તે બાબતમાં, આ આક્ટથી કાંઈ ફેરફાર થાયછે એમ સમજવૂં નહીં.

મદ્રાસ મધ્યે વિલેજ મુનસફ તથા વિલેજ અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ પંચાયતની હકૂમત તથા તેઓની કામ ચલાવવાની રીત કાયમ રાખી છે,

તેમજ મિલિટરી કોર્ટ આવ્ રિકેસ્ટની,

તથા મદ્રાસ અને મુંબઈમાં ન્હાની ન્હાની ફરિયાદીઓ ચુકવવાને ઠરાવેલા આફિસરની,

તથા મદ્રાસમાં લશ્કરી પંચાયતની.

૩૮૪. મુંબઈના કાયદાનાં પુસ્તકમાં (કેટલાએક જાગીરદાર, સરંજામીદાર, તથા ઇનામદારોને પોતપોતાની હદમાં ફરિયાદીઓ ચુકવવાનો અખ્તિયાર આપવાનો) સન ૧૮૩૦ નો ૧૩ મો કાયદો છે, તથા (પરદેશી રાજાઓના એજંટોને મુંબઈનાં પુસ્તક માંહેલો સન ૧૮૨૭ નો ૧૫ મો કાયદો તથા સન ૧૮૩૦ નો ૧૩ મો કાયદો લાગૂ કરવાનો) સન ૧૮૪૦ નો ૧૫ મો આક્ટ છે, તેહેમાં ફરમાવ્યા પ્રમાણે કેટલાએક જાગીરદારો તથા બીજા શખસ જે હકૂમત કરેછે તેહેમાં, અથવા તેઓની હકૂમત કરવાની રીતમાં; અથવા (કટક જિલ્લામાં કેટલીએક ખંડણી આપનારી જગા મધ્યે વારસા હિસ્સાના હક બાબતના દાવા લેવા, સાંભળવા, તથા ચુકવવાનો) બંગાળાના કાયદાનાં પુસ્તકમાં સન ૧૮૧૬ નો ૧૧ મો કાયદો છે તે મુજબ કરેલી ફરિયાદીઓમાં; અથવા (દક્ષિણ તથા ખાનદેશ માંહેલા મુંબઈને તાબેના મુલુકમાં કાયદા ચાલૂ કરવાનો) સન ૧૮૨૭ નો ૨૯ મો કાયદો છે, તથા (દક્ષિણ મહારાષ્ટ્ર દેશ માંહેલા મુલુકમાં કાયદા ચાલૂ કરવાનો) સન ૧૮૩૦ નો ૭ મો કાયદો છે, તથા (કેટલાએક વડા લોકોની ફરિયાદીઓ ચુકવવાનો અખ્તિયાર દક્ષિણ તથા ખાનદેશ મધ્યે સરકારના એજંટને તથા દક્ષિણ મહારાષ્ટ્ર દેશમાં પોલિટિકલ એજંટને આપવાનો) મુંબઈના કાયદાનાં પુસ્તક માંહેલો સન ૧૮૩૧ નો ૧ લો તથા ૧૬ મો કાયદો છે, તથા (દક્ષિણ માંહેલા સરદારોને માટે એજંટના આસિસ્ટંટની હકૂમત તથા અખ્તિયાર સંબંધી) સન ૧૮૩૫ નો ૧૯ મો આક્ટ છે, તથા (મુંબઈ પ્રેસિડેન્સી મધ્યે સરકારે જે શખસોને મેહસૂલ આપ્યૂં છે તે શખસોથી તે મેહસૂલ વસૂલ થઈ શકે માટે) સન ૧૮૪૨ નો ૧૩ મો આક્ટ છે, તેહેમાં જે તરેહના મુકદ્દમા લખેલા છે તે બાબતમાં, આ આક્ટથી કાંઈ ફેરફાર થાય છે એમ સમજવૂં નહીં; પણ ઉપલા કાયદાઓમાં તથા આક્ટોમાં જે ફરમાવ્યૂં છે તેથી આ આક્ટના નિયમો ઉલટા ન હોય, તો આ આક્ટમાં જે નિયમો લખ્યા છે તે પ્રમાણે તે ફરિયાદીઓ તથા મુકદ્દમા લેવા, સાંભળવા, તથા ચુકવવા.

કેટલાએક વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા કાયમ રાખ્યા છે.

सामान्य कायदा जे ठेकाणे चालता नथी ते ठेकाणे आ आक्ट लागू कर्या विना चालशे नहीं.

३८५. बंगालाना, मद्रासना, तथा मुंबईना सामान्य कायदा जे मुलुकमां चालता नथी, ते मुलुकने इंडियाना गवर्नर जेनरल् इन् कौन्सिल्, अथवा जे सरकारने ताबे ते मुलुक होय ते सरकार आ आक्ट लागू करीने ग्याजेटमां जाहेरनामूं छापशे, त्यांहां सुधी आ आक्ट ते मुलुकना कोईपण भागमां चालशे नहीं.

अर्थ.

३८६. आ आक्टमां नीचे लखेला शब्दो ज्यांहां आवे त्यांहां तेहेना अर्थ नीचे लख्या प्रमाणे समजवा ; पण जे ठेकाणे ते वापर्या होय ते ठेकाणे मतलब उपर जोतां एथी कांई जुदो अर्थ उठतो होय, तो त्यांहां तेहेनो जुदो अर्थ करवो, एटले :—

वचन.

एक वचनना शब्दोमां अनेक वचन, अने अनेक वचनना शब्दोमां एक वचन आव्यूं, एम समजवूं.

लिंग.

पुरुषवाचक शब्दोमां स्त्रीओ पण आवी एम समजवूं.

"जिल्लो."

"जिल्ला कोरट."

मुख्य असल दिवानी कोरटनी हकूमत जेटले चाले तेटला देशने आ आक्टनी मतलब सर जिल्लो समजवो ; अने "जिल्ला कोरट" एटले ते कोरट समजवी.

"सदर कोरट."

हिंदुस्तान मांहेलां अंग्रेजी राज्यना जे भागमां ३८५ मी कलममां लख्या प्रमाणे आ आक्ट लागू कर्यामां आवे ते भागमां "सदर कोरट" एटले मजकूर राज्यना ते भाग मांहेली सर्वथी उपरनी अपीलनी दिवानी कोरट समजवी.

आक्टना अमलनी शिरुआत.

३८७. आ आक्ट बंगाळा प्रेसिडेन्सीमां सन १८५९ ना जुलाई महिनानी १ ली तारीखथी अमलमां आवशे, अने मद्रास तथा मुंबई ए प्रेसिडेन्सीओमां सन १८६० ना जान्युआरि महिनानी १ ली तारीखथी अमलमां आवशे, अथवा, ते तारीख पेहेलां जे तारीख ते प्रेसिडेन्सीओनी सरकार मुकरर करीने ते तारीख पेहेलां ओछामां ओछा त्रण महिना अगाऊ पोतानी प्रेसिडेन्सीनां ग्याजेटमां ते बाबत जाहेरनामूं छपावे, ते तारीखथी अमलमां आवशे.

चालती फरियादी.

पण जे वखते आ आक्ट अमलमां आवे ते वखते कोई चालतां काममां कोरटने एम जणाय के, आ आक्टनो कोई हुकम लगाडेथी कोई पक्षकारनो मुकद्दमो चलाववा संबंधीनो अपील वगेरे बाबतनो हक जतो रेहेशे, अने आ आक्ट पसार नहीं थयो होत तो ते हक तेहेनो रेहेत, तो आ आक्ट अमलमां आव्या पेहेलांना चालू कायदा प्रमाणे कोरटे काम चलाववूं.

जे ठेकाणे आ आक्ट अमलमां आवे ते ठेकाणे दिवानी कोरटोनूं काम ए प्रमाणेज चलाववूं.

३८८. हिंदुस्तान मांहेलां अंग्रेजी राज्यना कोईपण भागमां ज्यारथी आ आक्ट अमलमां आवे, त्यारथी अने त्यार पछी मजकूर राज्यना ते भागमांनी दिवानी कोरटोनूं काम आ आक्ट प्रमाणे चलाववूं, अने, आ आक्टमां फरमाव्या सिवाय, बीजा कोई कानून के कायदा प्रमाणे चलाववूं नहीं.

आगला कायदामां लखेलो अ निशाणीनो नमूनो.

————मां भरेली————ना————नी कोरट.

सन १८   नां वर्षमां दिवानी मुकद्दमाओनी नोध.

अरजी आपी ते तारीख.	फरियादीनो नंबर.	वादी.			प्रतिवादी.			दावो.			हाजरी.			फेसलो.			अपील.		हुकमनामूं बजाववूं.					ते बजाव्यानो रिपोर्ट.		
		नाम.	वर्णन.	रेहेवानूं ठेकाणूं.	नाम.	वर्णन.	रेहेवानूं ठेकाणूं.	वीगत.	रुपिया अथवा किंमत.	फरियादीनूं कारण क्यारे उत्पन्न थयूं.	पक्षकारोने हाजर थवानो दिवस.	वादी.	प्रतिवादी.	तारीख.	कोहेनी तरफनो.	शी बाबत अथवा केटला रुपियानो.	अपीलनी तारीख.	अपीलमां फेसलो.	दरखास्तनी तारीख.	हुकमनी तारीख.	कोहेनी उपर.	शी बाबत अने रुपिया होय तो रकम.	खरचनी रकम.	रकम कोरटमां भरी.	पकड्यो.	रुपिया भर्या अथवा पकड्यो ए सिवाय बीजो रिपोर्ट होय तो तेहेनी मिनिट अने दरेक रिपोर्टनी तारीख.

નમૂનો બ.

ફરિયાદીનો નંબર.

———————— મધ્યે ———— ની કોરટમાં.

———————————————— વાદી.

———————————————— પ્રતિવાદી.

(નામ, વર્ણન, તથા રેહેવાનું ઠેકાણું.)

[આ ઠેકાણે વાદીનું નામ, વર્ણન, તથા રેહેવાનું ઠેકાણું લખવું] એ તમારી ઉપર [આ ઠેકાણે નોંધમાં હોય તે પ્રમાણે દાવાની બીના લખવી] આ કોરટમાં ફરિયાદી કરી છે : માટે તમને ફરમાવવામાં આવે છે કે, ———————— ———— તારીખે સહવારના કલાકે સદરહુ વાદીને જવાબ દેવા સારૂ તમારે જાતે આ કોરટમાં હાજર થવું [જો જાતે હાજર થવાનું નહીં ફરમાવવું હોય, તો એમ લખવું કે, "તમારે જાતે અથવા આ કોરટનો કોઈ વકીલ જેહને તમારી હકીકત બરાબર સમજાવી હોય અને જે એ ફરિયાદી બાબત સઘળા જરૂરિયાત સવાલના જવાબ દઈ શકે એહેવા વકીલની મારફતે હાજર થવું, અથવા તેહેવા સઘળા સવાલોના જવાબ દઈ શકે એહેવા કોઈ શખસને વકીલની સાથે મોકલવો."] [જો સમન તે મુકદ્દમાનો છેલ્લો નિકાલ કરવાનો હોય, તો આ ઠેકાણે આટલું વધારે લખવું:—"અને તમારે હાજર થવાનો જે દિવસ છે તે એ મુકદ્દમાનો છેલ્લો નિકાલ કરવા સારૂ ઠરાવેલો છે, માટે તે દિવસે તમારે તમારા સઘળા શાહેદો ગુજારવાને તૈયાર થઈ રેહેવું"]; અને તમને ખબર આપવામાં આવે છે કે, જો ઉપર લખેલે દિવસે તમે હાજર નહીં થશો, તો તમારી ગેરહાજરીમાં એ મુકદ્દમો સાંભળીને તેહેનો ફેસલો કરવામાં આવશે; અને [વાદીને કાંઈ દસ્તાવેજ હાજર કરાવવો હોય તે આ ઠેકાણે લખવો] વાદી જોવા માગેછે તે, તથા તમારા જવાબની મજબૂતીમાં જે દસ્તાવેજ ઉપર તમે ભરોસો રાખતા હો તે દસ્તાવેજ, તમે લેતા આવજો (અથવા તમારા માણસ સાથે મોકલજો).

आगला कायदामां लखेलो क निशाणीनो नमूनो.

——————नी कोरट.

सन १८   नां वर्षमां हकमनामांओ उपर थयली अपीलोनी नोध.

याददास्तनी तारीख.	अपिलनो नंबर.	अपेलंट.			रिस्पांडेंट.			कह्यां हुकमनामां पर अपील करी छे.				हाजरी.			फेसलो.		
		नाम.	वर्णन.	रहेवानुं ठेकाणुं.	नाम.	वर्णन.	रहेवानुं ठेकाणुं.	कही कोरटनुं.	असल फरियादीनो नंबर.	दावा.	रुपिया अथवा किंमत.	पक्षकारोने हाजर थवा-नो दिवस.	अपेलंट.	रिस्पांडेंट.	तारीख.	बहाल, रद, के फेरव्यो.	शी बाबतं अथवा केटला रुपियानो.

आगला कायदामां लखेलो ड निशाणीनो नमूनो.

———नी सदर कोरट.

स्पेश्यल अपीलनी नोंध.

याददास्तनी तारीख.	अपीलनो नंबर.	अपेलेंट.			रिस्पांडेंट.			कह्यां हुकमनामां पर अपील करी छे.				हाजरी.			फेसलो.		
		नाम.	वर्णन.	रेहेवानुं ठेकाणुं.	नाम.	वर्णन.	रेहेवानुं ठेकाणुं.	कही कोरटनुं.	असल फरियादीनो तथा अपीलनो नंबर.	चीज.	रुपिया अथवा किंमत.	पक्षकारोने हाजर थवानो दिवस.	अपेलेंट.	रिस्पांडेंट.	तारीख.	बहाल, रद, के फेरव्यो.	शी बाबत अथवा केटला रुपियानो.

Bombay,
9th December 1859.

(True translation)
NÁNÁBHÁI HARIDÁS, Translator.

72 G